

FÖRVALTNINGSPLAN 2016-2021
SÖDRA ÖSTERSJÖNS
VATTENDISTRIKT
DEL 4

ÅTGÄRDSPROGRAM
2016-2021

*Åtgärder riktade till myndigheter och
kommuner samt konsekvensanalys*

MISSIV

Förvaltningsplan för Södra Östersjöns vattendistrikt 2016 - 2021

Vattenmyndigheten för Södra Östersjöns vattendistrikt har beslutat om denna förvaltningsplan den 14 december 2016, enligt 5 kap. 5 § miljöbalken och 6 kap. 1 § förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (VFF).

Syftet med förvaltningsplanen är dels att sammanfatta arbetet som har bedrivits inom den första vattenförvaltningscykeln vad avser statusklassificering av yt- och grundvatten samt framtagande av miljökvalitetsnormer och dels att presentera det åtgärdsprogram som ska genomföras för att förbättra de vatten som inte når uppsatta mål. Åtgärdsprogrammet redovisar åtgärdernas relation till distriktets prioriterade utmaningar och miljöproblem samt en konsekvensanalys. Av åtgärdsprogrammet framgår det vilka åtgärder som behöver vidtas vid vilken tidpunkt samt vilken myndighet eller kommun som behöver vidta respektive åtgärd.

Vattenmyndighetens beslut om miljökvalitetsnormer för Södra Östersjöns vattendistrikt framgår av föreskriften 08FS 2016:15 och är kungjord genom Länsstyrelsen i Kalmars författningssamling.

Vattenmyndigheten konstaterar att det behövs ett omfattande arbete av både myndigheter och kommuner för att omsätta vattenförvaltningens åtgärdsprogram i operativa åtgärder för att klara miljökvalitetsnormerna.

Vattenmyndigheten har genomfört en miljöbedömning av åtgärdsprogrammet, enligt 6 kap. 11 § miljöbalken. I miljöbedömningen ingår det en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. 12 § miljöbalken som beslutades innan samrådet (se 537-6407-14).

Detta beslut har föregåtts av samråd enligt 5 kap. 4 § miljöbalken. De synpunkter som har framkommit under samrådet kring förslagen till åtgärdsprogram och miljökonsekvensbeskrivning har sammanställts enligt bestämmelserna i 6 kap. 16 § miljöbalken i en särskild sammanställning.

Efter samrådet har regeringen prövat åtgärdsprogrammet enligt 6 kap. 4 § förordningen (2004:660) och beslutade i skrivelse M2015_01776_Nm (2016-10-06) om ett antal förändringar av åtgärdsprogrammet.

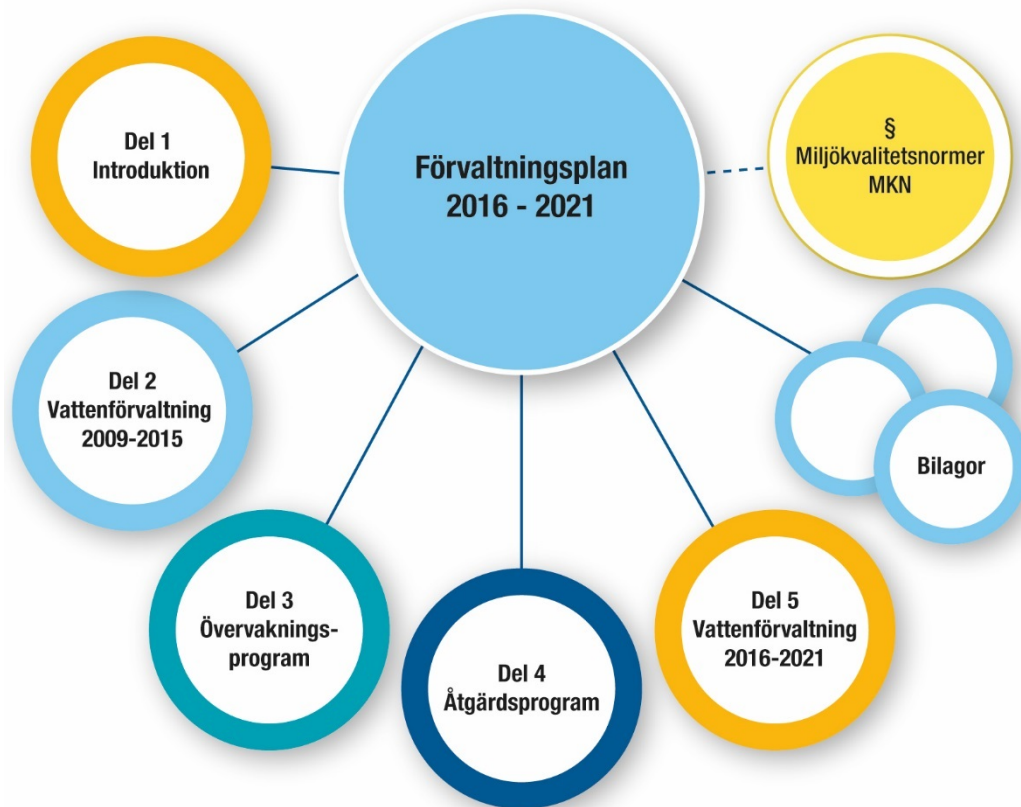
Malin Almquist

Tf Landshövding i Kalmar län

Tf Ordförande i vattendelegationen för Södra Östersjöns vattendistrikt

Förvaltningsplan för Södra Östersjöns vattendistrikt 2016-2021

Förvaltningsplanen är uppdelad i fem olika delar, dokumentet Miljö kvalitetsnormer för vatten och ett antal bilagor. Avsikten är att du som läsare smidigt ska kunna hitta den del, eller det avsnitt i en viss del, du är intresserad av. Nedan följer en kort beskrivning av förvaltningsplanens delar och deras innehåll.

Del 1 sammanfattar och inleder hela förvaltningsplanen. Här beskrivs nätverk och roller på alla samverkansnivåer, tillsammans med en bakgrund till varför arbetet är så viktigt. Det finns även en sammanfattning av åtgärdsprogrammet och vattenförvaltningens andra verktyg.

I **del 2** hittar du alla resultat från kartläggnings- och analysarbetet. Här finns även information om principer för framtagande av miljö kvalitetsnormerna. Samverkan och samråd som genomförts under den gångna sexårs cykeln redovisas också. Beskrivningarna har fokus på att visa resultat medan metoder och arbetssätt återfinns i bilaga 1.

Del 3 är Övervakningsprogram 2009-2015. Den här delen visar bland annat vilken övervakning som ligger till grund för statusklassificeringen.

Del 4 innehåller åtgärdslistan med samtliga åtgärder riktade till myndigheter och kommuner. Du hittar även den samhällsekonomiska konsekvensanalysen av dessa åtgärder här.

I **del 5** blickar vi framåt och tittar på vad som kan vara särskilda frågor att beakta inom vattenförvaltningen de kommande åren.

I dokumentet **Miljö kvalitetsnormer för vatten** finns de föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster inom vattendistriktet som har fastställts, med tillhörande tabeller över miljö kvalitetsnormerna för vattenförekomsterna inom distriktet.

Till förvaltningsplanen finns ett antal **bilagor**. I dessa går det att läsa allt om vilka metoder och arbetssätt som använts i statusklassificeringen, vilka krav från

vattenförvaltningsförordningen som förvaltningsplanen uppfyller och vilka referenser som har använts i arbetet. Vidare har varje distrikt sina egna bilagor. Följande bilagor följer med Förvaltningsplan för Södra Östersjöns vattendistrikt:

Bilaga 1. Arbetssätt och metoder

Bilaga 2. Krav enligt VFF bilaga 1

Bilaga 3. Referensmaterial

Bilaga 4. Ordlista

Bilaga 5. Åtgärdsområdessammanställningar

Bilaga 6. Vattenskyddsområden som behöver åtgärdas

Innehållsförteckning

1.	Inledning.....	5
	Åtgärdsprogram för vattenmiljön.....	5
	Ansvar	6
	Läsanvisning.....	8
2.	Åtgärder som behöver vidtas av myndigheter och kommuner i Södra Östersjöns vattendistrikt.....	9
	Myndigheter och kommuner	9
	Boverket	10
	Generalläkaren	12
	Havs- och vattenmyndigheten.....	17
	Jordbruksverket.....	29
	Kammarkollegiet.....	36
	Kemikalieinspektionen	38
	Läkemedelsverket.....	39
	Naturvårdsverket	40
	Skogsstyrelsen	51
	Sveriges geologiska undersökning (SGU).....	58
	Trafikverket	59
	Länsstyrelserna	62
	Kommunerna	83
3.	Sammanvägda konsekvenser av åtgärdsprogrammet - baserat på scenarioanalys.....	97
	Sammanfattning	97
	Introduktion	98
	Nyttor.....	99
	Kostnader per miljöproblem	103
	Kostnad per aktör	107
	Åtgärdsprogrammets konsekvenser för vattenkraften.....	126
	Konsekvenser för att nå generationsmålet	128
	Finansiering av åtgärdsprogrammet	129
4.	Samlad redovisning av åtgärder enligt artikel 11.3 och 11.4 i ramdirektivet för vatten	132
	Metod för bedömning av grundläggande och kompletterande åtgärder.....	132
	Jämförelse – Åtgärdsprogram 2009-2015 och 2016-2021.....	132
	Samlad redovisning för Åtgärdsprogram 2016-2021	133

1. Inledning

Åtgärdsprogram för vattenmiljön

Vattenmyndigheten ska fastställa ett åtgärdsprogram för vattendistriktet där det anges vilka åtgärder som behöver genomföras för att miljö kvalitetsnormerna för distriktets vattenförekomster ska kunna följas. Vattenmyndighetens åtgärdsprogram omfattar de vattenförekomster som inte uppnår eller riskerar att inte uppnå god vattenstatus, och syftar till att dels åtgärda de påverkanskällor som bedöms som betydande, dels förebygga försämringar av vattenstatus.

Åtgärdsprogrammet riktar sig till myndigheter och kommuner som ska vidta de åtgärder som behövs. I de flesta fall innebär det att myndigheter och kommuner sedan i sin tur ska ställa krav på andra aktörer, till exempel verksamhetsutövare, att genomföra de fysiska åtgärder som krävs för att följa miljö kvalitetsnormerna.

En sammanfattning av åtgärdsprogrammet finns i del 1. Där finns också en sammanfattande tabell över de åtgärder som riktas till myndigheter och kommuner, samt koppling till miljömålen.

Begreppet åtgärd

Självva begreppet åtgärd kan ha olika innebörd i olika delar av åtgärdsprogrammet. För myndigheter och kommuner handlar det ofta om att vidta administrativa åtgärder, som att utveckla eller använda olika styrmedel. Det kan till exempel handla om nya eller ändrade föreskrifter, framtagande av vägledning och strategidokument, förstärkt tillsyn eller utvecklad tillståndsprovning, fysisk planering och rådgivning. Vid de tillfällen begreppet används för att beskriva verksamhetsutövares åtgärder, syftar det istället på genomförandet av fysiska åtgärder i miljön, till exempel anläggande av våtmarker, byggande av fiskvägar eller minskad belastning från utsläppskällor. Åtgärdsprogrammet innehåller dock inga krav på åtgärder som riktar sig till enskilda verksamhetsutövare. De administrativa åtgärderna i åtgärdsprogrammet är bindande för respektive åtgärdsmyndighet och kommun att genomföra (se avsnitt 1.2 nedan). De fysiska åtgärder som ligger till grund för åtgärdsprogrammet och konsekvensanalysen är däremot bara förslag på möjliga åtgärder att genomföra för att följa miljö kvalitetsnormerna.

Vidareutveckling och uppföljning av Åtgärdsprogram 2009-2015

Åtgärdsprogrammet ses över vart sjätte år, vilket sker i dialog mellan Vattenmyndigheten och berörda myndigheter och kommuner. I de dialoger som har genomförts under förvaltningscykeln 2009-2015 har parterna konstaterat att det krävs betydande insatser från alla berörda för att få till de förbättringar i och runt vattenförekomsterna som behövs för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas.

Utgångspunkten för utformningen av åtgärdsprogrammet har varit Åtgärdsprogram 2009-2015. Behovet av vidareutveckling och komplettering har utgått från utredning av åtgärdsbehov, analys av vilka styrmedel som saknas eller behöver tillämpas mer eller bättre, dialoger med myndigheter och kommuner och inkomna samrådssynpunkter. Det övergripande målet för arbetet har varit att åstadkomma ett bättre och tydligare åtgärdsprogram, som i än större utsträckning kan antas leda till att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. I bilaga 1, Arbetssätt och metoder, finns information om arbetet med att utarbeta åtgärdsprogrammet.

Jämfört med Åtgärdsprogram för 2009-2015 har kopplingen mellan administrativa åtgärder och behovet av fysiska åtgärder blivit tydligare. Åtgärderna är mer utförligt beskrivna, och för varje åtgärd finns det både en motivering till varför åtgärden behövs och en beskrivning av hur åtgärden kan genomföras. Dessutom beskrivs det nu tydligare när myndigheter och kommuner senast behöver ha vidtagit sina åtgärder. Centrala myndigheter har ett särskilt ansvar för genomförandet av flertalet av sina åtgärder tidigt

under förvaltningscykeln då dessa ofta är en förutsättning för länsstyrelsernas och kommunernas åtgärdsarbete.

Vattenmyndigheten följer årligen upp åtgärdsprogrammets genomförande med berörda myndigheter och kommuner. Uppföljningen av Åtgärdsprogram 2009-2015 har visat vilka behov som finns för att driva på takten i genomförandet. Ökad och tydligare vägledning från centrala myndigheter till länsstyrelser och kommuner är ett generellt behov som har inkluderats som nya åtgärder. Under vattenförvaltningsperioden 2016-2021 ska dessa vägledningar kunna omsättas i handling vid länsstyrelser och kommuner.

Underlag för Åtgärdsprogram 2016-2021

En viktig del av åtgärdsprogrammet är den samhällsekonomiska konsekvensanalysen. Den beskriver de förväntade samhällsekonomiska konsekvenserna av åtgärdsprogrammets genomförande, i en situation då samtliga fysiska åtgärder som föreslås som lämpliga för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten genomförs. Analysen utgår alltså från ett scenario då myndigheter och kommuner genomför sina åtgärder enligt åtgärdsprogrammet på ett sådant sätt att alla nödvändiga och lämpliga fysiska åtgärder som har föreslagits på vattenförekomstnivå genomförs. Scenariot utgår också från att åtgärdena genomförs på ett sådant sätt och i en sådan takt att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs inom de tidsramar som har fastställts.

I särskilda sammanställningar för vattendistriktets olika åtgärdsområden, i bilaga 5 till förvaltningsplan 2016-2021, finns närmare beskrivningar av de fysiska åtgärder Vattenmyndigheten föreslår som lämpliga att utföra för att följa miljö kvalitetsnormerna. Dessa åtgärdsområdessammanställningar utgör levande dokument som kommer att uppdateras årligen i takt med att kunskapen om och underlagen för åtgärdsarbetet utvecklas och förändras. Syftet med dessa sammanställningar är att de ska utgöra underlag och stöd för myndigheters och kommuners genomförande av åtgärdsprogrammet. De redovisar åtgärdsbehovet i respektive område och innehåller förslag på fysiska åtgärder som är möjliga och lämpliga att vidta för att detta behov ska kunna mötas. Det är viktigt att notera att åtgärdena i åtgärdsprogrammet är bindande för respektive åtgärdsmyndighet och kommun medan däremot de fysiska åtgärdena som har kopplats till och utgör underlag för de olika administrativa åtgärdena enbart är förslag på möjliga och lämpliga åtgärder att genomföra för att följa miljö kvalitetsnormerna.

Viktiga verktyg i arbetet med att utforma åtgärdsprogrammet är de särskilda funktioner för åtgärdsplanering och det åtgärdsbibliotek som finns i databasen Vatteninformationssystem Sverige (VISS), där förslag på fysiska åtgärder och deras förväntade effekter och kostnader redovisas. Det är dessa förslag på åtgärder som ligger till grund för den samhällsekonomiska konsekvensanalysen och för åtgärdsområdessammanställningarna i bilaga 5 till förvaltningsplanen.

Ansvar

Nedan tydliggörs ansvar för framtagande, fastställande och genomförande av vattenmyndighetens åtgärdsprogram med hänvisning till den reglerande lagtexten.

Vattenmyndigheten har ansvaret för att fastställa ett åtgärdsprogram för vattendistriktet.

Vattenmyndigheten skall upprätta förslag till och fastställa ett åtgärdsprogram för vattendistriktet och i det arbetet beakta de beskrivningar, kartläggningar och analyser som avses i 3 kap. samt artikel 11.3 och 11.4 i direktiv 2000/60/EG. Åtgärdsprogrammet skall ange de åtgärder som behöver vidtas för att miljö kvalitetsnormerna som avses i 4 kap. skall kunna uppfyllas.

6 kap 1 § förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön

Det är vattendelegationen som fattar beslut och fastställer åtgärdsprogrammet.
Vattendelegationen är utsedd av regeringen.

*För varje vattenmyndighet ska det finnas en särskild vattendelegation med uppgift att besluta inom vattenmyndighetens ansvarsområde. /.../
Vattendelegationen får dock inte överlåta åt länsstyrelsen att fatta beslut om miljö kvalitetsnormer, åtgärdsprogram och förvaltningsplaner.*

24 § förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion

Åtgärdsprogrammet riktas till myndigheter och kommuner och dessa har ansvar för att vidta de åtgärder som behövs enligt det åtgärdsprogram som har fastställts. Myndigheter och kommuner ansvarar även för att miljö kvalitetsnormerna följs.

Myndigheter och kommuner ska ansvara för att miljö kvalitetsnormer följs.

5 kap. 3 § miljöbalken

Myndigheter och kommuner skall inom sina ansvarsområden vidta de åtgärder som behövs enligt ett åtgärdsprogram som fastställts enligt 5 §.

5 kap. 8 § miljöbalken

Enligt vattenförvaltningsförordningen ska samtliga åtgärder i åtgärdsprogrammet ha vidtagits senast tre år efter fastställande av programmet. Eftersom vissa åtgärder är beroende av att andra åtgärder har genomförts, har vattenmyndigheterna tidsatt respektive åtgärd för att möjliggöra att åtgärder som är sist i kedjan kan vidtas senast 22 december 2018. Observera att det är myndigheters och kommuners administrativa åtgärder som avses.

De åtgärder som anges i ett åtgärdsprogram som har omprövats enligt 5 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken ska ha vidtagits senast tre år efter det att programmet omprövades och fastställdes.

6 kap. 2 § förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön

Läsanvisning

Nedan följer en läsanvisning för åtgärdsprogrammets olika avsnitt.

Åtgärder som behöver vidtas av myndigheter och kommuner i Södra Östersjöns vattendistrikt

Åtgärder som ska vidtas av de nationella myndigheterna redovisas per myndighet i bokstavsordning följt av åtgärder riktade till länsstyrelserna och kommunerna.

Åtgärderna har en egen löpande numrering för varje myndighet respektive för länsstyrelserna och kommunerna. Numreringen ska inte förväxlas med en prioritering utifrån åtgärdens betydelse.

Följande rubriker finns under varje åtgärd:

- **Åtgärdsformulering**
Åtgärden och avsett styrmedel beskrivs. Det redogörs även om åtgärden ska genomföras i samverkan med en eller flera myndigheter samt när åtgärden senast behöver vara vidtagen.
- **Motivering**
Här finns en kortfattad motivering till varför åtgärden behöver genomföras och vad den syftar till.
- **Genomförande**
Här beskrivs mer utförligt hur Vattenmyndigheten förväntar sig att åtgärden genomförs och vad den ska leda till.
- **Sammanhang**
Här beskrivs om åtgärden fanns med i föregående åtgärdsprogram och hur den i så fall har vidareutvecklats, eller om det är en helt ny åtgärd. Dessutom beskrivs kopplingen till andra åtgärder, det vill säga om åtgärden stödjer eller stöds av genomförandet av andra åtgärder i åtgärdsprogrammet.
- **Miljömål**
Under denna rubrik beskrivs vilket eller vilka nationella miljömål åtgärden kopplar till och i den mån det är möjligt också vilka synergieffekter åtgärden kan ge.

Redovisning av krav för uppfyllande av vattendirektivet

Detta avsnitt behandlar kravet i artikel 11 i vattendirektivet (2000/60/EG) om att grundläggande och kompletterande åtgärder ska redovisas. För den svenska rapporteringen av åtgärdsprogrammet behöver åtgärderna delas in i grundläggande eller kompletterande åtgärder. De grundläggande åtgärderna är minikrav som ska uppfyllas enligt direktivet (artikel 11). I de allra flesta fall handlar det om tillämpning av redan befintlig miljölågstiftning. Grundläggande åtgärder innefattar även åtgärder till följd av andra direktiv. Med kompletterade avses åtgärder som behövs utöver de grundläggande för att säkerställa att kraven i befintlig miljölågstiftning genomförs så att miljö kvalitetsnormerna kan följas.

Konsekvenser av åtgärdsprogrammet

En sammanställning av de sammanvägda konsekvenserna av åtgärdsprogrammet redovisas på nationell nivå, det vill säga samlat för alla fem vattendistrikt tillsammans. Viktiga frågor som behandlas syftar till att tydliggöra vad åtgärdsprogrammet kostar, vem som ska betala för vad och hur åtgärder kan finansieras. En central del i redovisningen är hur kostnaderna för genomförandet av åtgärdsprogrammet fördelas på olika aktörer. Fördelningen görs för myndigheter, kommuner, verksamhetsutövare och enskilda. Konsekvensanalysen innehåller också en redovisning för åtgärdsprogrammets förväntade konsekvenser för energisystemet, och en jämförelse mellan vad som uppnås om åtgärdsprogrammet genomförs och konsekvenserna av att det inte genomförs.

2. Åtgärder som behöver vidtas av myndigheter och kommuner i Södra Östersjöns vattendistrikt.

Myndigheter och kommuner ska inom sina ansvarsområden vidta de åtgärder som beskrivs i åtgärdsprogrammet. De 57 åtgärderna beskriver och motiverar vad myndigheterna och kommunerna behöver göra för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Åtgärderna bidrar direkt eller indirekt till att nå förbättringsbehoven som utgör skillnaden mellan nuvarande status och miljö kvalitetsnormerna.

Myndigheter och kommuner

Myndigheter och kommuner, åtgärd 1

Alla **myndigheter** och **kommuner** som omfattas av detta åtgärdsprogram ska senast i februari varje år, med början 2018, rapportera till Vattenmyndigheten vilka åtgärder som genomförts under föregående kalenderår i syfte att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten inom myndighetens eller kommunens verksamhetsområde kan följas. Utvecklingen av rapporteringen görs i samverkan med Vattenmyndigheten.

Motivering

Rapporteringen av åtgärder för Vattenmyndighetens åtgärdsprogram möjliggör en uppskattning av åtgärdernas effekt i relation till de miljö kvalitetsnormer som ska följas. Den ger också en helhetsbild över åtgärdsarbetet och utgör ett värdefullt underlag för att kunna återkoppla till myndigheter och kommuner om hur åtgärdsarbetet fortskrider i relation till miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Genomförande

Återrapporteringen utförs framförallt genom besvarande av rapporteringsfrågor. Frågorna tas fram i dialog med åtgärdsmyndigheterna. Dialogerna ska utveckla och underlätta samordning av åtgärdsarbetet. Vattenmyndigheterna kommer att utveckla former och format för rapporteringen för Åtgärdsprogram 2016-2021 så att den i högre grad än i dag kan ge svar på hur det konkreta åtgärdsarbetet framskrider. För att bättre kunna följa och utvärdera framstegen i åtgärdsarbetet och underlätta kopplingen till effekter i miljön kommer mer kvantitativa underlag att begäras in under den kommande förvaltningscykeln, som redovisar vilka effekter myndigheters och kommuners åtgärds genomförande har fått i form av genomförande av fysiska åtgärder.

Återrapporteringen av åtgärdsprogrammet ska utvecklas tillsammans med berörda myndigheter och kommuner. Alla aktörer ska lätt kunna få uppdaterad information och en helhetsbild av planerade och genomförda åtgärder genom att resultaten sammanställs på vattenmyndigheternas webbplats. Vattenmyndigheterna vill också så långt som möjligt se till att återrapporteringen samordnas med andra uppföljningar, exempelvis miljömålsuppföljningen och återrapporteringen av åtgärdsprogrammet för havsmiljö direktivet.

Sammanhang

Återrapporteringen berör samtliga åtgärder och utgör även underlag för rapportering till EU-kommissionen om Sveriges genomförande av ramdirektivet för vatten.

Återrapporteringen kan bidra till miljömålsrapporteringen.

Under genomförande av Åtgärdsprogram 2009-2015 har vattenmyndigheterna fört nära dialog med berörda myndigheter. Återrapporteringen har varit en bärande del i arbetet.

Miljömål

Genomförandet av Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021 berör fler miljömål och bidrar därmed till att miljömålen kan uppnås.

Boverket

Boverket, åtgärd 1

Boverket ska vägleda länsstyrelser och kommuner om fysisk planering enligt plan- och bygglagen (PBL).

Boverket behöver särskilt utveckla vägledning:

- a) till länsstyrelserna om granskning och överprövning av detaljplaner och områdesbestämmelser för tillämpning av miljökvalitetsnormerna för vatten, samt vägledning för mellankommunal samverkan avseende planering, planläggning och andra ärenden enligt PBL där avrinningsområden delas mellan flera kommuner,
- b) till kommuner om tillämpningen av miljökvalitetsnormerna för vatten i detalj- och översiktsplanering,
- c) om hur regionala vattenförsörjningsplaner och annat regionalt planeringsunderlag kan användas i översikts- och detaljplanering och i övriga ärenden enligt PBL.

Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna och centrala myndigheter med ansvar inom relevanta sak- och/eller förvaltningsområden.

Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.

Motivering

Enligt plan- och bygglagen ska miljökvalitetsnormerna i 5 kap. miljöbalken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. miljöbalken följas vid planläggning och i andra ärenden enligt plan- och bygglagen. Samhällsplaneringen utgör grunden för en långsiktigt hållbar vattenanvändning. Genom att lyfta fram vattenfrågorna och beakta normerna redan i region- och översiktsplaneringen ges stöd och vägledning för det efterföljande planeringsarbetet, exempelvis vid detaljplaner. Därigenom kan onödiga intressekonflikter och kostsamma åtgärder i efterhand undvikas. Enligt 2015 års rapportering av genomförda åtgärder anger 174 kommuner (av 262 svarande) att det finns ett program, beslut eller annat initiativ för hur kommunen tar hänsyn till miljökvalitetsnormerna för vatten i arbetet med fysisk planering. För att kommuner och länsstyrelser i högre grad ska kunna tillämpa miljökvalitetsnormer för vatten i den fysiska planeringen behövs ökat stöd och vägledning från Boverket. Åtgärden är en förutsättning för att miljökvalitetsnormerna ska kunna följas i planläggningen eller andra ärenden enligt plan- och bygglagen, framförallt vad gäller kravet om att inget vatten får försämrats. Åtgärden förväntas leda till att flera miljöproblem kan förebyggas eller åtgärdas, exempelvis problem med miljögifter kopplat till dagvatten.

Genomförande

Boverket ansvarar för att vägleda och ge råd i fråga om tillämpningen av plan- och bygglagen. Boverket har tagit fram en skrift 2006, Miljökvalitetsnormer i fysiskt planering, en orientering för handläggare, som innehåller viss information om miljökvalitetsnormer för vatten. Boverket behöver utveckla den nationella vägledningen inom följande områden:

- a) En nationell vägledning behövs för att stärka länsstyrelsernas arbete med att bevaka och verka för att miljökvalitetsnormerna för vatten följs i planering och planläggning, exempelvis i samband med överprövningar av detaljplaner och områdesbestämmelser enligt 11 kap. 10 § PBL.

I avrinningsområden som delas av flera kommuner är mellankommunal samverkan en viktig utgångspunkt, till exempel när det gäller möjligheterna att upprätta och genomföra gemensamma planer och beslut med kommunöverskridande effekter. För att nå

målsättningarna med vattenförvaltningen är det därför viktigt att avrinningsområdesperspektivet beaktas i den fysiska planeringen. Planeringsunderlagen bör redogöra för hur planerad mark- och vattenanvändning påverkar vattenförhållandena och miljö kvalitetsnormerna såväl uppströms som nedströms enskilda kommuner.

- b) Några länsstyrelser har tagit fram stöd och vägledning till kommuner för hanteringen av miljö kvalitetsnormer för vatten i den fysiska planeringen. En nationell vägledning är dock nödvändig för att ensa hur normerna beaktas över landet.
- c) Regionala vattenförsörjningsplaner är bland annat avsedda som ett underlag för det planeringsarbete som sker enligt plan- och bygglagen. Boverket behöver vägleda och ge råd om hur regionala vattenförsörjningsplaner kan tas om hand i det arbetet. Boverket behöver också kontinuerligt stödja handläggare på kommuner och länsstyrelser i användandet av regionala vattenförsörjningsplaner i översiktsplaneringen samt hanteringen av miljö kvalitetsnormer för vatten i fysisk planering, exempelvis genom att ta fram handböcker, manualer och utbildningar.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna; Havs- och vattenmyndigheten 6, Länsstyrelserna 4, 5 och 9 och Kommunerna 5, 6, 7 och 8.

Åtgärden stödjer Boverkets genomförande av åtgärdsprogram för havsmiljö, om behov för vägledning avseende kommunal havs- och kustplanering.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 14 i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen God bebyggd miljö, Grundvatten av god kvalitet och Levande sjöar och vattendrag.

Generalläkaren

Generalläkaren, åtgärd 1

Generalläkaren ska i sin tillsyn av

- a) miljöfarlig verksamhet och andra verksamheter utöka och prioritera tillsynen så att den med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas,
- b) förorenade områden särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder i områden där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

God kemisk status med avseende på prioriterade ämnen uppnås ej i drygt 70 av Södra Östersjöns vattenförekomster. Prioriterade ämnen som sänker den kemiska statusen är antracen, benso(a)pyrene, bly och blyföreningar, fluoranten, isoproturon, kadmium och kadmiumföreningar, nickel och nickelföreningar, nonylfenol (4-nonylfenol), oktylfenol och tributyltennföreningar.

Särskilda förorenande ämnen bidrar till sänkt ekologisk status i omkring 80 av vattenförekomsterna i Södra Östersjöns vattendistrikt.

Särskilda förorenande ämnen som sänker den ekologiska statusen är arsenik, diflufenikan, koppar och zink.

Verksamheter inom försvarssektorn påverkar och har påverkat förekomsten av prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen. Försvarssektorns tidigare verksamheter innebär att det idag bland annat finns förorenade områden som kan behöva saneras, till exempel i anslutning till skjutfält, övningsområden, bränslehantering och brandövningsplatser.

Vid provning och tillsyn av verksamheter, är det särskilt viktigt att beakta försiktighetsprincipen för de prioriterade farliga ämnena som ska fasas ut, samt för ämnen där kunskapsnivån är låg. Vattenmyndigheten bedömer att tillsyn och provning behöver öka i omfattning för att uppnå eller behålla en god vattenstatus i grund- och ytvattenförekomster som påverkas av försvarssektorns nuvarande och tidigare verksamheter.

Genomförande

Generalläkaren kontrollerar att Försvarsmakten följer lagar och andra föreskrifter som gäller miljö- och hälsoskydd, samt ansvarar inom detta område för tillsyn över den verksamhet som bedrivs av Försvarets materielverk, Fortifikationsverket och Försvarets radioanstalt. Genom Generalläkarens tillsyn kan problem med förorenade områden uppmärksammas och en prioritering ske, så att efterbehandlingsinsatser fokuseras till områden i anslutning till vattenförekomster som inte följer eller riskerar att inte följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

Generalläkaren ska i sin tillståndsprövning och tillsyn enligt miljöbalken utveckla arbetet med att se till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvattenförekomster följs.

Åtgärden kan dels leda till optimerade driftsprocesser, förbättrade reningstekniker, substitution av varor med mera, och dels till att krav ställs på verksamhetsutövare att åtgärda förorenade områden.

Sammanhang

Åtgärden stöds av åtgärden Naturvårdsverket 2.

Åtgärden stödjer genomförande av åtgärderna Naturvårdsverket 3, Länsstyrelserna 1 och 10 och Kommunerna 1.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Giftfri miljö och Grundvatten av god kvalitet.

Generalläkaren, åtgärd 2

Generalläkaren ska inom sitt ansvarsområde säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen samt bedriva systematisk och regelbunden tillsyn av vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dag.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser.

När det gäller att säkerställa skydd för dricksvattenförsörjningen, inom Generalläkarens ansvarsområde, ska åtgärden vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Tillsynen ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

Enligt 4 kap. 6 § vattenförvaltningsförordningen och ramdirektivet för vatten ska det säkerställas ett tillfredsställande skydd för dricksvattensvattenförekomster som ger mer än 10 m³ per dygn eller som betjänar mer än 50 personer eller som är avsedda för sådan framtida användning. Eftersom det finns sådana dricksvattenförekomster inom Generalläkarens tillsynsområden behöver åtgärden riktas även till Generalläkaren.

Genomförande

Generalläkaren ska inom sin tillsyn av försvarets verksamheter säkerställa ett långsiktigt skydd av dricksvattentäkter, exempelvis genom att meddela förelägganden om försiktighetsmått och skyddsåtgärder där det behövs för att motverka påverkan på vattenförekomster som används för dricksvattenuttag.

Genom en systematisk tillsyn av försvarets verksamheter, lokaliserade i anslutning till dricksvattenförekomster, kan nödvändiga förebyggande åtgärder vidtas för att begränsa påverkan så att miljökvalitetsnormer kan följas och miljömålet Grundvatten av god kvalitet kan uppnås.

Tillsynen omfattar att kontrollera att föreskrifter, tillstånd och dispenser inom vattenskyddsområden följs för försvarets verksamheter. Skyddsföreskrifterna kan innebära inskränkningar (exempelvis krav på anmälan, tillståndsplikt eller förbud) för verksamheter som har en betydande påverkan på vattenförekomsterna så att miljökvalitetsnormerna inte följs. Föreskrifter inom vattenskyddsområden reglerar exempelvis hantering av petroleumprodukter, bekämpningsmedel och andra kemikalier, avfallshantering och infiltration av avloppsvatten. Då många vattentäkter, både allmänna och enskilda, saknar vattenskyddsområde är det nödvändigt att Generalläkaren även tar hänsyn till dessa.

Generalläkaren har även möjlighet att utfärda föreskrifter om försiktighetsmått med stöd av 41 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd och ansvarar då för att kontrollera att sådana föreskrifter följs.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärden Havs- och vattenmyndigheten 6.

Åtgärden stödjer genomförande av åtgärderna Länsstyrelserna 4 samt Kommunerna 5.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Grundvatten av god kvalitet samt Levande sjöar och vattendrag.

Generalläkaren, åtgärd 3

Generalläkaren ska i sin tillsyn av vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur vid vägpassager över vatten beakta att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Trafikverket och berörd länsstyrelse och kommun.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

Omkring en tredjedel av alla vägpassager i norra Sverige utgör definitiva eller partiella vandringshinder för bottenlevande djur och fisk och det går att anta att det ser ut på ett liknande sätt i resten landet. Eftersom det finns vägpassager över vattenområden inom Försvarssektorns områden, bedöms förekomsten av vandringshinder utgöra ett problem även där. Ungefär tio vattenförekomster i Södra Östersjöns distrikt bedöms idag ha betydande påverkan från vägtrummor i sådan omfattning att det påverkar förutsättningarna att följa miljö kvalitetsnormerna.

Vandringshinder inverkar på spridnings- och vandringsmöjligheterna i ett vattensystem. Det kan påverka fiskbestånden negativt och försämra deras motståndskraft mot yttre stress. Fragmenterade ekosystem bidrar till att vattenförekomsternas ekologiska status försämras och därmed minskar möjligheterna att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Genomförande

Generalläkaren kontrollerar att Försvarmakten följer lagar och andra föreskrifter som gäller miljö- och hälsoskydd, samt ansvarar inom detta område för tillsyn över den verksamhet som bedrivs av Försvarets materielverk, Fortifikationsverket och Försvarets radioanstalt. Generalläkaren ska inom ramen för sin miljö tillsyn genomföra en inventering av vandringshinder inom Försvarssektorns områden och utifrån denna förelägga om åtgärder för att undanröja vandringshinder där det behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna. Vid föreläggande av åtgärdande av vandringshinder ska även kulturmiljö värden, risk för spridning av främmande arter, risker för skred och översvämningar beaktas.

En ökad tillsyn av vandringshinder inom försvarssektorn områden bör leda till åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av Trafikverket 1 och Länsstyrelserna 5 och 12.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer miljömålet Levande sjöar och vattendrag.

Generalläkaren, åtgärd 4

Generalläkaren ska inom ramen för sin tillsyn och/eller tillståndsprovning

- a) av enskilda avlopp ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där det behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas,
- b) av reningsverk och avloppsledningsnät se till att det ställs krav på ökad rening eller på annat sätt minskade utsläpp där det behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

I Södra Östersjöns vattendistrikt bidrar enskilda avlopp med drygt 10 procent och avloppsvatten via avloppsreningsverk, med knappt 8 procent av distriktets totala fosforbelastning. På vattenförekomstnivå kan påverkan från enskilda avlopp, avloppsvatten via mindre reningsverk och bräddning i avloppsledningsnäten utgöra viktiga orsaker till att god kemisk status inte uppnås. Försvarssektorns anläggningar bidrar till det totala påverkanstrycket.

Generalläkarens tillsyn och omprövning av tillstånd av Försvarssektorns enskilda avlopp och avloppsreningsverk är viktig och krav kan behöva införas för att bidra till att miljö kvalitetsnormerna följs.

Genomförande

Generalläkaren ska vid tillsyn av Försvarssektorns enskilda avlopp, avloppsreningsverk eller ledningsnät se över påverkan från dessa på vattenförekomster som inte når god status. I det enskilda fallet behöver en bedömning göras om och i så fall vilka krav som ska ställas för att bidra till att miljö kvalitetsnormerna följs.

När ett åtgärdsbehov identifieras vid tillståndspliktiga verksamheter behöver Generalläkaren ta initiativ till omprövning av villkor för att få till stånd nödvändiga åtgärder. Åtgärder kan till exempel omfatta uppgradering av enskilda avlopp till lämplig skyddsnivå, underhåll av pumpar eller utökad fördröjningskapacitet i magasin. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormerna kan följas.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 1 och Naturvårdsverket 1.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljö målen Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet, Ingen övergödning, Hav i balans samt levande kust och skärgård och Levande sjöar och vattendrag.

Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 1

Havs- och vattenmyndigheten ska

- a) fortsätta att arbeta med utveckling av styrmedel så att utsläppen av kväve och fosfor från enskilda avlopp minskas, samt
- b) i frågor kring prövning och tillsyn av enskilda avlopp, fortsätta att utveckla sin vägledning till länsstyrelser och kommuner.

Åtgärden ska leda till att det dels utarbetas styrmedel och dels utvecklas vägledning om vilka åtgärder som behöver genomföras för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns omkring 650 vattenförekomster där åtgärder behöver genomföras för att minska fosforbelastningen från enskilda avlopp så att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas. En utredning från Havs- och vattenmyndigheten visar att åtgärdstakten för enskilda avlopp är för låg och att det krävs en utökning av styrmedel för att kunna uppnå en hållbar åtgärdstakt (Havs- och vattenmyndigheten, 2013). Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram en tillsynsvägledning för kommunerna när det gäller enskilda avlopp (Havs- och vattenmyndigheten, 2015). På grund av regionala skillnader finns det olika förutsättningar för olika kommuner att arbeta med tillsyn av enskilda avlopp.

Genomförande

I Havs- och vattenmyndighetens slutrapportering av regeringsuppdraget kring enskilda avlopp 2013, *Styrmedel för en hållbar åtgärdstakt av små avloppsanläggningar*, finns det underlag för att utveckla föreskrifter och andra styrmedel. Havs- och vattenmyndigheten behöver verka för att styrmedlen realiserar.

Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram tillsynsvägledning riktad till kommunerna kring enskilda avlopp. Det är viktigt att även länsstyrelserna involveras och får tillräcklig vägledning för hur de ska stötta kommunerna i deras arbete med enskilda avlopp. Detta för att motverka de regionala skillnader som finns, så att miljö kvalitetsnormerna kan följas.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Generalläkaren 4, Länsstyrelserna 5 och 8 och Kommunerna 1 och 4.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 3 i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Levande sjöar och vattendrag.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 2

Havs- och vattenmyndigheten ska ta fram vägledning till verksamhetsutövare, länsstyrelser och kommuner om hur spridning av miljögifter kan förhindras vid muddring, dumpning av muddermassor och annan vattenverksamhet som berör sediment, på ett sådant sätt att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Arbetet ska ske i samverkan med Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

God kemisk status med avseende på prioriterade ämnen uppnås ej i drygt 70 av Södra Östersjöns vattenförekomster. Prioriterade ämnen som sänker den kemiska statusen är antracen, benso(a)pyrene, bly och blyföreningar, fluoranten, isoproturon, kadmium och kadmiumföreningar, nickel och nickelföreningar, nonylfenol (4-nonylfenol), oktylfenol och tributyltennföreningar.

Särskilda förorenande ämnen bidrar till sänkt ekologisk status i omkring 80 av vattenförekomsterna i Södra Östersjöns vattendistrikt.

Särskilda förorenande ämnen som sänker den ekologiska statusen är arsenik, diflufenikan, koppar och zink.

Vattenverksamhet som berör sediment är en av flera källor till spridning av prioriterade och särskilda förorenande ämnen i vatten. Verksamhetsutövare, särskilt de som i sin dagliga verksamhet muddrar och hanterar muddermassor, behöver utföra arbetet på ett sådant sätt att läckage helt undviks eller minskas. För att detta ska ske behöver tillsynsmyndigheter få vägledning i samband med prövning och tillsyn av verksamheter som kan påverka spridning av prioriterade och särskilda förorenande ämnen.

Genomförande

Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för att utveckla vägledning till stöd för verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheter, för tillämpningen av miljöbalken samt föreskrifter meddelade med stöd av miljöbalken och EU-förordningar, enligt 3 kap. 1 § miljötillsynsförordningen. Havs- och vattenmyndigheten behöver utveckla en vägledning för prövning och tillsyn av vattenverksamhet som berör muddermassor och sediment. Vägledningen behöver även riktas till verksamhetsutövare som muddrar och hanterar muddermassor. Framförallt behöver det finnas tydliga riktlinjer om hur sediment som innehåller prioriterade och särskilda förorenande ämnen ska hanteras. Åtgärden kan även omfatta kompetensutveckling för tillsynsmyndigheterna och uppdatering av rekommendationer i takt med att ny teknik utvecklas inom området.

Vägledningen behöver utarbetas i samverkan med Naturvårdsverket, som har vägledningsansvar för förorenade områden inkluderat förorenade sediment, och SGU, som behöver bidra med kunskapsunderlag på området.

Åtgärden bedöms ha stor betydelse för att minska och undvika läckage av prioriterade och särskilda förorenande ämnen vid muddring och dumpning av muddermassor samt annan vattenverksamhet som berör sediment.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Naturvårdsverket 2 och 3.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Generalläkaren 1, Skogsstyrelsen 2, Trafikverket 1, Länsstyrelserna 1, 5 och 10 och Kommunerna 1.

Åtgärden stödjer Havs- och vattenmyndighetens åtgärdsprogram för havsmiljön, se faktablad nummer 16 och 17 i "God havsmiljö 2020".

Åtgärden är ny i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer miljömålet Giftfri miljö och Grundvatten av god kvalitet.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 3

Havs- och vattenmyndigheten ska ta fram en ny nationell plan för kalkningsverksamheten som ska bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Den nationella planen ska vara ett stöd för länsstyrelsernas kalkningsverksamhet och prioriteringar samt innehålla en analys av i vilken omfattning den nuvarande kalkningsverksamheten bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs.

Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.

Motivering

Kalkning av sjöar och vattendrag motverkar effekterna av försurning från atmosfärisk deposition av försurande ämnen och skogsbrukets försurande påverkan. Kalkning är en effektiv och beprövad åtgärd som behöver fortsätta tills försurningsbelastningen minskat så mycket att sjöar och vattendrag återhämtat sig. Om kalkningsverksamheten upphör kommer sjöar och vattendrag att återförsuras vilket kan medföra utslagning av fiskstammar och minskning av den biologiska mångfalden.

Status för försurning är klassificerad till sämre än god för 2 800 vattenförekomster i Sverige, vilket är tolv procent av landets alla sjö- och vattendragsförekomster. Drygt 70 procent av dessa omfattas av kalkningsinsatser. Antalet sjöar som kalkas är alltså betydligt lägre än antalet försurade sjöar och de som väljs ut prioriteras utifrån värdefulla arter och befintlig miljöövervakning. I Södra Östersjöns vattendistrikt finns omkring 80 vattenförekomster med sådan betydande påverkan från atmosfäriskt nedfall och skogsbruk att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs med avseende på försurning. Staten har hittills investerats 4,4 miljarder i kalkningsåtgärder och under 2013 utbetalades cirka 160 miljoner kronor till kalkning. Den statliga finansieringsandelen är 85-100 procent. Resterande finansiering, upp till 15 procent av kostnaden, står kommunerna för.

Genomförande

Det är länsstyrelserna som styr det operativa miljöarbetet utifrån regionala prioriteringar, däribland de kalkningsåtgärder som utförs med bidrag från Havs- och vattenmyndigheten. Vid översyn av den nuvarande nationella planen för kalkning (2011-2015), inklusive den inriktning som föreslås ovan, tydliggörs kalkningsverksamhetens förutsättningar och betydelse för åtgärdsarbetet inom vattenförvaltningen.

När försurningsbelastningen minskar kan kalkningar av vissa vattenförekomster också avslutas. Därmed kan det finnas utrymme för nykalkningar inom andra områden där det finns behov av det.

Åtgärden syftar till att ge länsstyrelserna och kommunerna förutsättningar att genomföra kalkningsverksamheten på ett ändamålsenligt sätt och därigenom bidra till att miljö kvalitetsnormerna följs.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden Naturvårdsverket 4 och 5, Skogsstyrelsen 1 och 2 och Länsstyrelserna 5 och 11.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 7 i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden har koppling till miljömålen Bara naturlig försurning och Levande sjöar och vattendrag.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 4

Havs- och vattenmyndigheten ska vägleda länsstyrelserna vid en prioritering av miljöförbättrande åtgärder som minskar vattenkraftens miljöpåverkan, på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Energimyndigheten och Riksantikvarieämbetet.

Åtgärden ska vara vidtagen senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Det finns omkring 2 100 vattenkraftverk i Sverige (SOU 2013:69) och det totala antalet dammar uppskattas till drygt 9 000 (SMHI, 2015). Utav dessa är det drygt 7 000 vattenkraftverk och dammar som saknar tillstånd enligt miljöbalken (SOU 2013:69). En stor del av dessa utgör vandringshinder som behöver åtgärdas. Det har också via statusklassificeringen identifierats stora problem med fysisk påverkan på vattendrag. I Södra Östersjöns vattendistrikt har omkring 200 vattenförekomster betydande påverkan av vattenkraftsverksamhet i sådan utsträckning att miljö kvalitetsnormerna inte följs.

Länsstyrelserna arbetar med detaljerade åtgärdsplaner för att få till stånd miljöförbättrande åtgärder i den takt som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. För att göra detta på ett effektivt sätt behöver länsstyrelserna en vägledning kring hur prioriteringar ska göras. En prioriteringsordning behöver ta hänsyn till vattenkraftens betydelse för det svenska elförsörjningssystemet.

Genomförande

För att göra rätt prioriteringar i åtgärdsarbetet avseende fysisk påverkan behöver Havs- och vattenmyndigheten vägleda länsstyrelserna i arbetet med att genomdriva krav på åtgärder i avrinningsområden med påverkan från vattenkraftverksamheter. Detta kan ske genom att stötta länsstyrelserna i utarbetandet av åtgärdsstrategier för sådana avrinningsområden eller genom att ta fram ett vägledningsmaterial. Åtgärden förväntas i nästa led leda till fler fria vandringsvägar för fisk och annan fauna som i sin tur innebär att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärden Kammarkollegiet 1.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden Länsstyrelserna 1, 2 och 5.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Ett rikt växt- och djurliv och Levande sjöar och vattendrag.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 5

Havs- och vattenmyndigheten ska ta fram en nationell strategi för finansiering av åtgärder med avseende på vattenverksamheter/vattenanläggningar som saknar ansvarig verksamhetsutövare.

Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Riksantikvarieämbetet.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Det har via statusklassificeringen identifierats stora åtgärdsbehov med avseende på problem med fysisk påverkan på vattendrag. Många äldre vattenverksamheter, framförallt flottningsdammar och flottleder, saknar en tydlig verksamhetsutövare samtidigt som de ofta innebär omfattande fysiska förändringar i vattensystemen. Äldre vattenverksamheter utan tydlig verksamhetsutövare innebär svårigheter vid tillsynsmyndigheternas föreläggande om åtgärder i syfte att följa miljö kvalitetsnormerna. I Södra Östersjöns vattendistrikt bedöms enstaka vattenförekomster vara påverkade av rensning av vattendrag för flottnings och cirka 8 vattenförekomster är påverkade av verksdammar ej i drift i sådan utsträckning att det påverkar förutsättningarna att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

De otydliga ansvarsförhållandena för dessa verksamheter är ett problem vid genomförande och finansiering av åtgärder i syfte att följa miljö kvalitetsnormerna.

I vattenverksamhetsutredningens slutbetänkande (SOU 2014:35) föreslår utredaren som enda rimliga lösning att avlysta flottleder ska utgöra statens ansvar. Staten kan då svara för underhåll i den utsträckning som krävs och verka för åtgärder som till exempel utrivning. För dessa vattenverksamheter har den juridiska person som utgjorde verksamhetsutövare i många fall upplösts efter godkännande av domstol.

Genomförande

Havs- och vattenmyndigheten behöver ta fram en nationell strategi för hur åtgärder i dessa vattenverksamheter ska finansieras. Åtgärden berör i stor utsträckning kulturmiljöer som utgörs av anläggningar från historisk vattenverksamhet. I arbetet med den nationella strategin för hur dessa ska hanteras måste därför kulturmiljövärden vara delaktiga, i synnerhet om kostnader ska bäras av staten. Åtgärden behöver därför genomföras i dialog med Riksantikvarieämbetet. Framtagande av denna strategi för genomförande och finansiering av åtgärder riktade till de vattenverksamheter/anläggningar som saknar tydlig verksamhetsutövare behöver leda till att åtgärder genomförs så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärden Kammarkollegiet 1.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden Länsstyrelserna 1, 2 och 5.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Levande sjöar och vattendrag och Ett rikt växt- och djurliv.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 6

Havs- och vattenmyndigheten ska utveckla vägledning för länsstyrelsernas och kommunernas arbete med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Havs- och vattenmyndigheten behöver särskilt utveckla

- a) vägledning för inrättande, tillsyn och förvaltning av vattenskyddsområden, och
- b) vägledning kring framtagande och uppdatering av regionala vattenförsörjningsplaner.

Åtgärden ska ske i samverkan med kommuner, länsstyrelser, Boverket och Sveriges geologiska undersökning.

Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.

Motivering

Åtgärdsprogrammet ska innehålla åtgärder för inrättande av vattenskyddsområden eller åtgärder för att på annat sätt skydda dricksvatten (6 kap 5 § vattenförvaltningsförordningen). Skydd ska säkerställas för dricksvattensvattenförekomster som används för dricksvattenförsörjning eller som är avsedda för sådan framtida användning. De dricksvattenförekomster som ska skyddas är de som ger mer än 10 m³ i uttag per dygn i genomsnitt eller som betjänar fler än 50 personer, i enlighet med definitionen i vattendirektivets artikel 7. I Södra Östersjöns vattendistrikt finns 60 ytvattenförekomster och 250 grundvattenförekomster som behöver skyddas av denna anledning.

Regionala vattenförsörjningsplaner samt vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter är två effektiva och konkreta verktyg som bidrar till att förebygga försämring av status i vattenförekomster som används för dricksvattenuttag.

- a) Åtgärder om inrättande och tillsyn av vattenskyddsområden har riktats till kommunerna och länsstyrelserna (Länsstyrelserna 4 och Kommunerna 5). Av myndigheters och kommuner rapportering av genomförda åtgärder framgår att arbetet med att inrätta vattenskyddsområden går sakta. Enligt 2015 års rapportering av genomförda åtgärder svarar 111 kommuner (av 262 svarande) att de har vattenskyddsområde med tillhörande föreskrifter för samtliga kommunala vattentäkter. Vidare svarar 158 kommuner att de har vattenskyddsområden som bedöms ha ett otillfredsställande skydd. En förutsättning för att öka åtgärdstakten är ökat stöd och vägledning.
- b) Regionala vattenförsörjningsplaner ska tas fram av länsstyrelsen (Länsstyrelserna åtgärd 4). Regionala vattenförsörjningsplaner är ett värdefullt underlag för kommunernas planering. Genom att kommunerna använder underlaget från regionala vattenförsörjningsplaner i översiktsplanerna så synliggörs dricksvattenförekomster och deras behov av skydd. Markanvändning och/eller verksamheter som har en betydande påverkan på dricksvattenförekomster kan på så sätt undvikas eller anpassas så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. I dagsläget har ett tiotal länsstyrelser tagit fram regionala vattenförsörjningsplaner i huvudsak med stöd av *Vattenförsörjningsplan – identifiering av vattenresurser viktiga för dricksvattenförsörjning (SGU, 2009)*.

Genomförande

Havs- och vattenmyndigheten behöver ge stöd och vägledning till länsstyrelserna och kommunerna i deras arbete med att skydda dricksvatten. Åtgärden ska leda till att det utarbetas vägledning för både vattenskyddsområden och regionala vattenförsörjningsplaner så att länsstyrelser och kommuner får förutsättningar att säkerställa ett långsiktigt och tillräckligt skydd för dricksvattentäkter på ett enhetligt och rättssäkert sätt.

- a) Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för central tillsyn och vägledning när det gäller frågor om vattenskyddsområden. Att inrätta vattenskyddsområden kan vara en komplicerad och resurskrävande process och aktivt stöd och vägledning från Havs- och vattenmyndigheten behövs, exempelvis i form av handböcker, manualer, utbildningar eller motsvarande. Nuvarande handbok om vattenskyddsområde togs fram av Naturvårdsverket 2003 och reviderades 2010. Handboken är främst inriktad på arbetet med framtagande av och besluta om vattenskyddsområde och innehåller inte vägledning för tillsynsarbetet. Handboken om vattenskyddsområde behöver aktualiseras och vägledning om tillsyn av vattenskyddsområden behöver tas fram.
- b) För framtagande och uppdatering av regionala vattenförsörjningsplaner saknas vägledande myndighet. Dricksvattenutredningen har i sitt slutbetänkande (SOU 2016:32) gjort bedömningen att Havs- och vattenmyndigheten, i kraft av sitt sakansvar, bör ges det huvudsakliga vägledningsuppdraget avseende regionala vattenförsörjningsplaner med stöd av berörda myndigheter som Boverket.

Åtgärden, tillsammans med länsstyrelsernas åtgärd 4, kommunernas åtgärd 7 och Boverkets åtgärd 1 förväntas leda till att förebygga eller åtgärda existerande problem så att miljökvalitetsnormerna följs, framförallt vad gäller de prioriterade ämnena trikloret/tetrakloret, bly, antracen, fluoranten, de särskilda förorenande ämnena arsenik och bekämpningsmedel samt nitrat och klorid i grundvatten och förändrande grundvattennivåer.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Boverket 1, Länsstyrelserna 4-5 och Kommunerna 5.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen God bebyggd miljö, Grundvatten av god kvalitet och Levande sjöar och vattendrag.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 7

Havs- och vattenmyndigheten ska utveckla vägledning, rådgivning och information om hur åtgärder kan genomföras i syfte att minska internbelastningen och halterna av näringsämnen i vattenförekomster med internbelastning där det behövs för att bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten följs. Myndigheten ska också verka för en långsiktig etablering av näringsreducerande åtgärder direkt i sjöar och kustvatten och uppföljning av åtgärdernas effektivitet.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

I Södra Östersjöns vattendistrikt har fler än 600 vattenförekomster miljöproblemet övergödning och höga halter av fosfor är en av de främsta orsakerna till att god ekologisk status inte nås i vattendrag, sjöar och kustvatten. Historiska utsläpp av fosfor från främst punktkällor finns lagrade i sediment och orsakar internbelastning som behöver åtgärdas för att god ekologisk status ska kunna nås. Lokalt och regionalt kan internbelastningen vara en betydande påverkanskälla, framförallt i anslutning till tätorter och i områden med jordbruksmark¹. Det är ofta oklart hur stort bidraget är för specifika vattenförekomster och vilka åtgärder som är mest lämpade lokalt. Därför behövs vägledning, rådgivning och information för att avgöra när det är lämpligt att vidta åtgärder och vilka åtgärder som kan behövas så att dessa får avsedd effekt för att bidra till att miljökvalitetsnormen för vatten kan följas.

Genomförande

Enligt åtgärdsprogrammet för havsmiljön ”God havsmiljö 2020” så har Havs- och vattenmyndigheten det övergripande ansvaret att utreda möjligheter att påverka den interna näringsbelastningen, lokalt i övergödda vikar och fjärdar och i Östersjön. Internbelastning kan lokalt också vara en betydande påverkanskälla även i inlandsvatten. Därför behöver Havs- och vattenmyndigheten även ha motsvarande övergripande ansvar för inlandsvatten. Inte minst för att åtgärdsstrategin för kust och hav inkluderar åtgärder i inlandet.

Framför allt kommuner, men även andra aktörer så som lokala fiskeföreningar, boende intill vatten och enskilda markägare med flera kan ha intresse av att minska internbelastningen från sjöar och kustområden. En vägledning behöver utvecklas för att hjälpa dessa aktörer bland annat för att

- a) utvärdera om det är lämpligt att genomföra åtgärder,
- b) ge råd om vilken eller vilka åtgärder som kan vara lämpliga vid olika förhållanden och
- c) informera om hur olika åtgärder kan finansieras.

Vägledningen bör också rikta sig till länsstyrelser och andra myndigheter som genom vattenförvaltningen arbetar med att god ekologisk status ska uppnås i sjöar och kustvatten samt till att målen i HELCOMs aktionsplan för Östersjön (BSAP) och för havsmiljöförvaltningen nås.

Åtgärden ska leda till att fosforhalterna i vatten minskar för att bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Sammanhang

Åtgärden är ny i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2016-2021.

¹ Huser m.fl. 2016

Åtgärden stödjer Havs- och vattenmyndighetens åtgärdsprogram för havsmiljön, se faktablad nr 11 och 12 i ”God havsmiljö 2020”.

Miljömål

Åtgärdens stödjer miljömålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Levande sjöar och vattendrag.

Havs- och vattenmyndigheten, åtgärd 8

Havs- och vattenmyndigheten ska i sitt arbete med att ta fram hanteringsprogram för invasiva främmande arter i vattenmiljöer inkludera de främmande arter som har en sådan påverkan att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte kunna följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Den 1 januari 2015 trädde en ny EU-lagstiftning i kraft, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nummer 1143/2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter och ballastvattenkonventionen. Syftet är att ta itu med problem på ett övergripande sätt för att skydda inhemska biologisk mångfald och ekosystemtjänster, samt att minimera och mildra effekter som dessa arter kan ha på människors hälsa eller ekonomi. En förteckning över de arter som omfattas av förordningen på unionsnivå publicerades i början av januari 2016 och kommer löpande revideras. Hanteringen av arter som finns med på EU-förteckningen regleras på ett utförligt sätt inom förordning (EU) nummer 1143/2014. Dessa arter kommer därför inte omfattas av vattenmyndigheternas åtgärdsprogram.

Dock har medlemsländerna även möjlighet att ta fram en nationell förteckning med landspecifika arter. För landspecifika arter med stor spridning behöver varje land ta fram hanteringsprogram för att förhindra spridning och begränsa etablering av invasiva främmande arter. Dessa hanteringsprogram behöver inkludera arter med betydande påverkan på vattenförekomsternas ekologiska status, som påverkar möjligheten att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

De arter som bedöms ha negativ påverkan på ekologisk status i sådan omfattning att det påverkar förutsättningarna att följa miljö kvalitetsnormerna är sjögull, vattenpest, nyzeeländsk tusensnäcka, amerikansk bäckröding och kanadaröding. Sjögull påverkar statusen för vattenförekomsterna genom att den bildar massiva bestånd som kan täcka stora delar av en vattenförekomst. Sjögullens växtsätt gör att solljuset inte når ner i vattnet. Minskad tillgång på solljus påverkar både fisk, bottenlevande djur och växtplankton som är beroende av ljus för sin överlevnad. Även vattenpest kan täcka stora ytor av en vattenförekomst och konkurrerar därmed ut det naturliga växtbeståndet. Amerikansk bäckröding och kanadaröding kan ha negativ påverkan på inhemska fiskarter. Bäckröding växer snabbare och blir könsmogen tidigare än till exempel öring, vilket ger den fördelar vid konkurrens om föda och ståndplatser i vattnet. Kanadarödingen å sin sida utgör ett hot mot inhemska arter genom att den huvudsakliga födan består av fisk såsom siklöja.

Nyzeeländsk tusensnäcka förekommer ofta i stor mängd på kustförekomsternas botten och kan därmed konkurrera ut den naturliga bottenfaunan i vattenförekomsten.

Ett tiotal vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt bedöms idag ha betydande påverkan från främmande invasiva arter i sådan omfattning att det påverkar eller riskerar att påverka förutsättningarna att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Vattenmyndigheterna uppskattar att det finns ett stort mörkertal när det gäller hur och vilka invasiva främmande arter som påverkar vattenförekomsterna. Det är sannolikt fler vattenförekomster som är påverkade av invasiva främmande arter och det är också troligt att problemet kommer att växa i takt med klimatförändringar och ökade transporter över gränserna.

Genomförande

Flera myndigheter ansvarar för hantering av främmande arter i Sverige. Havs- och vattenmyndighetens roll är att tillsammans med Naturvårdsverket samordna och vägleda

andra myndigheter i deras arbete. Havs- och vattenmyndigheten har ansvar för främmande arter i sötvatten och marin miljö.

Havs- och vattenmyndighetens hanteringsprogram för invasiva främmande arter behöver inkludera de främmande arter som påverkar möjligheten att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Hanteringsprogrammen kan för invasiva främmande arter visa på vilka åtgärder som är möjliga att genomföra. Det kan till exempel vara minskning/utrotning av bestånd genom reduceringsåtgärder, såsom utfiskning, skörd av vattenväxter, täckning av vattenväxter samt minskad spridning genom etablering av spridningshinder. Även indirekta åtgärder som informationskampanjer till riktade målgrupper, exempelvis fritidsfiskare, bör ingå i åtgärdsarbetet.

För vattenförekomster som gränsar till Norge är det speciellt viktigt att hanteringsprogrammen hanterar arter som i norska vatten anses som främmande så att spridning över gränsen inte tillåts. För att gränsvattenförekomster ska kunna följa miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på invasiva främmande arter krävs ett gemensamt förhållningssätt för främmande arter i dessa vattenförekomster.

Åtgärden syftar till att de problem som uppmärksammas inom vattenförvaltningen ska inkluderas i hanteringsprogrammen och därmed underlätta för myndigheter, kommuner och andra aktörer att vidta fysiska åtgärder så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Sammanhang

Åtgärden stödjer Havs- och vattenmyndighetens åtgärdsprogram för havsmiljön, se faktablad nummer 3 i ”God havsmiljö 2020”.

Åtgärden är ny i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Ett rikt växt- och djurliv, Hav i balans samt levande kust och skärgård och Levande sjöar och vattendrag.

Jordbruksverket

Jordbruksverket, åtgärd 1

Jordbruksverket ska utveckla kompetensutvecklings- och rådgivningsverksamheten inom ramen för det svenska landsbygdsprogrammet 2014-2020², fokusområde 4B, för att minska växtnäringsförluster till områden där det finns risk att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande. Det innebär att Jordbruksverket tillsammans med länsstyrelserna senast vid den tidpunkten ska ha identifierat vilka områden som berörs av åtgärden och att rådgivning bedrivs i syfte att bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten följs.

Motivering

I Södra Östersjöns vattendistrikt har nästan 600 vattenförekomster miljöproblemet övergödning och höga halter av näringsämnen är en av de främsta orsakerna till att god ekologisk status inte följs i vattendrag, sjöar och kustvatten. Jordbruket bidrar till tillförsel av näringsämnen. Åtgärder som leder till minskad tillförsel av näringsämnen till vatten från jordbruksmark och ökad retention i landskapet behöver därför genomföras. Kompetensutveckling och rådgivning behövs för att behövsanpassa användningen av växtnäring för växtodling och få till stånd lämpliga åtgärder inom jordbruket för att minska övergödningen. Den behövs också för att öka anslutningen till miljöförbättrande ersättningar och för att bidra till att åtgärder genomförs så att de får bästa möjliga effekt.

Kompetensutveckling och rådgivning är viktig eftersom växtnäringsfrågorna inom jordbruket är komplexa då det ofta rör sig om diffusa utsläpp och förutsättningarna mellan olika regioner och gårdar varierar, till exempel vad gäller jordart, klimat och produktionsinriktning. Därmed kan också de åtgärder som är mest kostnadseffektiva variera mellan olika regioner och olika gårdar. Den enskilde lantbrukaren har också goda kunskaper om lokala förutsättningar på gården vilka kan tas till vara i rådgivningen.

Genomförande

Jordbruksverket behöver säkerställa att rådgivningen ska ha som mål att åtgärder genomförs på rätt plats och att de mest kostnadseffektiva åtgärderna används i första hand. Som grund till detta har vattenmyndigheterna tagit fram ett underlag med förslag på möjliga kostnadseffektiva åtgärder för att nå god ekologisk status med avseende på övergödning. Det är viktigt att utgångspunkten för kompetensutvecklings- och rådgivningsverksamheten ligger i att följa miljökvalitetsnormerna för vatten inklusive förbudet mot försämring av statusen och att avrinningsområdesperspektivet beaktas.

Åtgärden ska leda till minskad tillförsel av framför allt fosfor, men också kväve, till ytvattenförekomster samt minska nitrathalterna i grundvatten för att bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten följs.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärden Jordbruksverket 4.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Jordbruksverket 6, Länsstyrelserna 1, 5 och 6 och Kommunerna 2.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 15 i vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2009-2015.

² Kommissionens beslut C(2015) 3485 final. Kommissionens genomförandebeslut av den 26.5.2015 om godkännande av Sveriges landsbygdsprogram för stöd från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (CCI 2014SE06RDNP001), och därefter gällande beslut om programändring.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Ett rikt odlingslandskap, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans och levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Myllrande våtmarker.

Jordbruksverket, åtgärd 2

Jordbruksverket ska utveckla kompetensutvecklings- och rådgivningsverksamheten inom ramen för det svenska landsbygdsprogrammet 2014-2020³, fokusområde 4B för att minska påverkan från användning av växtskyddsmedel i områden där det finns risk att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande. Det innebär att Jordbruksverket tillsammans med länsstyrelserna senast vid den tidpunkten ska ha identifierat områden som berörs av åtgärden och att rådgivning bedrivs i syfte att bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten följs.

Motivering

Rådgivning och kompetensutveckling är viktig för att få till stånd de åtgärder som behövs för att behovsanpassa användningen och minska påverkan från växtskyddsmedel inom jordbruket. Flertalet av de i växtskyddsmedel ingående ämnena som bidrar till en sänkt vattenstatus är redan förbjudna, men även godkända växtskyddsmedel orsakar sänkt status i 5 vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt. Rådgivning och kompetensutveckling behöver därför utvecklas för att minska tillförseln av växtskyddsmedel till vatten för att bidra till att miljökvalitetsnormerna följs.

Genomförande

Jordbruksverket behöver säkerställa att kompetensutvecklingen och rådgivningen har som mål att åtgärder genomförs på rätt plats och att de mest kostnadseffektiva åtgärderna används i första hand. Åtgärden ska leda till minskad tillförsel av växtskyddsmedel till vatten för att bidra till att miljökvalitetsnormerna följs, inklusive förbudet mot försämring av statusen.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärden Kemikalieinspektionen 1.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Jordbruksverket 4 och 6, Länsstyrelserna 1, 5 och 6 och Kommunerna 2.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 15 i vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålet Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet och Levande sjöar och vattendrag.

³ Kommissionens beslut C(2015) 3485 final. Kommissionens genomförandebeslut av den 26.5.2015 om godkännande av Sveriges landsbygdsprogram för stöd från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (CCI 2014SE06RDNP001), och därefter gällande beslut om programändring.

Jordbruksverket, åtgärd 3

Jordbruksverket ska utveckla kompetensutvecklings- och rådgivningsverksamhet inom ramen för det svenska landsbygdsprogrammet 2014-2020⁴, fokusområde 4B, för att minska negativ påverkan från markavvattning och bevattningsuttag. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att miljökvalitetsnormer för vatten följs.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Fysiska förändringar som orsakas av markavvattning är ett betydande miljöproblem för framför allt vattendrag. I Södra Östersjöns vattendistrikt har fler än 140 vattenförekomster erhållit klassningen betydande påverkan från ”rensning av vattendrag för upprätthållande av markavvattning” och över 360 vattenförekomster med avseende på ”fysisk förändring av vattendragsfåran” på grund av påverkan från markavvattning i jordbruket. Denna fysiska förändring kan påverka livsförhållanden för bland annat fisk och bottenfauna så att god ekologisk status inte uppnås. Viktiga åtgärder för att nå god ekologisk status i dessa vattendrag kan bland annat vara miljövänlig dikesrensning, att lämna trädbevuxna kantzoner och att lämna död ved i vattendragen.

Betydande påverkan från bevattningsuttag har påvisats i 4 vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt. Viktiga åtgärder för att bibehålla eller nå god ekologisk och kvantitativ status kan vara att effektivisera bevattningen, undvika bevattning under förhållanden med kritiska vattennivåer samt anlägga bevattningsdammar.

Kompetensutveckling och rådgivning är viktig eftersom fysisk påverkan på vatten är en komplex fråga då det berör olika typer av påverkansfaktorer som kan leda till att god ekologisk status inte uppnås och eftersom förutsättningarna mellan olika regioner och gårdar varierar. Därmed kan också de åtgärder som är mest lämpade variera mellan olika regioner och olika gårdar.

Genomförande

Jordbruksverket behöver säkerställa att kompetensutvecklingen och rådgivningen ska ha som mål att åtgärder genomförs på rätt plats och att de mest kostnadseffektiva åtgärderna används i första hand. Åtgärden ska leda till att minska negativ fysisk påverkan från markavvattning och bevattningsuttag för att bidra till att miljökvalitetsnormerna följs, inklusive förbudet mot försämring av statusen.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Naturvårdsverket 6 och Skogsstyrelsen 1 och 2.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Länsstyrelserna 1, 3 och 5.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 15 i vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Ett rikt odlingslandskap, Giftfri Miljö, Grundvatten av god kvalitet, Levande sjöar och vattendrag och Myllrande våtmarker.

⁴ Kommissionens beslut C(2015) 3485 final. Kommissionens genomförandebeslut av den 26.5.2015 om godkännande av Sveriges landsbygdsprogram för stöd från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (CCI 2014SE06RDNP001), och därefter gällande beslut om programändring.

Jordbruksverket, åtgärd 4

Jordbruksverket ska inom ramen för Landsbygdsprogrammet särskilt uppmärksamma åtgärderna

- a) strukturralkning
- b) kalkfilterdike
- c) anpassad skyddszon
- d) skyddszon
- e) våtmark
- f) fosfordamm och
- g) tvåstegsdiken

för att dessa ska bidra till att miljö kvalitetsnormer för vatten följs.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Nästan 600 vattenförekomster har miljöproblemet övergödning i Södra Östersjöns vattendistrikt och har höga halter av näringsämnen är en av de främsta orsakerna till att god ekologisk status inte nås i vattendrag, sjöar och kustvatten. Jordbruket bidrar till tillförsel av näringsämnen. Åtgärder som leder till minskad tillförsel av näringsämnen till vatten från jordbruksmark och ökad retention i landskapet behöver därför genomföras.

Genomförande

Jordbruksverket behöver verka för att de mest kostnadseffektiva åtgärderna används i första hand och att de placeras där de gör mest nytta. Det kan till exempel ske genom att ta fram underlag som visar var åtgärderna gör mest nytta och vid behov se över och lämna förslag på ändringar av urvalskriterier och villkor för de olika ersättningsformerna. Vattenmyndigheterna har tagit fram underlag med förslag på möjliga kostnadseffektiva åtgärder som behöver beaktas vid genomförandet. Åtgärden ska leda till minskad tillförsel av framför allt fosfor, men också kväve, till ytvattenförekomster för att bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Jordbruksverket 1 och 2.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden Länsstyrelserna 5 och 6.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 16 i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Ett rikt odlingslandskap, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Myllrande våtmarker.

Jordbruksverket, åtgärd 5

Jordbruksverket ska vidareutveckla sin vägledning för den egenkontroll som jordbruksföretag ska utföra med utgångspunkt i 26 kap. 19 § miljöbalken och 6 § egenkontrollförordningen (1998:901). Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormer för vatten följs.

Arbetet ska genomföras tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning och Naturvårdsverket.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Påverkan av förluster av fosfor, kväve och växtskyddsmedelsrester samt fysisk påverkan från markavvattning bidrar till att fler än 500 vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt inte når god ekologisk status. Den vägledning som används för hur egenkontrollen vid lantbruksföretag bör utformas och dokumenteras behöver vidareutvecklas. Det behövs en tydligare vägledning kring hur verksamhetsutövarna ska bedöma och värdera sin egen påverkan på vattenmiljön. Bedömning av verksamhetens miljöpåverkan är en förutsättning för att identifiera vilka förebyggande eller förbättrande åtgärder som kan bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Genom att precisera kraven kan egenkontrollen ske mer effektivt och enhetligt, vilket både förbättrar förutsättningarna för ett effektivt åtgärdsarbete och underlättar tillsynen av verksamheterna. Kunskap och information om kraven på egenkontroll och dess innehåll behöver öka i omfattning och utvecklas, så att den blir ändamålsenlig för verksamhetsutövarna och så att den leder till minskad miljöpåverkan.

Genomförande

Jordbruksverket ska inom ramen för sitt tillsynsvägledningsansvar ge vägledning om tillämpningen av reglerna för egenkontroll inom djurhållande verksamheter och verksamheter inom jordbruks- och trädgårdsområdet.

Åtgärden ska leda till att kunskapen om miljöpåverkan hos lantbruksföretagen ökar så att den negativa påverkan på vattenmiljön minskar och miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas, inklusive förbudet mot försämring av statusen.

En utvecklad egenkontroll för lantbruk kan exempelvis integreras i existerande Miljöhusesyn. Den skulle kunna innehålla en lista med sådant som kan vara aktuellt att kontrollera för lantbrukaren för att identifiera sin påverkan på vattenförekomster, till exempel med avseende på ytavrinning från jordbruksmark, läckage av fosfor och kväve samt fysiska påverkan från markavvattning. Till varje påverkanskategori kan det sedan finnas en lista med möjliga åtgärder.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Skogsstyrelsen 1 och 2.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Länsstyrelserna 3.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Levande sjöar och vattendrag.

Jordbruksverket, åtgärd 6

Jordbruksverket ska vidareutveckla sin tillsynsvägledning för länsstyrelser, kommuner och företag för att minska växtnäring förluster till och påverkan från användning av växtskyddsmedel på vattenförekomster så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormer för vatten följs.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Tillsynen av verksamheter som bidrar till växtnäring förluster och som använder växtskyddsmedel behöver utvecklas för att bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs. Tillsynsvägledning är efterfrågad av länsstyrelser och kommuner och är viktig för att ge tillsynsmyndigheterna förutsättningar att ställa motiverade och rimliga krav på skyddsåtgärder och försiktighetsmått där det behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Tillsynsvägledningen är viktig då växtnäring frågorna är komplexa eftersom det ofta rör sig om diffusa utsläpp och förutsättningarna mellan olika regioner och gårdar varierar, till exempel vad gäller jordart, klimat, produktionsinriktning.

Flertalet av de i växtskyddsmedel ingående ämnena, som bidrar till en sänkt vattenstatus, är redan förbjudna men även godkända växtskyddsmedel orsakar sänkt status i 5 vattenförekomster.

Genomförande

Jordbruksverket ska ge tillsynsvägledning i frågor om djurhållande verksamheter och verksamheter inom jordbruks- och trädgårdsområdet utom i frågor som omfattas av Kemikalieinspektionens vägledningsområde samt om föreskrifter som Jordbruksverket har meddelat med stöd av förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel.

Eftersom diffusa förluster från jordbruksmark av fosfor innebär en betydande påverkan på vattenkvaliteten behöver tillsynen som kan leda till att åtgärder genomförs för att minska fosfor förlusterna utvecklas. Tillsynen av sådant som kan orsaka förluster av fosfor och kväve från växtodling kräver mycket kompetens hos inspektören. Vägledningen behöver därför utvecklas särskilt kring hur tillsynsmyndigheterna kan bedriva en ändamålsenlig tillsyn med avseende på växtnäring förluster från åkermark. Förslagsvis genom tillsynsvägledningsprojekt med framtagna checklistor på vad som är lämpligt att kontrollera och hur det kan genomföras i praktiken.

Åtgärden ska bidra till minskad tillförsel av fosfor, kväve och växtskyddsmedel till ytvattenförekomsterna, samt minskade nitrathalter i grundvatten för att bidra till att miljö kvalitetsnormen för vatten kan följas, inklusive förbudet mot försämring av statusen.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärden Kemikalieinspektionen 1.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden Länsstyrelserna 1, 3 och 5-7 och Kommunerna 2.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Levande sjöar och vattendrag.

Kammarkollegiet

Kammarkollegiet, åtgärd 1

Kammarkollegiet ska ta fram en plan för att ta initiativ till omprövning och återkallelse av tillstånd för vattenkraftverk och dammar, där det behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Planen ska utgå från de tillsynsinsatser avseende vattenkraftverk och dammar som ska utföras av länsstyrelserna enligt länsstyrelsernas åtgärd 2 och länsstyrelsernas åtgärdsplaner enligt länsstyrelsernas åtgärd 5 d.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Påverkan på vattenmiljön från vattenkraft och dammar förorsakar omfattande problem med att uppnå god ekologisk status i vattenförekomster i samtliga vattendistrikt. Påverkan från sådana verksamheter omfattar både flödesförändringar, vandringshinder för fisk och andra vattenlevande organismer och morfologiska förändringar (dvs. förändringar i vattendragens och sjöarnas form och karaktär). Dessa påverkanstryck medför att de biologiska förhållandena i vattenförekomsterna påverkas i så stor omfattning att den leder till en sänkt ekologisk status. I Södra Östersjöns vattendistrikt bedöms omkring 200 vattenförekomster vara påverkade av vattenkraftverk och dammar i så stor utsträckning att det innebär en försämring av den ekologiska statusen.

För ett stort antal vattenkraftverk och dammar finns det gällande tillstånd som kan behöva omprövas eller eventuellt återkallas, för att det ska bli möjligt att genomföra de fysiska förbättringsåtgärder som krävs för att följa miljö kvalitetsnormerna. Antalet anmälningar om omprövning och återkallelser från länsstyrelserna har under tidigare förvaltningscykel varit få.

Genomförande

Kammarkollegiet har möjlighet att med stöd av 24 kap. 7 § miljöbalken ansöka om omprövning eller återkallelse av tillstånd.

Länsstyrelsernas tillsynsarbete kan i många fall visa att tillstånd behöver ändras och att omprövning eller återkallelse utgör det rättsliga verktyg i miljöbalkskedjan som bör användas. Länsstyrelserna bör inledningsvis anmäla de mest prioriterade ärendena, utifrån regionala och lokala behov, till Kammarkollegiet. Utgångspunkten för anmälningarna är länsstyrelsernas tillsyns- och åtgärdsplanering och är beroende av resultatet av denna planering. Eventuella översiktsplaner och kommunala handlingsplaner bör beaktas. Utifrån detta underlag ska Kammarkollegiet, efter samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, på nationell nivå ta fram en plan för återkallelser och omprövningar av tillstånd. Av planen ska framgå vid vilka objekt/anläggningar åtgärder (återkallelser och/eller omprövningar) behöver vidtas. Vidare bör framgå vilken myndighet som ska vidta åtgärderna samt planerad samverkan med Kammarkollegiet för genomförandet.

Planen ska inte innebära att annat åtgärdsarbete, till exempel att ställa krav vid tillståndsprövningar, ska nedprioriteras. Den ska vara stödjande i arbetet med myndigheternas egna initiativärenden och innebära att utförda tillsynsinsatser följs upp med andra rättsliga åtgärder där det behövs och är prioriterat.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av och stödjer åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 4 och 5 och Länsstyrelserna 1, 2 och 5 d).

Åtgärden är en revidering av åtgärd 18 i vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Ett rikt växt och djurliv och Levande sjöar och vattendrag.

Kemikalieinspektionen

Kemikalieinspektionen, åtgärd 1

Kemikalieinspektionen ska tillsynsvägleda länsstyrelser och kommuner samt informera allmänheten om hur kemiska produkter används så att negativ påverkan på vattenmiljön av prioriterade och särskilda förorenande ämnen enligt HVMFS 2013:19 minimeras.

Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.

Motivering

God kemisk status med avseende på prioriterade ämnen uppnås ej i drygt 70 av Södra Östersjöns vattenförekomster. Prioriterade ämnen som sänker den kemiska statusen är antracen, benzo(a)pyrene, bly och blyföreningar, fluoranten, isoproturon, kadmium och kadmiumföreningar, nickel och nickelföreningar, nonylfenol (4-nonylfenol), oktylfenol och tributyltennföreningar.

Särskilda förorenande ämnen bidrar till sänkt ekologisk status i omkring 80 av vattenförekomsterna i Södra Östersjöns vattendistrikt.

Särskilda förorenande ämnen som sänker den ekologiska statusen är arsenik, diflufenikan, koppar och zink.

Det är viktigt att beakta försiktighetsprincipen då kunskapsnivån kring påverkanskällor är låg för många prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen.

Genomförande

Kemikalieinspektionen har enligt 3 kap. 6 § miljö tillsynsförordningen (2011:13,) ansvar för tillsynsvägledning när det gäller frågor om utsläppande på marknaden, införsel och utförsel av kemiska produkter. Kemikalieinspektionen har också ansvar för samtliga områden gällande allmänhetens hantering av kemikalier.

Kemikalieinspektionen kan utveckla tillsynsvägledningen, till exempel avseende märkning av produkter som innehåller prioriterade och särskilda förorenande ämnen och som handlas med på den svenska marknaden. Även fortlöpande information till allmänheten om produkters innehåll av prioriterade och särskilda förorenande ämnen och påverkan på vattenmiljön är prioriterade uppgifter.

Internationellt behöver Kemikalieinspektionen arbeta för att också andra länder bidrar till minskad användning samt utfasning av produkter som är av betydelse för att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Åtgärden ska leda till minskade diffusa utsläpp och läckage av prioriterade och särskilda förorenande ämnen och därigenom bidra till att miljö kvalitetsnormerna kan följas.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Naturvårdsverket 1 och 2, Trafikverket 1, Jordbruksverket 2 och 6, Länsstyrelserna 1 och 7 och Kommunerna 1 och 2.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålet Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet och Levande sjöar och vattendrag.

Läkemedelsverket

Läkemedelsverket, åtgärd 1

Läkemedelsverket ska arbeta för att minska påverkan från läkemedel på vattenmiljön, särskilt med avseende på prioriterade och särskilda förorenande ämnen som påverkar förutsättningarna för att följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda myndigheter.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Läkemedelssubstansernas påverkan på miljön utreds inom EU-kommissionen och tre ämnen ingår från och med 2015 på bevakningslistan för prioriterade ämnen inom EUs vattenpolitik. Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2015:4) listar tre läkemedel som särskilda förorenande ämnen: diklofenak, 17-alfa-etinylöstradiol och 17-beta-östradiol. Dessa ingår därmed i klassificeringen av ekologisk status.

Rester från användning av läkemedel kommer via avloppsvatten ut i vattenmiljön. Reningsverkens förmåga att rena olika läkemedelssubstanser varierar men åtskilliga aktiva substanser som används idag återfinns i utgående vatten från reningsverk. Utsläpp via enskilda avlopp, felaktig hantering av kasserade läkemedel och reningsverkens slam kan också leda till spridning. Rester från djurläkemedel hamnar direkt på betesmark eller åkermark. Utsläpp av läkemedelssubstanser kan även ske i samband med produktionen.

Övervakning genom screeningsanalyser har visat att läkemedel förekommer i vattenmiljöer där de bland annat kan ge upphov till hormonella störningar hos vattenlevande djur och organismer. Effekterna uppstår långsamt men verkar långsiktigt och det är därför viktigt att beakta försiktighetsprincipen för ämnen där kunskapsnivån är låg.

Genomförande

Läkemedelsverket har ansvar för bland annat godkännande, tillsyn och kontroll av läkemedel både för människor och djur, samt att främja säkerheten och kvalitén genom tillsyn av tillverkare och produkter inom medicinteknik och kosmetiska produkter. Läkemedelsverket ska även stödja forskning och innovation inom dess ansvarsområden.

Mot bakgrund av myndighetens uppdrag bör Läkemedelsverket verka för att minska påverkan från läkemedel på vattenmiljön, med avseende på sådana ämnen som påverkar förutsättningarna för att följa miljökvalitetsnormerna för vatten. Arbetet kan till exempel innebära att Läkemedelsverkets kunskapsunderlag till forskrivare inom hälso- och sjukvården kompletteras med miljöinformation om läkemedel. Arbetet kan också omfatta att riskminskningsåtgärder utreds, till exempel om läkemedels miljöpåverkan kan vara en faktor vid bedömning av receptbeläggning behövs.

Samverkan bör ske med flera av intressenterna som deltar i Rådet för styrning med kunskap alternativt Nationella läkemedelsstrategin (NLS) bland annat Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Upphandlingsmyndigheten, Hälsomyndigheten och Tand- och läkemedelsförmånsverket samt Sveriges kommuner och landsting.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Naturvårdsverket 1 och Kommunerna 3.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålet Giftfri miljö och Levande sjöar och vattendrag.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket, åtgärd 1

Naturvårdsverket ska identifiera behov av ökad tillämpning och ändring av befintliga styrmedel samt behov av nya styrmedel och vägledning, i syfte att förbättra förutsättningarna för att minska utsläppen av fosfor och kväve samt prioriterade och särskilda förorenande ämnen via avloppsreningsverk och avloppsledningsnät.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och andra berörda centrala myndigheter, samt med länsstyrelser och kommuner.

Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska vara påbörjad senast i juni 2018 och ska sedan genomföras kontinuerligt.

Motivering

I Södra Östersjöns vattendistrikt behöver utsläppen av fosfor via avloppsreningsverken minska med ca 14 ton vilket motsvarar ca 26 procent av de totala fosforutsläppen från avloppsreningsverken. Utsläpp från bräddningar i reningsverk och avloppsledningsnät kan stå för omkring 5 procent av reningsverkens totala utsläpp av fosfor men variationen mellan reningsverk är stor.

Avloppsreningsverken är också en källa till flera prioriterade och särskilda förorenande ämnen, däribland koppar, zink, fenoler, diklofenak och andra läkemedel (IVL 2015). Ämnena tillförs reningsverken via avloppsvatten från hushåll och verksamheter och via dagvatten från hårdgjorda ytor. Processerna i dagens avloppsreningsverk är inte konstruerade för rening med avseende på prioriterade och särskilda förorenande ämnen vilket gör att ämnen följer med det renade avloppsvattnet till recipient. Utsläpp sker också via bräddningar vid avloppsreningsverk och i ledningsnätet. Även om kunskapsläget inte medger att peka ut reningsverk som betydande påverkan när det gäller prioriterade och särskilda förorenande ämnen är det viktigt att beakta försiktighetsprincipen. Åtgärden kan därför också behöva innefatta uppströmsarbete och när det inte är tillräckligt även mer avancerade reningstekniker. När det gäller bräddningar finns stora brister i kunskapen om bräddningars volymer och frekvens och därmed även kunskapen om mängder ämnen som tillförs sjöar, vattendrag och kustvatten.

God kemisk status med avseende på prioriterade ämnen uppnås ej i drygt 70 av Södra Östersjöns vattenförekomster. Prioriterade ämnen som sänker den kemiska statusen är antracen, benzo(a)pyrene, bly och blyföreningar, fluoranten, isoproturon, kadmium och kadmiumföreningar, nickel och nickelföreningar, nonylfenol (4-nonylfenol), oktylfenol och tributyltennföreningar.

Särskilda förorenande ämnen bidrar till sänkt ekologisk status i omkring 80 av vattenförekomsterna i Södra Östersjöns vattendistrikt.

Särskilda förorenande ämnen som sänker den ekologiska statusen är arsenik, diflufenikan, koppar och zink.

Genomförande

Naturvårdsverket har en grundläggande uppgift att ge vägledning till länsstyrelser och kommuner så att utsläpp av näringsämnen samt prioriterade och särskilda förorenande ämnen följer gällande regler och krav och bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Naturvårdsverket ska se över avloppssektorns bidrag till utsläpp av fosfor och kväve samt prioriterade och särskilda förorenande ämnen i syfte att övergripande identifiera behov av

och möjligheter till ett förstärkt åtgärdsarbete. Översynen behöver omfatta såväl uppströmsarbete som åtgärder för att minska utsläpp från avloppsledningsnät och avloppsreningsverk.

Det uppströmsarbete som redan pågår för att begränsa uppkomsten av påverkanskällor och reducera bidraget till avloppsledningsnätet behöver fortsätta och eventuellt stärkas. Det finns också behov av att verka för att utveckling sker av reningstekniker, bland annat för nedbrytning eller avskiljning av läkemedelsrester och andra prioriterade och särskilda förorenande ämnen. För bräddningar finns behov av bättre kontroll och dokumentation, och det bör även övervägas behov av och möjlighet att införa krav på att minska bräddningar i avloppsledningsnäten. Åtgärden omfattar att förstärka tillämpningen av befintliga styrmedel, till exempel att verka för att åtgärder som utsläppskontroll för anslutna verksamheter och informationskampanjer till allmänheten genomförs. Riktade vägledningsaktiviteter till olika aktörer kan ingå, liksom en översyn för att identifiera behov av ändrade eller nya styrmedel.

Åtgärden ska öka förutsättningarna för att kommuner och andra aktörer ska kunna genomföra de åtgärder som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Även behoven av att minska tillförseln av näringsämnen till havsbassängerna behöver beaktas.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av Läkemedelsverket 1 och Kemikalieinspektionen 1.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Länsstyrelserna 1, 3 och 5 och Kommunerna 1, 3 och 8.

Naturvårdsverkets åtgärd 7 rörande dagvatten behöver samordnas med denna åtgärd eftersom dessa är delvis överlappande.

Åtgärden är en revidering av åtgärderna 2 och 5 i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2009-2015.

Åtgärden stödjer Havs- och vattenmyndighetens åtgärdsprogram för havsmiljön, se faktablad nr 19 i ”God havsmiljö 2020”.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Levande sjöar och vattendrag.

Naturvårdsverket, åtgärd 2

Naturvårdsverket ska vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn och prövning av miljöfarliga verksamheter i syfte att minska utsläppen till vatten, från såväl punktkällor som diffusa källor, av prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen i sådan omfattning att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Skogsstyrelsen och andra centrala myndigheter med ansvar inom relevanta sak- och/eller förvaltningsområden, samt med länsstyrelser och kommuner.

Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.

Motivering

Åtgärden syftar till att säkerställa att utsläpp och spill av prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter upphör eller begränsas i sådan omfattning att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Det är viktigt att beakta försiktighetsprincipen då kunskapsnivån kring påverkanskällor är låg för många prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen. Detta gäller särskilt för prioriterade farliga ämnen som enligt direktiv 2013/39/EU ska fasas ut.

God kemisk status med avseende på prioriterade ämnen uppnås ej i drygt 70 av Södra Östersjöns vattenförekomster. Prioriterade ämnen som sänker den kemiska statusen är antracen, benzo(a)pyrene, bly och blyföreningar, fluoranten, isoproturon, kadmium och kadmiumföreningar, nickel och nickelföreningar, nonylfenol (4-nonylfenol), oktylfenol och tributyltennföreningar.

Särskilda förorenande ämnen bidrar till sänkt ekologisk status i omkring 80 av vattenförekomsterna i Södra Östersjöns vattendistrikt.

Särskilda förorenande ämnen som sänker den ekologiska statusen är arsenik, diflufenikan, koppar och zink.

Genomförande

Naturvårdsverket ansvarar för tillsynsvägledning för tillämpningen av miljöbalken samt föreskrifter meddelade med stöd av miljöbalken och EU-förordningar, enligt 3 kap. 1 § miljö tillsynsförordningen. Naturvårdsverket behöver ge länsstyrelser och kommuner tillräcklig vägledning för att kunna utöva tillsyn och tillståndsprövning av miljöfarliga verksamheter med utsläpp av prioriterade och särskilda förorenande ämnen.

Vägledningen kan till exempel omfatta hur krav kan ställas på rening/utsläppskontroll hos industrier, uppströmsarbete, förhindrande av läckage från industrimark eller spridning av slam, men också syfta till kunskapshöjande åtgärder hos verksamhetsutövarna.

Särskild vikt bör läggas på att vägleda länsstyrelserna och kommunerna så att de prioriterade ämnena; antracen, kadmium och kadmiumföreningar, kloralkaner, di(2etylhexyl)ftalat, endosulfan, hexaklorbensen, hexaklorbutadien, cyklohexan, nonylfenol, pentaklorbensen, polyaromatiska kolväten, tributyltennföreningar samt trifluralin, kan fasas ut.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av Kemikalieinspektionen 1.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Kemikalieinspektionen 1, Länsstyrelserna 1, 3, 5 och 10 och Kommunerna 1.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 5 i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Giftfri miljö och Grundvatten av god kvalitet.

Naturvårdsverket, åtgärd 3

Naturvårdsverket ska i sitt arbete med att fördela bidrag till åtgärder i förorenade områden fortsätta prioritera områden med påverkan på vatten på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna och kommunerna.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns omkring 100 ytvattenförekomster och omkring 70 grundvattenförekomster där förorenad mark bedömts utgöra en betydande påverkan. Det är framförallt tidigare industrier som är orsaken till förorenad mark och förorenade sediment. Dessa kvarblivna föroreningar kan ge upphov till läckage av prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen som påverkar grund- och ytvatten under lång tid. Det satsas årligen stora resurser på att åtgärda förorenade områden och det är Naturvårdsverket som fördelar de statliga pengarna. I första hand är det den som bedrivit verksamheten som ska betala när ett område behöver åtgärdas men när det saknas ansvarig kan staten finansiera efterbehandlingen via Naturvårdsverkets anslag. Denna fördelning av åtgärdsmedel behöver via Länsstyrelsernas och kommunernas arbete med förorenade områden bli tydligare knuten till vattenförekomster där statusen sänkts eller riskerar att sänkas på grund av sådan påverkan och behovet av att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Genomförande

I Naturvårdsverkets nationella plan för efterbehandling behöver kopplingen kring fördelningen av åtgärdsmedel mot vattenförekomster med påverkan av förorenade områden utvecklas. Bland annat behöver prioriteringsgrunderna bli tydligare med avseende på belastningen av markläckage till vatten. Naturvårdsverket behöver även prioritera att ge tillsynsvägledning inom ansvarsbedömningar/ansvarsutredningar till länsstyrelserna, eftersom det är tillsynsvägledning inom detta område som kommunerna mest efterfrågar för att komma vidare i sitt arbete med prioriterade åtgärdsobjekt. På mer konkret nivå behöver arbetet med förorenade områden också kopplas ihop med vattenförvaltningen på ett bättre sätt vad gäller val av analys- och åtgärdsmetoder, datatillgång och koppling till vattenförekomster.

Åtgärden leder bland annat till att förorenade områden som har en påverkan på yt- och grundvatten behandlas med en högre prioritet och att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av Kemikalieinspektionen 1.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Generalläkaren 1, Havs- och vattenmyndigheten 2, Naturvårdsverket 2, Länsstyrelserna 5 och 10 och Kommunerna 1.

Naturvårdsverket åtgärd 3 är en revidering av åtgärd 8 i vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer miljömålen Giftfri miljö och Grundvatten av god kvalitet.

Naturvårdsverket, åtgärd 4

Naturvårdsverket ska inom det europeiska luftvårdsarbetet fortsatt verka för att minska depositionen av försurande ämnen såsom kväveföreningar och svaveldioxid samt prioriterade och särskilda förorenande ämnen från internationella källor.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Kemikalieinspektionen, Sjöfartsverket, Transportstyrelsen, Tillväxtverket och länsstyrelserna.

Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

Det finns stora områden där luftburen deposition leder till påverkan av försurande ämnen på vattenmiljön. I Södra Östersjöns vattendistrikt finns cirka 80 vattenförekomster med betydande påverkan från atmosfäriskt nedfall och skogsbruk i sådan utsträckning så att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs med avseende på försurning. Betydande del av luftburen deposition av svaveloxid, kväveoxider, härstammar från utländska källor; till exempel internationell sjöfart och förbränningsanläggningar. Det är nödvändigt att depositionen minskas till under nivån för kritisk belastning för att erhålla en långsiktigt hållbar återhämtning från försurning. Naturvårdsverket har jobbat internationellt med luftvårdsarbete inom Europeiska unionen under lång tid och nedfall av försurande ämnen, partiklar och miljögifter har minskat. Dock ökar sjöfartens påverkan och om inte nya styrmedel införs så beräknas till exempel påverkan från utsläpp av kväveoxider från sjöfarten år 2020 vara lika stor som den från alla landbaserade källor sammantaget.

Via luftburen deposition tillförs även prioriterade och särskilda förorenande ämnen från såväl inhemska som utländska källor. Av de prioriterade ämnena finns idag nationella klassningar av kvicksilver och bromerade difenyletrar (PBDE) som kan kopplas till luftburen deposition. För vissa av de prioriterade och särskilda förorenande ämnen är kopplingen till påverkanskällan otvetydigare trots att klassningar förekommer av t ex bly, kadmium och nickel, vilka liksom kvicksilver kan spridas långväga. Det är viktigt att internationella källor uppmärksammas så att prioriterade och särskilda förorenande ämnen kan fasas ut eller så att användningen minskar.

God kemisk status med avseende på prioriterade ämnen uppnås ej i drygt 70 av Södra Östersjöns vattenförekomster. Prioriterade ämnen som sänker den kemiska statusen är antracen, benzo(a)pyrene, bly och blyföreningar, fluoranten, isoproturon, kadmium och kadmiumföreningar, nickel och nickelföreningar, nonylfenol (4-nonylfenol), oktylfenol och tributyltennföreningar.

Särskilda förorenande ämnen bidrar till sänkt ekologisk status i omkring 80 av vattenförekomsterna i Södra Östersjöns vattendistrikt.

Särskilda förorenande ämnen som sänker den ekologiska statusen är arsenik, diflufenikan, koppar och zink.

Genomförande

Naturvårdsverket deltar aktivt i det luftvårdsstrategiska arbetet på EU-nivå och verkar för minskning av försurande ämnen samt prioriterade och särskilda förorenande ämnen som i betydande utsträckning sprids via luft.

Naturvårdsverket behöver fortsatt arbeta för skärpta internationella överenskommelser gällande kväveföreningar, svaveldioxider samt prioriterade och särskilda förorenande ämnen som via deposition leder till nedklassificering av vattenförekomsternas status.

Naturvårdsverket behöver vid genomförande av åtgärden även initiera riktat samarbete och konkreta projekt mellan parter från olika länder. Målet för samarbeten kan bland

annat vara att sprida kunskap och öka användandet av bästa möjliga miljöteknik avseende de för åtgärden aktuella ämnena.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 3, Naturvårdsverket 5, Skogsstyrelsen 1 och 2 och Länsstyrelserna 11.

Naturvårdsverket åtgärd 4 är en revidering av åtgärderna 5 och 7 i vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Bara naturlig försurning, Giftfri miljö, Frisk luft och Levande sjöar och vattendrag.

Naturvårdsverket, åtgärd 5

Naturvårdsverket ska vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn och prövning av miljöfarliga verksamheter, i syfte att minska utsläppen till luft av försurande ämnen såsom kväveföreningar och svaveldioxid samt prioriterade och särskilda förorenande ämnen i sådan omfattning att det bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.

Motivering

Det finns områden där deposition av svavel- och kväveoxider påverkar vattenmiljön negativt genom försurning. I Södra Östersjöns vattendistrikt finns omkring 80 vattenförekomster med betydande påverkan från atmosfäriskt nedfall och skogsbruk i sådan utsträckning så att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs med avseende på försurning. En stor del av depositionen av svavel- och kväveoxider härstammar från utländska källor, men det finns även deposition från källor inom Sverige och påverkan från dessa källor behöver minska. Det är nödvändigt att minska den totala belastningen av de försurande ämnena till under nivån för kritisk belastning, för att erhalla en långsiktigt hållbar återhämtning.

Via luftburen deposition tillförs även prioriterade och särskilda förorenande ämnen från såväl inhemska som utländska källor. Av de prioriterade ämnena återfinns det idag nationella klassningar av kvicksilver och bromerade difenyletrar (PBDE) som kan kopplas till luftburen deposition. För vissa av de prioriterade och särskilda förorenande ämnen är kopplingen till påverkanskällan otydligare trots att klassningar förekommer av till exempel bly, kadmium och nickel, vilka liksom kvicksilver kan spridas långväga.

God kemisk status med avseende på prioriterade ämnen uppnås ej i drygt 70 av Södra Östersjöns vattenförekomster. Prioriterade ämnen som sänker den kemiska statusen är antracen, benzo(a)pyrene, bly och blyföreningar, fluoranten, isoproturon, kadmium och kadmiumföreningar, nickel och nickelföreningar, nonylfenol (4-nonylfenol), oktylfenol och tributyltennföreningar.

Särskilda förorenande ämnen bidrar till sänkt ekologisk status i omkring 80 av vattenförekomsterna i Södra Östersjöns vattendistrikt.

Särskilda förorenande ämnen som sänker den ekologiska statusen är arsenik, diflufenikan, koppar och zink.

Genomförande

Naturvårdsverket har ansvar för tillsynsvägledning för tillämpningen av miljöbalken samt föreskrifter meddelade med stöd av miljöbalken och EU-förordningar, enligt 3 kap. 1 § miljötillsynsförordningen. Naturvårdsverkets vägledning för tillsyn av miljöfarliga verksamheter med utsläpp till luft av försurande ämnen samt prioriterade och särskilda förorenande ämnen kan bidra till att minska belastningen av dessa ämnen via deposition. Särskilt fokus kan behöva läggas på dels vägledning om tillämpningen av slutsatser om bästa tillgängliga teknik, dels de förordningar om olika typer av förbränningsanläggningar som innehåller generella bindande regler. Åtgärden behöver åtföljas av en ökad tillsyn från länsstyrelser och kommuner av miljöfarliga verksamheter där utsläpp av försurande ämnen samt prioriterade och särskilda förorenande ämnen sker, för att få effekt på miljökvalitetsnormerna för vatten.

Sammanhang

Åtgärden stöds av åtgärden Naturvårdsverket 4.

Åtgärden stödjer åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 3, Skogsstyrelsen 1 och 2, Länsstyrelserna 1, 5 och 11 och Kommunerna 1.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 4 i vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden har koppling till miljömålen Bara naturlig försurning, Frisk luft och Giftfri miljö.

Naturvårdsverket, åtgärd 6

Naturvårdsverket ska ta fram vägledning för markavvattningsverksamheter avseende åtgärder, i syfte att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning och Trafikverket.

Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.

Motivering

Det finns över 50 000 markvattningsföretag i Sverige (SOU 2014:35) och cirka 90 000 mil diken varav 9 000 mil ligger i jordbrukslandskapet. Södra Östersjöns vattendistrikt har fler än 140 vattenförekomster erhållit klassningen betydande påverkan från ”rensning av vattendrag för upprätthållande av markavvattning” och över 360 vattenförekomster med avseende på ”fysisk förändring av vattendragsfaran” på grund av påverkan från markavvattning i jordbruket. Betydande påverkan från bevattningsuttag har påvisats i 4 vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt.

Markavvattning och skyddsdikning medför att naturligt förekommande vatten i landskapet leds bort, vilket innebär en risk för erosion, grumling, igenslamning av botten och förändrad hydrologi i såväl sjöar som vattendrag som i närmiljön.

De förändrade morfologiska och kemiska förhållanden i vatten som markavvattningsverksamhet orsakar kan leda till både sänkt kemisk och ekologisk status i vattenförekomsterna vilket påverkar möjligheterna att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Därför behövs vägledning kring hur, och i vilken omfattning, åtgärder bör vidtas.

I Vattenverksamhetsutredningen (SOU 2014:35) föreslås en generell översyn av den lagstiftning som berör avledning av vatten och ett klargörande av vilka ansvarsförhållanden som gäller. I utredningen föreslås nationell prioritering över vilka markavvattningar som är angelägna att ompröva, ny definition av begreppet rensning samt införande av anmälningsplikt för rensningar. Viktiga åtgärder att få till stånd enligt utredningen är miljöanpassade rensningar samt att uppdatera och ompröva inaktiva markavvattningsföretag.

Genomförande

I sin roll som tillsynsvägledande myndighet behöver Naturvårdsverket ta fram en uppdaterad och fördjupad vägledning för markavvattningsverksamheter. Vägledningen ska kunna tillämpas av både verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheter och bör innehålla en analys av vilka problem med markavvattning som bör prioriteras, en redovisning av vilka legala och andra hinder som finns för att åtgärda dessa problem, hur prioritering bör ske av vilka markavvattningsverksamheter som bör åtgärdas eller omprövas samt hur miljöanpassad rensning och underhåll av diken och markavvattningsföretag bör genomföras.

I framtagande av vägledningen behöver Naturvårdsverket samverka med Havs- och vattenmyndigheten samt Jordbruksverket då dessa båda myndigheterna arbetar med en nationell strategi för prioriteringar av vattenåtgärder för fysisk påverkan inom jordbruket.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Jordbruksverket 3, Skogsstyrelsen 1 och 2, Trafikverket 1 och Länsstyrelserna 1, 3, 5 och 12.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer miljömålen Ett rikt odlingslandskap, Ett rikt växt- och djurliv, Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag och Myllrande våtmarker.

Naturvårdsverket, åtgärd 7

Naturvårdsverket ska identifiera behovet av och föreslå eller utveckla förändrade eller nya styrmedel för dagvattenhantering, samt utarbeta tillsynsvägledning avseende dagvattenhantering till länsstyrelser och kommuner.

Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning och Trafikverket samt med länsstyrelser och kommuner.

Åtgärden ska påbörjas senast i juni 2018 och genomföras kontinuerligt.

Motivering

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns omkring 70 vattenförekomster med betydande påverkan från urban markanvändning i sådan utsträckning så att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs med avseende på näringsämnen.

Hantering av dagvatten i våra tätorter är en komplex utmaning som blir alltmer aktuell i takt med en ökad andel hårdgjorda ytor och mer extrem nederbörd till följd av klimatförändringar som innebär ökade dagvattenmängder. Förutom de flödesrelaterade utmaningarna så innehåller dagvatten varierande koncentrationer och mängder av näringsämnen och prioriterade och särskilda förorenande ämnen som kan bidra till en betydande påverkan på yt- och grundvattenförekomster så att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs.

Många aktörer är involverade i dagvattenfrågan men ingen har egen rådighet vilket ytterligare ökar komplexiteten. Inom ett avrinningsområde kan det finnas statliga, kommunala och privata aktörer som alla påverkar eller påverkas av dagvattnets flöden och innehåll av föroreningar. Det behövs ett förtydligande gällande ansvarsfördelningen för hanteringen av dagvatten mellan olika aktörer. Även inom de enskilda kommunerna behövs ett ansvarsförtydligande då till exempel planering och hantering av dagvatten och drift och underhåll av dagvattenanläggningar berör flera olika förvaltningar. Den befintliga lagstiftningen som berör dagvatten är spridd i många olika författningar vilket försvårar en tydlig bild av vad som gäller vid reglering av dagvattenhantering. Dessutom saknas styrmedel för kommuner att verka för ett uppströmsarbete där kraven på dagvatten kan anpassas efter lokala förutsättningar och vid behov överförs på anslutna verksamhetsutövare och privata fastighetsägare.

Genomförande

Naturvårdsverket behöver se över åtgärdsbehoven för dagvattenhantering och dagens dagvattenreglering, och kartlägga överlappningar, eller otydligheter i lagstiftningen som berör verksamhet kopplat till planering, hantering och rening av dagvatten. Utifrån denna översyn och kartläggning ska Naturvårdsverket identifiera behovet av förändrade eller nya styrmedel på området, och föreslå eller om möjligt genomföra de förändringar som behövs. Åtgärden omfattar även att utveckla vägledningen till länsstyrelser och kommuner för dagvattenhantering.

Åtgärden ska bidra till att dagvattenåtgärderna ökar och därigenom bidra till att miljö kvalitetsnormerna kan följas. Exempel på resultat kan vara en högre grad av lokalt omhändertagande av dagvatten för att minska flöden och föroreningar nära källan.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden Länsstyrelsen 1 och 5 och Kommunerna 1, 3 och 8.

Naturvårdsverkets åtgärd 1 rörande avloppsreningsverk och avloppsledningsnät behöver samordnas med denna åtgärd eftersom åtgärderna är delvis överlappande.

Åtgärden är en ny åtgärd i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärdens genomförande stödjer framför allt miljömålen Giftfri miljö, God bebyggd miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård och Ingen övergödning.

Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen, åtgärd 1

Skogsstyrelsen ska utveckla och prioritera sin tillsyn av skogsbruksverksamheter i syfte att tillräckliga åtgärder vidtas för att minimera påverkan från dessa verksamheter i anslutning till vattenförekomster där det finns risk för att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs. Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser och kommuner. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

Skogsbruksverksamheter har bedömts medföra en betydande påverkan på 107 vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt. Skogsbruksaktiviteter som riskerar att påverka vattenmiljön negativt är framförallt avverkning och drivning/körning i anslutning till sjöar och vattendrag, anläggande av skogsbilvägar, skyddsdikning, markavvattning, dikesrensningar och markberedning. Effekterna av dessa aktiviteter är ökad uttransport av näringsämnen, slam, organiskt material och utlakning av kvicksilver till sjöar och vattendrag samt fysisk påverkan på vattenmiljöerna. Även pH-förändringar kan uppstå. Utlakning av näringsämnen och slam bidrar till en påverkan på de fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorerna för ekologisk status och bidrar till sänkt ekologisk status för vissa vattenförekomster. Utlakning av kvicksilver till sjöar och vattendrag utgör ett generellt problem i Sverige och bidrar till att god kemisk ytvattenstatus inte uppnås någonstans i vattendistriktet. Skogsbruksverksamheter kan också medföra risk för negativ påverkan på dricksvattenförekomster, till exempel vid avverkning eller andra skogsbruksåtgärder inom vattenskyddsområden.

Eftersom skogsbruket berör och kan påverka många vattenförekomster och riskerar att påverka ännu fler, behöver det säkerställas att god hänsyn tas och förebyggande och förbättrande åtgärder genomförs så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Skogsstyrelsens egen uppföljning av miljöhänsyn pekar på att det förekommer brister i miljöhänsynstagandet och sett till hela landet påverkas vattendragen av exempelvis skogsbrukstransporter i en tredjedel av fallen, med en stor påverkan i 13 procent.

Genomförande

Skogsstyrelsen bedriver idag tillsyn av skogsbruksverksamheter främst utifrån Skogsvårdslagen, Miljöbalkens kapitel 2, 7, 11 och 12, Kulturmiljö lagen samt Artskyddsförordningen. En förstärkt tillsyn i samband med avverkningsanmälningar och anmälningar enligt 12 kap. 6 § miljöbalken avseende till exempel anläggande av skogsbilvägar är nödvändig för att öka kontrollen av att tillräckliga försiktighetsmått och skyddsåtgärder vidtas vid skogsbruksåtgärder i anslutning till vattenförekomster. Vattenmyndigheten bedömer också att Skogsstyrelsen bör se över möjligheten att utveckla en systematisk och prioriterad egeninitierad tillsyn av skogsbruksverksamheter, i syfte att identifiera områden och verksamheter där det kan finnas anledning att ställa krav på till exempel återställnings- eller förbättringsåtgärder för att förbättra möjligheterna till att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs.

Ett annat område där det behövs ökade tillsynsinsatser från Skogsstyrelsen är en förstärkt systemtillsyn av skogsbrukets egenkontroll. Parallellt med en utvecklad och förbättrad miljöhänsynsuppföljning (se Skogsstyrelsens åtgärd 3), finns det ett behov av att förstärka tillsynen av skogsbrukets egenkontroll när det gäller anmälningspliktiga åtgärder och verksamheter enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Skogsstyrelsen behöver också se över möjligheterna att ställa krav på egenkontroll av skogsbrukets miljö påverkan även i andra avseenden.

Genom att ytterligare utveckla modellen för övervakningen av skogsvatten (Länsstyrelsen i Västerbotten, 2014) som används i dagsläget, kan det utformas underlag för hur en egenkontroll av vattenkvaliteten inom skogsbruket kan se ut. Övervakningen och egenkontrollen kan tillsammans ge möjlighet till en bedömning av den hänsyn som genomförs och därigenom kan metoder och dess effektivitet utvecklas.

En ökad samverkan mellan Skogsstyrelsen och kommuner som har tillsyn över vattenskyddsområden bör också ske.

Åtgärden syftar till att både öka antalet tillsynsinsatser och att planeringen och prioriteringen av dem sker så att en ökad hänsyn tas till behovet av förebyggande och miljöförbättrande åtgärder i anslutning till vattenförekomster där det finns risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 3, Jordbruksverket 3, Naturvårdsverket 2, 5 och 6, Trafikverket 1 och Länsstyrelserna 5.

Åtgärden bygger vidare på åtgärd 21 i åtgärdsprogram 2009-2015. Åtgärd 21 är genomförd genom de delåtgärder som Skogsstyrelsen har utvecklat i samverkan med vattenmyndigheterna och referensgruppen "Vattenförvaltning 2015".

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Giftfri miljö, Levande sjöar och vattendrag och Levande skogar.

Skogsstyrelsen, åtgärd 2

Skogsstyrelsen ska utveckla och prioritera sitt arbete med information, kunskapsförmedling och återkoppling till skogsbruket, samt vid behov utveckla nya eller förändrade styrmedel eller arbetssätt på området. Åtgärden behöver särskilt fokusera på att minska tillförseln av näringsämnen, kvicksilver och partiklar till sjöar och vattendrag, upprätthålla skogsmarkens buffertförmåga mot försurning, samt minska den fysiska påverkan på vattenmiljön.

Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Skogsbruksverksamheter har bedömts medföra en betydande påverkan på 107 vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt.

Aktiviteter som kan påverka miljö kvalitetsnormerna för vatten negativt är framförallt avverkning, drivning, skyddsdikning, dikesrensning och markberedning. Dessa aktiviteter kan leda till ökad uttransport av näringsämnen, slam, organiskt material och utlakning av kvicksilver till sjöar och vattendrag samt fysisk påverkan på vattenmiljöerna om de utförs på ett olämpligt sätt. Även pH-förändringar kan uppstå.

På marker där skogsbränsleuttaget medför ett nettouttag av basiska näringsämnen kan uttaget behöva kompenseras genom askåterföring eller genom andra åtgärder. Återföring av aska skedde endast på 10-20 procent av den areal där GROT togs ut vid föryngringsavverkningar 2013.

Information, kunskapsförmedling och återkoppling till verksamhetsutövarna behöver därför i första hand adressera dessa problem. Skogsstyrelsen behöver i åtgärdens alla delar verka för att resultat och erfarenheter från utbildningar och relevanta projekt tillgängliggörs och används inom ramen för ett samlat forum för skogsbruket och att behovet av utökade studier lyfts.

Åtgärden verkar förebyggande för påverkan på ekologisk och kemisk status i vattenförekomster och förbättrade förutsättningar för att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Genomförande

Åtgärden syftar till ökad förebyggande kunskap om och hänsynstagande till vattenmiljöer i skogsmark och att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs, genom utvecklingsinsatser på följande delområden:

- a) En vidareutveckling och utökad kunskapsförmedling om hur det vid skogsbruksplanering och genomförande av skogsbruksåtgärder bör tas ökad hänsyn till vatten. Genom att integrera information om vattenmiljöer och dess närmaste omgivning i en skogsbruksplan får markägare ett bättre underlag som kan användas för långsiktig planering av åtgärder på fastigheten.. Skogsstyrelsen behöver genomföra åtgärden i dialog med skogsbruket för att bidra till att stärka de olika planeringsmetoder som används av olika aktörer.
- b) En fortsatt utveckling av e-tjänster för att tillhandahålla ett bra och kvalitetssäkrat underlag för planering, utförande och uppföljning av skogsbruksverksamhet. Relevanta kartunderlag och annan information behöver finnas tillgängliga för verksamhetsutövare inför planeringen och genomförandet av enskilda skogsbruksåtgärder.

- c) Genom kunskapsförmedling och återkoppling till verksamhetsutövare behövs det en kontinuerlig dialog om vilka åtgärder som behövs för att verksamhetsutövarna ska leva upp till sitt sektorsansvar när det gäller hänsyn till vattenmiljöerna.
- d) En utveckling av administrativa och tekniska riktlinjer för hur skyddsdikning och dikesrensning i skogsmark ska genomföras. Detta behöver ske utifrån studier om miljö- och produktionseffekter med särskild hänsyn till vattenmiljön. Osäkerheter och kunskapsbrister om skyddsdikningens och dikesrensningens produktions- och miljöeffekter behöver hanteras genom utökade studier. Särskilt långsiktiga effekter rörande läckage av kvicksilver, ökad avgång av växthusgaser och troliga effekter i ett förändrat klimat behöver studeras. Metoder för miljöhänsynsuppföljning av dikesåtgärder behöver utvecklas. Egenkontroll inom skogsbruket tillämpas i mycket begränsad omfattning idag och stickprovskontroller är mycket svårt att göra, vilket innebär att ansvariga myndigheter inte får kännedom om alla skyddsdikningar, dikesrensningar samt markavvattningar som genomförs. Riktlinjer behöver utvecklas för när den sammanslagna effekten av bland annat dikesrensningar på ett vattendrag kan antas innebära att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas.
- e) En vidareutveckling av underlag, information, kunskapsförmedling och återkoppling om åtgärder för att minska försurningspåverkan från skogsbruket. Det kan också finnas behov av att utveckla ytterligare styrmedel eller arbetssätt för att åstadkomma sådana åtgärder. Det finns pågående arbete kring askåterföring, exempelvis en processinriktad handlingsplan i aktörsrådet för askåterföring. Uppföljning av det arbetet ger underlag till bedömning av om det behövs ytterligare åtgärder, exempelvis nya styrmedel. För att minska skogsbrukets försurningspåverkan behöver kunskapsunderlaget utvecklas angående försurningskänsliga marker i anslutning till sjöar och vattendrag. Forskningsresultat behöver stödja arbetet med att minska skogsbrukets försurningspåverkan på sjöar och vattendrag. Skogsstyrelsen behöver verka för en fortsatt utveckling av informations- och rådgivningsverksamhet riktad mot alla parter som är inblandade i arbetet med att motverka försurning på grund av skogsbruksåtgärder. Det gäller både markägare, privata företag, askproducenter och myndigheter.
- f) En utveckling av underlag, information, kunskapsförmedling och återkoppling om åtgärder för att minska läckage av kvicksilver i samband med skogsbruk, samt en utvärdering och vid behov utveckling av nya styrmedel för att åstadkomma sådana åtgärder. Särskilt fokus behövs på körskador, och eventuellt även dikningsåtgärder i skogsmark. Utvärderingen av miljöhänsynsuppföljningen kommer visa på behovet av utveckling av eventuella ytterligare styrmedel. Skogsstyrelsens dialogarbete om god miljöhänsyn kan utvärderas och utvecklas med avseende på läckage av kvicksilver i samband med skogsbruk. Särskilt betydelsefull är utvärdering av efterlevnaden av målbilder för funktionella kantzoner och överfart över vattendrag vid terrängkörning, men även nya målbilder för god hänsyn vid dikningsåtgärder och terrängkörning ska utvecklas.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 3, Jordbruksverket 3, Naturvårdsverket 2, 5 och 6, Skogsstyrelsen 3 och Trafikverket 1.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden 11.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Giftfri miljö, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag och Levande skogar.

Skogsstyrelsen, åtgärd 3

Skogsstyrelsen ska utveckla och implementera metoder för uppföljning av den miljöhänsyn som tas av skogsbruket, med avseende på påverkan på vattenmiljön. Arbetet behöver framförallt fokusera på dikningsåtgärder, hänsynsuppföljning och kvantifierbara metoder för uppföljning.

Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna, Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Skogsbruksverksamheter har bedömts medföra en betydande påverkan på 107 vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt. Det behövs bättre underlag för miljöövervakning och utvecklad uppföljning av skogsbrukets påverkan på vattenkvaliteten. Beräkningar av belastning från dagens skogsbruk bygger på antaganden från föråldrade modeller från 70- och 80-talet. Åtgärden är viktig ur ett förebyggande perspektiv för att undvika försämring av ekologisk och kemisk status.

Uppföljning av hänsynsåtgärder och hur de förbättrar vattenmiljön behöver göras löpande, både i samband med föryngringsavverkning och vid andra åtgärder, liksom att belysa effekterna av dikesrensning och skyddsdikning, såväl biologiskt och kemiskt som hydrologiskt.

Genomförande

Skogsstyrelsen behöver utveckla de metoder som används vid hänsynstagande så att de blir effektiva ur både kostnads- och miljöaspekter. Åtgärden leder även till att kunskapen om kvaliteten i skogslandskapets vatten förbättras. De negativa miljöeffekterna från skogsbruket förväntas därmed också minska.

Skogsstyrelsens genomförande av åtgärden behöver fokusera på:

- a) att dikningsåtgärder följer administrativa och tekniska riktlinjer och regelverk,
- b) att hänsynsuppföljningen av åtgärder för att minska körskador och påverkan från dikningsåtgärder och markberedning särskilt uppmärksammar åtgärdernas effekter avseende
 - minskade läckage av kvicksilver, partiklar och näringsämnen från skogsmark till vattenmiljöer,
- c) att hänsynsuppföljningen avseende avverkningsåtgärder och andra skogsbruksåtgärder särskilt uppmärksammar hänsyn avseende
 - minskad fysisk påverkan genom anläggande, etablering eller sparande av ekologiskt funktionella kantzoner,
 - minskad fysisk påverkan på vattenmiljöer i samband med drivning över och i anslutning till vattendrag och vid anläggande av skogsbilvägar
- d) att det utvecklas kvantifierbara metoder för uppföljning av resultat och effekt av hänsynsåtgärder.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden Skogsstyrelsen 2.

Åtgärden är en ny åtgärd i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Bara naturlig försurning, Ett rikt växt- och djurliv, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Giftfri miljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag och Levande skogar.

Skogsstyrelsen, åtgärd 4

Skogsstyrelsen ska förbättra tillämpningen av befintliga styrmedel och/eller föreslå nya styrmedel för ekologiskt funktionella kantzoner mot sjöar och vattendrag för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

I nästan 600 vattenförekomster föreslås ekologiskt funktionella kantzoner som åtgärd för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten med avseende på hydromorfologiska förhållanden. Ekologiskt funktionella kantzoner mot sjöar och vattendrag behövs för goda hydromorfologiska förhållanden och god biologisk mångfald både i vatten och på land. De behövs även för minskad slamtransport och erosion av partiklar, metaller och näringsämnen samt motverkande av försurning av sjöar och vattendrag. Fortfarande avverkas ändå kantzoner och återplanteras i skogsproduktionssyfte. Hänsynen till sjöar och vattendrag med dess kantzoner behöver förbättras för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Genomförande

Skogsbrukets efterlevnad av målbild för funktionella kantzoner mot sjöar och vattendrag behöver analyseras och utvärderas. Skogsstyrelsens behöver utvärdera sin informationsverksamhet, kunskapsförmedling och återkoppling om målbilderna. Om effekten från ekologiskt funktionella kantzoner inte är tillräcklig för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten behöver Skogsstyrelsen utveckla och föreslå nya styrmedel.

Åtgärden behöver genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten som ska bidra med kunskap och underlag beträffande betydelsen för vattenmiljön av ekologiskt funktionella kantzoner. Samverkan ska också ske med Jordbruksverket.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Skogsstyrelsen 1 och 2.

Åtgärden är en ny åtgärd i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljö målen Bara naturlig försurning, Ett rikt växt- och djurliv, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Levande sjöar och vattendrag.

Sveriges geologiska undersökning (SGU)

Sveriges geologiska undersökning, åtgärd 1

Sveriges geologiska undersökning ska utveckla sin vägledning till sökanden om de miljökrav som kan ställas vid prövning av tillstånd för undersökning och provbrytning eller gruvverksamhet, så att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Antalet beviljade prospekteringar för mineralfyndigheter i Sverige är knutet till utvecklingen av världsmarknadspriserna för metaller. De senaste tio åren har sammanlagt 4 200 prospekteringar beviljats eller fått förlängt tillstånd i landet.

Sveriges geologiska undersökning, genom Bergsstaten, bör redan i tidigt skede vägleda och informera sökande av undersökningstillstånd och bearbetningskoncessioner om att beakta tillräcklig hänsyn för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Tidig information om miljökraven vid tillståndsgivningen tydliggör och underlättar arbetet både för den sökande verksamhetsutövaren och för prövande myndigheter. Detta bör leda till att verksamheternas åtgärder kan genomföras med minimerad risk för att negativ påverkan på kvalitetsfaktorerna för allmänna förhållanden, särskilda förorenande ämnen och hydrologisk regim när det gäller ytvatten, och för kemiska och kvantitativa parametrar när det gäller grundvatten. Åtgärden syftar på så vis till att förhindra försämring av vattenförekomsternas status och därmed ökar möjligheterna att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Genomförande

Vid prövning av gruvverksamhet är det Bergsstaten som ger undersökningstillstånd och bearbetningskoncession innan miljötillstånd enligt 9 och 11 kapitlet miljöbalken provas hos Mark- och miljödomstolen.

När koncessionsprövningen samverkas med länsstyrelsen bedöms miljöaspekter i fråga om tillämpningen av 3, 4 och 6 kapitlet miljöbalken, dvs. bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden samt miljökonsekvensbeskrivning. Sveriges geologiska undersökningens vägledning om prövning av gruvverksamhet (SGU, 2012) behöver utvecklas med vägledning om vilka miljökrav som bör ställas i sådana prövningsärenden för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Vägledningen behöver kompletteras med information om behovet av underlag för och tillämpning av miljökvalitetsnormer för vatten. Detta behöver göras i samverkan med länsstyrelserna och Havs- och vattenmyndigheten.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 2 och Länsstyrelserna 1 och 3.

Åtgärden är en ny åtgärd i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Giftfri miljö och Grundvatten av god kvalitet.

Trafikverket

Trafikverket, åtgärd 1

Trafikverket ska fortsätta utveckla och tillhandahålla kunskapsunderlag och information avseende möjligheten att minska vägars och järnvägars påverkan på vattenmiljön så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Detta ska ske inom Trafikverkets egen organisation, till övriga väg- och banhållare och till entreprenörer som genomför kontroll, underhåll, ombyggnad och nyanläggning av vägar. Åtgärden ska åtminstone omfatta följande områden:

- a) väg- och järnvägspassager över vatten som utgör vandringshinder för fisk och andra vattenlevande organismer eller medför annan hydromorfologisk påverkan på vattenmiljön,
- b) förebyggande åtgärder för att minska olycksrisker och mildra effekterna för vattenmiljön vid sådana olyckor, och
- c) åtgärder för att minska påverkan på vattenmiljön från väg- och järnvägsavvattning, saltning och användning av bekämpningsmedel.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Riksantikvarieämbetet, länsstyrelserna och kommunerna.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

Genomförda statusbedömningar och annat inventeringsunderlag visar att upp till en tredjedel av alla vägpassager utgör definitiva eller partiella vandringshinder för fisk och andra vattenlevande organismer. Åtgärder för att undanröja sådana vandringshinder är högt prioriterade, då de har stor betydelse för förutsättningarna att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Väg- och järnvägspassager över vatten kan också påverka de hydromorfologiska förhållandena i vattenmiljön på andra sätt, till exempel genom förändrade strömningsförhållanden och genom morfologiska förändringar. I Södra Östersjöns vattendistrikt bedöms fler än 10 vattenförekomster vara påverkade av väg- eller järnvägspassager i sådan omfattning att det påverkar förutsättningarna att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten på grund av hydromorfologisk påverkan.

Vägar och järnvägar i anslutning till yt- och grundvattenförekomster medför också risker för kvaliteten på vattenmiljön till följd av risken för olyckor och tillhörande läckage av drivmedel och andra kemikalier till vatten. Sådana läckage riskerar att påverka kemisk yt- och grundvattenstatus, men kan även medföra en negativ påverkan på den ekologiska statusen i ytvattenförekomster genom utsläpp av särskilda förorenande ämnen. Särskilt i anslutning till dricksvattenförekomster och ytvattenförekomster med höga naturvärden (till exempel Natura 2000-områden eller vattenförekomster med hög ekologisk status) är det angeläget att så långt som möjligt förebygga riskerna för sådana olyckor och säkerställa att eventuella olyckor inte medför försämringar av vattenkvaliteten. Exempel på sådana förebyggande åtgärder som kan behövas är vägförbättrande åtgärder, täta och avskärande diken och barriärer. Väg- och järnvägsnätet medför vidare en påverkan på vattenmiljön genom avrinning av dagvatten och vid trafiksäkerhetshöjande åtgärder som spridning av salt och användning av bekämpningsmedel i samband med ogräsbekämpning. Sådan påverkan medför eller riskerar att medföra en försämrad kemisk yt- och grundvattenstatus i närbelägna yt- och grundvattenförekomster, och kan på samma sätt som vid olyckor även innebära en försämring av den ekologiska statusen i ytvattenförekomster på grund av påverkan från särskilda förorenande ämnen.

Genomförande

Trafikverket ansvarar för de statliga väg- och järnvägsnäten och kan genom utarbetande av kunskapsunderlag och interna riktlinjer och rutiner se till att åtgärder inom dessa infrastruktursystem genomförs på ett sådant sätt och i den omfattning som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Trafikverket bedriver också ett strategiskt och omfattande arbete i detta avseende, med bland annat systematisk kartläggning av kontaktytor mellan infrastrukturanläggningar och vattenförekomster i syfte att identifiera problem vid väg- och järnvägspassager över vatten, risk- och bristbedömningar, genomförande av förbättringsåtgärder och försiktighetsmått vid förnyelse- och underhållsarbeten. Genom vidareutvecklade interna rutiner och riktlinjer och ett förbättrat kunskapsunderlag skapas det förutsättningar för att förstärka detta arbete ytterligare och säkerställa att nödvändiga förbättrande och förebyggande åtgärder för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten genomförs på de platser och i den ordning som är mest prioriterad utifrån ett avrinningsområdesperspektiv.

Andra väghållare än Trafikverket ansvarar dock för en stor del av vägnätet, och behöver där vidta nödvändiga förebyggande och förbättrande åtgärder för att minska påverkan på yt- och grundvattenförekomster. Det rör sig dels om kommuner, som ansvarar för allmänna vägar som inte ingår i det statliga vägnätet, dels om privata väghållare som till exempel ansvarar för enskilda vägar och skogsbilvägar. Vattenmyndigheten bedömer dock att Trafikverket inom ramen för sitt uppdrag har både möjlighet och kapacitet att tillhandahålla information och kunskap även utanför sin egen organisation i samtliga de frågor som angetts ovan, till följd av myndighetens erfarenhet, resurser, kunskap och ledande ställning på infrastrukturuområdet.

För att uppnå största möjliga miljönytta av nödvändiga förbättringsåtgärder är ett samarbete mellan alla aktörer inom ett avrinningsområde av stor vikt. En samlad och prioriterad åtgärdsplanering är därför central för att säkerställa att åtgärder genomförs på ett kostnadseffektivt och prioriterat sätt. I det avseendet är det kunskapsunderlag och den information som Trafikverket behöver bidra med central, eftersom den kan belysa både de faktiska åtgärdsbehoven och ge berörda aktörer verktyg för att göra kostnadseffektiva och rimliga prioriteringar och avvägningar mellan till exempel hänsyn till vattenmiljön och trafiksäkerhetsaspekter.

Behoven av åtgärder ser olika ut i olika delar av landet vilket gör att utformningen av kunskapsunderlag och informationsinsatser behöver anpassas efter detta. Det är därför viktigt att Trafikverket vid genomförandet av åtgärden på regional och lokal nivå samverkar med berörda länsstyrelser och kommuner, så att den samordnas med den praktiska åtgärdsplanering som genomförs av dessa aktörer. I det sammanhanget kan Trafikverket på ett tydligt sätt kommunicera de nationella och regionala prioriteringar och avvägningar som myndigheten gör avseende åtgärder i de statliga väg- och järnvägsnäten.

Kunskapsunderlag och information enligt denna åtgärd ska avse vägars och järnvägars påverkan på vattenmiljön, tekniska och ekonomiska möjligheter att genomföra förbättrande och förebyggande skyddsåtgärder samt effekterna för vattenmiljön av sådana åtgärder.

Vid åtgärder avseende vandringshinder behöver även andra aspekter än rena vattenkvalitetsfaktorer beaktas, såsom kulturmiljövärden och risker för skred och översvämningar. Vid åtgärder avseende saltning och ogräsbekämpning behöver även trafiksäkerhetsaspekter beaktas. Trafikverket samlar all information i sin databas *Miljöwebb Vatten*. Målsättningen är att *Miljöwebb Vatten* ska tillgängliggöras för övriga myndigheter, kommuner och andra aktörer som har nytta av informationen i sitt åtgärdsarbete.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Generalläkaren 3, Kemikalieinspektionen 1, Naturvårdsverket 2, 6 och 7 och Länsstyrelserna 1, 5 och 12.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Kommunerna 5 och 8.

Åtgärden stödjer Havs- och vattenmyndighetens åtgärdsprogram för havsmiljön, se Faktablad nr 29, ÅPH 29, Havs- och vattenmyndigheten, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2015:30 God havsmiljö 2020, Marin strategi för Nordsjön och Östersjön, Del 4: Åtgärdsprogram för havsmiljön.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 27 i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Ett rikt växt- och djurliv, Giftfri miljö, God bebyggd miljö, Grundvatten av god kvalitet och Levande sjöar och vattendrag.

Länsstyrelserna

Länsstyrelserna, åtgärd 1

Länsstyrelserna ska utöka och prioritera sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken, så att tillsynen med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Åtgärden ska genomföras med stöd av de åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 5.

Åtgärden ska när så är motiverat genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet och berörda kommuner.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

Enligt Vattenmyndighetens bedömningar påverkas en stor del av Södra Östersjöns vattendistriktets yt- och grundvattenförekomster av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter som bidrar till att god vattenstatus inte uppnås eller riskerar att försämrats. För miljöfarliga verksamheter rör det sig om till exempel avloppsreningsverk med tillhörande ledningsnät, enskilda avlopp, industrier, hamnar, fiskodlingar samt gruv- och täktverksamheter. Dessa verksamheter bidrar med utsläpp av prioriterade och särskilda förorenande ämnen, näringsämnen och syretärande ämnen så att miljökvalitetsnormerna för vatten riskerar att inte följas. Miljöfarliga verksamheter kan även bidra med fysiska förändringar av vattenförekomster, till exempel hamnar och gruvverksamheter. Vissa miljöfarliga verksamheter kan även bidra med fysiska förändringar av vattenförekomster, till exempel hamnar och gruvverksamheter. För vattenverksamheter rör det sig bland annat om vattenkraftverk och dammar, sjöregleringar, broar och vägtrummor, markavvattningsföretag, vattenuttag, flottleder, hamnar och farleder. Dessa typer av verksamheter kan ofta förorsaka fysiska förändringar av vattenmiljön i form av vandringshinder, flödesförändringar och morfologiska förändringar (det vill säga förändringar i form och struktur hos sjöar, vattendrag, kustvattensträckor och bottenar). Förändringar i klimatet leder till högre krav på tillsyn över kvantitativ påverkan på vattenförekomster.

Länsstyrelsernas arbete med prövning och tillsyn av verksamheter som påverkar vattenmiljön är av stor betydelse för möjligheterna att följa miljökvalitetsnormerna för vatten. Inom ramen för sina egna tillståndsprövningar och i samband med deltagande som remissinstanser i mål och ärenden enligt miljöbalken ställer länsstyrelserna de krav på skyddsåtgärder och försiktighetsmått som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Hur och i vilken omfattning det ska ske följer av bestämmelserna i framförallt 2 och 5 kap. miljöbalken och den praxis som utvecklas i dessa frågor.

Vattenmyndigheten anser inte att den har möjlighet att inom ramen för åtgärdsprogrammet ange närmare hur länsstyrelserna ska genomföra sitt uppdrag i den delen.

Vattenmyndigheten bedömer däremot att det finns möjlighet att genom åtgärdsprogrammet påverka länsstyrelsernas arbete med tillsyn av verksamheter i syfte att se till att miljökvalitetsnormerna för vatten följs. Tillsyn av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter behöver bedrivas i större omfattning och mer riktat och prioriterat än idag för att följa upp och säkerställa att det vid miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter som påverkar vattenmiljön genomförs åtgärder som behövs för att följa miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. Vattenmyndigheten bedömer särskilt att länsstyrelserna i större utsträckning än hittills behöver genomföra

egeninitierad tillsyn, utifrån tillsyns- och åtgärdsplaner som upprättas med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv.

Genomförande

Länsstyrelserna behöver utveckla, utöka och prioritera sin tillsynsverksamhet avseende miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter, i syfte att förstärka tillämpningen av miljö kvalitetsnormer för vatten i ärenden rörande sådana verksamheter. En viktig förutsättning för ett effektivt genomslag för genomförandet av åtgärden är framtagandet och utformningen av åtgärdsplaner enligt länsstyrelsernas åtgärd 5. En prioriterad och resurseffektiv tillsyn förutsätter att länsstyrelserna kan avgöra var inom ett avrinningsområde det är viktigast att först få till stånd åtgärder i syfte att förbättra eller förebygga försämringar av vattenstatusen.

Vid genomförandet av åtgärden ska länsstyrelserna planera och prioritera sin tillsynsverksamhet så att den i större utsträckning än hittills omfattar egeninitierad tillsyn, enligt de åtgärds- och tillsynsplaner som länsstyrelserna ska ha. Åtgärden ska därför genomföras med stöd av de åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 5.

De tillsynsinsatser som genomförs enligt denna åtgärd ska resultera i att länsstyrelserna ställer de krav på skyddsåtgärder och försiktighetsmått som behövs vid de berörda verksamheterna för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Om det uppstår behov av att genomföra omprövningar av tillstånd eller villkor, eller återkallelser av tillstånd, för att få nödvändiga åtgärder till stånd, ska länsstyrelserna ta initiativ till att sådana administrativa åtgärder genomförs. Det kan ske antingen genom att länsstyrelserna själva ansöker om omprövning eller återkallelse, eller att de i samverkan med Kammarkollegiet, Havs- och vattenmyndigheten eller Naturvårdsverket ser till att någon av dessa myndigheter gör det.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 2, 4 och 5, Jordbruksverket 6, Kemikalieinspektionen 1, Naturvårdsverket 1, 2, 5, 6 och 7, Sveriges geologiska undersökning 1, Trafikverket 1 och Länsstyrelserna 5.

Åtgärden stödjer genomförandet av åtgärderna Länsstyrelserna 2, 10 och 12.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 28 i Åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer bland andra miljömålen Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Levande sjöar och vattendrag.

Länsstyrelserna, åtgärd 2

Länsstyrelserna ska bedriva tillsyn i syfte att identifiera de behov och möjligheter som finns att ställa krav på miljöhänsyn vid samtliga vattenkraftverk och dammar, på ett sådant sätt att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska genomföras så att det årligen, från och med år 2017, utövas tillsyn vid minst en femtedel av berörda vattenkraftverk och dammar i respektive län.

Motivering

Vattenkraftverk och dammar bedöms ha en negativ påverkan på den ekologiska statusen i åtminstone 200 vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt. Påverkan från dessa verksamheter består framförallt av att de kan utgöra vandringshinder för fisk och andra vattenlevande organismer och att de kan förorsaka flödesförändringar och morfologiska förändringar (förändringar i sjöars och vattendrags form och struktur). Sådana fysiska förändringar av vattenförekomsterna medför ofta en sådan försämring av de biologiska kvalitetsfaktorerna att god ekologisk status inte uppnås. För vattenförekomster som har sänkt vattenstatus på grund av påverkan från vattenkraftverk eller dammar har det generellt sett beslutats om förlängda tidsfrister för att nå god ekologisk status till 2021 eller 2027. För att miljökvalitetsnormerna för dessa vattenförekomster ska kunna följas behövs det i många fall fysiska förbättringsåtgärder vid de berörda vattenkraftverken och dammarna, i form av till exempel anläggande av fisk- och faunapassager, miljöanpassade flöden och morfologiska återställningsåtgärder.

Det finns omkring 2 100 vattenkraftverk i Sverige (SOU 2013:69) och det totala antalet dammar uppskattas till drygt 9 000 (SMHI, 2015). Av dessa är det drygt 7 000 vattenkraftverk och dammar som saknar tillstånd enligt miljöbalken (SOU 2013:69). Det finns ett stort behov av riktade åtgärder i anslutning till ett stort antal av dessa vattenkraftverk och dammar, för att säkerställa att miljökvalitetsnormerna för vatten följs. Genom en utökad och prioriterad tillsyn kan länsstyrelserna kontrollera dels vilka behov av och förutsättningar för fysiska åtgärder det finns vid dessa verksamheter, dels vilka förutsättningarna är för att genomdriva krav på sådana åtgärder.

För att säkerställa de förbättringar i vattenmiljön som behövs för att följa miljökvalitetsnormerna för vatten, krävs det att tillsynen av dammar och vattenkraftverk utökas avsevärt. Vattenmyndigheten bedömer särskilt att länsstyrelserna i större utsträckning än hittills behöver genomföra egeninitierad tillsyn, utifrån tillsyns- och åtgärdsplaner som upprättas med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv. För att det ska finnas möjlighet att följa miljökvalitetsnormerna till de utsatta tidpunkterna (2021 eller 2027), behöver tillsynsinsatser genomföras för minst en femtedel av berörda vattenkraftverk och dammar i respektive län varje år. Det är en förutsättning för att hinna genomdriva relevanta krav på åtgärder med de administrativa verktyg som länsstyrelserna och andra berörda myndigheter kan tillämpa idag (förelägganden eller ansökningar om omprövning eller återkallelse av tillstånd).

Genomförande

Länsstyrelserna behöver utöka och prioritera sin tillsyn av vattenkraftverk och dammar i syfte att få till stånd ett effektivt och ändamålsenligt genomförande av åtgärder avseende förbättrad konnektivitet, morfologi, hydrologi och biologiska förhållanden. Åtgärden innebär en fördjupning av åtgärden länsstyrelserna 1.

Kammarkollegiet fastställde den 15 oktober 2013 *Strategi för genomförande av vattenförvaltningens uppgifter gällande fysisk påverkan* (Kammarkollegiet, 2015).

Kammarkollegiets strategi ger riktlinjer för tillsynen som ett komplement till Havs- och vattenmyndighetens vägledningsansvar. I enlighet med strategin är länsstyrelsernas tillsyn en avgörande faktor för att nå åtgärdsbehovet avseende fysisk påverkan. Genom

att använda sig av lämpliga rättsliga åtgärder i enlighet med miljöbalkens krav, kan länsstyrelserna se till att det ställs krav på verksamhetsutövarna att genomföra fysiska åtgärder. Vid pågående verksamheter utan tillstånd finns det ofta förutsättningar att förelägga verksamhetsutövaren att ansöka om tillstånd till verksamheten, och därigenom få tillstånd krav på sådana åtgärder som behövs. Vid anläggningar utan tillstånd där det inte längre bedrivs verksamhet kan det finnas möjlighet att förelägga den som ansvarar för anläggningen att ansöka om utrivning eller genomförande av anpassningsåtgärder. Vid verksamheter med tillstånd enligt äldre lagstiftning eller miljöbalken kan det bli aktuellt att ansöka omprövning av tillstånd eller villkor, alternativt återkallelse av tillstånd. Länsstyrelserna ska då ta initiativ till att sådana administrativa åtgärder genomförs. Det kan ske antingen genom att länsstyrelserna själva ansöker om omprövning eller återkallelse, eller att de i samverkan med Kammarkollegiet (eller Havs- och vattenmyndigheten) ser till att någon av dessa myndigheter gör det.

Åtgärden ska genomföras med utgångspunkt i de åtgärdsplaner som tas fram i enlighet med åtgärden länsstyrelserna 5. Åtgärdsplanerna ska tas fram både för vatten som har förklarats som konstgjorda eller kraftigt modifierade vattenförekomster och för naturliga vattenförekomster som är påverkade av vattenkraftsverksamhet.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärdena Havs- och vattenmyndigheten 4 och 5, samt Länsstyrelserna 1, 3 och 5.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden Kammarkollegiet 1.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer miljömålen Ett rikt växt- och djurliv och Levande sjöar och vattendrag.

Länsstyrelserna, åtgärd 3

Länsstyrelserna ska via sin tillsyn eller genom vägledning till kommunerna säkerställa att verksamhetsutövare som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som påverkar vattenmiljön genomför egenkontroll och har de kontrollprogram som behövs för att möjliggöra en bedömning av verksamheternas eller åtgärdernas inverkan på den ekologiska, kemiska och kvantitativa statusen och den ekologiska potentialen i vattenförekomster.

Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

Egenkontroll av verksamheters påverkan på recipienten (recipientkontroll) och vattenförvaltningen har ett gemensamt syfte, nämligen att visa hur olika verksamheter påverkar förutsättningarna att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. En utveckling av egenkontrollen som berör recipientförhållanden är nödvändig för att tydliggöra för både verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheter hur olika verksamheter påverkar vattenförekomsternas status. Den kunskapen ska sedan ligga till grund för bedömningar av vilka förebyggande och förbättrande åtgärder som behövs vid de berörda verksamheterna för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. En utvecklad och strukturerad egenkontroll leder bland annat till bättre underlag i tillståndsprovningar och tillsyn samt bättre uppföljning av genomförda åtgärder, vilket ger bättre förutsättningar för att bedöma behov av minskade utsläpp och genomförande av relevanta åtgärder.

Egenkontrollen behöver utvecklas så att verksamhetsutövare på ett tydligare sätt kan visa hur deras verksamheter påverkar förutsättningarna att följa gällande miljö kvalitetsnormer för berörda vattenförekomster. För detta behövs tydliga kopplingar mellan de allmänna bestämmelserna om egenkontroll, recipientkontroll och vattenförvaltningens system för bedömning av vattenstatus. Hittills genomförda revideringar av recipientkontrollprogram har enligt Vattenmyndighetens bedömning inte medfört tillräcklig anpassning till vattenförvaltningens bedömningsgrunder så att egenkontrollen gör det möjligt att bedöma hur verksamheterna påverkar förutsättningarna att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Länsstyrelserna behöver därför i betydligt större utsträckning ställa tydliga krav på verksamhetsutövares egenkontroll och kontrollera utformningen av och innehållet i kontrollprogram för sådana verksamheter. Detta är särskilt angeläget för verksamheter som typiskt sett har stor påverkan på vattenmiljön, exempelvis avloppsreningsverk, pappers- och massabruk, gruv- och metallindustri, kemisk industri, avfallsanläggningar, fiskodlingar, flygplatser, hamnar, vattenkraftverksamheter och markavvattningsföretag.

Genomförande

Länsstyrelserna behöver utveckla och utöka sin tillsyn av verksamhetsutövares egenkontroll (och därmed sammanhängande recipientkontroll), för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus. Tillsynsinsatserna ska säkerställa att verksamhetsutövarnas egenkontroll ger underlag för bedömningar av vilka förebyggande eller förbättrande åtgärder som behövs för att undvika att verksamheterna leder till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs.

I de fall där kommuner tagit över tillsynen och för anmälningspliktiga (enligt miljöbalken) anläggningar behöver länsstyrelserna vägleda kommunerna så att de ser till att verksamhetsutövarna genomför nödvändig egenkontroll och har de kontrollprogram som behövs.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärden Jordbruksverket 5.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Länsstyrelserna 1, 2, 5 och 12 och Kommunerna 1, 2 och 3.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 29 i Vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Levande sjöar och vattendrag.

Länsstyrelserna, åtgärd 4

Länsstyrelserna ska prioritera arbetet med långsiktig skydd av dricksvattentäcker.

Länsstyrelserna behöver särskilt:

- a) förstärka arbetet med inrättande av vattenskyddsområden och förkorta handläggningstiderna vid inrättande av vattenskyddsområden
- b) genomföra systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter,
- c) inom sin tillsynsvägledning till kommunerna ge råd och stöd i arbetet med att inrätta och bedriva tillsyn i vattenskyddsområden,
- d) utarbeta regionala vattenförsörjningsplaner i samverkan med kommunerna,
- e) genom tillsyn kontrollera att tillståndspliktiga vattenuttag i grund- och ytvatten har tillstånd, särskilt i områden med dricksvattenförekomster.

Åtgärderna enligt punkterna c), d) och e) ska vara genomförda senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Åtgärdsprogrammet ska innehålla åtgärder för inrättande av vattenskyddsområden eller åtgärder för att på annat sätt skydda dricksvatten (6 kap 5 § vattenförvaltningsförordningen). För att långsiktigt säkerställa dricksvattenförsörjningen behöver länsstyrelsen arbeta med dricksvattenskydd inom flera av sina ansvarsområden.

- a) Vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter är effektiva och konkreta verktyg för att skydda dricksvatten. Föreskrifterna kan innebära inskränkningar - exempelvis krav på anmälan, tillståndsplikt eller förbud - för verksamheter som kan ha en sådan betydande påverkan på vattenförekomsterna att miljö kvalitetsnormerna och kraven för dricksvattenkvalitet riskerar att inte följas. Föreskrifterna reglerar exempelvis hantering av bekämpningsmedel, växtskydds- och växtnäringsämnen, petroleumprodukter och andra kemikalier, infiltration av avloppsvatten och avfallshantering. I Sverige finns ca 1 750 allmänna vattentäcker varav ca 35 procent saknar vattenskyddsområde. Därutöver finns ett stort antal äldre vattenskyddsområden som behöver revideras så att syftet med skyddet uppnås. Enligt 2015 års rapportering av genomförda åtgärder svarar 158 kommuner (av 262 svarande) att de har vattenskyddsområden som bedöms ha ett otillfredsställande skydd. Av rapporteringen framgår att arbetet med att inrätta vattenskyddsområden går sakta. Flera kommuner svarar att ansökningar om vattenskyddsområden har lämnats till länsstyrelsen för beslut men att långa handläggningstider försvårar genomförandet av åtgärden.
- b) För att säkerställa att syftet med vattenskyddsområdet uppnås är tillsyn en förutsättning. Tillsynen omfattar kontroll av att föreskrifter, tillstånd och dispenser inom vattenskyddsområden följs. Tillsyn av vattenskyddsområden bedrivs i begränsad omfattning och behöver förstärkas.
- c) Kommunernas arbete med att ta fram underlag för att inrätta vattenskyddsområden är ofta en komplicerad, tidskrävande och kostsam process. Länsstyrelsen behöver stödja och vägleda kommunerna i det arbetet.
- d) Samhällsplaneringen är ett viktigt verktyg för att långsiktigt säkerställa dricksvattenförsörjningen. Grunden för en hållbar planering av vattenresurserna kan utgöras av en vattenförsörjningsplan, vars övergripande syfte är att trygga en långsiktig dricksvattenförsörjning. Regionala vattenförsörjningsplaner är betydelsefulla underlag för kommunernas översiktsplanering. Med stöd av dem synliggörs viktiga dricksvattenförekomster och skyddet av dem kan beaktas i den fysiska planeringen. Markanvändning och verksamheter som innebär betydande

påverkan på dricksvattenförekomster kan då undvikas eller anpassas så att miljökvalitetsnormerna för vatten och kraven på dricksvattenkvalitet följs. Klimatförändringarna kan komma att få stor påverkan på dricksvattenförsörjningen i framtiden och är därför en viktig del av planerna.

- e) Tillgången på dricksvatten är generellt god i stora delar av Sverige, men problem med vattentillgång till följd av låga grundvattennivåer har blivit allt vanligare. Det finns idag omkring 40 grundvattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt som riskerar att inte uppnå god kvantitativ status till år 2021. Vattenuttag sker bland annat inom jordbruket, industrin och för allmän eller enskild dricksvattenförsörjning. Med ökad konkurrens om vatten är det viktigt att verksamhetsutövaren har tillstånd för vattenuttag. Idag saknar mer än 60 procent av de allmänna vattentäkterna tillstånd till vattenuttag. Tillsyn av vattenuttag bedrivs i begränsad omfattning och behöver förstärkas, särskilt prioriterat är områden med vattenförekomster som riskerar att inte uppgå god kvantitativ status till 2021.

Länsstyrelsens åtgärder till skydd av dricksvatten är nödvändiga för att förebygga försämring av status i yt- och grundvattenförekomster som används för dricksvattenuttag. Åtgärderna förväntas leda till att förebygga påverkan och åtgärda existerande problem så att miljökvalitetsnormerna följs, framförallt vad gäller de prioriterade ämnena trikloreten/tetrakloreten, bly, antracen, fluoranten, de särskilda förorenande ämnena arsenik och bekämpningsmedel samt nitrat och klorid i grundvatten och förändrande grundvattennivåer.

Genomförande

- a) Vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter beslutas med stöd av 7 kap miljöbalken och Naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2003:16). För att åtgärdstakten ska öka är det nödvändigt att länsstyrelserna prioriterar arbetet med att fastställa vattenskyddsområden.
- b) Länsstyrelserna behöver inom ramen för sitt tillsynsansvar bedriva systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden för att säkerställa att syftet med skyddet uppnås.
- c) Länsstyrelserna ansvarar för tillsynsvägledning inom miljöbalkens tillämpningsområde i länet. Länsstyrelserna behöver ge råd och stöd till kommunala nämnder och förvaltningar i länet som ansvarar för tillsynen av vattenskyddsområden. Dagens bestämmelser medger att både länsstyrelser och kommuner beslutar om vattenskyddsområden. En förstärkt vägledning till kommunerna om hur de själva kan arbeta med inrättande av vattenskyddsområden kan bidra till en bättre ansvarsfördelning mellan länsstyrelser och kommuner i frågan.
- d) Länsstyrelsen har uppsikt i länet över hushållningen med mark- och vattenområden och har enligt 6 kap. 20 § miljöbalken ett ansvar att ställa samman utredningar, program och annat planeringsunderlag som har betydelse för hushållningen med mark och vatten i länet och som finns hos statliga myndigheter. Regionala vattenförsörjningsplaner ska tas fram i samverkan med kommunerna och underlaget ska användas av kommunerna i översiktsplaneringen, se kommunernas åtgärd 7.
- e) Bortledning av grund- och ytvatten är en vattenverksamhet enligt 11 kapitlet miljöbalken, vilket enligt huvudregel kräver tillstånd. Länsstyrelsen ansvarar för den operativa tillsynen men den kan delegeras till kommunerna. Om vattenuttag sker utan tillstånd och den kontroll som följer med tillstånd finns risk för betydande påverkan på dricksvattnets mängd eller kvalitet.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Boverket 1, Havs- och vattenmyndigheten 6, Trafikverket 1 och Kommunerna 5 och 7.

Åtgärdens genomförande stödjer Generalläkaren 2 och Länsstyrelserna 9.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Grundvatten av god kvalitet och Levande sjöar och vattendrag.

Länsstyrelserna, åtgärd 5

Länsstyrelserna ska ha åtgärdsplaner för avrinningsområden inom sina respektive län, och årligen uppdatera dem för att säkerställa att åtgärderna i planerna genomförs och följs upp. Åtgärdsplanerna ska ha fokus på de vattenförekomster där det behövs åtgärder för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas. Åtgärdsplanerna ska särskilt innehålla strategier för:

- a) länsstyrelsens vägledning av kommunernas översiktsplanering,
- b) samverkan med Trafikverket, Generalläkaren och kommunerna om de åtgärder som dessa behöver vidta för att öka vandringsbarheten för fisk och andra vattenlevande organismer vid vägpassager över vatten,
- c) hur behovet av åtgärder för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten kan vägas in och samordnas med arbetet med prioritering av stöd, ersättningar och rådgivningsinsatser inom landsbygdsprogrammet, och
- d) de avrinningsområden som är påverkade av vattenkraftverksamheter.

Åtgärden ska vara vidtagen senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande och ska sedan genomföras kontinuerligt.

Motivering

Länsstyrelserna har med sina olika verksamhetsområden som berör vattenfrågor en central roll för att många av de åtgärder som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna kommer till stånd. Det gäller framför allt vid tillsyn och prövning av olika verksamheter, kalkning och restaurering av vattenmiljöer men också tillsynsvägledning till kommunerna samt rådgivning och olika former av investeringsstöd och miljö stöd till lantbruket.

Länsstyrelserna har en helhetsbild av miljö situationen i vattnet inom länet och en bred samverkan med andra myndigheter och verksamhetsutövare och har därmed en viktig roll i arbetet med att prioritera och få till stånd genomförandet av fysiska åtgärder.

Länsstyrelserna har inom ramen för genomförandet av åtgärd 30 i åtgärdsprogram 2009-2015 tagit fram planer för sitt åtgärdsarbete i syfte att få till en förbättrad vattenkvalitet i länens sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten. Arbetet med dessa planer behöver fortsätta så att alla de verksamhetsområden inom länsstyrelsen som berörs av vattenfrågor inkluderas. Därmed kan ett effektivt genomförande av åtgärder komma till stånd så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

När det gäller åtgärder som avser påverkan från vattenkraftverksamheter, är en prioritering i åtgärdsarbetet nödvändig både inom och mellan avrinningsområden, bland annat av resursskäl och med hänsyn till vattenkraftens betydelse för det svenska elförsörjningssystemet. För att åtgärderna ska kunna genomföras på ett effektivt sätt och i den takt som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas, behövs konkreta strategier för prioriteringar.

Genomförande

I genomförandet av åtgärden är det nödvändigt att länsstyrelserna tillämpar ett tvärssektoriellt arbetssätt för att skapa en ökad helhetssyn i arbetet med att identifiera och prioritera vattenförekomster som är i behov av åtgärder för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Kunskapen om vilka åtgärder i vattenmiljön som är nödvändiga samt vilka åtgärder som planeras och genomförs behöver förankras internt inom länsstyrelserna så att samtliga berörda verksamhetsområden omfattas och är delaktiga i planeringen. Det tvärssektoriella arbetet ska verka för att prövning, tillsyn, planering, övervakning, samhällsutveckling och åtgärds genomförande samordnas. Ett exempel är att det vid tillämpningen av landsbygdsprogrammet är viktigt att beakta möjligheterna att både nå god vattenstatus och samtidigt stödja och stärka de gröna näringarna. Ett annat

exempel är hur samverkan inom länsstyrelsen sker kring frågor och åtgärder som rör kulturmiljöer vid vatten.

Arbetet ska också inkludera länsstyrelsernas vägledande roll för kommunerna när det gäller deras arbete med miljö-, vattenförsörjnings- och planeringsfrågor, samt länsstyrelsens medverkan i vattenrådets samverkansuppdrag och åtgärdsarbete. Åtgärden syftar även till att nå samordningsvinster i åtgärds genomförande som kan omfatta både länsstyrelserna och kommunerna, exempelvis med kalkning och restaurering av vatten. Särskilda strategier för avrinningsområden som är påverkade av vattenkraft ska tas fram och ingå i länsstyrelsens åtgärdsplan. Strategierna och åtgärdsplanen ska ligga till grund för länsstyrelsernas arbete med tillsyn och prövning av vattenkraftverksamhet och kommer bland annat att vara betydelsefulla för bedömningen av vilka behov av omprövning eller återkallelse som länsstyrelserna bör anmäla till Kammarkollegiet (se Länsstyrelserna åtgärd 2 och Kammarkollegiets åtgärd 1).

I samverkan med berörda länsstyrelser kommer vattenmyndigheterna att utarbeta särskilda ”åtgärdsplaner för vattenkraft” för de avrinningsområden som innehåller konstgjorda och kraftigt modifierade vatten med avseende på vattenkraft. Syftet är att ta fram underlag för precisering av miljö kvalitetsnormer för dessa vattenförekomster. Förslag till miljö kvalitetsnormer ska vara färdiga i slutet av 2017 då samverkan om dessa ska ske i början av 2018. Fastställande av miljö kvalitetsnormer ska ske senast december 2018. För dessa avrinningsområden behöver länsstyrelsernas strategier utformas i enlighet med ”åtgärdsplaner för vattenkraft”. För avrinningsområden där det inte finns konstgjorda eller kraftigt modifierade vattenförekomster behöver strategierna innehålla motsvarande bedömningar för att åstadkomma enhetliga och konsekventa bedömningar och tillämpningar i hela landet.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Boverket 1, Havs- och vattenmyndigheten 1-6, Jordbruksverket 1-4 och 6, Naturvårdsverket 1-3 och 5-7, Trafikverket 1 och Länsstyrelserna 3 och 9.

Åtgärden stödjer genomförandet av åtgärderna Generalläkaren 3, Kammarkollegiet 1, Länsstyrelserna 1, 2, 6 och 12 och Kommunerna 5-8.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 30 i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen God bebyggd miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Levande sjöar och vattendrag.

Länsstyrelserna, åtgärd 6

Länsstyrelserna ska prioritera och utveckla sin rådgivningsverksamhet för att minska växtnäringsförluster och förluster av växtskyddsmedel till vattenförekomster där det finns en risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Jordbruksverket.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

I Södra Östersjöns vattendistrikt har nästan 600 vattenförekomster miljöproblemet övergödning och höga halter av näringsämnen är en av de främsta orsakerna till att god ekologisk status inte nås i vattendrag, sjöar och kustvatten. Jordbruket är den enskilt största källan och åtgärder som leder till minskad tillförsel av näringsämnen till vatten från jordbruksmark och ökad retention i landskapet behöver därför genomföras i stor omfattning. Rådgivning behövs för att få till stånd lämpliga åtgärder inom jordbruket för att minska övergödningen. Den behövs också för att öka anslutningen till miljöförbättrande ersättningar och för att bidra till att åtgärder genomförs så att de får bästa möjliga effekt. Rådgivning är viktig eftersom växtnäringsfrågorna inom jordbruket är komplexa då det ofta rör sig om diffusa utsläpp och förutsättningarna mellan olika regioner och gårdar varierar, till exempel vad gäller jordart, klimat och produktionsinriktning. Därmed kan också de åtgärder som är mest kostnadseffektiva variera mellan olika regioner och olika gårdar.

Flertalet av de i växtskyddsmedel ingående ämnena som bidrar till en sänkt vattenstatus är redan förbjudna, men även godkända växtskyddsmedel orsakar sänkt status i 5 vattenförekomster. Rådgivning behöver därför utvecklas för att få till stånd de åtgärder som behövs för att minska påverkan på vattenförekomster från användningen av växtskyddsmedel inom jordbruket.

Genomförande

Länsstyrelserna ska verka för ett effektivt regionalt genomförande av Landsbygdsprogrammet. Åtgärden är inriktad mot Landsbygdsprogrammets fokusområde 4B, förbättra vattenförvaltningen och hanteringen av gödsel- och växtskyddsmedel.

Rådgivningen ska ha som mål att åtgärder genomförs på rätt plats och att de mest kostnadseffektiva åtgärderna används i första hand. Som grund till detta har vattenmyndigheterna tagit fram ett underlag som behöver beaktas, med förslag på möjliga kostnadseffektiva åtgärder för att nå god ekologisk status med avseende på övergödning. Det är viktigt att rådgivningen leder till en ökad insikt om problemen, kunskap om vilka risker som finns och vilka åtgärder som behöver vidtas för att minska förlusterna av fosfor och kväve till vatten från jordbruksmark samt åtgärder för att öka retentionen i landskapet.

Genom kontinuerlig utbildning och rådgivning till lantbruksföretag i säker hantering av växtskyddsmedel kan förlusterna av växtskyddsmedelsrester minska och därmed påverkan på vattenmiljön. Eftersom det utvecklas nya preparat, ny kunskap, nya krav och regler behöver rådgivningen uppdateras och riktas brett till verksamhetsutövare som använder växtskyddsmedel.

Det är viktigt att utgångspunkten för rådgivningen ligger i att följa miljökvalitetsnormerna för vatten inklusive förbudet mot försämring av statusen och att avrinningsområdesperspektivet beaktas.

Åtgärden ska leda till att åtgärder genomförs för att minska tillförsel av framför allt fosfor, men också kväve, till ytvattenförekomster samt minska nitrathalterna i grundvatten för att bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten följs. Även behoven av att minska

tillförseln av näringsämnen till havsbassängerna behöver beaktas. Den ska också leda till åtgärder så att tillförseln av växtskyddsmedelsrester till vatten minskar för att bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Jordbruksverket 1, 2 och 6 och Länsstyrelserna 5.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden Jordbruksverket 4 och Kommunerna 2.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 15 i Vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer miljömålen Ett rikt odlingslandskap, Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag och Myllrande våtmarker.

Länsstyrelserna, åtgärd 7

Länsstyrelserna ska utveckla sin tillsynsvägledning till kommunerna så att de kan ställa de krav som behövs för att minska växtnäringsförluster och förluster av växtskyddsmedel till vattenförekomster där det finns en risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Jordbruksverket.

Åtgärden ska vara vidtagen senast två år efter åtgärdsprogrammets genomförande och ska sedan genomföras kontinuerligt.

Motivering

Tillsynen av verksamheter som bidrar till växtnäringsförluster och som använder växtskyddsmedel behöver intensifieras för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Kommunerna är tillsynsmyndigheter för sådana verksamheter som typiskt sett bidrar till växtnäringsförluster och tillförsel av växtskyddsmedel till vattenförekomster, som exempelvis jordbruks- och hästhållningsverksamheter.

Växtnäringsfrågorna är komplexa eftersom det ofta rör sig om diffusa utsläpp samt att förutsättningarna mellan olika regioner och gårdar varierar (till exempel vad gäller jordart, klimat, produktionsinriktning). Det krävs också kontinuerlig kompetensutveckling eftersom kunskapen om åtgärder utvecklas inom området. I många områden är hästhållning en bidragande orsak till övergödning. Problemen i hästhållningen är framförallt relaterade till läckage och erosion från hästhagar, samt lagring och hantering av gödsel.

Flertalet av de i växtskyddsmedel ingående ämnena, som bidrar till en sänkt vattenstatus, är redan förbjudna i Sverige men även godkända växtskyddsmedel orsakar sänkt status i cirka 5 vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt. Länsstyrelserna behöver därför fortsätta att utveckla sin tillsynsvägledning till kommunerna så att de kan ställa de krav som behövs för att tillförseln av växtskyddsmedel till vatten minskar.

Genomförande

Länsstyrelsernas tillsynsvägledning till kommunerna gällande växtnärings- och växtskyddsfrågor behöver öka i omfattning och utvecklas så att den blir ändamålsenlig för kommunerna och att den leder till minskad miljöpåverkan från berörda verksamheter. Det tillkommer fortlöpande ny kunskap och nya krav vilket innebär att vägledningen behöver uppdateras och utvecklas kontinuerligt. Åtgärden ska bidra till minskad belastning av övergödande ämnen till ytvattenförekomsterna, samt minskade nitrathalter i grundvatten. Även behoven av att minska tillförseln av näringsämnen till havsbassängerna behöver beaktas. Åtgärden ska också genomföras så att den leder till optimerad och minimerad användning samt säkrare hantering och sprutning av växtskyddsmedel.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärden Jordbruksverket 6.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden Kommunerna 2.

Åtgärden är en ny åtgärd i vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Levande sjöar och vattendrag.

Länsstyrelserna, åtgärd 8

Länsstyrelserna ska utveckla sin vägledning till kommunerna gällande prövning och tillsyn av enskilda avlopp. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns fler än 600 vattenförekomster där åtgärder behöver genomföras för att minska fosforbelastningen från enskilda avlopp för att bidra till att MKN ska kunna följas.

Kommunernas återrapportering till vattenmyndigheterna visar att mycket har hänt avseende kravställningar för fastigheter med enskilda avlopp. Enligt Vattenmyndighetens bedömning är dock åtgärdstakten för låg, varför det krävs en förstärkning av styrmedel för att kunna uppnå en åtgärdstakt som säkerställer att enskilda avlopp har tillräcklig rening för att över tid bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Havs- och vattenmyndigheten har tagit fram en tillsynsvägledning för enskilda avlopp, riktad till kommunerna. På grund av regionala skillnader finns det dock olika förutsättningar för olika kommuner att arbeta med tillsyn av enskilda avlopp. Det är därför viktigt att länsstyrelserna utifrån vägledningen från Havs- och vattenmyndigheten samordnar och stöttar kommunerna i detta arbete.

Genomförande

Havs- och vattenmyndigheten tillhandahåller nationell vägledning som kommunerna kan använda sig av vid prövning och tillsyn av enskilda avlopp. Länsstyrelserna ska bidra med ett regionalt perspektiv och samordna arbetet inom länen. Enligt 3 kap 16 § i miljö tillsynsförordningen (2011:13) ska länsstyrelserna ge tillsynsvägledning till kommunerna i länet. Vägledningen ska leda till att kommunerna har en effektivare tillsyn av enskilda avlopp vilket kan bidra till en höjd åtgärdstakt.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärden Havs- och vattenmyndigheten 1.

Åtgärden stödjer genomförandet av åtgärden Kommunerna 1 och 4.

Åtgärden är en ny åtgärd i vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Levande sjöar och vattendrag.

Länsstyrelserna, åtgärd 9

Länsstyrelserna ska vägleda kommunerna vid översikts- och detaljplanering så att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Länsstyrelserna behöver särskilt bevaka att:

- a) det framgår av översiktsplanen hur miljökvalitetsnormerna för vatten kommer att följas.
- b) prioritering av åtgärder på kommunal nivå görs utifrån aktuella regionala eller mellankommunala planeringsunderlag för naturresurser.
- c) kommunerna i sin detaljplanering har använt aktuellt och relevant underlag från Vatteninformationssystem Sverige.

Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Boverket.

Åtgärden ska vara vidtagen senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande och ska sedan genomföras kontinuerligt.

Motivering

Den årliga rapporteringen från kommunerna om genomförda åtgärder visar att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs i den fysiska planeringen i tillräcklig omfattning. Arbetet med vägledning från länsstyrelserna i denna fråga har kommit igång, särskilt i de län som har utfört pilotprojekt. Vägledningsarbetet behöver dock utvecklas, harmoniseras och intensifieras för att inte den framtida samhällsbyggnadsutvecklingen sker på bekostnad av kvaliteten på vattenmiljön. Genom rådgivning och vägledning om tillämpningen av miljökvalitetsnormerna för vatten i översikts- och detaljplanering ges kommunerna rimliga förutsättningar för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas i den fysiska planeringen och i utvecklingen av samhällsbyggandet.

Underlaget i Vatteninformationssystem Sverige, VISS, uppdateras och utvecklas ständigt varför det är viktigt att kommunerna är uppdaterade och väl förtrogna med verktyget och vilka begränsningar som finns. För ett effektivt åtgärdsarbete behöver kommunerna känna till med vilken tillförlitlighet som vattenförekomsterna har klassats, både beroende av tillgänglig data och undersökningsmetodik. Kommunerna tycker även att det är svårt att överföra material från VISS in i detaljplaneringen och det finns ett behov av att få stöd och vägledning av länsstyrelserna. Det behövs därför förbättrade kunskaper inom de kommunala organisationerna avseende det praktiska användandet av VISS och möjligheterna till export av digitalt kartunderlag för översikts- och detaljplaner. Det krävs också förbättrade kunskaper om och förståelse för innehållet, till exempel gällande aktualiseringsgraden och tillförlitligheten av klassificeringarna.

Genomförande

Länsstyrelsernas dialog med kommunerna när en översiktsplan tas fram är en väsentlig del av arbetsprocessen. Viktiga moment i genomförandet av åtgärden är:

- a) Att länsstyrelserna säkerställer att det framgår i översiktsplanen hur kommunen tänker följa miljökvalitetsnormerna för vatten. Detta kan göras i länsstyrelsernas arbete med sammanfattande redogörelser, vid aktualitetsprövning och i samrådsförfarandet och granskningsyttrande. Det anges i 3 kap. 5 § Plan- och bygglagen att det ska framgå hur kommunen avser att följa miljökvalitetsnormerna men inte hur det ska ske. Många kommuner jobbar med att aktualisera delar av sina översiktsplaner genom fördjupningar och tillägg. Länsstyrelserna lämnar en sammanfattande redogörelse till kommunerna minst en gång per mandatperiod, där denna fråga kan uppmärksammas. Sammantaget behöver länsstyrelserna utveckla sin vägledning till kommunerna i dessa frågor, för

att de tidigt i processen ska uppmärksamma behovet av att beakta miljö kvalitetsnormerna för vatten i den långsiktiga planeringen.

- b) Länsstyrelserna behöver ge råd och vägledning till kommunerna kring hur prioritering av åtgärder på kommunal nivå kan göras utifrån aktuella regionala eller mellankommunala planeringsunderlag för naturresurser, exempelvis regionala vattenförsörjningsplaner. Länsstyrelsens samlade bedömning, med olika sakområdeskompetenser, är central i detta.
- c) Enligt 3 kap 10 § PBL ska länsstyrelserna tillhandahålla underlag för kommunernas bedömningar och även ge råd i fråga om sådana allmänna intressen som hänsyn bör tas till enligt 2 kap. vid beslut om användningen av mark- och vattenområden. Som ett led i detta arbete ska länsstyrelserna ge kommunerna stöd och vägledning, till exempel genom utbildningsinsatser, kring hur underlaget i VISS bör användas i det kommunala planeringsarbetet. Åtgärden behöver bland annat leda till en ökad samverkan mellan de två arbetsområdena miljöskydd och samhällsplanering.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Boverket 1 och Länsstyrelserna 4.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Länsstyrelserna 5 och Kommunerna 5-8.

Åtgärden är en ny åtgärd i vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen God bebyggd miljö och Grundvatten av god kvalitet och Levande sjöar och vattendrag.

Länsstyrelserna, åtgärd 10

Länsstyrelserna ska i sitt arbete med bidragsansökningar och tillsyn av förorenade områden fortsätta prioritera områden med påverkan på vattenförekomster där det behövs förebyggande eller förbättrande åtgärder för att se till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Statens geotekniska institut, Sveriges geologiska undersökning och kommunerna.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

Länsstyrelserna bedriver i dagsläget ett aktivt arbete avseende avhjälpande av föroreningsskador vid flera förorenade områden. Genomförandet av förebyggande och förbättrande avhjälpande åtgärder bedöms dock inte vara tillräckligt för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Flera länsstyrelser har pekat på behovet av mer resurser till tillsynsarbetet. Ökade tillsynsinsatser leder till att krav ställs på verksamhetsutövare att åtgärda förorenade områden. Det finns också behov av en tydligare prioritering i hanteringen av bidragsansökningar, med inriktning mot åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Genomförande

Länsstyrelsernas arbete med förorenade områden behöver kopplas ihop med vattenförvaltningen på ett bättre sätt. Både länsstyrelsernas tillsyn av förorenade områden och arbetet med att bedöma och prioritera behovet och fördelningen av bidrag för efterbehandlingsprojekt behöver utgå från ett avrinningsområdesperspektiv. Arbetet kan då styras med utgångspunkt från var inom de aktuella avrinningsområdena det är mest angeläget att genomföra efterbehandlingsåtgärder för att förbättra förutsättningarna att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. De åtgärdsplaner för avrinningsområden inom länen som alla länsstyrelser ska ha enligt länsstyrelsernas åtgärd 5 bör ligga till grund för bedömningar och prioriteringar enligt denna åtgärd.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 2, Naturvårdsverket 2 och 3 och Länsstyrelserna 5.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Generalläkaren 1, Länsstyrelserna 1 och Kommunerna 1.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 31 i Vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2009-2015.

Åtgärden stödjer Havs- och vattenmyndighetens åtgärdsprogram för havsmiljön, se faktablad nummer 16 och 17 i "God havsmiljö 2020".

Miljömål

Åtgärden stödjer miljömålet Giftfri miljö och Grundvatten av god kvalitet.

Länsstyrelserna, åtgärd 11

Länsstyrelserna ska säkerställa att kalkning av försurade sjöar och vattendrag enligt nationella riktlinjer kan fortsätta enligt den nationella kalkningsplanen och om nödvändigt utöka eller omlokalisera åtgärdsområden för kalkning. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

Vattenmyndigheten bedömer att fler än 200 vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt är påverkade av försurning i sådan utsträckning att den ekologiska statusen är försämrade eller riskerar att försämrade. Kalkning av sjöar och vattendrag motverkar effekterna av försurning från atmosfärisk deposition av försurande ämnen och skogsbrukets försurande påverkan. Det har från staten hittills investerats 4,4 miljarder kr i kalkningsåtgärder. Kalkningsverksamheten är en effektiv och beprövad åtgärd som behöver fortsätta till dess att försurningsbelastningen minskat så mycket att sjöar och vattendrag återhämtat sig. Om kalkningsverksamheten upphör kommer många sjöar och vattendrag att återförsuras. Detta kommer medföra att den biologiska mångfalden minskar. Upprätthållande av den nuvarande kalkningsverksamheten är därför nödvändig för att motverka försämringar av den ekologiska statusen, och det kan också behövas omlokaliseringar eller utökningar av kalkningen för att svara upp mot förändrade eller nya påverkanstryck.

Genomförande

Åtgärden riktar sig till genomförande av den nationella kalkningsplanen. Länsstyrelserna ansvarar för övergripande regional planering, effektuppföljning och bidragsadministration, medan kommunerna ansvarar för detaljplaneringen och genomförandet av kalkningen av sjöar och vattendrag samt spridningskontroll. Länsstyrelserna ansvarar för att ta hänsyn till statusklassningar och miljö kvalitetsnormer vid beskrivning av försurningsläget så att länets totala kalkningsbehov blir tydligt. Sedan gör länsstyrelserna i sina regionala kalkningsplaner prioriteringar av vilka områden/vattenförekomster som ska kalkas utifrån behov (kalkningsmål, miljö kvalitetsnormer för vatten och miljömål) och tilldelade resurser. Länsstyrelserna ska inom ramen för det nationella kalkningsprogrammet se till att kalkning genomförs i anslutning till de vattenförekomster där det är mest angeläget med hänsyn till förutsättningarna för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Om länsstyrelserna uppmärksammar behov av kalkning som inte ryms inom ramen för den nationella kalkningsplanen, ska de påtala detta för Havs- och vattenmyndigheten och ange det behov av förändringar eller utökningar av kalkningsplanen som kan behövas.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Havs- och vattenmyndigheten 3 och Naturvårdsverket 4 och 5.

Åtgärden är en ny åtgärd i vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden har koppling till miljömålen Bara naturlig försurning och Levande sjöar och vattendrag.

Länsstyrelserna, åtgärd 12

Länsstyrelserna ska, inom ramen för sitt tillsynsuppdrag, kontrollera och följa upp att Trafikverket vidtar de åtgärder i det allmänna väg- och järnvägsnätet som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska påbörjas senast i juni 2018 och ska sedan genomföras återkommande minst en gång per år.

Motivering

Genomförda statusbedömningar och annat inventeringsunderlag visar att upp till en tredjedel av alla vägpassager utgör definitiva eller partiella vandringshinder för fisk och andra vattenlevande organismer. Åtgärder för att undanröja sådana vandringshinder är högt prioriterade, då de har stor betydelse för förutsättningarna att följa miljökvalitetsnormerna för vatten. Väg- och järnvägspassager över vatten kan också påverka de hydromorfologiska förhållandena i vattenmiljön på andra sätt, till exempel genom förändrade strömningsförhållanden och genom morfologiska förändringar. I Södra Östersjöns vattendistrikt bedöms ett tiotal vattenförekomster vara påverkade av väg- eller järnvägspassager i sådan omfattning att det påverkar förutsättningarna att följa miljökvalitetsnormerna för vatten på grund av hydromorfologisk påverkan. Ett antal av dessa väg- och järnvägspassager utgörs av allmänna vägar och järnvägar för vilka Trafikverket är huvudman och ansvarig verksamhetsutövare.

Vägar och järnvägar i anslutning till yt- och grundvattenförekomster medför också risker för kvaliteten på vattenmiljön till följd av risken för olyckor med tillhörande läckage av drivmedel och andra kemikalier till vatten. Sådana läckage riskerar att påverka kemisk yt- och grundvattenstatus, men kan även medföra en negativ påverkan på den ekologiska statusen i ytvattenförekomster genom utsläpp av särskilda förorenande ämnen. Särskilt i anslutning till dricksvattenförekomster och ytvattenförekomster med höga naturvärden (till exempel Natura 2000-områden eller vattenförekomster med hög ekologisk status) är det angeläget att så långt som möjligt förebygga riskerna för sådana olyckor och säkerställa att eventuella olyckor inte medför försämringar av vattenkvaliteten. Exempel på sådana förebyggande åtgärder som kan behövas är vägförbättrande åtgärder, täta och avskärande diken och barriärer. Väg- och järnvägsnätet medför vidare en påverkan på vattenmiljön genom avrinning av dagvatten och vid trafiksäkerhetshöjande åtgärder som spridning av salt och användning av bekämpningsmedel i samband med ogräsbekämpning. Sådan påverkan medför eller riskerar att medföra en försämrad kemisk yt- och grundvattenstatus i närbelägna yt- och grundvattenförekomster, och kan på samma sätt som vid olyckor innebära en försämring av den ekologiska statusen i ytvattenförekomster på grund av påverkan från särskilda förorenande ämnen. Även i detta avseende är det i flera fall det allmänna vägnätets påverkan som har betydelse för riskerna, vilket medför att Trafikverket är ansvarig verksamhetsutövare.

Länsstyrelserna är tillsynsmyndighet avseende påverkan från allmänna vägar och järnvägar, och har därför ansvaret för att se till att Trafikverket som väg- och järnvägshållare vidtar de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Trafikverket genomför årligen en mängd förebyggande och förbättrande åtgärder i detta avseende, enligt nationella, regionala och lokala prioriteringar och avvägningar mellan till exempel trafiksäkerhets- och vattenmiljöhänsyn. För att säkerställa att detta arbete bedrivs på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt, med hänsyn till miljökvalitetsnormerna för vatten, behöver länsstyrelserna i egenskap av tillsynsmyndigheter följa upp och kontrollera Trafikverkets åtgärdsarbete.

Genomförande

Länsstyrelserna ska genomföra åtgärden genom att i samverkan med Trafikverket årligen följa upp och kontrollera att Trafikverket genomför tillräckliga och prioriterade åtgärder för att förebygga eller motverka negativa effekter för vattenmiljön från allmänna vägar och järnvägar. Länsstyrelserna ska därvid beakta de nationella och regionala planer och prioriteringar för sitt åtgärdsarbete som Trafikverket upprättar, och de åtgärdsplaner som länsstyrelserna ska upprätta enligt länsstyrelsernas åtgärd 5.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Trafikverket 1 och Länsstyrelserna 5.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärden Länsstyrelsen 1.

Åtgärden är ny i vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer miljömålen Ett rikt växt och djurliv, Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet och Levande sjöar och vattendrag.

Kommunerna

Kommunerna, åtgärd 1

Kommunerna ska bedriva tillsyn enligt miljöbalken inom sina verksamhetsområden, avseende verksamheter som påverkar vattenförekomster, i sådan omfattning att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

Enligt Vattenmyndighetens bedömningar påverkas en stor del av vattendistriktets yt- och grundvattenförekomster av verksamheter som bidrar till att god vattenstatus inte uppnås eller riskerar att försämrats. Det rör sig om till exempel avloppsreningsverk med tillhörande ledningsnät, enskilda avlopp, vattenuttag, jordbruks- och hästhållningsverksamheter, industrier, hamnverksamheter, förorenade områden, brandövningsplatser, fiskodlingar, täktverksamheter, vägar och dagvattenutsläpp. Dessa verksamheter bidrar med utsläpp av prioriterade och särskilda förorenande ämnen, näringsämnen och syretärande ämnen så att miljö kvalitetsnormerna för vatten riskerar att inte följas.

Kommunernas arbete med prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter som påverkar vattenmiljön är av stor betydelse för möjligheterna att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Inom ramen för sina egna tillståndsprövningar och i samband med deltagande som remissinstanser i mål och ärenden enligt miljöbalken ställer kommunerna de krav på skyddsåtgärder och försiktighetsmått som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Hur och i vilken omfattning det ska ske följer av bestämmelserna i framförallt 2 och 5 kap. miljöbalken och den praxis som utvecklas i dessa frågor.

Vattenmyndigheten anser inte att den har möjlighet att inom ramen för åtgärdsprogrammet ange närmare hur kommunerna ska genomföra sitt uppdrag i den delen.

Vattenmyndigheten bedömer däremot att det finns möjlighet att genom åtgärdsprogrammet påverka kommunernas arbete med tillsyn av verksamheter i syfte att se till att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs. Tillsyn av miljöfarliga verksamheter behöver bedrivas i större omfattning och mer riktat och prioriterat än idag för att följa upp och säkerställa att det vid de verksamheter som påverkar vattenmiljön genomförs åtgärder som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten.

Vattenmyndigheten bedömer särskilt att kommunerna i större utsträckning än hittills behöver genomföra egeninitierad tillsyn, utifrån en tillsynsplanering som utgår från ett avrinningsområdesperspektiv.

Genomförande

Kommunerna behöver utveckla, utöka och prioritera sin tillsynsverksamhet avseende miljöfarliga verksamheter och andra verksamheter inom ramen för dess tillsynsansvar, i syfte att förstärka tillämpningen av miljö kvalitetsnormer för vatten i ärenden rörande sådana verksamheter. En viktig förutsättning för ett effektivt genomslag för genomförandet av åtgärden är att kommunerna planerar och strukturerar sin tillsyn väl. En prioriterad och resurseffektiv tillsyn förutsätter att kommunerna kan avgöra var inom ett avrinningsområde det är viktigast att först få till stånd åtgärder i syfte att förbättra eller förebygga försämringar av vattenstatusen. Vid en sådan planering kan kommunerna med fördel utgå från de åtgärdsplaner för avrinningsområden som länsstyrelserna ska ha enligt länsstyrelsernas åtgärd 5. Vattenmyndigheternas underlag för åtgärdsområden i respektive vattendistrikt utgör också värdefulla planeringsunderlag för kommunernas tillsynsinsatser.

Vid genomförandet av åtgärden ska kommunerna planera och prioritera sin tillsynsverksamhet så att den i större utsträckning än hittills omfattar egeninitierad tillsyn som utgår från ett avrinningsområdesperspektiv.

De tillsynsinsatser som genomförs enligt denna åtgärd ska resultera i att kommunerna ställer de krav på skyddsåtgärder och försiktighetsmått som behövs vid de berörda verksamheterna för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Om det uppstår behov av att genomföra omprövningar av tillstånd eller villkor eller återkallelser av tillstånd för att få nödvändiga åtgärder till stånd, ska kommunerna ta initiativ till att sådana administrativa åtgärder genomförs. Det kan ske antingen genom att kommunerna själva ansöker om omprövning eller återkallelse när förutsättningarna för det finns. I annat fall bör kommunerna i första hand samverka med länsstyrelserna för att få sådana åtgärder genomförda.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Generalläkaren 1, Havs- och vattenmyndigheten 1, 2 och 5, Kemikalieinspektionen 1, Naturvårdsverket 1-3, 5 och 7 och Länsstyrelserna 3 och 5.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 32 i Vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer bland andra miljömålen Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård Ingen övergödning och Levande sjöar och vattendrag.

Kommunerna, åtgärd 2

Kommunerna ska bedriva tillsyn så att

- a) utsläppen av kväve och fosfor från jordbruk och hästhållning minskas samt att
- b) tillförseln av växtskyddsmedel minskar

till vattenförekomster där det finns en risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.

Åtgärden ska medföra att det för berörda verksamheter ställs krav på åtgärder som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

Nästan 600 vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt påverkas av övergödning som åtminstone delvis beror på näringsämnesläckage från jordbruks- och hästhållningsverksamheter. Sådant läckage bedöms också bidra till förhöjda halter av nitrat i enstaka grundvattenförekomster. Dessutom bedömer vattenmyndigheten att användning av växtskyddsmedel vid sådana verksamheter bidrar eller riskerar att bidra till en negativ påverkan på kemisk grundvattenstatus och på ekologisk status i ytvattenförekomster. Åtgärder för att minska sådan påverkan vidtas i viss mån frivilligt, med stöd av finansiering enligt Landsbygdsprogrammet. Vattenmyndigheten bedömer dock att det i dagsläget inte utförs åtgärder i tillräcklig omfattning för att minska påverkan på yt- och grundvattenstatusen i distriktet, så att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Kommunerna behöver därför utöka sin tillsyn gällande jordbruks- och hästhållningsverksamheter, så att de kan bedöma behovet av ytterligare försiktighetsmått och skyddsåtgärder för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska följas. Åtgärden ska bidra till minskad belastning av övergödande ämnen till ytvattenförekomsterna, samt minskade nitrathalter i grundvatten. Åtgärden syftar också till optimerad och minimerad användning av växtskyddsmedel.

- a) Växtnäringsfrågorna är komplexa eftersom det ofta rör sig om diffusa utsläpp samt att förutsättningarna och möjligheterna att genomföra åtgärder varierar mellan olika regioner och gårdar. I många områden är hästhållning en bidragande orsak till övergödning. Problemen i hästhållningen är framförallt relaterade till läckage och erosion från hästbagar, samt lagring och hantering av gödsel.
- b) Flertalet av de växtskyddsmedel som bidragit till eller riskerar att bidra till en försämrad vattenstatus är redan förbjudna i Sverige, men även godkända medel innehåller ämnen som orsakar försämrad vattenstatus i cirka 5 vattenförekomster. Kommunerna behöver därför fortsätta att utveckla sin tillsyn så att tillförseln av växtskyddsmedel till vatten minskar.

Genomförande

Tillsynen gällande växtnärings- och växtskyddspåverkan från framförallt jordbruks- och hästhållningsverksamheter behöver öka i omfattning och utvecklas så att den leder till krav på åtgärder för att minska sådan påverkan för att bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Det tillkommer dessutom hela tiden ny kunskap och nya förutsättningar för att ställa krav, vilket innebär att tillsynen behöver uppdateras och utvecklas kontinuerligt. Även behoven av minskning av näringsämnen till havsbassängerna behöver beaktas.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Jordbruksverket 6, Kemikalieinspektionen 1 och Länsstyrelserna 7.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Jordbruksverket 1 och 2 och Länsstyrelserna 6.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer miljömålen Ett rikt odlingslandskap, Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Levande sjöar och vattendrag.

Kommunerna, åtgärd 3

Kommuner ska prioritera och genomföra sin tillsyn så att de ställer de krav som behövs för att utsläppen av näringsämnen och prioriterade och särskilda förorenande ämnen från

- a) avloppsledningsnät och
- b) avloppsreningsverk

minskar till vattenförekomster där det finns en risk för att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

Bräddningar och utsläpp från avloppsledningsnätet (inklusive ledningsnät för dagvatten) orsakar tillförsel av näringsämnen och prioriterade och särskilda förorenande ämnen till vattenmiljön som kan bidra till betydande påverkan i vattenförekomster. I Södra Östersjöns vattendistrikt behöver utsläppen av fosfor via avloppsreningsverken minska med ca 14 ton vilket motsvarar ca 26 procent av de totala fosforutsläppen från avloppsvatten via reningsverk. Bräddningar och utsläpp från avloppsledningsnäten har flera orsaker. En orsak är inläckage av grundvatten som ökar volymen avloppsvatten. Inläckaget i avloppsledningsnätet är på många håll betydande, vilket med oförändrad reningsgrad ökar mängden utsläpp bland annat av fosfor. En ytterligare orsak är kombinerade avloppssystem där dagvatten och avloppsvatten avleds gemensamt och bräddpunkter är en inbyggd funktion i systemet för att skydda samhällen uppströms vid hydraulisk överbelastning eller driftstörningar. Kombinerade ledningssystem är extra känsliga för kraftig nederbörd och kommunerna bör försöka minska sårbarheten i dem. Det behövs särskilt med hänsyn till att andelen intensiva regn har ökat, och kan öka ytterligare i många delar av Sverige, som en följd av klimatförändringarna. Tillsyn behöver därför omfatta kombinerade, separerade och duplikata ledningssystem samt dagvattensystem för att initiera åtgärdsarbeten där bräddningar och utsläpp bidrar till en betydande påverkan i vattenförekomster där miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas.

Idag sker prövning och tillsyn i stor utsträckning av större reningsverk medan kraven på de mindre reningsverken inte har utvecklats i samma omfattning. Gränsen mellan mindre och större reningsverk går vid 2 000 anslutna personer (personekvivalenter).

Miljöpåverkan på vattenmiljöerna kopplat till näringsämnen, prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen från mindre reningsverk är inte omfattande totalt sett, men på vattenförekomstnivå kan ett mindre reningsverk vara en viktig orsak till att god ekologisk och kemisk status inte uppnås. Kommunernas tillsyn av de mindre avloppsreningsverken behöver bli bättre, och mer omfattande krav på reningsåtgärder och minskad bräddning behöver införas där miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs.

I varje enskilt fall där miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas behöver det göras en bedömning av lämpliga åtgärder. Exempel på åtgärder som lokal dagvattenhantering, utökad fördröjningskapacitet i magasin, underhåll av pumpar, varningssystem vid pumpstationer och ändrad lokalisering av utsläppspunkter kan vara mer kostnadseffektiva än ombyggnad av ledningsnätet. Flera av dessa åtgärder kan komma till stånd genom beslut om åtgärder efter tillsyn.

Genomförande

Kommunerna har en central roll för att bidra till minskade utsläpp via avloppsreningsverk och avloppsledningsnät eftersom de bedriver en stor del av tillsynen. Tillsynsansvaret omfattar inte bara anmälningspliktiga verksamheter utan i hög utsträckning även tillståndspliktiga, eftersom länsstyrelserna i många fall delegerar tillsynen. Inom ramen för tillsynen kan kommunerna i många fall genom förelägganden ställa direkta krav på

åtgärder vid berörda verksamheter, men när det rör sig om tillståndsprövade verksamheter kan det istället bli aktuellt att se till att det sker en omprövning av tillståndet eller villkoren för att få nödvändiga åtgärder på plats.

Vid tillsynen är det även viktigt att arbeta uppströms för att eliminera källorna och reducera bidraget av näringsämnen, prioriterade och särskilda förorenande ämnen till avloppsledningsnätet genom utsläppskontroll och krav på anslutna verksamheter. Även behoven av minskning av näringsämnen till havsbassängerna behöver beaktas.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Naturvårdsverket 1 och 7, Kemikalieinspektionen 1, Läkemedelsverket 1, Länsstyrelserna 1 och 3 samt Kommunerna 6, 7 och 8.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Giftfri miljö, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Levande sjöar och vattendrag.

Kommunerna, åtgärd 4

Kommunerna ska säkerställa minskade utsläpp från enskilda avlopp, genom:

- a) att ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där det behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas,
- b) att prioritera tillsynen av enskilda avlopp för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.

Motivering

I Södra Östersjöns vattendistrikt finns omkring 650 vattenförekomster där åtgärder behöver genomföras för att minska fosforbelastningen från enskilda avlopp för att bidra till att MKN ska kunna följas. Idag utövas inte tillsyn i den utsträckning som krävs för att enskilda avlopp ska åtgärdas i en takt som gör att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Kommunernas åiterrapportering till vattenmyndigheterna visar dock att förbättringar sker på området. Drygt hälften av Sveriges kommuner rapporterar att kommunen sedan 2009 fastställt områden med krav på hög skyddsnivå för enskilda avlopp för områden som inte uppnår, eller riskerar att inte uppnå, god ekologisk status. En utredning från Havs- och vattenmyndigheten 2013 visar att kommunerna behöver utöka tillsynen för att en hållbar åtgärdstakt ska nås (Havs- och vattenmyndigheten, 2013).

Genomförande

Av Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd om små avloppsanordningar för hushållspillvatten (HVMFS 2016:17) framgår det i råden till tillämpning av 2 kap. 3 § miljöbalken under vilka förutsättningar kommuner bör kräva en hög skyddsnivå för enskilda avlopp. I den tillhörande vägledningen för effektiv tillsyn av små avlopp (Havs- och vattenmyndigheten, 2015) framgår det närmare hur kommunerna bör arbeta med att effektivisera tillsynen av enskilda avlopp. För att nå en åtgärdstakt som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna följs behöver kommunerna öka och prioritera tillsynen av enskilda avlopp, i enlighet med Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd och vägledning. I Havs- och vattenmyndighetens Handbok om små avloppsanläggningar (2008:3) finns också stöd för hur kommunerna bör arbeta med tillsyn och prövning av enskilda avlopp.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärdena Havs- och vattenmyndigheten 1, Länsstyrelserna 8 och Kommunerna 6 och 7.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 33 i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer miljömålen Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning Levande sjöar och vattendrag.

Kommunerna, åtgärd 5

Kommunerna ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt

- a) anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dygn
- b) göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före miljöbalkens införande och vid behov revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås,
- c) bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden,
- d) uppdatera översiktsplanerna med regionala vattenförsörjningsplaner,
- e) säkerställa att tillståndspliktiga allmänna yt- och grundvattentäkter har tillstånd för vattenuttag.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Åtgärdsprogrammet ska innehålla åtgärder för inrättande av vattenskyddsområden eller åtgärder för att på annat sätt skydda dricksvatten (6 kap 5 § vattenförvaltningsförordningen). För att långsiktigt säkerställa dricksvattenförsörjningen behöver kommunerna arbeta med dricksvattenskydd inom flera av sina ansvarsområden.

- a) I Sverige finns ca 1 750 allmänna vattentäkter varav ca 35 procent saknar vattenskyddsområde. Enligt 2015 års rapportering av genomförda åtgärder svarar 111 kommuner (av 262 svarande) att de har vattenskyddsområde med tillhörande föreskrifter för samtliga kommunala vattentäkter. Vattenskyddsområden med föreskrifter är effektiva och konkreta verktyg för att skydda dricksvatten. Föreskrifterna kan innebära inskränkningar – exempelvis krav på anmälan, tillståndsplikt eller förbud - för verksamheter som kan ha en sådan betydande påverkan på vattenförekomsterna att miljö kvalitetsnormerna för vatten och kraven för dricksvattenkvalitet riskerar att inte följas. Föreskrifterna reglerar exempelvis hantering av bekämpningsmedel, växtskydds- och växtnäringsämnen, petroleumprodukter och andra kemikalier, infiltration av avloppsvatten och avfallshantering. Idag försörjs över 1 miljon människor i Sverige av enskild vattenförsörjning och många av vattentäkterna saknar skydd mot förorening. För större enskilda vattentäkter (som försörjer fler än 50 personer eller har ett uttag på mer än 10 m³/dygn) behövs det effektiva skydd som ett vattenskyddsområde innebär. Bedöms föroreningensrisken som mindre kan lokala hälsoskyddsföreskrifter vara ett användbart och resurseffektivt alternativ.
- b) Många av de befintliga vattenskyddsområdena inrättades för 30-50 år sedan med dåvarande lagstiftning och utifrån den tidens kunskap om exempelvis föroreningar och dess spridning. Enligt 2015 års rapportering av genomförda åtgärder svarar 158 kommuner (av 262 svarande) att de har vattenskyddsområden som bedöms ha ett otillfredsställande skydd. För dessa behövs en revidering av vattenskyddsområdets utbredning och föreskrifternas relevans så att syftet med skyddet uppnås.
- c) För att säkerställa att syftet med vattenskyddsområdet uppnås är tillsyn en förutsättning. Tillsynen omfattar i huvudsak kontroll av att föreskrifter, tillstånd och dispenser inom vattenskyddsområden följs. Tillsyn av vattenskyddsområden bedrivs i begränsad omfattning och behöver förstärkas.
- d) Alla kommuner ska ha en översiktsplan som ger vägledning och stöd i beslut om användningen av mark- och vattenområden och hur den bebyggda miljön ska utvecklas och bevaras. En viktig del är att säkerställa områden för

dricksvattenförsörjning och länsstyrelsernas regionala vattenförsörjningsplaner är och kommer att bli ett alltmer betydelsefullt underlag för det arbetet (se länsstyrelsernas åtgärd 4 d). Genom att använda underlaget från regionala vattenförsörjningsplaner i översiktsplaner synliggörs viktiga dricksvattenförekomster och skyddet av dem kan beaktas i planeringen. Markanvändning och verksamheter som innebär betydande påverkan på dricksvattenförekomster kan då undvikas eller anpassas så att miljö kvalitetsnormerna för vatten samt kraven på dricksvattenkvalitet följs. Klimatförändringarna kan komma att få stor påverkan på dricksvattenförsörjningen i framtiden och är därför en viktig del av planerna.

- e) Tillgången på dricksvatten är generellt god i stora delar av Sverige, men problem med vattentillgång till följd av låga grundvattennivåer har blivit allt vanligare. Det finns idag omkring 40 grundvattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt som riskerar att inte uppnå god kvantitativ status till år 2021. Vattenuttag sker bland annat inom jordbruket, industrin och för allmän och enskild dricksvattenförsörjning. Med ökad konkurrens om vatten är det viktigt att verksamhetsutövaren har tillstånd för vattenuttag. Idag saknar mer än 60 procent av de allmänna vattentäkterna tillstånd till vattenuttag. Tillsyn av vattenuttag bedrivs i begränsad omfattning och behöver förstärkas, särskilt prioriterat är områden med vattenförekomster som riskerar att inte uppgå god kvantitativ status till 2021. Kommunernas åtgärder till skydd av dricksvatten är nödvändiga för att förebygga försämring av status i yt- och grundvattenförekomster som används för dricksvattenuttag. Åtgärderna förväntas leda till att förebygga påverkan och åtgärda existerande problem så att miljö kvalitetsnormerna följs, framförallt vad gäller de prioriterade ämnena trikloreten/tetrakloreten, bly, antracen, fluoranten, de särskilda förorenande ämnena arsenik och bekämpningsmedel samt nitrat och klorid i grundvatten och förändrande grundvattennivåer.

Genomförande

- a)
- och b) Vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter beslutas av länsstyrelsen eller kommunen med stöd av 7 kap miljöbalken och Naturvårdsverkets allmänna råd om vattenskyddsområden (NFS 2003:16). Processen med att ta fram ett vattenskyddsområde enligt 7 kap. miljöbalken är resurskrävande, varför det för enskilda vattentäkter i vissa fall kan vara motiverat att istället använda lokala skyddsföreskrifter med stöd av 40 § i förordningen (1988:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Länsstyrelsen i Västra Götaland har tagit fram en vägledning, *skydd av vattentäkter med lokala hälsoskyddsföreskrifter*, som kan vara till stöd i arbetet.
- c) Tillsynen av vattenskyddsområden är eftersatt på många håll och insatserna för tillsyn av vattenskyddsområden behöver öka för att säkerställa att syftet med skyddet uppnås. Kommunerna behöver därför bedriva en systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden inom deras tillsynsansvar. Kommunernas tillsynsarbete försvåras delvis av att riktlinjer och vägledning saknas, och vägledande myndigheter behöver därför stödja kommunerna i deras tillsynsarbete, se Havs- och vattenmyndighetens åtgärd 7 och länsstyrelsernas åtgärd 4 c.
- d) Enligt plan- och bygglagen ska miljö kvalitetsnormerna i 5 kap. miljöbalken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. miljöbalken följas vid planläggning och i andra ärenden enligt plan- och bygglagen. Regionala vattenförsörjningsplaner ska tas fram av länsstyrelserna i samverkan med kommunerna, se länsstyrelsernas åtgärd 4 d). Kommunerna ska i sin tur använda

underlaget från planerna för att synliggöra dricksvattenförekomster i översiktsplaner, så att skyddet av dem kan beaktas i den fysiska planeringen. Med stöd av de regionala vattenförsörjningsplanerna kan översiktsplanen även innehålla rekommendationer och ställningstaganden för verksamheter och markanvändningar som kan ha en betydande påverkan på dricksvattenförekomster så att miljö kvalitetsnormer inte följs.

- e) Bortledning av grund- och ytvatten är en vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken, vilket enligt huvudregeln kräver tillstånd. Kommunerna behöver ansöka om tillstånd för vattenuttag för allmänna dricksvattentäkter. Särskilt prioriterat är att tillstånd söks för dricksvattentäkter som är lokaliserade i vattenförekomster som riskerar att inte uppnå god kvantitativ status 2021.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Boverket 1, Generalläkaren 2, Havs- och vattenmyndigheten 6, Trafikverket 1, Länsstyrelserna 4, 5 och 9 och Kommunerna 6 och 7.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021, med undantag för inrättande av vattenskyddsområden.

Miljömål

Åtgärden stödjer framförallt miljömålen Grundvatten av god kvalitet och Levande sjöar och vattendrag.

Kommunerna, åtgärd 6

Kommunerna ska genomföra sin översikts- och detaljplanering samt prövning enligt plan- och bygglagen så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden behöver genomföras i samverkan med länsstyrelserna.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

Planläggning av mark och vatten hör enligt plan- och bygglagen till kommunernas ansvarsområde. Planmonopolet innebär enkelt uttryckt att kommunen har rätt att planera och prioritera användningen av mark och vatten inom kommunens geografiska område på önskat sätt. Med detta följer ansvaret att i en översiktsplan ange övergripande strategier och riktlinjer för kommande planering, lovgivning och tillståndsprövning. En viktig del i översiktsplaneringen är att redovisa vatten som en resurs och tydliggöra miljö kvalitetsnormerna för vatten som en planeringsförutsättning. Kommunerna behöver utifrån en samlad överblick göra avvägningar och prioritera mellan olika anspråk som finns på mark- och vattenområden. I detaljplaneskedet behöver kommunerna visa att en betydande påverkan på vattenförekomster inte riskeras vid genomförande av detaljplaner, så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Planeringen inom kommunerna kan även tydliggöras genom tematiska tillägg, vanligen kallade vattenplaner eller blå planer. Syftet med en vattenplan är att beskriva målsättningar och planeringsförutsättningar för kommunens vattenmiljöer, hålla samman vattenfrågorna och skapa struktur för kommunens vattenarbete. Medverkan från alla berörda funktioner inom kommunerna krävs vid framtagande av översikts- och detaljplaner. En god vattenplanering ökar kommunernas möjligheter att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten och nå en hållbar utveckling.

Genomförande

Enligt 3 kap. 5 § plan- och bygglagen ska det i översiktsplanen framgå hur kommunen avser att följa gällande miljö kvalitetsnormer. Länsstyrelserna ska vägleda kommunerna gällande tillämpningen av miljö kvalitetsnormerna för vatten när översiktsplaner tas fram och Boverket ska i sin tur ge länsstyrelserna vägledning. Genom rådgivning och vägledning om tillämpningen av miljö kvalitetsnormerna för vatten i översikts- och detaljplanering ges kommunerna förutsättningar för att dessa följs i den fysiska planeringen. Åtgärden ska leda till att nödvändiga förutsättningar skapas inom den fysiska planeringen så att rätt åtgärder kommer till stånd när planeringen omsätts i handling.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärdena Boverket 1, Länsstyrelserna 4 och 9 och Kommunerna 5, 7 och 8.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 36 i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer miljömålen God bebyggd miljö, Grundvatten av god kvalitet och Levande sjöar och vattendrag.

Kommunerna, åtgärd 7

Kommunerna ska upprätta och utveckla vatten- och avloppsvattenplaner för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden behöver genomföras i samverkan med länsstyrelserna.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

En vatten- och avloppsvattenplan (VA-plan) behöver beskriva hur de planerade verksamheterna, till exempel en VA-utbyggnad, kan komma att påverka vattenförekomsternas status i kommunen. I de fall VA-verksamheten har eller riskerar att ha en betydande påverkan på vattenförekomster så behövs en beskrivning av åtgärder för att förebygga, hindra eller motverka att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs. På så sätt tydliggör VA-planerna var miljö kvalitetsnormerna för vatten riskerar att inte följas samt var det finns behov för åtgärder. VA-planerna bidrar därmed till genomförandet av både förebyggande och förbättrande fysiska åtgärder för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.

VA-planer fungerar också som bra underlag i samordningen av hur miljö kvalitetsnormerna för vatten ska följas i kommunal planläggning, till exempel i översiktsplaneringen. Hos många kommuner pågår arbetet med att ta fram en VA-plan. Enligt 2014 års rapportering av genomförda åtgärder har 116 kommuner (av 256 svarande) svarat att kommunen har någon form av övergripande eller strategisk vatten- och avloppsvattenplan (VA-plan).

Genomförande

Eftersom det inom kommunerna finns flera aktörer med olika ansvar inom VA-planeringen bör arbetet med att fram VA-planer genomföras förvaltningsövergripande. För en lyckad VA-planering är även en god dialog mellan kommunala tjänstemännen och politiker viktig. I januari 2014 gav Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket ut en *Vägledning för kommunal VA-planering, rapport 2014:1*. Vägledningen är en utveckling av den manual som Länsstyrelsen i Stockholms län tog fram 2009 och syftet är att underlätta kommunernas planering för en trygg och hållbar VA-försörjning. Om det med hänsyn till människors hälsa eller miljö behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang är kommunen skyldig att ordna detta (6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster). En kommun som tagit fram en VA-plan har möjlighet att styra och genomföra en sådan utbyggnad efter sin egen planering. Länsstyrelserna kan vägleda kommunerna om hur hänsyn ska tas till miljö kvalitetsnormerna i VA-planarbetet, särskilt med avseende på planer för utbyggnad av kommunalt VA.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Boverket 1, Havs- och vattenmyndigheten 6, Naturvårdsverket 1 och 7 och Kommunerna 5 och 6.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Länsstyrelserna 4, 5 och 9 och Kommunerna 3, 4 och 8.

Åtgärden är en revidering av åtgärd 37 i Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2009-2015.

Miljömål

Åtgärden stödjer miljömålen Grundvatten av god kvalitet och Levande sjöar och vattendrag.

Kommunerna, åtgärd 8

Kommunerna ska utveckla planer för hur dagvatten ska hanteras inom kommunen med avseende på kvantitet och kvalitet. Dagvattenplanerna ska bidra till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Motivering

I städer och tätorter har hårdgjorda ytor ofta ersatt naturliga grönytor där vatten kan fördröjas och infiltreras. De hårdgjorda ytorna förändrar avrinningsförhållandena så att avrinningen till ytvatten eller avloppsreningsverk ökar på bekostnad av infiltration till grundvatten. Ny bebyggelse och förtätning av städer genom hårdgörande av grönytor, samt framtida klimatförändringar, kommer att öka mängden dagvatten ytterligare.

Dagvattnets sammansättning och innehåll av ämnen varierar och beror bland annat av markanvändningen, byggnadsmaterial och olika aktiviteter i våra städer och tätorter.

Dagvatten avleds ofta orenat till sjöar och vattendrag och kan bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs beroende på dagvattnets innehåll av föroreningar och recipientens känslighet. Dagvatten innehåller ofta höga koncentrationer av prioriterade ämnen såsom bly, kadmium, kvicksilver, nickel, PAH:er, oktylfenol och nonylfenoler och särskilda förorenande ämnen såsom koppar, krom, zink, arsenik och PCB.

Omkring 70 vattenförekomster i Södra Östersjöns vattendistrikt har sämre än god status för näringsämnen där fosfor i dagvatten är en betydande påverkanskälla. Dagvatten har inte pekats ut som betydande påverkanskälla för någon vattenförekomst som klassificerats till sämre än god status på grund av prioriterade eller särskilda förorenande ämnen.

Att arbeta uppströms i avrinningsområdet genom att infiltrera och fördröja dagvattnet nära källan är effektivt både för att minska dagvattenflöden och förhindra översvämningar men även för att minska föroreningar i dagvattnet. Det är viktigt att identifiera källorna till föroreningar i dagvatten för att kunna begränsa och i vissa fall utesluta ämnen. Ett lokalt omhändertagande av dagvatten där öppna dagvattenlösningar används bidrar med positiva mervärden. Dagvattnet kan användas i ett rekreativt syfte, ge ett vackert inslag i boendemiljön och bidra till en ökad grönska och den biologiska mångfalden i staden samtidigt som man uppnår en fördröjning och rening av dagvattnet.

Genomförande

En kommunal dagvattenstrategi skapar förutsättningar för en långsiktigt hållbar dagvattenhantering och en enhetlig hantering av dagvattenfrågorna i kommunens planering och vid drift och underhåll. För att skapa en strategi för en långsiktigt hållbar dagvattenhantering behövs en förvaltningsövergripande samverkan där det ges möjlighet att skapa samsyn kring ansvarsförhållanden och hantering av dagvatten. Det är viktigt att dagvattenfrågan lyfts i ett tidigt skede av den fysiska planeringen.

En dagvattenstrategi kan innehålla grundprinciper, mål och ambitioner för dagens och framtida dagvattenhantering i både befintliga och planerade områden. Mål och principer för dagvattenhanteringen kan exempelvis formuleras som att näringsämnen, prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen i dagvattnet i första hand ska reduceras genom en minskad användning av ämnena i samhället, eller att lokalt omhändertagande av dagvatten för att avskilja föroreningar ska väljas framför att bygga anläggningar nedströms i systemet för dagvattenrening. Dagvattenplanens strategier för hur dagvattnet ska hanteras bidrar på så sätt till att begränsa tillförseln av näringsämnen, prioriterade och särskilda förorenande ämnen till vattenförekomster. Andra grundläggande delar kan vara kommunens roll- och ansvarsfördelning i olika delar av dagvattenhanteringen, befintliga styrmedel för dagvattenhantering, strategier för uppströmsarbete, strategier för att integrera dagvattenhanteringen i den fysiska planeringen och synliggöra dagvatten

som en resurs, hantering av dagvattenflöden – inklusive flöden vid extrem nederbörd, hantering av föroreningar och rening av dagvatten.

Sammanhang

Åtgärdens genomförande stöds av åtgärderna Naturvårdsverket 1 och 7.

Åtgärdens genomförande stödjer åtgärderna Länsstyrelserna 5 och Kommunerna 6 och 7.

Åtgärden är ny i Vattenmyndighetens åtgärdsprogram 2016-2021.

Miljömål

Åtgärdens stödjer framförallt miljömålen Giftfri miljö, God bebyggd miljö, Hav i balans samt levande kust och skärgård och Ingen övergödning.

3. Sammanvägda konsekvenser av åtgärdsprogrammet - baserat på scenarioanalys

Avsnittet inleds med en övergripande beskrivning av nyttan med att följa miljö kvalitetsnormerna, liksom en beskrivning av kostnaderna för administrativa och fysiska åtgärder uppdelat per miljöproblem. Sedan följer en fördelningsanalys, som beskriver hur kostnaderna fördelas per aktör, det vill säga myndigheter, kommuner, verksamhetsutövare och enskilda. Slutligen redovisas möjliga finansieringskällor och nuvarande finansiering.

Sammanfattning

I den samhällsekonomiska konsekvensanalysen görs ingen bedömning av ekonomisk rimlighet, utan det är något som beaktas när miljö kvalitetsnormerna inklusive undantag fastställs. Det är också viktigt att notera att den samhällsekonomiska konsekvensanalysen utgår ifrån ett exempelscenario, och att de slutliga kostnaderna och nyttorna av genomförandet av åtgärdsprogrammet kan variera utifrån vilket styrmedel myndigheterna i realiteten väljer att tillämpa och vilka fysiska åtgärder som slutligen genomförs. Vissa åtgärder kommer dessutom att prövas av prövningsmyndigheter eller domstolar innan det slutligen fastställs vilka som ska vidtas. Det innebär att konsekvensanalysen enbart redovisar de förväntade konsekvenserna av ett av flera möjliga scenarier.

Det finns ett flertal studier som visar på de ekonomiska nyttorna av en god vattenmiljö, till exempel intäkter och arbetstillfällen kopplade till naturturism, friluftsliv, fritidsfiske och landsbygdsutveckling. Ekoturismföreningen uppskattar till exempel värdet för den svenska naturturismen, där vattenrelaterad turism ingår, på omkring 60 miljarder kronor per år. I samma studie dras slutsatsen att sportfisket bidrar till årliga exportintäkter på upp till 4,5 miljarder kronor till den svenska besöksnäringen. Båda dessa skattningar bygger på vattnens värde vid dagens tillstånd.

Det finns endast ett fåtal kostnadsnyttoanalyser som direkt eller indirekt går att koppla till miljö kvalitetsnormerna för vatten. Det är därför inte möjligt att i detalj och för alla miljöproblem väga kostnaderna mot nyttorna med att uppnå god vattenstatus i alla vatten. Inom övergödningområdet finns dock några studier som möjliggör en avvägning mellan kostnader och nyttor. Till exempel har det internationella forskarnätverket Baltic STERN genomfört en studie där nyttan av att nå god miljöstatus i Östersjön för Sveriges del värderats till 8 miljarder kronor per år. Detta inkluderar att nå målen för övergödning enligt Aktionsplan för Östersjön (Baltic Sea Action Plan). Denna nyttovärdering kan jämföras med den beräknade kostnaden i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram på cirka 1,7 miljarder kronor per år för fysiska och administrativa åtgärder riktade mot övergödning under förvaltningsperioden 2016-2021. Även om föreslagna åtgärder inte fullt ut räcker för att nå målen i Aktionsplan för Östersjön (åtgärderna i åtgärdsprogrammen kan bidra med cirka 20 procent för fosfor och drygt 30 procent för kväve för Egentliga Östersjön) så indikerar studien ändå att nyttorna vida överstiger kostnaderna för åtgärder mot övergödning.

Dessutom ökar vattenmyndigheternas åtgärdsprogram värdet för inlandsvatten.

Sammantaget indikerar hittills genomförda studier att nyttorna vida överstiger kostnaderna för de åtgärder som ingår i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram. Men de visar också att det är stort behov av flera kostnadsnyttoanalyser som direkt kopplar till målet god vattenstatus. I samhällsekonomiska konsekvensanalyser som den föreliggande uppstår kostnader vanligen på kortare sikt medans nyttorna uppstår på lång eller mycket lång sikt. Det är därför viktigt med ett långsiktigt tänkande som sträcker sig bortom den kommande förvaltningscykeln. Det finns alltså mycket att vinna på att förbättra statusen i våra vatten, och det är också stora värden som står på spel om inte försämringar förhindras eller förebyggs. Cryptosporidium-utbrottet i Östersund 2010-2011 visar till

exempel att kostnaderna för samhället när dricksvatten slås ut kan uppgå till så mycket som 220 miljoner kronor.

Att genomföra åtgärdsprogrammet kommer att innebära kostnader för samhället. Redan idag läggs ungefär 25 miljarder kronor på fysiska vattenvårdande åtgärder varje år. Åtgärdsprogrammet innebär en ökning av dessa kostnader med cirka 2,5 miljarder kronor, eller ca 10 procent, per år till 2021 för fysiska åtgärder (tabell 4.1).

Till detta kommer administrativa kostnader för myndigheter och kommuner med cirka knappt en miljard kronor per år.

Tabell 4.1. Sammanställning av kostnader per miljöproblem där kostnaderna för administrativa åtgärder gäller för hela förvaltningscykeln medan kostnaderna för fysiska åtgärder är angivna per år.

	Administrativa kostnader (miljoner kr)	Kostnader för fysiska åtgärder (miljoner kr/år)
Övergödning	1 823	1 335
Försurning	5	-
Miljögifter	256	231
Främmande arter	1	5
Fysisk påverkan	2 298	915
Otillräckligt dricksvattenskydd	830	-
Förändrade grundvattennivåer	12	-
Klorid i grundvatten	-	-
Övergripande åtgärder	13	-
Summa	5 200	2 500

Fördelningsanalysen mellan olika aktörer visar att den absolut största kostnaden, närmare 50 procent, hamnar på enskilda. Orsaken är att ett stort antal hushåll uppskattas behöva investera i åtgärder för att förbättra reningen för enskilda avlopp. Näst högst kostnader, cirka 20 procent av den uppskattade kostnaden av åtgärdsprogrammen, tillkommer staten (exkluderat kostnader som hänförs till specifika myndigheter). Det rör framförallt prövning och tillsyn av vattenverksamheter, men gäller även fysiska restaureringsåtgärder där det saknas ansvarig verksamhetsutövare. Kostnaderna för verksamhetsutövare uppskattas utgöra 15 procent av åtgärdsprogrammen. Det rör till allra största del åtgärder för att minska påverkan från vattenkraftsproduktionen.

Introduktion

Detta kapitel är en övergripande analys av de konsekvenser som åtgärdsprogrammet för vatten kan leda till. I kapitlet beskrivs åtgärdsprogrammets nyttor och kostnader och en diskussion om fördelningseffekter och finansiering förs. I bilaga *Arbetsätt och metoder* beskrivs metoderna för analys, antaganden och schablonvärden.

Det huvudsakliga syftet med att göra en konsekvensanalys är att utreda om åtgärder är samhällsekonomiskt lönsamma eller inte. Åtgärdsprogrammet innefattar många åtgärder inom flera olika miljöproblem och en kostnads-nyttobeskrivning presenteras här med exempel från de miljöproblem som står för de största åtgärdskostnaderna nationellt.

En konsekvensanalys är ett krav enligt 6 kap. 6 § vattenförvaltningsförordningen. Analysen ska ge en bild av de ekonomiska konsekvenser som uppkommer av att genomföra åtgärdsprogrammet och därmed vara ett underlag för beslut. Denna analys ska inte förväxlas med en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) som har sitt fokus på miljön.

Den sammanvägda analysen är gjord på nationell nivå och är gemensam för alla fem vattendistrikten. Kostnaderna redovisas även fördelat på aktör och även denna analys är utförd på nationell nivå. Hur djupt analyserna har kunnat göras varierar mellan de olika

miljöproblemen beroende på tillgång till underlag. När kostnader redovisas bör det hållas i minnet att kostnader inte har kunnat uppskattas för alla åtgärder. Orsakerna till detta varierar beroende på åtgärd, men det kan exempelvis bero på brist på underlag, begränsade möjligheter till primär datainsamling. Men det förklaras även av osäkerheter i hur åtgärden faktiskt kommer att utföras av den ansvariga myndigheten eller att åtgärden är ny och att tidigare kostnader inte kan användas som utgångspunkt för nya kostnadsberäkningar.

Nyttorna har inte varit möjliga att fördela per aktör på det sätt som gjorts för kostnaderna. Det är viktigt att poängtera att flera av de aktörer som står för kostnader även tar del av nyttor genom exempelvis förbättrat dricksvattenskydd vilket ger minskade risk- och skadekostnader. Nyttorna som följer av åtgärdsprogrammet är stora men svårare att uppskatta, delvis på grund av brist på underlag som relaterar till målen med god vattenstatus.

Analysen är ett stöd för åtgärdsmyndigheterna som är ansvariga för att ta fram lämpliga styrmedel utifrån åtgärdsprogrammet. Den är baserad på ett antagande om vilket styrmedel som kan tänkas användas av respektive åtgärdsmyndighet. Konsekvensanalysen är en analys av hela åtgärdsprogrammets möjliga styrmedel och konsekvenser och ska inte förväxlas med mer vanligt förekommande konsekvensanalyser som fokuserar på ett eller ett fåtal styrmedel. Analyserna, så som konsekvenser för olika sektorer i samhället, vilar på antagandet att ansvarig myndighet väljer det styrmedel som föreslås i analysen samt att dessa finansieras på angivet sätt. Beslutsfattare och ansvariga myndigheter kan dock komma till andra slutsatser om vilka styrmedel som är de mest effektiva för att nå miljökvalitetsnormerna (MKN) eller att föreslagen finansiering inte är möjlig. Mer detaljerade analyser indelade per miljöproblem finns att läsa i underlagsrapporten ”*Konsekvensanalys per miljöproblem – underlag till åtgärdsprogrammet för vatten*”.

Nyttor

Åtgärdena i åtgärdsprogrammet syftar till att nå god status i våra vatten. En vattenmiljö av god kvalitet som ger förutsättningar för biologisk mångfald och ett resilient ekosystem är av betydande värde för samhället. Åtgärdena i åtgärdsprogrammet ger upphov till kostnader men leder också till stora nyttor som kan värderas i ekonomiska termer. Det finns flera olika typer av ekonomiska värden associerade med en förbättrad vattenstatus. De ekonomiska värdena kan delas in i två kategorier; marknadsprissatta och icke-marknadsprissatta värden. Till den förstnämnda gruppen hör sådana värden som vi kan studera på en marknad. Exempelvis kan en förbättrad vattenkvalitet leda till ökad turism och ökad sysselsättning. Dessa ökade värden kan uppskattas med hjälp av exempelvis intäkter och löner. En förbättrad miljökvalitet ger även upphov till värden som är svårare att observera på en marknad. Sådana värden är kopplade till exempelvis att njuta av utsikten av en rent och levande vattendrag, att fånga en fisk fri från dioxiner eller att veta att kommande generationer kommer att ha en säker tillgång till rent dricksvatten. De flesta av dessa icke-marknadsprissatta värden kan också uttryckas som ekosystemtjänster (se exempelvis Naturvårdsverkets rapport 6690). Dessa värden har ingen prislapp och kan kategoriseras som icke-marknadsprissatta värden. Det finns dock vedertagna metoder för att uppskatta den ekonomiska storleken på förändringar kopplade till icke-marknadsprissatta värden. Vattenmyndigheterna har inte utfört några egna studier för att bedöma det ekonomiska värdet av en god vattenstatus. Det finns dock en uppsjö studier som, med olika metoder, har försökt att uppskatta värdet av miljökvalitetshöjande åtgärder i sjöar och vattendrag. Ett antal av dessa studier beskrivs nedan. Det är sannolikt att många av dessa värden även kan sägas uppstå till följd av de åtgärder som omfattas av åtgärdsprogrammet 2016-2021. I litteraturöversikten nedan ingår studier som uppskattat både marknadsprissatta och icke-marknadsprissatta värden, dessa kan också delvis vara överlappande. Det är värt att notera att vissa av källorna är sinsemellan överlappande samt att allt underlag inte är baserat på forskning utan även framtaget av enskilda intresseföreningar.

Positiva effekter på naturturism, sportfiske och friluftsliv

En rapport från Tillväxtverket visar att vandring i skog och mark och fiske är bland de mest attraktiva aktiviteterna för utländska turister (Tillväxtverket, 2014). Momsintäkter från utländska turisternas konsumtion i Sverige ökar från år till år och uppgick till 14,6 miljarder kronor 2015 (Tillväxtverket, 2016), vilket sannolikt innebär att turisternas bidrag till omsättningen på de svenska marknaderna är minst det fyrdubbla. Under perioden 2011-2014 ägnade sig åtta miljoner besökare åt vandring och tre miljoner besökare ägnade sig åt fiske. Ekoturismföreningens analys av rapporten drar slutsatsen att sportfisket är en av de främsta anledningarna till turism i Sverige och att aktiviteten i större eller mindre grad bidrar till årliga exportintäkter på upp till 4,5 miljarder kronor till den svenska besöksnäringen. Vid en analys av hela begreppet naturturism, där till exempel vandring, bad, besök i nationalpark med mera ingår, kan intäkterna skattas till cirka 25 miljarder kronor årligen. Tar man även med den inhemska turismen kommer siffran upp i cirka 60 miljarder kronor årligen (Ekoturismföreningen, 2015). En annan studie uppskattar dock intäkterna från naturturism till ett betydligt lägre värde, 3,6 miljarder kronor årligen (Fredman och Margaryan, 2014). Skogar, sjöar och vattendrag är de viktigaste naturtyperna för naturbaserad turism och faktorer som vacker och storslagen natur, tystnad och tillgång på vilt och fisk är de viktigaste faktorerna. Faktorer som påverkar denna typ av turism negativt är enligt rapporten bland annat gruvor och vattenkraft (Fredman och Margaryan, 2014), vilket indikerar att verksamheter som riskerar att skada vattenmiljöer kan leda till nyttobortfall för andra aktörer.

Badplatser vid Mälaren har ett uppskattat värde på tre miljarder kronor per år, ett värde som uppskattningsvis skulle minska med upp till en halv miljard kronor om vattenkvaliteten försämrades (VAS-rådet, 2009).

Åtgärder som ger den biologiska mångfalden och fisken bättre förutsättningar, och lockar fler turister som vill fiska, gynnar även lokala företag som är kopplade till turism, exempelvis boende, livsmedel och så vidare. Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten konstaterade senast 2013 att med rätt förutsättningar har sportfisketurismen och annan naturbaserad turism betydande potential att bidra till Sveriges utveckling som besöksland (Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten, 2013).

Friluftsliv och naturbaserade aktiviteter har även en tydligt positiv effekt på människors hälsa och välbefinnande, såväl fysiskt som psykiskt, då det ökar livskvaliteten och kan sänka samhällets vårdkostnader (Grahn & Stigsdotter 2003, Maas et al 2005, Björk et al 2008, Mitchell & Popham, 2008).

Friluftslivspolitikerna lyfter fram naturturismen och friluftslivet som en viktig del i landsbygdens utveckling. *”Ett mål för friluftslivspolitikerna bör vara att bidra till en hållbar landsbygdsutveckling och regional tillväxt i alla delar av landet. Detta bör innebära att friluftsliv samt natur- och kulturturism bidrar till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och medverkar till en stark och hållbar utveckling och regional tillväxt”* (Regeringen, 2012). Samhällsnyttorna för naturturism, sportfiske och friluftsliv är således redan idag omfattande. Troligen kommer det att öka ytterligare om god status i sjöar, vattendrag och grundvattenförekomster uppnås. Kostnaderna för vattenförvaltningens åtgärdsprogram framstår som liten i denna jämförelse.

När åtgärder genomförs skapas arbetstillfällen

Utöver förbättrade förutsättningar för turism ger genomförandet av åtgärder för att förbättra vattenmiljöerna andra effekter i samhället. I en rapport, framtagen av ett antal intresseorganisationer (Jonsson, 2015), diskuteras värdet av att återställa naturen men även de värden som genereras under den tid då åtgärder genomförs. Att bygga fisktrappor, att anlägga våtmarker, fosfordammar, tvåstegsdiken, kalkfilterdiken och att strukturkalka åkermark kommer exempelvis att ge arbetstillfällen inom bygg- och transportsektorn, industrin och för olika typer av entreprenörer. Dessa arbetstillfällen

skapas till största delen i glesbygd där behovet av nya arbetstillfällen är som störst. Rapporten visar att investeringar i åtgärder inom enbart vattenkraften kan leda till 560 årsarbeten per år under åtgärdsfasen. Efter att ett bättre miljötillstånd har uppnåtts kan bättre fiske och ökad turism leda till att investeringarna genererar cirka elva miljarder kronor i årliga intäkter och ett stort antal arbetstillfällen under lång tid (Jonsson, 2015). Fler arbetstillfällen kombinerat med en attraktiv miljö ökar viljan att bo och verka på dessa platser, vilket i sin tur ger ökad marknadsomsättning och större skatteintäkter på lokal nivå. Förbättrad vattenkvalitet och starkare fiskpopulationer kan även skapa bättre förutsättningar för yrkesfisket.

Vatten är en förutsättning för livsmedelsproduktion och många andra industrier. En sammanställning av 12 undersökta branscher visar betydande värden som kan associeras med tillgång till vatten och av god kvalitet (Sweco, 2013).

Nyttor till följd av minskad övergödning

Åtgärder som genomförs i inlandet påverkar även vattenkvaliteten i Östersjön. Algbloomingar i exempelvis Östersjön eller Mälaren är ett tydligt exempel på effekter av övergödning som påverkar människors vardag. En studie där nyttan av god ekologisk status för eutrofierade vatten värderats kom fram till att den samlade betalningsviljan för att nå god status varierar från cirka 1 500 kronor till 112 miljoner kronor per år per åtgärdsområde. Det högsta värdet återfanns i Sydvästra Skåne. Den stora variationen i betalningsvilja beror i stor utsträckning på skillnaden i antalet hushåll i respektive område men också på utgångsläget för området i fråga, det vill säga vilken ekologisk status vattenförekomsterna i området har i dagsläget (Enveco, 2014).

Baltic STERN uppskattade den samlade betalningsviljan i hela Östersjöregionen för att minska övergödningen i Östersjön i syfte att uppnå målen i HELCOMs Baltic Sea Action Plan (BSAP) till fyra miljarder euro årligen (Ahtiainen, 2012).

I en analys av effekten av olika vattenkvalitet i Östersjön studerades påverkan på branscherna turism, jordbruk och fiske av Boston Consulting Group på uppdrag av Världsnaturfonden (Holfve med flera, 2013). Om god vattenkvalitet uppnås 2030 uppskattades det innebära 550 000 fler arbetstillfällen och 32 miljarder euro i mervärde jämfört med ett värsta-fallet-scenario där vattenkvaliteten försämras jämfört med idag. Det visar att Östersjöns framtida tillstånd till avgörande delar även är en ekonomisk och social fråga.

Nyttor till följd av minskad fysisk påverkan

Fysisk påverkan relaterad till vattenkraftsproduktion har värderats i en rapport från Naturvårdsverket (NV, 2006a). I studien har attributen fisk, fågel, bottenlevande djur samt erosion och växtlighet värderats. Den totala årliga betalningsviljan för enskilda attribut har skattats till mellan 900 och 1 200 kronor per hushåll och år. Den högsta betalningsviljan för ett enskilt attribut finns för erosion och växtlighet på cirka 1 200 kronor per hushåll och år. Betalningsviljan för en kombination av de olika attributen skattades till 1 700 kronor per hushåll.

Ett annat sätt att uttrycka betalningsviljan av minskad miljöpåverkan vid vattenkraftproduktion är genom att mäta hur konsumenter värderar förändringar av elpriset. Betalningsviljan för att bevara opåverkade fiskbestånd var då 1,76 öre per kWh och 1,41 öre per kWh för halverad inverkan av erosion (Sundqvist, 2002). Om en genomsnittlig villa förbrukar 20 000 kWh motsvarar det en betalningsvilja på cirka 352 kronor per hushåll och år för att bevara opåverkade fiskbestånd och 282 kronor per hushåll och år för halverad inverkan av erosion.

I en annan studie relaterad till fysisk påverkan i vatten, har ett ökat antal vilda laxar i Vindelälven värderats, vilket också kan tolkas som en värdering av minskad negativ påverkan av exempelvis vandringshinder. Medelbetalningsviljan för att öka antalet vilda

laxar som går upp i Vindelälven och fortplantar sig från 3 000 stycken till 4 000 stycken per år skattades till mellan 43 och 51 kronor per person och år (Håkansson, 2009).

Uteblivna nyttor – dricksvatten som förorenas

Att inte genomföra åtgärder kan också vara kostsamt för samhället. Det handlar dels om uteblivna nyttor av det slag som beskrivs ovan, dels om att det ofta är dyrare att reparera en redan skedd skada jämfört med att förebygga den.

Dricksvatten är vårt viktigaste livsmedel och vi förväntar oss att det är fritt från kemikalier och andra föroreningar. Över fyra miljoner människor får sitt vatten från vattentäkter med delvis föråldrade och omoderna skyddsformer (SCB, 2013a).

Om dricksvattnet förorenas, som i fallet med *Cryptosporidium* i Östersund i november 2010, kan det bli väldigt dyrt för en kommun och få stora samhällsekonomiska konsekvenser för samhället i stort. Nästan hälften av kommuninvånarna, cirka 27 000 personer, blev magsjuka av att parasiten *Cryptosporidium hominis* etablerat sig i dricksvattnet. Först efter tre månader kunde vattnet förklaras hälsomässigt godkänt. Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, uppskattar i en rapport att utbrottet innebar ungefär 220 miljoner i samhällskostnader för Östersunds kommun, cirka 2 miljoner i extrakostnader i drift för Vatten Östersund, ungefär 5 miljoner i investeringar i en UV-anläggning för att få bort parasiterna, cirka 16 miljoner i merkostnader för restaurangbranschen i kommunen och "tjotals miljoner" i inkomstbortfall från minskad gräns- och turisthandel (Lindberg et al, 2011).

Utbrottet i Östersund inte är det enda fallet, även Skellefteå drabbades av ett stort *Cryptosporidium*utbrott under våren 2011, vilket dock inte med säkerhet kunnat knytas till dricksvattnet (FOI, 2011). Utifrån detta kan konstateras att Sverige inte har så god vattenkvalitet som många kanske tror eller förväntar sig. Förebyggande åtgärder som exempelvis vattenskyddsområden, miljöövervakning av vatten och planering för dricksvattentäkter är inte alltid tillräckliga och ofta är ytterligare investeringar nödvändiga. Dessutom kan åtgärder som förbättrar reningen av enskilda avlopp, minskar bräddningarna vid avloppsreningsverk och på spillvattennät samt åtgärder för omhändertagande av dagvatten ha stor betydelse för att skydda dricksvatten.

Mälaren, som försörjer cirka 1,5 miljoner människor med dricksvatten, har värderats till två miljarder kronor per år för det sociotekniska dricksvattensystemet (VAS-rådet, 2009).

Utebliven nytta – skadestnader på grund av miljögifter

Nästan dagligen kommer rapporter om hur främmande ämnen påverkar vår hälsa och de studier som gjorts avseende miljögiftsproblematiken har ofta människors hälsa i fokus. En studie genomförd av Kemikalieinspektionen 2012 bygger på sambandet mellan ökad risk för benskörhet, frakturer och intag av kadmium via föda. Den samhällsekonomiska kostnaden för frakturer som orsakas av kadmium i föda har beräknats till 4 miljarder kronor per år i Sverige. Av störst relevans för den ekonomiska betydelsen av kadmium i svenska vatten är vårt födointag av fisk och skaldjur. Jämfört med samtliga livsmedelskategorier som ingick i studien är dock kadmiumintaget via fisk och skaldjur det minsta, cirka två procent. Skadestnaden för kadmiumintag via fisk och skaldjur kan därigenom uppskattas till 80 miljoner kronor (Kemikalieinspektionen, 2012).

Sammanfattning av nyttor

I tabell 4.2 finns en sammanställning av ett urval av de studier som beskrivs ovan. Tabellen visar nuvarande värden, potentiella värden och risk för minskat värde eller ökade kostnader. Värdena är uttryckta i både monetära och kvalitativa termer eftersom monetär uppskattning saknats i vissa fall. Tabellen ger en indikation på värdenas storleksordning. Det är värt att hålla i minnet att vissa av källorna är sinsemellan överlappande samt att allt underlag inte är baserat på exempelvis forskning utan även framtaget av enskilda intresseföreningar.

4.2. Sammanställning av studier som visar nuvarande värden, potentiella värden och risk för minskat värde/ökade kostnader.

Exempel på studier	Värde för att upprätthålla dagens vattenkvalitet (miljoner kr/år)	Potentiellt värde för förbättrad vattenkvalitet (miljoner kr/år)	Risk, försämrad vattenkvalitet (miljoner kr/år)
Intäkt för natur/kulturturism ¹ Hälften av uppskattad total intäkt kopplas till vatten	30 000	Stor - friluftsliv och landsbygdsutveckling ^{1,3,5}	
Omsättning naturturism ² Hälften av uppskattad total intäkt kopplas till vatten	1 800		Stor - påverkan från gruvor och vattenkraft
Badplatser vid Mälaren ⁴	3 000		500 minskat värde
Exportintäkter sportfiske ¹	4 500	Stor	
Momsintäkter från utländsk turism i Sverige ⁶ Hälften av uppskattad total intäkt kopplas till vatten	7 400	Stor	
God status i Östersjön 2030 jämfört med worst case scenario ⁷ Hela Östersjöregionen per år		20 000 + 40 000 arbetstillfällen	
Miljöanpassning vattenkraft ⁸		11 000	
Värde dricksvatten, Mälaren ⁴	2 000		Stor
Förorening av dricksvatten i Östersund 2010 ⁹			220 ökad kostnad
Kostnader för hälsoeffekter av kadmium via fisk och skaldjur ¹⁰			80 ökad kostnad

¹ Ekoturismföreningen (2015)

² Fredman och Margaryan (2014)

³ Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten (2013)

⁴ VAS-rådet (2009).

⁵ Regeringen (2012)

⁶ Tillväxtverket (2015)

⁷ Holfve m.fl. (2013)

⁸ Jonsson (2015)

⁹ Lindberg (2011)

¹⁰ Kemikalieinspektionen (2012)

Åtgärdsprogrammet resulterar i betydande kvalitativa och kvantitativa nyttor. Från tabell 4.2 kan det konstateras att endast ett par av dessa har kunnat uppskattas ekonomiskt. Detta förklaras av att ingen separat värderingsstudie gjorts för att uppskatta nyttor kopplade till den förbättrade miljökvalitet som åtgärdsprogrammet leder till.

Kostnader per miljöproblem

Nedan visas de sammanlagda kostnaderna för åtgärderna i åtgärdsprogrammet per miljöproblem och den totala kostnaden nationellt. I tabell 4.3 visas kostnaderna för de administrativa åtgärderna riktade till myndigheter och kommuner. I tabell 4.4 visas kostnaderna för möjliga fysiska åtgärder/styrmedel som följer av åtgärderna riktade till myndigheter och kommuner. Underlaget till tabellerna är hämtade från underlagsrapporten *Konsekvensanalys per miljöproblem*. Dessa bygger i sin tur på ett antagande om vilka styrmedel som myndigheter och kommuner väljer, hur dessa tillämpas och vilka fysiska åtgärder de kan leda till. Observera att kostnader för fysiska åtgärder redovisas som kostnader per år.

Med avseende på administrativa åtgärder (tabell 4.3) redovisas de totala kostnaderna för denna förvaltningscykel (2016-2021). De administrativa kostnaderna redovisas i två kolumner:

- *Referensalternativ. Kostnad för åtgärder som genomförs utan åtgärdsprogram*, det vill säga kostnader för åtgärder som genomförs oberoende av åtgärdsprogrammet.
- *Kostnad för åtgärder som följer av åtgärdsprogrammet*, det vill säga kostnader för åtgärder som behövs för att nå miljö kvalitetsnormerna. Det inkluderar även åtgärder inom befintlig lagstiftning men som av olika anledningar inte genomförts. Kostnaderna bygger på att myndigheter och kommuner implementerar de styrmedel som anges i konsekvensanalysen. Ansvariga åtgärdsmyndigheter kan ersätta de föreslagna åtgärderna med andra åtgärder som de finner mer lämpliga.

Tabell 4.3. Nationella administrativa kostnader för tänkbara styrmedel.

Miljöproblem	Referensalternativ för administrativa kostnader för åtgärder som genomförs till 2021 utan åtgärdsprogram ¹ (miljoner kr)	Total kostnad till 2021 för åtgärder som följer av åtgärdsprogrammet (miljoner kr)
Övergödning	125	1 823
Försurning	-	5
Miljögifter	504	256
Främmande arter	-	1
Fysisk påverkan	25	2 298
Otillräckligt dricksvattenskydd	90	830
Förändrade grundvattennivåer	-	12
Klorid i grundvatten	-	-
Övergröpande åtgärder	-	13
TOTAL kostnad för 2016-2021	744	5 238

¹ *Referensalternativet*

I tabell 4.4 nedan redovisas kostnaderna för de möjliga fysiska åtgärder som kan bli följden av de administrativa åtgärderna riktade till myndigheter och kommuner. Kostnaderna är redovisade som kostnad per år och bygger på respektive åtgärds tekniska livslängd och driftkostnader under denna tid.

Det som redovisas är möjliga **förslag** på fysiska åtgärder där dessa inte är bindande för myndigheter, kommuner eller enskilda. I många fall behövs även fördjupade åtgärdsutredningar vilket kan komma att påverka omfattningen av de föreslagna fysiska åtgärderna.

Tabell 4.4. Nationell kostnad per år för möjliga fysiska åtgärder för de mest betydande miljöproblemen relaterade till vatten.

Miljöproblem	Kostnader för fysiska åtgärder som genomförs till 2021 utan åtgärdsprogram ¹ (miljoner kr/år)	Kostnader för fysiska åtgärder som visar det ytterligare åtgärdsbehovet baserat på scenario (miljoner kr/år)
Övergödning	275	1 335
Fysisk påverkan	33	915
Försurning	171	0
Miljögifter	470	231
Främmande arter	0	5
TOTAL kostnad per år	674	2 486

¹ *Referensalternativet*

En kartläggning som gjorts av vattenmyndigheterna över dagens finansiering visar att det redan i dag läggs minst 25 miljarder kronor årligen på vattenvårdande åtgärder. Om åtgärderna som föreslås i åtgärdsprogrammet genomförs innebär det en ökning av dessa kostnader med cirka 2,5 miljarder, det vill säga cirka tio procent. I de 2,5 miljarderna ingår då även kostnader för de åtgärder som följer av befintlig lagstiftning men som inte genomförts ännu. Till detta kommer administrativa kostnader för myndigheter och kommuner. Finansieringsunderskottet för administrativa åtgärder uppgår till totalt cirka 5,2 miljarder kronor för hela cykeln fram till år 2021 (se tabell 4.3).

En jämförelse kan göras med Havs- och vattenmyndighetens åtgärdsprogram för havsmiljödirektivet som beräknar en kostnad för åtgärder på cirka 4 miljarder kronor per år.

Baserat på tabell 4.3 och 4.4 kan det konstateras att åtgärdsprogrammet är förknippat med kostnader för såväl administrativa som fysiska åtgärder. Det bör beaktas att datamaterialet är ofullständigt och innehåller osäkerheter. Sammantaget kan dock fastställas att åtgärdsprogrammets kostnader utgör en betydande del av statens budget på miljöområdet.

Diskussion om kostnader och nyttor

Ovan har såväl nyttor som kostnader av åtgärdsprogrammet presenteras för ett antal miljöproblem. Den totala kostnaden för de åtgärder som föreslås under perioden 2016 till 2021 är ca 3,5 miljarder kronor per år (summa av administrativa kostnader i tabell 4.3 för styrmedel och kostnader för fysiska åtgärder, fördelat på en femårsperiod, i tabell 4.4). En stor del av kostnaderna för Åtgärdsprogrammet kan hänföras till åtgärder som följer av gällande lagstiftning men som ännu inte har utförts (ej finansierade och/eller prioriterade). Exempel på sådana åtgärder är godkänd rening av enskilda avlopp, skydd av dricksvatten samt prövning av vattenverksamheter för åtgärdande av vandringshinder.

Som exemplifierats ovan finns stora ekonomiska värden förknippade med våra vattenmiljöer i dagsläget. Dessa värden kan bibehållas och, till och med öka, om vattnens status förbättras.

De ekonomiska värden som uppstår till följd av åtgärdsprogrammet består inte bara i intäkter från de sektorer som är relaterade till vattendrag och sjöar utan är även förknippade med ett ökat mänskligt välbefinnande som följer av exempelvis rekreation eller estetiska värden i landskapet. Sammanlagt utgör värdena av dessa effekter sannolikt en betydande summa. Denna konsekvensanalys innehåller inte någon primärdatainsamling för värdering av nyttor eller någon regelrätt värdeöverföring för samtliga potentiella nyttor för berörda vattendrag och sjöar. En jämförelse mellan nyttor och kostnader för åtgärdsprogrammet indikerar dock att nyttorna är större än kostnaderna. I samhällsekonomiska konsekvensanalyser som den föreliggande uppstår kostnader vanligen på kortare sikt medans nyttorna uppstår på lång eller mycket lång sikt. Det är därför viktigt att tillämpa ett generationstänk som sträcker sig bortom den innevarande förvaltningscykelförvaltningscykeln.

Nedan uppmärksammas nyttor för miljöproblemen övergödning och fysisk påverkan (som utgör de största kostnadsposterna nationellt), dessa nyttor beskrivs sedan även generellt för samtliga miljöproblem.

Kostnader och nytta av att minska näringsläckage

Den totala kostnaden för fysiska övergödningsåtgärder, inklusive redan planerade, finansierade och åtgärder som ej genomförts men som följer av befintlig lagstiftning, är beräknade till 1,3 miljarder kronor per år. De administrativa kostnaderna är uppskattade till 1,8 miljarder för hela förvaltningscykeln. Åtgärder inom övergödning utgör därmed den kostnadmässigt största delen av den totala kostnaden nationellt.

De åtgärder som behöver genomföras för att nå målen i vattendirektivet är också nödvändiga för att nå målen enligt havsmiljöförvaltningen och BSAP. Dessa aktiviteter

kompletterar varandra, framför allt vad gäller åtgärder för att minska närsaltsbelastningen till havet. I Havs- och vattenmyndighetens åtgärdsprogram för havsmiljön beskrivs mer i detalj de samlade konsekvenserna av de båda åtgärdsprogrammets bidrag till att nå fosfor och kvävebetingen i BSAP och behovet av kompletterande direkta åtgärder i kust och hav.

Som tidigare nämnts är nyttan med att nå god miljöstatus i Östersjön har för Sveriges del värderats till närmare åtta miljarder kronor per år (Ahtiainen et al, 2012). Förutom ökade miljövärden kan också effekten på utveckling av näringslivet och på arbetstillfällena bli påtagliga (Holfve et al, 2013). Den miljömässiga nyttan av förbättrad vattenkvalitet har uppskattats till över 500 kronor per hushåll och år i medeltal för sjöar och vattendrag. (Enveco, 2014). Detta ger troligen en stor totalnytta om god status nås.

Östersjästudien och betalningsviljan för att nå god ekologisk status i sjöar och vattendrag tillsammans med andra studier av värdet av en god vattenkvalitet (Hasselström, 2008; VAS-rådet, 2009; Holfve et al, 2013; Svenskt Vatten, 2014b) indikerar att nyttan är betydande, även i förhållande till kostnaderna för åtgärderna i åtgärdsprogrammet kopplade till övergödning.

Flera nyttor för en förbättrad vattenkvalitet är inte monetariserade och de är därför inte heller medtagna på nyttosidan i analysen. Mest påtagligt är anläggandet av våtmarker och dammar som är de mest omfattande åtgärderna för att minska övergödning och som står för drygt hälften av kostnaden (gäller kostnaden inom miljöproblemet övergödning som följer av åtgärdsprogrammets krav att följa miljö kvalitetsnormerna). Ett ökat anläggande av våtmarker och dammar är nödvändigt för att nå miljömålen myllrande våtmarker, levande sjöar och vattendrag, ett rikt växt och djurliv, ett rikt odlingslandskap, och hav i balans samt levande kust och skärgård: *”fler våtmarker behöver återskapas i odlingslandskapet för att öka biologisk mångfald. De är också viktiga för rekreation, flödesutjämning och fiskevård”* (Naturvårdsverket 2016). Våtmarker är även viktiga för att lagra vatten för vattenförsörjning och grundvattenbildning i de områden där det tidvis råder vattenbrist.

Kostnader och nytta av minskad fysisk påverkan

De totala kostnaderna för fysiska åtgärder rörande fysisk påverkan på vattenmiljön har uppskattats till knappt en miljard kronor per år. Hit hör till exempel utrivning av vandringshinder, anläggande av fiskvägar samt miljöanpassade flöden och ökad minimitappning vid vattenkraftsproduktion. De administrativa kostnaderna är uppskattade till drygt 2 miljarder för hela förvaltningscykeln.

Svenska fritidsfiskare spenderar närmare sex miljarder kronor på sin hobby varje år och nästan en miljon utländska besökare per år ägnar sig åt fiske (Tillväxtverket, 2015). Totalt spenderade utländska besökare cirka 110 miljarder kronor i Sverige 2015, vilket är en ökning med nästan 20 procent från föregående år (Tillväxtverket, 2016). Besöksnäringen kopplat till fiske skapar viktiga arbetstillfällena i glesbygd och bidrar till exportintäkter på upp till 4,5 miljarder kronor per år. Jordbruksverket ser dessutom en stor utvecklingspotential av besöksnäringen kopplat till fiske och det uppenbara sambandet mellan ökad lekvandring av lax och ökad fisketurism har också bekräftats i en studie av fisket i Torne älv (Naturresursinstitutet, 2015). Turister som inte kom från området kring älven fiskade i genomsnitt sex dygn och de spenderade sammanlagt drygt 50 miljoner kronor på bland annat logi, livsmedel, fiskeredskap, fisketillstånd, båthyror och resor.

Ytterligare ett exempel på nyttor är en analys av utrivning av de två nedersta kraftverken i Ljusnan samt kompensatoriska åtgärder genom installerandet av turbiner i ett uppströms liggande kraftverk. Slutsatsen var att nyttan skulle bli upp till två gånger större än de beräknade kostnaderna (Johansson och Kriström, 2012) och att kraftproduktionen kan tryggas samtidigt som den biologiska mångfalden ökar, fiskvandring av lax möjliggörs samtidigt som sportfiske och andra sociala aktiviteter

förbättras. Detta indikerar att nyttan är betydande, även i förhållande till kostnaderna för åtgärderna i åtgärdsprogrammet kopplade till minskad fysisk påverkan.

Kostnader och nytta av förbättrat dricksvattenskydd

Den totala kostnaden för att skydda dricksvatten inom Åtgärdsprogrammet uppgår till ca 830 miljoner kronor per år. Kostnaden utgörs av endast administrativa åtgärder för inrättande och revidering av vattenskyddsområden, tillstånd för vattenuttag samt samhällsplanering. Det är den totalt tredje största åtgärdsutgiften efter Övergödning och Fysisk påverkan.

Tillgången på rent dricksvatten i tillräcklig mängd är avgörande för folkhälsan och viktiga samhällsekonomiska funktioner som bas i livsmedelsindustrin och annan industri. Flera studier visar att dricksvattentäkter är värda flera miljarder kronor (Svenskt Vatten, 2014b). Exempelvis har Mälarens sociotekniska dricksvattensystem som försörjer 1,5 miljoner människor värderats till två miljarder per år (VAS-rådet, 2009). Uppskattade kostnader för vattenbrist kan lokalt bli mycket höga som för Öland och Gotland. Exempelvis uppgår kostnaderna för vattenbristen i Mörbylånga kommun till 30 miljoner för 2016 och ytterligare 30 miljoner för 2017 för sina omkring 22 000 fasta kommuninvånare. Även kostnader i samband med föroreningar har visat sig mycket höga, Cryptosporidiumutbrottet i Östersund 2010 beräknades innebära drygt 220 miljoner i samhällskostnader för Östersunds kommun (FOI, 2011).

Kostnad per aktör

I detta avsnitt fördelas kostnader på de aktörer som berörs av åtgärder i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2016-2021. Tillvägagångssätt och särskilda avvägningar redovisas först och därefter presenteras kostnader för berörda aktörer. Finansiering har med åtgärdernas genomförande och, eventuellt, genomförbarhet att göra och beskrivs i vidare i avsnittet ”*Sammanvägda konsekvenser av åtgärdsprogrammet*”.

Metod för fördelning av kostnad per aktör

I konsekvensanalysen ovan har de konsekvenser identifierats som uppstår till följd av en given förändring, i det här fallet de åtgärder som åtgärdsprogrammet innehåller. Konsekvenserna kan, som tidigare beskrivits, vara positiva (nyttor) eller negativa (kostnader). Konsekvenser av åtgärdsprogrammet har ovan och i underlagsrapporten *Konsekvensanalys per miljöproblem* identifierats, kvantifierats och, i möjligaste mån monetariserats.

I Naturvårdsverkets vägledning för samhällsekonomisk analys av miljöprojekt ges bland annat följande motiv till att göra en fördelningsanalys:

”Information om fördelningseffekter kan användas som underlag för att utforma miljöpolitiken så att oönskade fördelningseffekter mildras. Vidare, beslutsunderlaget blir mer genomskinligt om man inte enbart presenterar huruvida ett projekt är effektivt eller ej, utan även vilka grupper i samhället som vinner eller förlorar på projektet. Detta främjar en konstruktiv debatt kring miljöpolitikens konsekvenser. Dessutom, mer kunskap om vem som vinner och vem som förlorar på en miljöpolitisk åtgärd kan göra det lättare för den breda allmänheten att acceptera ett miljöpolitiskt beslut. Detta då varje grupp ser hur de vinner och förlorar i förhållande till andra grupper.”

(s. 153-154, NV, 2014a).

I en fördelningsanalys studeras hur konsekvenser till följd av en given förändring fördelas sig mellan olika grupper och aktörer i samhället. Nedan görs en sådan fördelningsanalys endast för kostnaderna. Det bör dock påpekas även här att nyttorna som följer av åtgärdsprogrammet potentiellt är mycket stora men svårare att uppskatta, delvis till följd av brist på underlag. Nyttorna av åtgärdsprogrammet har beskrivits i tidigare avsnitt i

detta kapitel. En stor del av dessa nyttor utgörs av att framtida risker minskas, dessa risker kan vara förknippade med klimatförändringar, föroreningar av dricksvattentäkter och andra irreversibla och oönskade händelser. Det som generellt kan sägas om fördelningen av den här typen av nyttor är att de vanligen kommer den breda allmänheten till del. Vatten är vårt viktigaste livsmedel och det är även en avgörande produktionsfaktor och insatsvara vid till exempel processer i industrier och areella näringar varför det är troligt att de allra flesta samhällsaktörer på ett eller annat sätt kan väntas dra nytta av en god och hållbar vattenförvaltning.

Som indikerats ovan är det dock inte alltid så att en samhällsekonomiskt lönsam åtgärd är eftersträvansvärd ur ett samhällsperspektiv. Det kan bero på att kostnader och nyttor fördelas på ett sätt som inte är önskvärt. En sådan situation kan till exempel uppstå när redan inkomstsvaga grupper eller aktörer får bära en stor del av kostnaden för en åtgärd. Det är alltså inte alltid så att fördelningen av kostnad och nytta sammanfaller så att den grupp som får bära kostnaden också får den största delen av nyttan. Sådana effekter kan dock hanteras, exempelvis genom att vikta effekterna när konsekvenserna vägs samman och nettoresultatet beräknas. Viktning är dock ett kontroversiellt ämne som grundar sig i ett subjektivt beslut, (se närmare teori kring detta i Naturvårdsverkets rapport Samhällsekonomiska analyser av miljöprojekt – en vägledning, rapport 6628, NV 2014a). I Ramdirektivet för vatten nämns behovet av fördelningsanalys i avsnittet om täckning av kostnaderna för vattentjänster i artikel 9 § 1 (direktiv 2000/60/EG).

”Medlemsstaterna skall beakta principen om kostnadstäckning för vattentjänster inberäknat miljö- och resurskostnader, med beaktande av den ekonomiska analys som utförs enligt bilaga III och i enlighet framförallt med principen att förorenaren betalar. Medlemsstaterna skall senast 2010 se till att: /.../de olika vattenanvändningsverksamheterna, uppdelade på åtminstone industri, hushåll och jordbruk adekvat bidrar till kostnadstäckningen för vattentjänster, med utgångspunkt i den ekonomiska analys som utförts enligt bilaga III och med beaktande av principen om att förorenaren betalar.”

Motivet till fördelningsanalys i Ramdirektivet för vatten har en tydlig koppling till kostnadstäckning och principen om att förorenaren betalar. Även i vägledningen gällande ekonomisk analys för Ramdirektivet för vatten nämns fördelningsanalys och behovet av analys av fördelning av kostnader till följd av vattenanvändning, både avseende miljökostnader såväl som åtgärds kostnader (Europeiska kommissionen, 2003a).

En fördelningsanalys bör alltså omfatta både finansiella effekter och bredare samhällsekonomiska effekter. Fördelningsanalysen ska även beakta konsekvenser som inte kunnat kvantifieras eller monetariserats, och därför är det relevant att beakta fördelningseffekter i termer av en bättre miljö kvalitet (se Naturvårdsverkets rapport Samhällsekonomiska analyser av miljöprojekt – en vägledning, rapport 6628, för en mer heltäckande beskrivning av fördelningsanalyser i samhällsekonomiska analyser). I detta avseende är analysen nedan begränsad då den endast inkluderar beräknade kostnader. Bredare samhällsekonomiska effekter såsom åtgärdernas positiva effekter (nyttor), såväl kvalitativa som kvantitativa, och även kvalitativa negativa effekter (kostnader) av åtgärdsprogrammet återges dock i avsnittet ”Sammanvägda konsekvenser av åtgärdsprogrammet” samt i underlagsrapporten *Konsekvensanalys per miljöproblem*.

Att tänka på - metodkommentarer

Som ovan nämnts kommer endast kostnaderna att beaktas i följande fördelningsanalys. Kostnaderna har endast beräknats på nationell nivå och inte fördelats på distriktsnivå. Det är alltså troligt att resultatet från den nationella kostnadsfördelningen kan skilja sig åt på distriktsnivå beroende på vilken typ av miljöproblem och vilka åtgärdsbehov som finns i respektive distrikt.

Kostnadsfördelningen görs för kommuner samt respektive berörda myndigheter i dess myndighetsutövande roller. Kostnadsfördelning görs även för verksamhetsutövare respektive enskild. För samtliga aktörer redovisas nedan administrativa kostnader respektive kostnader för fysiska åtgärder var för sig. Dessutom redovisas kostnader för administrativa respektive fysiska åtgärder samt totala kostnader för alla aktörer samlat. Med enskild avses nedan de hushåll, konsumenter och privatpersoner som är fastighetsägare som berörs av åtgärdsprogrammet. Med enskild avses således inte verksamhetsutövare vilka dock ingår i den offentlighetsrättsliga definitionen. Med enskild avses i svensk offentlig rätt en fysisk eller juridisk person som inte är en myndighet eller annat offentligt organ.

Samtliga kostnader kommer från åtgärdsprogrammets konsekvensanalyser för de olika miljöproblemen. Kostnaderna som använts återspeglar åtgärdsprogramkostnader för de grundläggande åtgärder som inte genomförts och alltså kvarstår att göra, samt för de kompletterande åtgärder som tillkommit. Det innebär att alla kostnader utöver kostnader för referensalternativet redovisas i fördelningsanalysen.

Som ovan nämnts omfattar en fördelningsanalys vanligen en fördelning även av kvalitativa konsekvenser. Nedan inkluderas dock endast de kostnader som kunnat beräknas. När kostnader redovisas aktörsvis bör det därför hållas i minnet att kostnader inte har kunnat uppskattas för alla åtgärder. Orsakerna till detta varierar beroende på åtgärd, men det kan exempelvis bero på brist på underlag, begränsade möjligheter till primär datainsamling. Det kan även förklaras av osäkerheter i hur åtgärden faktiskt kommer att utföras av den ansvariga myndigheten eller att åtgärden är ny och att tidigare kostnader inte kan användas som utgångspunkt för nya kostnadsberäkningar.

Det finns även osäkerheter i angivna kostnader vilket exempelvis beror på att schabloner och antaganden har använts för att kunna genomföra beräkningar. En annan förklaring till osäkerheter är att konstanta marginalkostnader har använts. Detta kan som ett exempel innebära att kostnaden för att ansluta det första enskilda avloppet till det kommunala VA-nätet antas vara densamma som kostnaden för att ansluta det tjugonde enskilda avloppet till samma nät. Detta är ett vanligt förfarande i ekonomiska beräkningar som möjliggör uppskattning av storleksordningar men som kan medföra snedvridningar såväl uppåt som nedåt för kostnaden för den typ av åtgärder som har analyserats.

Något som särskilt bör beaktas när fördelningen av kostnader redovisas nedan är de kostnader som inte kunnat uppskattas alls. I en total sammanställning av fördelade kostnader är proportionerna avgörande och dessa återspeglar inte kostnader som inte ingår i underlaget. Det är troligt att om samtliga åtgärdsprogramkostnader kunnat uppskattas så hade detta påverkat hur kostnader proportionerligt fördelar sig över aktörerna. Inte desto mindre ger analysen nedan en bild av de kostnader som väntas uppstå till följd av föreslagna åtgärder.

Nedan anges i huvudsak totala kostnader för administrativa åtgärder respektive totala kostnader för fysiska åtgärder för respektive aktör. För exakta kostnadsberäkningar per åtgärd hänvisas till underlagsrapporten *Konsekvensanalys per miljöproblem*. Värt att notera är att administrativa kostnader är beräknade för hela förvaltningscykeln medan kostnader för fysiska åtgärder är beräknade per år. För metodbeskrivning av kostnadsberäkningar hänvisas till *Bilaga 1 Arbetsätt och metoder*. Åtgärder beskrivs endast översiktligt i analysen för att undvika upprepningar, en koppling till miljöproblem görs som en orientering.

Kommuner och myndigheter

Kostnader för kommuner och myndigheter omfattar både administrativa kostnader och kostnader för fysiska åtgärder. Administrativa kostnader uppstår hos myndigheter och kommuner för att ta fram vägledningar, föreskrifter, riktlinjer, planer med mera för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas. En del av de åtgärder som följer av de styrmedel som slutligen väljs av ansvariga myndigheter och kommuner kommer att behöva

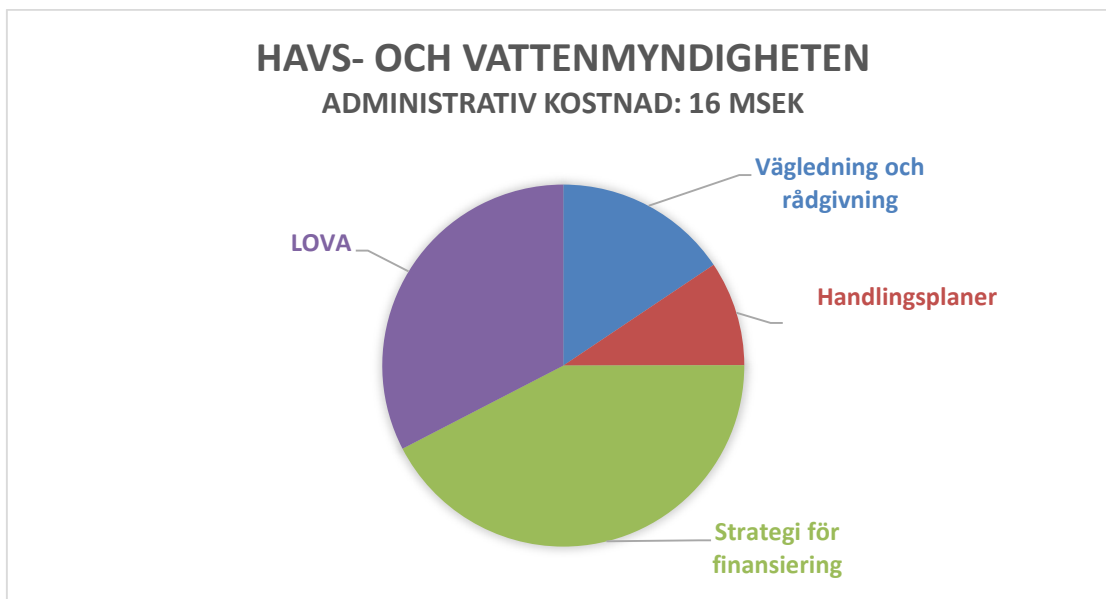
finansieras via staten genom olika stödsystem. Exempel på sådana är statens finansiering av efterbehandling av förorenad mark, i de fall där ingen ansvarig kan identifieras. Tänkbara finansieringsalternativ för åtgärderna diskuteras i underlagsrapporten Konsekvensanalys per miljöproblem i avsnitten per miljöproblem samt i avsnittet Sammanvägda konsekvenser av åtgärdsprogrammet. Nedan redovisas kostnader för kommunerna, länsstyrelserna och centrala statliga myndigheter som berörs av åtgärdsprogrammet.

Boverket

En åtgärd i åtgärdsprogrammet berör Boverket. Åtgärden är kopplad till otillräckligt dricksvattenskydd, och innebär att utveckla vägledningmaterial i tillämpningen av regionala vattenförsörjningsplaner i översiktsplaneringen. En administrativ kostnad på 500 000 kronor har uppskattats för denna åtgärd. Inga fysiska åtgärder finns kostnadsberäknade för Boverkets del. Den totala åtgärdskostnaden för Boverket väntas således bli 0,5 miljoner kronor för förvaltningscykeln.

Havs- och Vattenmyndigheten

För Havs- och Vattenmyndighetens (Havs- och vattenmyndigheten) del finns administrativa kostnader beräknade för åtta åtgärder kopplade till fysisk påverkan, miljögifter, otillräckligt dricksvattenskydd, försurning, övergödning och främmande arter. Fyra av dessa åtgärder handlar om att ta fram vägledningar (vägledningen om internbelastade sjöar innefattar även rådgivning vilket inkluderats i kostnadsberäkningen). Två av åtgärderna innebär att ta fram handlingsplaner (hanteringsprogram för invasiva främmande arter respektive att ta fram en nationell kalkningsplan). En åtgärd handlar om att administrera LOVA-bidrag. I de administrativa kostnaderna ligger också kostnaden för stödadministration för länsstyrelserna. Den sista åtgärden handlar om att ta fram en nationell strategi för finansiering av åtgärder med avseende på vattenverksamheter/ vattenanläggningar som saknar ansvarig verksamhetsutövare och den har kostnadsberäknats och visas i en egen kategori, se nedan. Figur 4.1 nedan illustrerar hur de administrativa kostnaderna fördelar sig på nämnda åtgärds-kategorier. Figuren har endast tagits fram för enskilda aktörer där så varit skäligt, vilket oftast inneburit fler än två åtgärds-kategorier. Från figuren kan det konstateras att kostnaden för att ta fram en finansieringsstrategi utgör knappt hälften av totala administrativa kostnader. Att administrera LOVA-bidrag utgör en dryg fjärdedel av de administrativa kostnaderna. Totalt summerar dessa åtgärder till en administrativ kostnad på 16 miljoner kronor för förvaltningscykeln.

Figur 4.1. Fördelning av administrativa kostnader för åtgärder som berör Havs- och Vattenmyndigheten.

Det finns två kostnadsberäknade fysiska åtgärder som berör Havs- och vattenmyndigheten. De är kopplade till miljögifter och övergödning. Kostnaden för Havs- och vattenmyndighetens del har beräknats till 16 miljoner kronor per år. Lite mer än hälften utgörs av LOVA-stöd för strukturräkning för att minska övergödning.

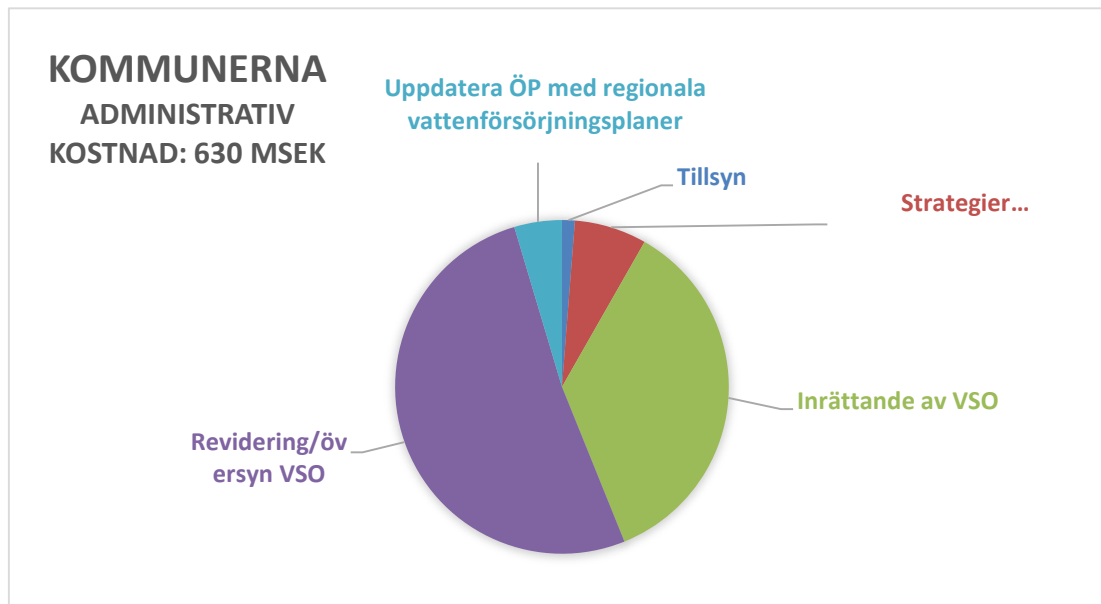
Kemikalieinspektionen

En åtgärd i åtgärdsprogrammet berör Kemikalieinspektionen (KemI). Åtgärden är kopplad till miljögifter och innebär att KemI behöver tillsynsvägleda länsstyrelser och kommuner och informera allmänheten hur kemiska produkter används så att negativ påverkan på vattenmiljön minskar. En administrativ kostnad på 1 miljon kronor har uppskattats för denna åtgärd. Inga fysiska åtgärder finns kostnadsberäknade för KemI. Den totala åtgärdskostnaden för KemI väntas således bli 1 miljon kronor för förvaltningscykeln.

Kommunerna

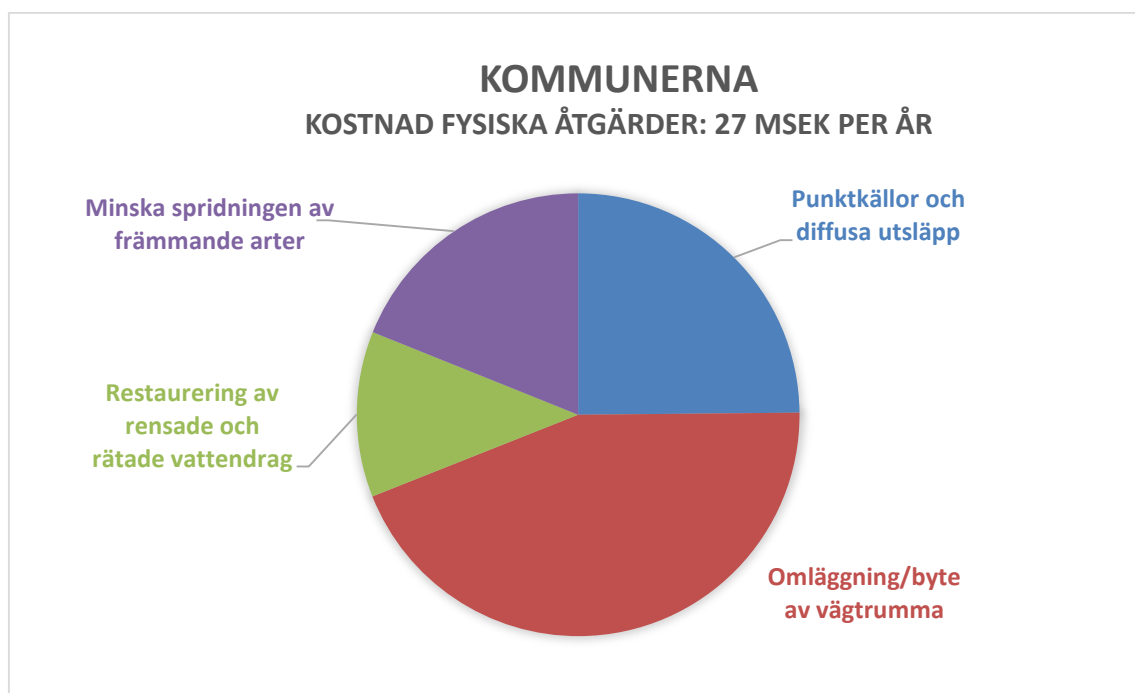
Kommunernas åtgärdskostnader är i huvudsak av administrativt slag. För kommunernas del finns administrativa kostnader beräknade för sex åtgärder kopplade till miljögifter, fysisk påverkan och otillräckligt dricksvattenskydd. Två av dessa åtgärder handlar om tillsyn. Behovet av ökad tillsyn av olika verksamheter leder till ökade kostnader för kommunerna. Tillsyn ska vara en självfinansierad verksamhet genom att tillsynsavgifter tas ut och tillsynen hos kommunerna är till viss del skattefinansierad. Övriga åtgärder omfattar att ta fram strategier för dagvattenhantering, inrättande samt revidering och översyn av vattenskyddsområden och att uppdatera översiktsplanerna med regionala vattenförsörjningsplaner. Figur 4.2 nedan illustrerar hur dessa administrativa kostnader fördelar sig på nämnda åtgärds-kategorier. Nära hälften av de administrativa kostnaderna utgörs av kostnader för att revidera och se över vattenskyddsområden. Kostnader för olika åtgärder kopplade till vattenskyddsområden utgör totalt cirka 90 procent av kommunernas totala administrativa kostnader. Dessa åtgärder summerar till en administrativ kostnad på cirka 630 miljoner kronor för förvaltningscykeln, vilket, grovt räknat, ger en kostnad per kommun på cirka två miljoner kronor. För många av de kostnadsdrivande åtgärderna som är riktade till kommunerna kommer kostnaderna att betalas av enskild. Många av dessa åtgärds-kostnader ska finansiera resurser hos kommunerna såsom för tillsyn av enskilda avlopp. Kommunerna kommer därför att

behöva göra större förändringar inom olika delar av sin administrativa verksamhet, även om kostnaderna fördelas på andra aktörer i samhället.

Figur 4.2. Fördelning av administrativa kostnader på åtgärder som berör kommunerna.

Till följd av administrativa åtgärder riktade till exempelvis länsstyrelserna uppstår kostnader för fysiska åtgärder för kommunerna. Ett sådant exempel är tillsyn av det kommunala vägnätet. För fysiska åtgärder riktade till kommunen är det många kostnader som fördelas på VA-kollektivet eller fastighetsägare, detta gäller för avloppsåtgärder och det visar en del av åtgärdsprogrammet som faktiskt kommer att finansieras genom principen om att förorenaren betalar. För en del andra fysiska åtgärder är det mer ovisst hur kommunerna kommer att finansiera dem, där har åtgärdskostnaderna lagts på kommunen som en övergripande kostnad. Dessa åtgärder är kopplade till fysisk påverkan, främmande arter och miljögifter. Den ena åtgärden är kopplad till miljögifter och att minska läckage från punktkällor och diffusa utsläpp. Åtgärder kopplade till fysisk påverkan omfattar omläggning/byte av vägtrumma och restaurering av rensade och rätade vattendrag. Fysiska åtgärder gällande främmande arter handlar om metoder för att utrota, reducera och minska spridningen av främmande arter. Figur 4.3 nedan illustrerar hur kostnader för de fysiska åtgärder som berör kommunerna fördelar sig på nämnda åtgärds-kategorier. Av dessa kostnader är det tydligt från figuren att kostnader för fysiska åtgärder kopplade till fysisk påverkan utgör den största delen av övriga kostnaderna. Totalt summerar kostnaden för dessa fysiska åtgärder till 27 miljoner kronor per år. Kommunerna berörs även av åtgärder gällande exempelvis enskilda avlopp och avloppsreningsverk. I denna analys antas VA-kollektivet bära dessa kostnader, vilket är i linje med principen om att förorenaren betalar. Det bör dock påpekas att det finns osäkerheter förknippade med hur kommunerna i förlängningen finansierar en del av sina kostnader för såväl fysiska som administrativa åtgärder.

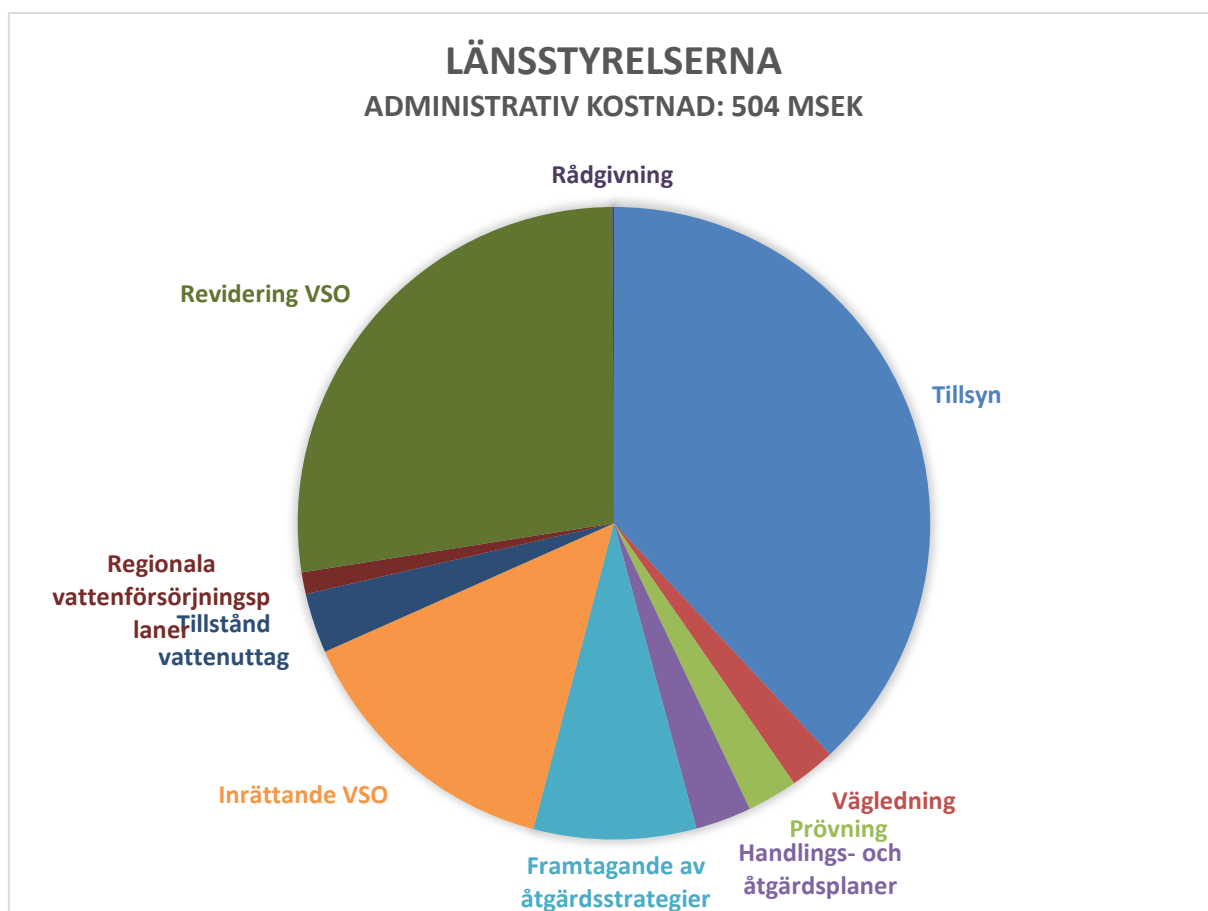

Figur 4.3. Fördelning av kostnader på fysiska åtgärder för kommunerna.

Länsstyrelserna

Länsstyrelsernas kostnader är huvudsakligen administrativa kostnader. Dessa kostnader har beräknats för 18 administrativa åtgärder. Fem åtgärder är relaterade till otillräckligt dricksvattenskydd och fyra åtgärder är kopplade till fysisk påverkan. Vidare relaterar fyra åtgärder till övergödning och två till miljögifter. För miljöproblemen försurning, övergripande åtgärder och förändrade grundvattennivåer är en åtgärd per miljöproblem kostnadsberäknad. Flest åtgärder (sju stycken) och störst administrativ åtgärds kostnad utgörs av tillsyn. Behovet av ökad tillsyn av olika verksamheter leder till ökade kostnader för länsstyrelserna. Tillsynen ska som utgångspunkt vara en självfinansierad verksamhet genom att tillsynsavgifter tas ut. För närvarande, och även historiskt sett, så är den tillsyn som utförs av länsstyrelserna främst händelsestyrd. Länsstyrelsernas resurser för tillsyn av verksamheter och åtgärder med påverkan på vattenmiljön används till den övervägande delen för att hantera den händelsestyrda tillsynen, och bara till en liten del för egeninitierad, systematisk och planerad tillsyn. Åtgärdsprogrammet innebär att åtgärdsstakten inom fler områden behöver öka och att åtgärdsarbetet behöver bli mer riktat och prioriterat. En ökad andel egeninitierad tillsyn är en förutsättning för att länsstyrelserna ska kunna arbeta prioriterat och strategiskt med de vattenförekomster som behöver åtgärdas för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas. Detta leder även till ett behov av ökade anslag från staten i motsvarande utsträckning, som möjliggör en prioritering av egeninitierad tillsyn. Här finns en skillnad i jämförelse med kommunerna eftersom den tillsynsavgift som tas ut på kommunal nivå går direkt till den kommun som genomför tillsynen. Kommunerna har därför egen styrning över hur mycket tillsyn som genomförs. Tillsynsavgiften som ska representera tillsynens totala kostnader för kommunen bidrar till att en ökad tillsynstakt är självfinansierad. Länsstyrelsernas tillsynsavgift går däremot in i statskassan och betalas tillbaka i form av anslag först nästa budgetår, vilket innebär en fördröjning av finansieringen. Av denna anledning redovisas kostnader för exempelvis tillsyn både för verksamhetsutövare och för länsstyrelserna eftersom avgiften innevarande år innebär en kostnad för båda parter. En utökad tillsyn väntas leda till fler prövningsärenden. Av detta skäl har även kostnader för en ökad prövning beräknats för både myndigheter och verksamhetsutövare, även om detta inte är en åtgärd i åtgärdsprogrammet.

Den största kostnaden för länsstyrelserna utgörs av tillsyn. Den största kostnadsposten per åtgärd för länsstyrelsernas administrativa åtgärder är åtgärden som innebär revidering av vattenskyddsområden. De administrativa kostnader kopplade till otillräckligt dricksvattenskydd utgör huvuddelen av kostnaderna för de länsstyrelseåtgärder som beräknats. Övriga kostnader för länsstyrelsernas del genereras av åtgärder som berör omprövning och tillståndsprövning, upprättande av vägledningar, handlings- och åtgärdsplaner samt åtgärdsstrategier, utvecklande av styrmedel och bedömningar av tillstånd för vattenuttag. Se även figur 4.4 nedan för en fördelning av samtliga administrativa kostnader som berör länsstyrelserna. Totalt summerar dessa åtgärder till en administrativ kostnad på 504 miljoner kronor för förvaltningscykeln för länsstyrelserna, vilket är knappt 24 miljoner kronor per länsstyrelse över en femårsperiod. Resursmässigt kan det, likt för kommunerna, innebära en större förändring för länsstyrelserna än vad kostnaderna visar, eftersom kostnaderna för några av åtgärderna riktade till länsstyrelserna bärs av andra aktörer. Länsstyrelsernas kostnadsberäknade fysiska åtgärder har varit svåra att koppla till rätt finansieringskälla och har därför lagts i kategorin ”staten övergripande”.

Figur 4.4. Fördelning av administrativa kostnader på åtgärder som berör länsstyrelserna.

Naturvårdsverket

För Naturvårdsverkets (NV) del finns administrativa kostnader beräknade för tre åtgärder kopplade till övergödning och dagvatten, miljögifter inom punktkällor och diffusa utsläpp respektive försurning. Två av dessa åtgärder handlar om att ta fram vägledningar och den tredje innebär att ta fram en föreskrift. Totalt summerar dessa åtgärder till en administrativ kostnad på 2 miljoner kronor för förvaltningscykeln. Hälften av denna

kostnad utgörs av kostnaden för att ta fram de två vägledningarna och den andra halvan för att ta fram föreskriften. Inga fysiska åtgärder finns kostnadsberäknade för NV.

Sveriges Geologiska Undersökning

För Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) del finns administrativa kostnader beräknade för två åtgärder kopplade till miljögifter och försurning. Åtgärderna berör punktkällor och diffusa utsläpp respektive sulfidjordar. Åtgärden för sulfidjordar gäller endast för Bottenhavets respektive Bottenvikens vattendistrikt. Åtgärderna handlar om att ta fram vägledningar samt att ge rådgivning. Totalt summerar dessa åtgärder till en administrativ kostnad på 1,5 miljoner kronor för förvaltningssyckeln. Inga fysiska åtgärder finns kostnadsberäknade för SGU.

Statens Jordbruksverk

Jordbruksverkets åtgärder är kopplade till miljögifter, fysisk påverkan samt övergödning och totalt är fem administrativa åtgärder kostnadsberäknade. Åtgärderna handlar om kompetensutveckling och rådgivning för användningen av växtskyddsmedel, och växtnäring samt vattenhushållning, bland annat inom Greppa Näringen, samt att ta fram vägledningar för tillsyn och egenkontroll. I de administrativa kostnaderna ligger också kostnaden för de stöd och den kompetensutveckling inom landsbygdsprogrammet som administreras av länsstyrelserna. De totala administrativa kostnaderna summerar till 424 miljoner kronor inom förvaltningssyckeln. I princip hela kostnaden utgörs av rådgivning och kompetensutveckling varav hälften gäller växtskydd. Kostnader för fysiska åtgärder för Jordbruksverkets del innefattar åtgärder för minskad användning av växtskyddsmedel samt minskad påverkan av övergödning. Åtgärderna omfattar exempelvis strukturkalkning, anläggande av våtmarker och kalkfilterdiken. Totalt summerar kostnaderna för fysiska åtgärder till 44 miljoner kronor per år.

Skogsstyrelsen

För Skogsstyrelsens (SKS) del finns en administrativ åtgärd kostnadsberäknad kopplad till försurning. Åtgärden innebär kunskapsspridning och information och är beräknad till cirka 1 miljon kronor för förvaltningssyckeln.

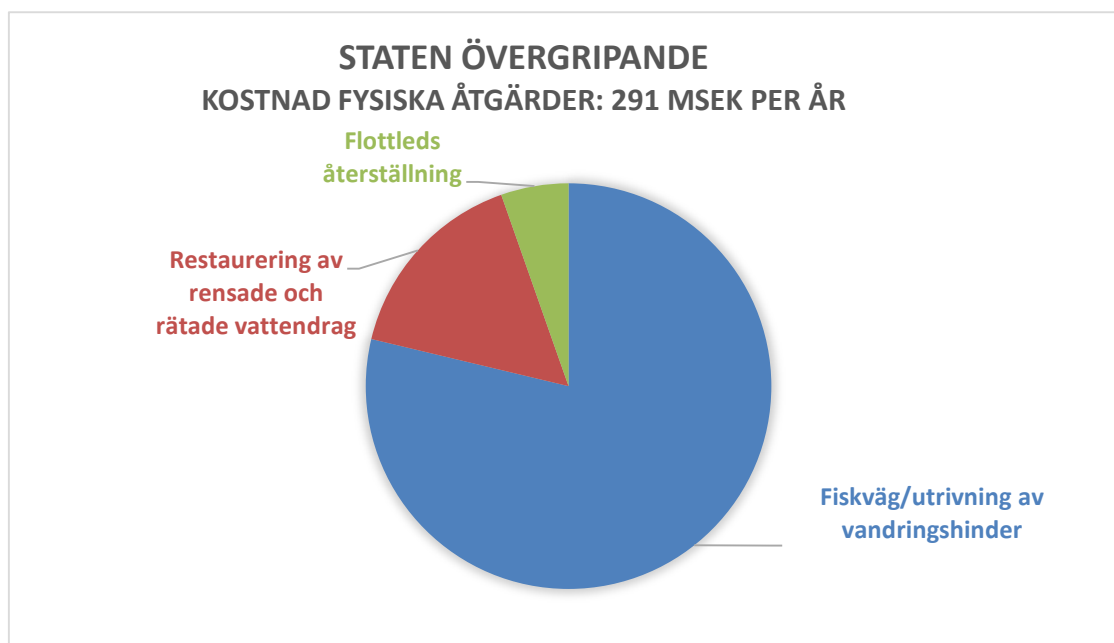
En åtgärd riktad till SKS avser styrmedel för fysisk åtgärd i form av ekologiskt funktionella kantzoner. Kostnaderna för detta fördelas mellan aktörerna skogsbruk och enskilda och faller således ej på SKS.

Vid återetablering av lokaler där ekologiskt funktionella kantzoner tagits bort kommer dessa generellt att kunna återetableras utan åtgärd och kostnad för skogsbruk eller myndighet. Vid SKS handläggningsarbete avseende ekologiskt funktionella kantzoner bedöms att kostnaderna kan implementeras i myndighetens befintliga verksamhet.

Staten övergripande

För ett antal åtgärder har det inte varit möjligt att avgöra vilken aktör som kommer att behöva bära kostnaden. Därför finns för myndigheter även en övergripande kategori där staten får bära kostnaden till dess att ansvarsfrågan kunnat utredas. Två administrativa åtgärder fördelas på denna kategori. De berör fysisk påverkan och prövning av vattenkraftverk och dammar samt prövningskostnader kopplade till aktiviteter kring markavvattning och sjösänkning. Tillsynsåtgärden följer av länsstyrelsernas åtgärd 1 i åtgärdsprogrammet. I åtgärdsprogrammet finns endast åtgärder som inkluderar en utökad tillsyn. Kostnader för detta har beräknats. En utökad tillsyn väntas leda till fler prövningsärenden. Kostnader för en ökad prövning har beräknats för både myndigheter och verksamhetsutövare även om detta inte är en åtgärd i åtgärdsprogrammet. Prövning av vattenverksamheter som ett resultat av tillsyn bekostas av sökande. Det kan exempelvis vara Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet eller länsstyrelsen.

Vilken av dessa myndigheter som kommer att bära kostnaden har inte kunnat fastställas. Av detta skäl ligger kostnaden på Staten övergripande. Kostnaden för denna prövning uppskattas till cirka 1 870 miljoner kronor för förvaltningscykeln. Där tillsynskostnaden i princip hela den administrativa kostnaden. Det finns även fysiska åtgärder för vilka ansvarsfrågan inte kunnat utredas. Dessa handlar också om att minska fysisk påverkan och innebär upprättande av fiskväg/utrivning av vandringshinder, restaurering av rensade och rätade vattendrag samt flottledsåterställning. Åtgärderna förväntas få sin finansiering från statliga åtgärdsprogram eller EU-bidrag. Från figur 4.5 nedan kan det konstateras att upprättande av fiskväg/utrivning av vandringshinder utgör ungefär tre fjärdedelar av totala kostnader för fysiska åtgärder. Den sammanlagda kostnaden för dessa åtgärder uppskattas till cirka 291 miljoner kronor per år.

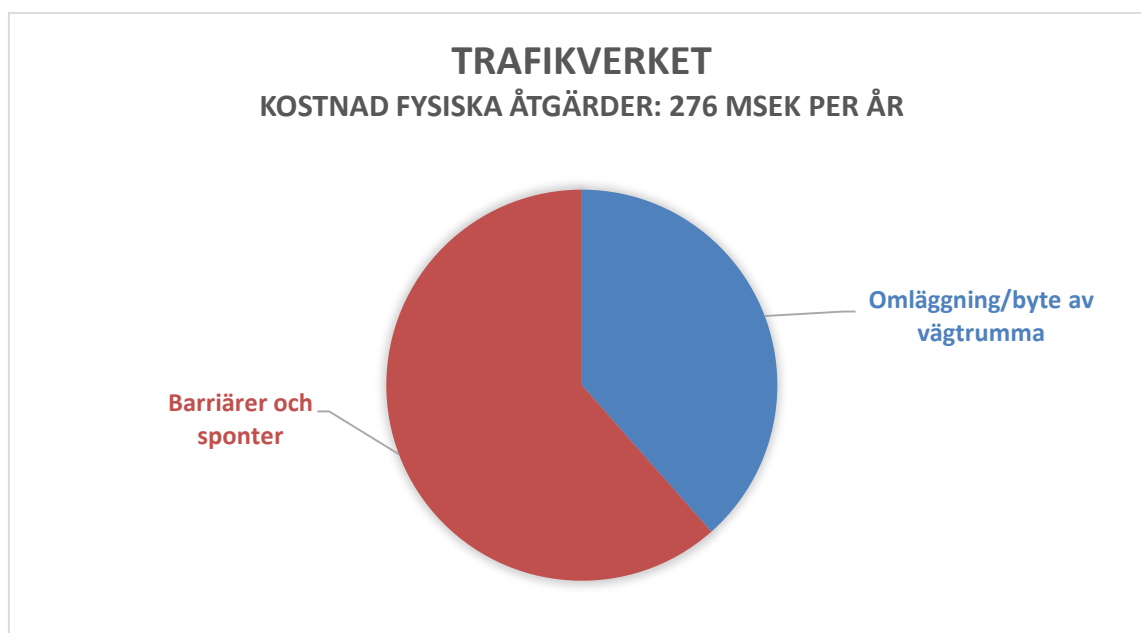

Figur 4.5. Fördelning av kostnader för fysiska åtgärder för staten övergripande.

Trafikverket

För Trafikverkets del finns administrativa kostnader beräknade för en åtgärd kopplad till fysisk påverkan och tillsyn av vandringshinder i vägnätet. Totalt summerar denna åtgärd till en administrativ kostnad på cirka 9 miljoner kronor för förvaltningscykeln.

Det finns två kostnadsberäknade fysiska åtgärder som berör Trafikverket och de är kopplade till miljögifter och fysisk påverkan. Kostnaden kopplad till miljögifter som handlar om barriärer och sponter är något större än den kopplad till fysisk påverkan som innebär omläggning eller byte av vägtrumma. Detta illustreras även i figur 4.6. Kostnaden för Trafikverkets del har beräknats till 276 miljoner kronor per år.

Figur 4.6. Fördelning av kostnader för fysiska åtgärder för Trafikverket.

Verksamhetsutövare

En rad verksamheter producerar samhällsviktiga varor och tjänster, men de ger också upphov till negativ påverkan på vattenmiljön. Exempel på sådana är lantbruk, skogsbruk, industrier och vattenkraftsproduktion. Även om åtgärdsprogrammet inte direkt riktar åtgärder till verksamhetsutövare så är de viktiga aktörer för att genomföra flera av de fysiska åtgärderna för att miljö kvalitetsnormen ska kunna följas. Verksamhetsutövare väntas även bära kostnader för administrativa åtgärder som exempelvis provningskostnader. I åtgärdsprogrammet finns endast åtgärder som inkluderar en utökad tillsyn. Kostnader för detta har beräknats. En utökad tillsyn väntas leda till fler provningsärenden. Av detta skäl har även kostnader för en ökad provning beräknats för både myndigheter och verksamhetsutövare, även om detta inte är en åtgärd i åtgärdsprogrammet. I sammanställningen sist i detta avsnitt behandlas verksamhetsutövare som en och samma aktör varför figurer över kostnader för varje enskild grupp av verksamhetsutövare inte tagits fram nedan. Endast figurer för kostnader för verksamhetsutövare samlat ingår i detta avsnitt.

Industrier

Administrativa åtgärder riktade till länsstyrelserna, kommunerna och Generalläkaren för att minska utsläpp från punktkällor och diffusa utsläpp leder till kostnader som väntas falla på industrierna. Detta väntas leda till omprövnings- och tillsynskostnader för punktkällor. Kostnad för tillståndsprovning eller omprövning av befintligt tillstånd av miljöfarlig verksamhet bedöms tillfalla verksamhetsutövaren. Den administrativa kostnaden uppskattas till 19 miljoner kronor för förvaltningscykeln. Det har inte varit möjligt att uppskatta kostnader för fysiska åtgärder för industrin.

Lantbruk

Kostnader för administrativa åtgärder för lantbruket är huvudsakligen kopplade till sökande och administrativa aktiviteter för att söka stöd för vattenvårdande åtgärder. Dessa åtgärder innefattar åtgärder för minskad övergödning, exempelvis strukturkalkning och anläggande av kalkfilterdiken. Totalt summerar dessa kostnader till 29 miljoner kronor för förvaltningscykeln.

Kostnader för fysiska åtgärder för lantbruket innebär till viss del en nettointäkt för lantbruket. Detta beror på den produktionsökning som exempelvis strukturräkning kan leda till. Även en del av kostnaderna för återställande av vattendrag med fysisk påverkan tillfaller lantbruket. Lantbrukets kostnader för fysiska åtgärder summerar till cirka 7 miljoner kronor per år.

Skogsbruk

Det finns två kostnadsberäknade fysiska åtgärder som berör skogsbruket och dessa är kopplade till fysisk påverkan och åtgärderna restaurering av rensade och rätade vattendrag, samt till fysisk påverkan, miljögifter, övergödning och försurning genom åtgärden ekologiskt funktionella kantzoner.

Kostnaden för skogsbruket för restaurering av rensade och rätade vattendrag beräknas bli 1,1 miljoner kronor per år för att återställa påverkade vattendrags ursprungliga form, variation och läge. Troligen uppstår inga administrativa kostnader för skogsbruket, se dock även stycket om allmän verksamhetsutövare nedan.

Kostnaderna för skogsbruket för ekologiskt funktionella kantzoner består av en förlust av mark för skogsbruket och därmed dess avkastning. Dessa kostnader är beräknade utifrån marknadspriset på skogsmark för varje distrikt vilket ger en totalkostnad för referensalternativet på 1 750 miljoner kronor. Detta är åtgärder som dock i stor utsträckning redan är genomförda på frivillig basis av skogsbruket, då cirka 80 procent av åtgärderna redan bedöms vara genomförda, vilket gör att den årliga kostnaden beräknas till cirka 12 miljoner kronor per år. Totalt summerar kostnader för skogsbrukets fysiska åtgärder till cirka 13 miljoner kronor per år.

Vattenkraftsproducenter

Ett stort antal åtgärder riktas till en miljöanpassad omställning av vattenkraften. Regeringens ambition är att genomförandet av dessa åtgärder i första hand ska bekostas av verksamhetsutövarna, vilket påpekas i både energiöverenskommelsen 2016 och budgetpropositionen för år 2017 (Regeringen, 2016; prop. 2016/17:1). Regeringen har som ambition att återkomma till riksdagen med en proposition avseende nya regler för prövning av vattenverksamhet.

Åtgärder som fiskväg och omläggning av vägtrummor bekostas i första hand av verksamhetsutövarna. De åtgärder som har till syfte att komma till rätta med flödesförändringar orsakade av vattenkraft, utgörs främst av ett årligt kontinuerligt produktionsbortfall till följd av att vatten tappas vid sidan av kraftverket. Ett visst kontinuerligt flöde i vattendraget är en förutsättning för att vattenlevande djur och växter ska kunna leva.

För vattenkraftsproducenter är kostnadssituationen speciell. Dels innebär föreslagna åtgärder som berör denna sektor jämförelsevis stora kostnader och dels är aktuella förslag för finansieringsmodeller under beslutande. Energiöverenskommelsen 2016 föreslår att finansiering av åtgärder för vattenkraftsverksamhet ska ske genom sänkt fastighetsskatt för vattenkraftsbolag. En sänkt skatt väntas innebära minskade skattekostnader för vattenkraftens ägare. Sänkningen av fastighetsskatten syftar till att möjliggöra bland annat finansieringen av vattenmyndigheternas åtgärdsprogram så att vattenkraften lever upp till EU-rätten. Detta upprepas också av regeringen i Budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1). I propositionen framgår också att denna skattesänkning är offentligfinansiellt neutral, vilket gör att hushållen och tjänstesektorn kommer att få en ökad beskattning på el.

För fysiska åtgärder kopplade till vattenkraft används därför två olika exempel för vattenkraftsproducenterna baserade på nuläge respektive om regeringens budgetproposition antas av Riksdagen. De två olika exemplen medför att kostnaderna för åtgärderna fördelas på olika sätt till de olika aktörerna. I nuläget kommer kostnaderna att

hamna på verksamhetsutövarna (vattenkraftsbolagen) efter omprövning av vattendom. I exemplet där regeringens budgetproposition antas av riksdagen i december 2016 innebär detta att skattekostnaderna för vattenkraftsbolagen minskar samtidigt som verksamhetsutövarna står för kostnaderna för åtgärdsprogrammet, och statens skattebortfall täcks av hushållen genom en höjd elskatt. Principiellt innebär ett sådant budgetbeslut utifrån ett fördelningsperspektiv att elkonsumenterna inom hushålls- och tjänstesektorn står för kostnaderna som åtgärdsprogrammet ger upphov till.

Administrativa åtgärder riktade till länsstyrelserna för att minska fysisk påverkan får kostnader som väntas tillfalla vattenkraftsproducenterna. Detta innefattar tillsynskostnader för vattenkraftsanläggningar och dammar. Dessa kostnader uppskattas till totalt 143 miljoner kronor för förvaltningscykeln. Som illustreras av figur 4.7 och 4.8 nedan är denna kostnad helt dominerande av de administrativa kostnaderna som rör samtliga verksamhetsutövare. Om budgetpropositionen antas kommer denna kostnad dock att finansieras av den sänkta fastighetsskatten, så som beskrivits ovan. Detta får fördelningsmässiga konsekvenser eftersom kostnaderna finansieras genom en ökad beskattning på el vilket betalas av hushållen och tjänstesektorn. Den elintensiva industrin berörs inte av höjningen av elskatten. Detta beskrivs vidare nedan under avsnittet ”Enskild”.

Ett antal åtgärder som riktas till flera olika myndigheter för att minska fysisk påverkan ger upphov till kostnader för fysiska åtgärder för vattenkraftsproducenterna. Dessa åtgärder innefattar fiskväg/utrivning av vandringshinder, teknisk fiskväg, fiskväg, miljöanpassade flöden, minimitappning och restaurering av rensade och rätade vattendrag. Kostnaden för vattenkraftsproducenterna för dessa fysiska åtgärder väntas bli 471 miljoner kronor per år för att minska påverkan på berörda vattendrag. Om budgetpropositionen antas väntas vattenkraftsproducenterna istället få ett ökat överskott om cirka 4,3 miljarder kronor per år då avtrappningen av fastighetsskatten efter fyra år fått fullt genomslag från 2,8 procent till 0,5 procent. Med nuvarande taxeringsvärden motsvarar 2,8 procents fastighetsskatt i genomsnitt cirka 8,9 öre/kWh, och efter fullt genomförd avtrappning cirka 1,6 öre/kWh.

Kraftigt modifierade vatten

I åtgärdsprogrammet finns inga åtgärder i vattendrag som klassats som kraftigt modifierade eller konstgjorda vatten med avseende på vattenkraft. Därmed finns inte heller några kostnadsberäkningar med för åtgärder i dessa vattenförekomster. Framtida åtgärder i KMV kan komma att utgöra stora kostnadsposter framöver.

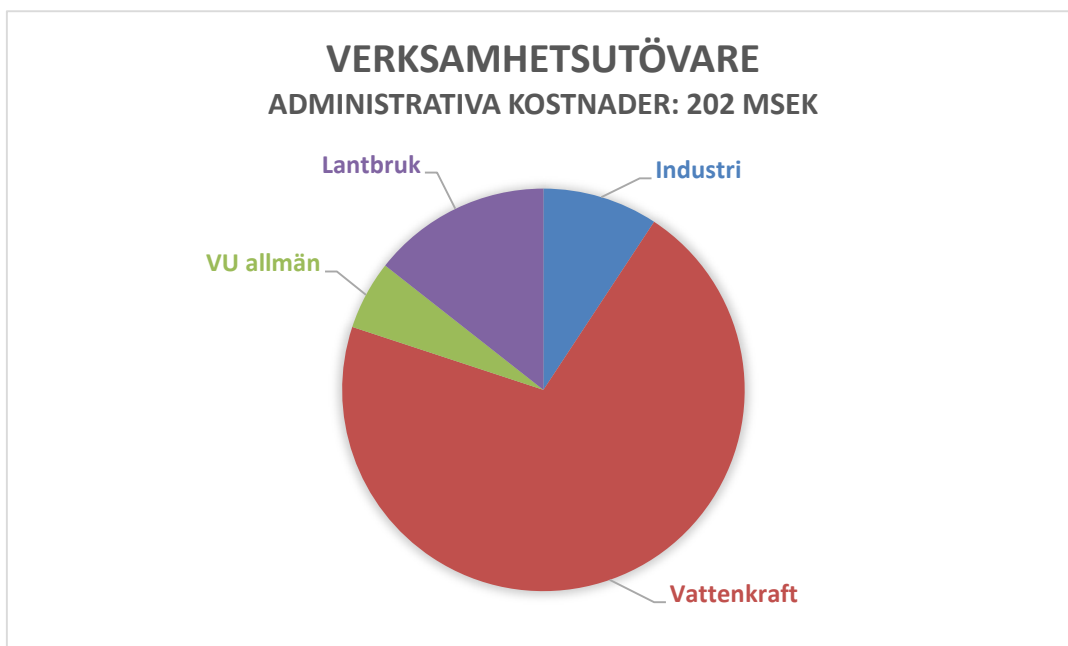
Det finns ett stort glapp mellan den sänkning av fastighetsskatten som budgetpropositionen föreslår och nu beräknade åtgärds-kostnader. 2018 kommer åtgärder riktade mot KMV, vilka kan leda till att åtgärds-kostnaderna ökar. Som beskrivs för kostnader för administrativa åtgärder för vattenkraftsproducenterna ovan får detta fördelningsmässiga konsekvenser. Det beror, som nämns ovan, på att budgetpropositionen föreslår en ökad beskattning på el vilket betalas av hushållen och tjänstesektorn som en möjlig finansiering för vattenkraftens miljöåtgärder. Detta beskrivs vidare nedan under avsnittet ”Enskild”.

Allmän verksamhetsutövare

För fyra administrativa länsstyrelseåtgärder kopplade till förändrade grundvattennivåer och fysisk påverkan väntas kostnaderna tillfalla verksamhetsutövare. Åtgärder innefattar tillstånd för vattenuttag samt tillsyn. Det har dock inte varit möjligt att avgöra vilken verksamhetsutövare som kostnaden kommer att falla på, om det är industri eller kommunal dricksvattenproduktion. Därför ingår dessa kostnader i en aktörskategori där den exakta verksamhetsutövaren är ospecificerad. De totala administrativa kostnaderna för åtgärder där verksamhetsutövare inte är specificerad uppskattas till 11 miljoner kronor för förvaltningscykeln. Inga fysiska åtgärder finns kostnadsberäknade för denna allmänna aktörskategori för verksamhetsutövare.

Sammanfattning samtliga verksamhetsutövare

I figur 4.7 och 4.8 nedan sammanfattas de administrativa kostnader som väntas bäras av berörda verksamhetsutövare (i detta fall industrier, vattenkraftsproducenter och allmän verksamhetsutövare). Det är tydligt från figur 4.7 att merparten av dessa administrativa kostnader tillfaller vattenkraftsproducenterna. Från figur 4.8 illustreras vidare att dessa kostnader till största delen utgörs av tillsynskostnader, vilka följer av åtgärder som innebär utökad tillsyn. De totala administrativa kostnaderna för samtliga verksamhetsutövare uppskattas sammantaget till 202 miljoner kronor för förvaltningscykeln. Dessa kostnader inkluderar inte antagandet om att budgetpropositionen antas utan baseras på dagens finansiering.

Figur 4.7. Fördelning av administrativa kostnader mellan berörda verksamhetsutövare.

Figur 4.8. Fördelning av kostnader för fysiska åtgärder för verksamhetsutövare.

De totala kostnaderna för fysiska åtgärder för samtliga verksamhetsutövare (i detta fall lantbruk, skogsbruk och vattenkraftsproducenter) uppskattas sammantaget till 490 miljoner kronor per år. Huvuddelen av kostnaderna för fysiska åtgärder bärs av vattenkraftsproducenter och utgörs av åtgärder för minskad fysisk påverkan. Precis som för administrativa kostnader ovan inkluderar dessa totala kostnader för fysiska åtgärder för verksamhetsutövare inte antagandet om att budgetpropositionen går igenom, utan baseras på dagens finansiering.

Enskild

Enligt 5 kapitlet 6 § miljöbalken ska ett åtgärdsprogram bland annat innehålla en analys av programmets konsekvenser från allmän och enskild synpunkt. Åtgärdsprogrammet riktar sig till myndigheter och kommuner och är av denna orsak av övergripande karaktär. De administrativa åtgärder som myndigheter och kommuner behöver vidta innebär relativt stor frihet att välja styrmedel för att få till stånd lämpliga fysiska åtgärder. En anledning till att vattenförvaltningens åtgärdsprogram inte riktar sig till enskilda är att det inte kan överklagas.

Åtgärdsprogrammets konsekvensanalys utgår ifrån antaganden om vilka åtgärder som blir aktuella och därmed även vilka åtgärdsprogram som olika samhällssektorer kan komma att få. Detta är så nära som det är möjligt att komma konsekvenser för enskild för ett så pass omfattande åtgärdsprogram med en mångfald av valmöjligheter för de myndigheter och kommuner som är ansvariga för genomförande av administrativa åtgärder.

Med enskild avses nedan de hushåll och fastighetsägare som berörs av åtgärdsprogrammet. Denna tolkning skiljer sig alltså åt jämfört med definitionen av enskild i miljöbalken (se även diskussion och motivering kring detta i avsnitt "Metod" 2.1.1 ovan).

Hushåll

Administrativa åtgärder riktade till länsstyrelserna som är kopplade till övergödning och otillräckligt dricksvattenskydd kommer sannolikt bäras av hushållen genom höjd VA-taxa. Åtgärderna omfattar tillsyn av avloppsreningsverk, tillsyn och provning av enskilda avlopp samt tillstånd för vattenuttag. Den utökade tillsynen väntas leda till fler provningsärenden. Av detta skäl har även kostnader för en ökad provning beräknats som en följd av nämnda åtgärder. Administrativa kostnader associerade till enskilda avlopp utgör cirka 90 procent av de totala administrativa kostnaderna för hushållen. Dessa administrativa kostnader uppskattas till totalt 1 551 miljoner kronor för hushållen under förvaltningscykeln.

Ett antal åtgärder som riktas till ett flertal myndigheter för att minska negativ påverkan på vattenmiljön från övergödning och miljögifter ger upphov till kostnader för fysiska åtgärder för hushållen. Den fysiska åtgärd som berör övergödning innebär kostnader för ökad rening i avloppsreningsverk. Denna åtgärd samt dagvattenåtgärder antas bli finansierad via VA-taxan. Åtgärder för ökad rening i enskilda avlopp väntas huvudsakligen hushållen betala. Denna kostnad dominerar helt hushållens kostnader för fysiska åtgärder och utgör omkring 90 procent av de totala kostnaderna för fysiska åtgärder. Sammanlagt summerar kostnader för fysiska åtgärder till 1 340 miljoner kronor per år.

Kostnader för fysiska åtgärder för att minska fysisk påverkan från vattenkraftsproduktion och dammar kan komma att läggas på hushållen om budgetpropositionen antas, se diskussion ovan. Dessa fysiska åtgärder omfattar fiskväg/utrivning av vandringshinder, teknisk fiskväg, fiskväg, miljöanpassade flöden, minimitappning, och restaurering av rensade och rätade vattendrag. Som nämnts väntas kostnaden för *vattenkraftsproducenterna* för dessa fysiska åtgärder bli 471 miljoner kronor per år. Som beskrivs ovan väntas dessa kostnader stiga avsevärt under kommande år när åtgärder riktade mot KMV utformas. Dessa åtgärder väntas bli kostnadsdrivande men kan inte beräknas förrän åtgärderna är utformade. Som också beskrivs ovan föreslår budgetpropositionen en ökad beskattning på el vilket betalas av hushållen och

tjänstesektorn som en möjlig finansiering för vattenkraftens miljöåtgärder. Det innebär en tillkommande kostnad på 3 675 miljoner kronor per år inklusive moms för hushållen vid fullt genomslag av skatthöjningen. Det bör dock beaktas att skatthöjningen även är avsedd att finansiera statens minskade skatteintäkter vid sloandet av kärnkraftens effektskatt och sannolikt kommande åtgärder för KMV.

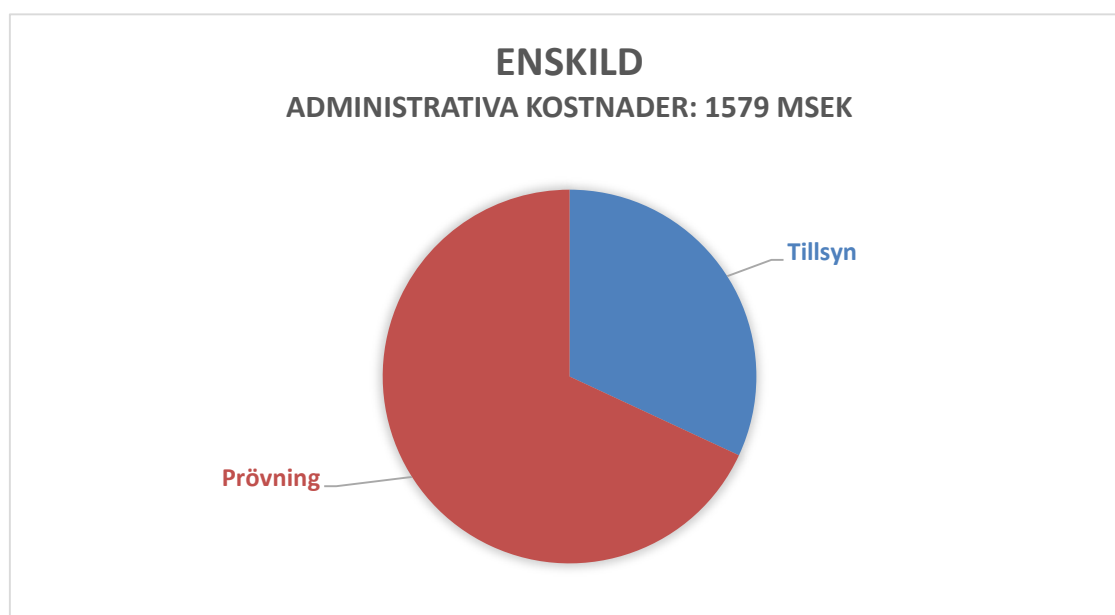
Fastighetsägare

Administrativa åtgärder riktade till länsstyrelserna kopplade till fysisk påverkan väntas falla på fastighetsägare. En fastighetsägare kan vara kopplad till såväl jordbruk som skogsbruk och behöver ta kostnaden för utökad tillsyn för aktiviteter som markavvattning, rensning och sjösänkning eftersom detta är anmälningspliktig verksamhet. Den utökade tillsynen väntas leda till fler provningsärenden. Dessa administrativa kostnader uppskattas till 28 miljoner kronor för fastighetsägarna under förvaltningscykeln.

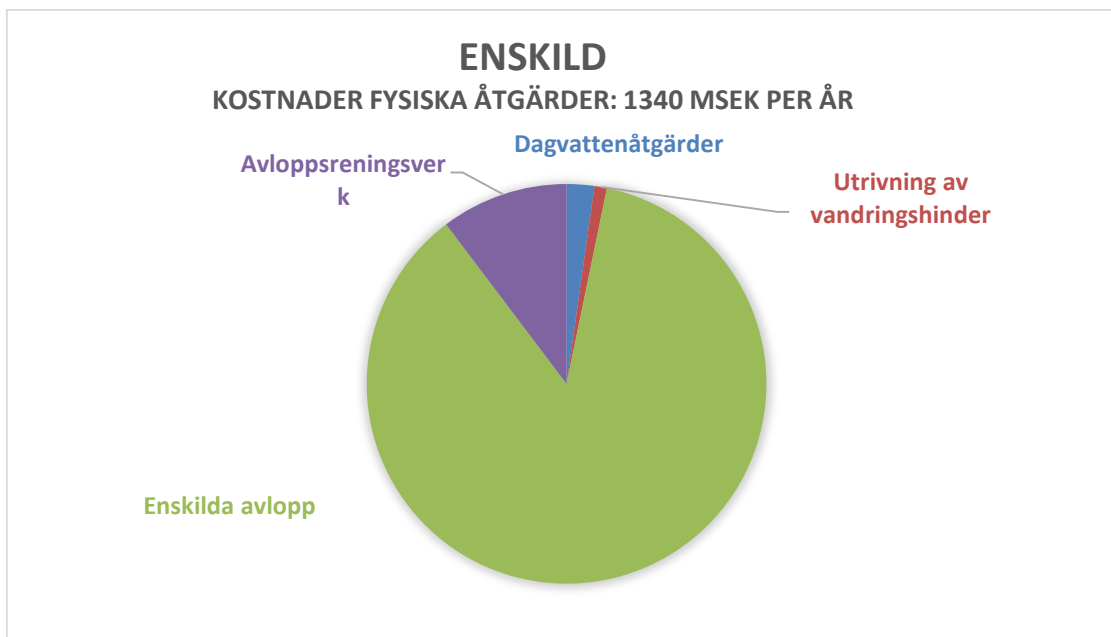
Åtgärder som riktas till myndigheter för att minska fysisk påverkan genom utrivning av vandringshinder ger upphov till kostnader för fysiska åtgärder för fastighetsägare. Få fastighetsägare kan knytas till vandringshinder och därför har ett antagande gjorts att 5 procent av kostnaden för denna fysiska åtgärd faller på fastighetsägare. Eftersom det är svårt att juridiskt knyta verksamhetsutövare till vandringshinder hamnar, som ovan beskrivits, den stora delen av denna åtgärds kostnad på staten. Kostnader för fysiska åtgärder uppskattas till cirka 13 miljoner kronor per år för fastighetsägare.

Sammanfattning enskild

I figur 4.9 nedan sammanfattas de kostnader som väntas falla på enskild (i detta fall hushåll och fastighetsägare). Dessa kostnader inkluderar inte ett antagande om att budgetpropositionen antas utan utgår ifrån dagens finansiering. Från figur 4.9 illustreras att de administrativa kostnader som väntas bäras av berörd enskild till allra största delen utgörs av kostnader för provning. Detta är kostnader som åtgärden om utökad tillsyn väntas leda till. De totala administrativa kostnaderna för enskild uppskattas sammantaget till 1 579 miljoner kronor för förvaltningscykeln.

Figur 4.9. Administrativa kostnader fördelade på åtgärder för enskild.

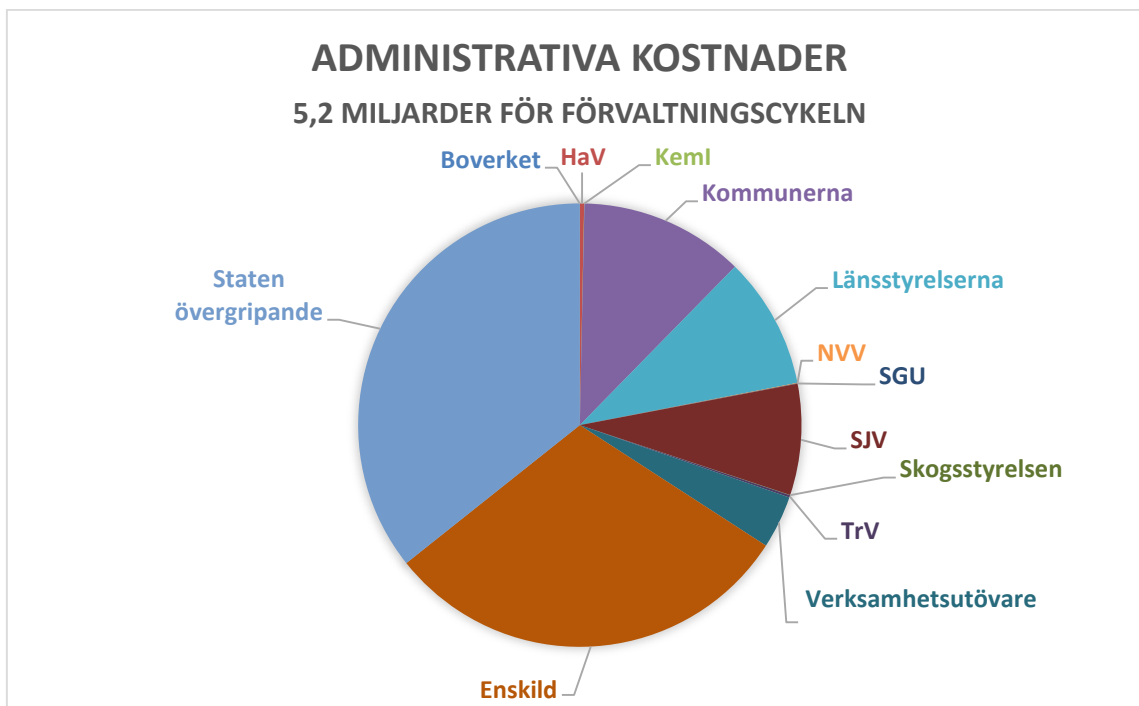

Figur 4.10 Kostnader för fysiska åtgärder fördelade på åtgärder för enskild.

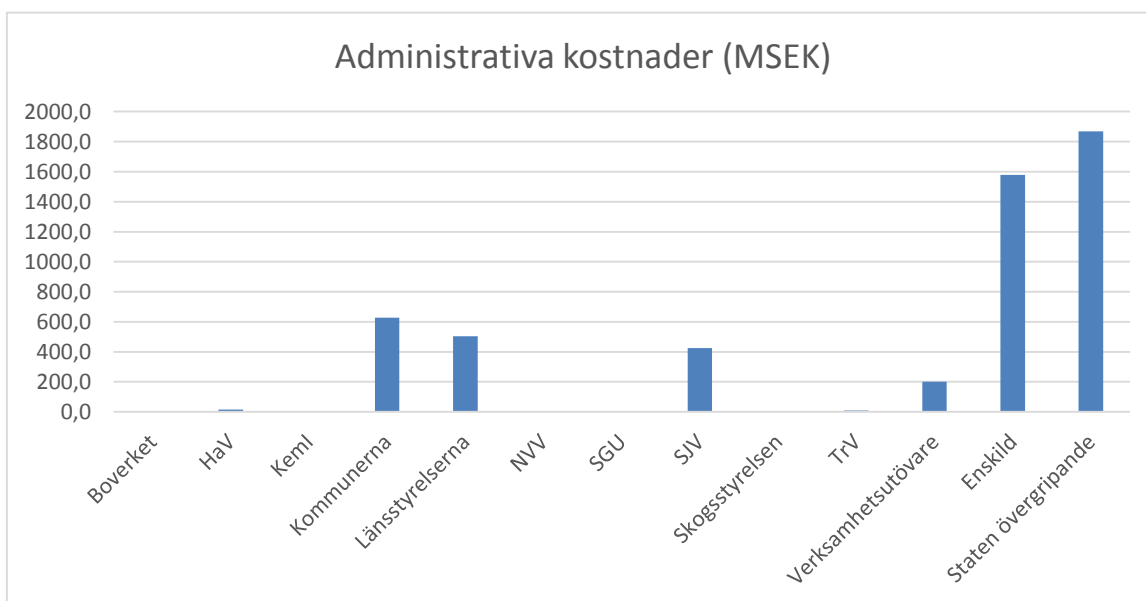
De totala kostnaderna för fysiska åtgärder samlat för enskild (i detta fall hushåll och fastighetsägare) uppskattas sammantaget till 1 340 miljoner kronor per år. Den fysiska åtgärden om att åtgärda enskilda avlopp dominerar helt de andra kostnaderna för fysiska åtgärder. Kostnaden utgör cirka 90 procent av de totala kostnaderna för fysiska åtgärder för enskild, vilket illustreras i figur 4.10 Snittkostnaden per hushåll för att åtgärda ett enskilt avlopp beräknas till cirka 8 000 kronor per år med en beräknad teknisk livslängd på 30 år. Detta innebär att investeringskostnad och driftskostnad är beräknad över hela den tekniska livslängden. Den årliga kostnaden uppstår för hushållet varje år över hela tidsperioden. Fastighetsägarnas andel av kostnaderna för fysiska åtgärder utgör cirka en procent av totala kostnader för enskild. Precis som för administrativa kostnader ovan inkluderar dessa totala kostnader för fysiska åtgärder för enskild inte antagandet om budgetpropositionen utan utgår ifrån dagens finansiering.

Sammanställning av kostnader för samtliga berörda aktörer

Nedan sammanfattas de kostnader som beskrivits i avsnitt "Kostnad per aktör" xx ovan samlat för samtliga berörda aktörer. De kostnader som presenteras nedan baseras på dagens befintliga finansiering (alltså inte på ett antagande om att budgetpropositionen antas). De totala administrativa kostnaderna för samtliga aktörer summerar till cirka 5,2 miljarder kronor för förvaltningscykeln. Hur dessa kostnader för administrativa åtgärder fördelar sig illustreras av figurerna 4.11 och 4.12 nedan. Posterna staten övergripande och enskild väntas bära ungefär lika stora delar av kostnaderna, sammanlagt knappt tre fjärdedelar av totala kostnader. Knappt en åttondel bärs av länsstyrelserna och en lika stor del av kommunerna.

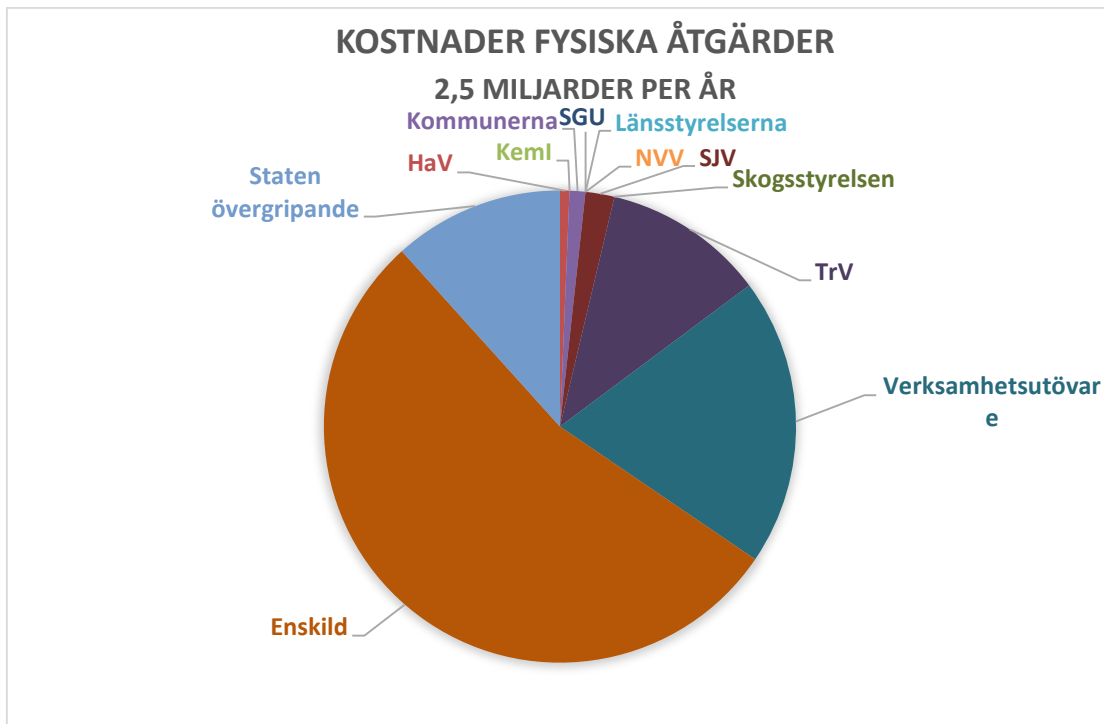

Figur 4.11. Totala administrativa kostnader fördelade på berörda aktörer för hela förvaltningscykeln

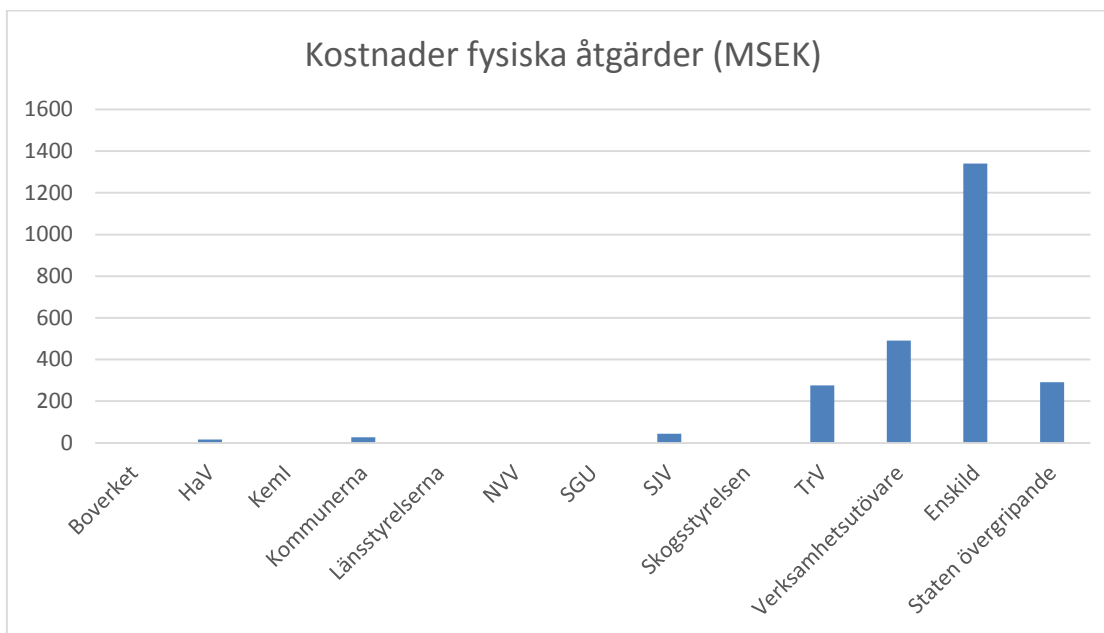

Figur 4.12. Totala administrativa kostnader fördelade på berörda aktörer för förvaltningscykeln (miljoner kronor).

De totala kostnaderna för fysiska åtgärder för samtliga aktörer summerar till cirka 2,5 miljarder kronor per år. Hur dessa kostnader för fysiska åtgärder fördelar sig illustreras av figur 4.13 och 4.14 nedan. Enskild väntas bära ungefär hälften av beräknade kostnader för fysiska åtgärder. Verksamhetsutövare bär cirka en fjärdedel av kostnaderna. Staten övergripande respektive Trafikverket bär knappt en åttondel var.

Figur 4.13. Totala kostnader för fysiska åtgärder fördelade på berörda aktörer.

Figur 4.14. Totala kostnader för fysiska åtgärder fördelade på berörda aktörer per år (miljoner kronor).

Tabell 4.5 nedan illustrerar en sammanställning av de kostnader som beskrivits för aktörerna ovan. Kostnader för administrativa åtgärder gäller för hela förvaltningscykeln. Kostnader för fysiska åtgärder är angivna per år.

	Administrativa kostnader (miljoner kr)	Kostnader för fysiska åtgärder (miljoner kr/år)
Boverket	0,5	0
Havs- och Vattenmyndigheten	16	16
KemI	1	0
Kommunerna	628	27
Länsstyrelserna	504	0*
Naturvårdsverket	2	0
SGU	2	0
Jordbruksverket	424	44
Skogsstyrelsen	1	0
Trafikverket	9	276
Verksamhetsutövare	202	491
Enskild	1 579	1 340
Staten övergripande	1 869	291
Summa	Cirka 5 200 miljoner kronor (för hela förvaltningscykeln)	Cirka 2 500 miljoner kronor (per år)

* I analysen har de fysiska åtgärdskostnaderna som förväntas finansieras med olika åtgärds-potter inte kunnat fördelas till länsstyrelserna utan läggs i den Staten övergripande.

I Ramdirektivet för vatten anges kostnadstäckning och principen om att förorenaren betalar som motiv för att genomföra en fördelningsanalys. Fördelningsanalysen ovan illustrerar hur kostnaderna från åtgärdsprogrammet fördelas sig på myndigheter, kommuner, verksamhetsutövare och enskild. Till följd av finansieringslösningar som landsbygdsprogrammet och förslag i den kommande budgetpropositionen kan det konstateras att ett fåtal berörda sektorer väntas bära sina egna kostnader för de åtgärder som åtgärdsprogrammet innebär. Detta gäller även för åtgärder i avloppsreningsverk och för enskilda avlopp. Hushållen väntas bära merparten av dessa kostnader eftersom åtgärderna troligen finansieras genom en höjd VA-taxa. På detta sätt har Sverige full kostnadstäckning för föreslagna åtgärder.

Åtgärdsprogrammets konsekvenser för vattenkraften

Vattenkraften levererar en samhällsnytta i form av elenergi, till vilken också ska räknas nyttorna av att vattenkraften har elsystemets största potential för balans- och reglerkraft. Sekundära nyttor genereras i form av exportintäkter för el och arbetstillfällen, även om vattenkraften är att betrakta som en kapitalintensiv verksamhet och därmed har få arbetstillfällen sett till insatt kapital. Vattenkraften har dock stora effekter på vattenmiljöerna och åtgärdsprogrammet innehåller aktiviteter som syftar till att få till rimliga åtgärder i de vattenförekomster som berörs. Utifrån detta har regeringen i sitt beslut efterfrågat redovisning av åtgärdsprogrammets konsekvenser för elsystemet och dess balans och reglerkraft.

Generellt så delar man in vattenkraftverken i storskalig och småskalig vattenkraft där den storskaliga vattenkraften omfattar kraftverk med en installerad effekt som överstiger 10 MW. I Sverige finns det omkring 2 100 vattenkraftverk som under ett normalår tillsammans producerar cirka 66 TWh. Av dessa kraftverk är 208 stycken storskaliga, vilket motsvarar knappt tio procent av det totala antalet alla vattenkraftverk. Dessa anläggningar står tillsammans för cirka 94 % av den totala produktionen av el från vattenkraft i Sverige (tabell 4.6).

Tabell 4.6. Antal vattenkraftverk i Sverige och deras elproduktion

Installerad effekt	Antal kraftverk	Produktion (TWh)	Andel av vattenkraftsproduktionen
Storskalig vattenkraft (>10 MW)	208	62	93,5 %
Mellanstor vattenkraft (1,5-10 MW)	187	2,6	3,9 %
Småskalig vattenkraft (<1,5 MW)	Ca 1 700	1,7	2,6 %

Mellanstor vattenkraft definieras som kraftverk med en installerad effekt i intervallet 1,5 till 10 MW. Sverige har 187 mellanstora vattenkraftverk vilka sammanlagt producerar ca 3,9 procent av Sveriges vattenkraftsel. De minsta kraftverken, med installerad effekt <1,5 MW, är cirka 1 700 till antalet och bidrar med cirka 2,6 procent av den totala vattenkraftsproduktionen.

Balans- och reglerkraft tillförs till största delen från den storskaliga vattenkraften och majoriteten av regleringskapaciteten vid den småskaliga vattenkraften finns vid de mellanstora vattenkraftverken (1,5 – 10 MW).

Åtgärder för att förbättra miljö kvaliteten i vattenförekomster med vattenkraft kommer att medföra konsekvenser för energisystemet i Sverige. Åtgärdsprogrammet innehåller åtgärder riktade till de vattenförekomster som inte är utpekade som kraftigt modifierade vatten (KMV) eller konstgjorda vatten (KV) med avseende på vattenkraft. Dessa vattenförekomster producerar idag cirka 18 procent av den totala vattenkraftsproduktionen (tabell 4.7). Övriga vattenförekomster med vattenkraft är förklarade som KMV eller KV.

I enlighet med vattenförvaltningsförordningen 4. Kap 3§ VFF får vattenmyndigheterna förklara vattenförekomster som KMV eller KV (mer beskrivning av resultat och tillvägagångssätt redovisas i Förvaltningsplanen del 2 samt i bilaga 1). För dessa vatten gäller att miljö kvalitetsnormen god ekologisk potential (GEP) ska nås istället för god ekologisk status (GES) vilket gäller för naturliga vatten. I vissa fall kan det även bli aktuellt med undantag enligt VFF 4 kap 9 & 10 §§ gällande tidsfrist och mindre strängt krav. Genom att tillämpa 4 kap 3§ tas hänsyn till att åtgärder för att nå god ekologisk status i vattenförekomsten skulle medföra en betydande påverkan på en samhällsviktig verksamhet.

Att förklara ett vatten som KMV eller KV och därefter föreslå en lämplig miljö kvalitetsnorm där det sammanlagda åtgärdsbehovet inte får leda till en betydande påverkan på energisystemet är en komplicerad process. Vattenmyndigheterna har därför under 2016 startat ett projekt som ska ta fram åtgärdsplaner för de avrinningsområden som innehåller KMV eller KV med avseende på vattenkraft. Åtgärdsplanerna ska ligga till grund för beslut om miljö kvalitetsnormer för KMV och KV med avseende på vattenkraft, som ska fattas i december 2018.

I projektet ingår att genomföra avvägningar avseende eventuella åtgärders effekt på natur-, energi- och kulturmiljö värden i ett nationellt perspektiv inom och mellan avrinningsområden. Där kommer åtgärder som ger en hög miljö nytta med en begränsad påverkan på energivärdet få en hög prioritet och tvärt om. Detta förfaringssätt är i enlighet med den nationella strategin för vattenkraft och miljö som togs fram av Energimyndigheten och Havs- och vattenmyndigheten under 2014. Översyn av om ytterligare vattenförekomster ska förklaras som KMV eller KV på grund av vattenkraft ingår också i projektet.

Som underlag till beräkningarna har vattenmyndigheterna tillgång till data om cirka 1 800 vattenkraftverk samt deras normala årsproduktion. Enligt detta underlag uppgår den nationella årsproduktionen av el från vattenkraft till cirka 63,4 TWh. Fördelning av produktionen visas i tabell 4.7.

Tabell 4.7. Redovisning av årsproduktion i TWh samt i procent av den sammanlagda årsproduktionen från vattenkraft uppdelat på de kraftverk som ligger i KMV respektive de som inte ligger i KMV. För de kraftverk som ligger i vatten som inte är KMV redovisas de medelstora till storskaliga (>1,5 MW i installerad effekt) samt de småskaliga separat.

Installerad effekt	Kraftigt modifierade vatten (KMV)/ Naturliga vatten (NV)	MKN	Total årsproduktion	% av total årsproduktion
Medelstora - stora kraftverk (>1,5 MW)	KMV	God ekologisk potential	52 TWh	82 %
Medelstora-stora kraftverk (>1,5 MW)	NV	God ekologisk status	10 TWh	15,8 %
Små kraftverk (<1,5 MW)	NV	God ekologisk status	1,4 TWh	2,2 %

Med ovanstående som grund kan man konstatera att åtgärder vid kraftverk i kraftigt modifierade vatten kan få en stor effekt på den nationella årsproduktionen av el. Även åtgärder i de medelstora till storskaliga kraftverken som ligger i vatten som inte är utpekade som KMV kan få en viss påverkan på den totala produktionen av el från vattenkraft. Det som också är tydligt är att åtgärder i de små vattenkraftverken inte ger en väsentlig påverkan på den totala produktionen av el. All balans- och reglerkraft av betydelse ligger inom kraftverk med installerad effekt > 1,5 MW.

Som nämnts ovan så ingår det i vattenmyndigheternas projekt avseende åtgärdsplaner för vattenkraft i kraftigt modifierade vatten att se över om ytterligare vattenförekomster bör föreslås som KMV. Detta gäller då för de vattenkraftverk med installerad effekt > 1,5 MW som nu ligger inom vattenförekomster som ska uppnå miljö kvalitetsnormen god ekologisk status. Mycket arbete återstår och det är därför svårt att helt beräkna åtgärdsprogrammets konsekvenser för vattenkraften i nuläget. Detta kommer att tydliggöras fram till 2018 då beslut ska fattas om miljö kvalitetsnormer för kraftigt modifierade vatten (KMV) med avseende på vattenkraft.

Konsekvenser för att nå generationsmålet

Genomförande av vattenförvaltningens åtgärdsprogram är av avgörande betydelse för att nå flera av de svenska miljömålen och generationsmålet. Miljö kvalitetsmålen beskriver önskvärd tillstånd i den svenska miljön och de anger vad som krävs för att vårt svenska samhälle ska anses vara ekologiskt hållbart. Generationsmålet ger vägledning, för alla aktörer i samhället, för den samhällsomställning som behöver ske inom en generation för att miljö kvalitetsmålen ska nås. Omställningen ska inte medföra att vi exporterar miljö- och hälsoproblem till andra länder.

Samtliga myndigheter har i uppdrag att verka för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen. Etappmål ger vägledning för de samhällsförändringar som är nödvändiga. Etappmål finns för biologisk mångfald men saknas inom flera av de övriga vattenrelaterade miljömålen. Det ligger ett ansvar på myndigheter att väga in såväl miljö målen som generationsmålet vid genomförandet av vattenförvaltningens åtgärdsprogram.

Vattenförvaltningens åtgärdsprogram bedöms ha stor betydelse för att nå generationsmålet. Det finns dock några delar i generationsmålet som inte kopplar tydligt till åtgärdsprogrammet. Det gäller till exempel att andelen förnybar energi ska öka och att konsumtionsmönstren av varor och tjänster ska orsaka så små miljö- och hälsoproblem som möjligt. De delar av åtgärdsprogrammet som riktar sig till vattenkraften påverkar

generationsmålet kopplat till förnybar energi. I det kommande arbetet med att ta fram förslag på åtgärder för vattenkraft i vattenförekomster som klassas som kraftigt modifierade blir avvägning mellan energimål och miljömål en viktig del. Målsättningen är att minimera påverkan på energiproduktionen och maximera miljönytterna.

Finansiering av åtgärdsprogrammet

Finansieringen av åtgärdsprogrammet kan delas upp i finansiering av myndigheters och kommuners åtgärder och finansiering av de fysiska åtgärderna som följer av att dessa åtgärder tillämpas.

Myndigheter och kommuners finansiering av styrmedel sker inom ramen för ordinarie budgetprocess för anslag, avgifter och inomstatliga bidrag från andra myndigheter och följer i övrigt bemyndiganden och regleringsbrev från regeringen.

Finansiering av fysiska åtgärder ska enligt vattendirektivet bland annat bygga på principen om att förorenaren skall betala. I miljöbalken står att *”alla som bedriver en verksamhet.. skall vidta de försiktighetsmått som behövs för att förebygga, hindra eller motverka skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön”*. Principen om att förorenaren betalar används inte strikt utan hänsyn tas bland annat till om det är skäligt.

Återflöden av EU-medel från Jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska fiskerifonden kan förstärka finansiering av framförallt olika fysiska åtgärder.

Myndigheters och kommuners behov av ytterligare finansiering

För myndigheter och kommuner är det framförallt tre områden som bedöms vara underfinansierade:

- tillsyn,
- tillståndsprovning och
- vattenskyddsområden.

Länsstyrelserna bedöms sakna möjlighet att bedriva en aktiv tillsyn som är förenlig med det ansvar som följer av miljöbalken och miljötillsynsförordningen. Detta beror på att länsstyrelserna vare sig kan ta ut full kostnadstäckning för den tillsyn de ansvarar för att genomföra eller får behålla de tillsynsavgifter som tas in.

För att kunna upprätthålla och förbättra effektiviteten i provningen och fortsatt arbeta för kortare handläggningstider krävs en långsiktig och permanent generell resursförstärkning av Länsstyrelserna. Länsstyrelserna har tillsammans med Naturvårdsverket i olika utredningar förordnat att höja de årliga provnings- och tillsynsavgifterna samt att låta uttagna avgifter för provning och tillsyn återföras direkt eller via anslag till tillsynsmyndigheten för att finansiera den tillsyn som behövs.

Befintlig finansiering av fysiska åtgärder

Finansiering av fysiska åtgärder sker genom någon av följande mekanismer:

- Principen att förorenaren betalar med full, delvis eller ingen överföring av kostnaden på konsumenten eller fastighetsägaren,
- Återflöden från EU-fonder som utbetalas som bidrag med olika grad av medfinansiering från statens eller myndigheter,
- Statliga anslag som utbetalas som bidrag med olika grad av medfinansiering och
- Medel från ideella fonder.

För vissa fysiska åtgärder, till exempel relaterat till avlysta flottleder och markavvattning, saknas helt finansiering.

I nedanstående diagram beskrivs den befintliga årliga finansieringen av fysiska åtgärder. Redovisningen gör inte anspråk på att vara komplett då det är svårt att hitta specifika

uppgifter om finansiering av vattenrelaterade fysiska åtgärder men redovisningen ger en allmän uppfattning av kostnadernas storlek.

Finansieringen av fysiska åtgärder beräknas till cirka 25 miljarder kronor per år. I denna summa är inte till exempel miljöskyddskostnader för branscherna jordbruk, jakt, fiske och vattenbruk eller försvarets efterbehandling av förorenade områden medräknade pga. av brist på tillgänglig statistik.

Principen att förorenaren betalar med överföring av miljöskyddskostnaden på konsument eller fastighetsägare är genomförd inom industrin och VA-kollektivet liksom för fastighetsägare med enskilda avlopp. Inom områden där ingen ansvarig verksamhetsutövare kan knytas till åtgärdsobjektet, såsom för kalkning och efterbehandling av förorenad mark, tar staten det finansiella ansvaret. För åtgärder inom övergödning och fysisk påverkan sker finansiering i stor utsträckning med hjälp av bidrag.

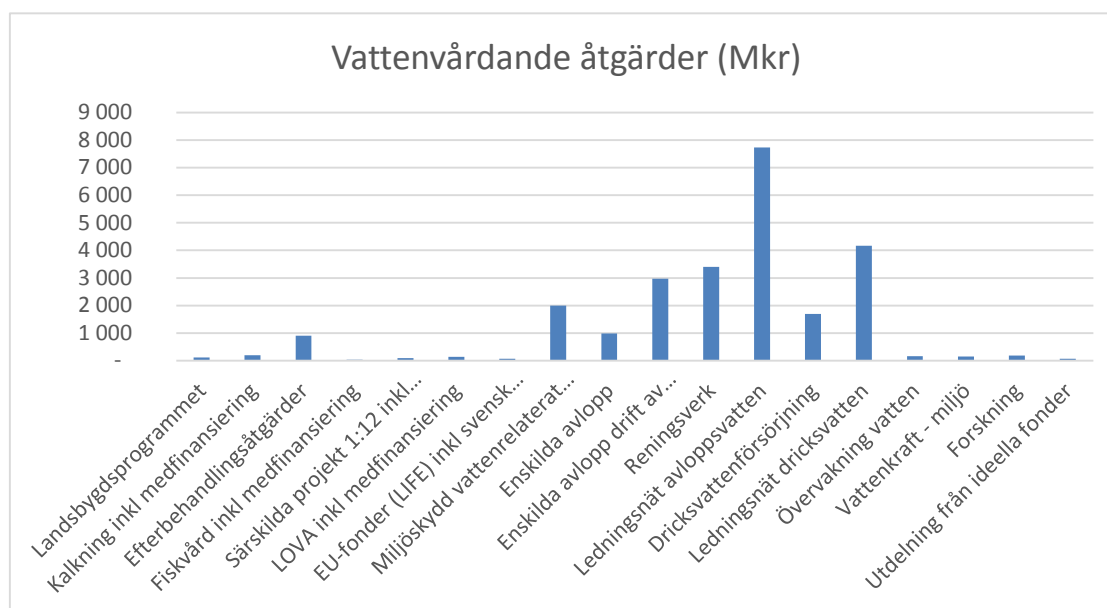

Diagram 4.1. Årlig finansiering av fysiska vattenvårdande åtgärder.

Landsbygdsprogrammet inklusive Greppa Näringen: Åtgärderna som finansieras av landsbygdsprogrammet bedöms bidra till vattenrelaterade åtgärder och rådgivning med 119 miljoner årligen.

Kalkning inklusive medfinansiering: Kalkningen finansieras till hälften av statens utgiftsområde 20, anslag 1:12 Åtgärder för havs- och vattenmiljö med närmare 100 miljoner kronor per år. Länsstyrelser och kommuner medfinansierar åtgärden med ungefär lika mycket årligen.

Efterbehandlingsåtgärder: Efterbehandlingsåtgärder av förorenade områden där verksamhetsutövare inte kan hållas ansvarig för sanering finansieras genom statens utgiftsområden 20, anslag 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden. Länsstyrelsernas medfinansiering är ungefär 10 procent. Den totala finansieringen är drygt 900 miljoner kronor per år.

Fiskevård, särskilda 1:11-projekt, LOVA och LIFE inklusive medfinansiering: Åtgärder för cirka 340 miljoner kr årligen inom fiske och vattenvård, finansieras av EU-medel eller statens utgiftsområde 20, anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö. Medfinansiering krävs oftast av staten, centrala myndigheter, länsstyrelser, kommuner eller den som utför åtgärden.

Miljöskydd vattenrelaterat (industrin): Industrin genomför vattenrelaterade åtgärder för cirka 2 miljarder kronor årligen enligt SCB:s statistik över branscherna med SNI-kod 07-

33, 35 och 36. Nedjustering har gjorts av kostnaderna i branschen vattenförsörjning, vilket är de kommunala aktiebolagen inom VA-sektorn, som istället redovisas samlat under VA-kollektivet.

Enskilda avlopp: Den årliga kostnaden för installation av nya anläggningar uppgår till cirka 1 miljard kronor och driftskostnaden för befintliga enskilda avlopp till nästan tre miljarder. Kostnaden landar på de enskilda fastighetsägarna..

VA-kollektivet: Benämningen VA-kollektivet innefattar reningsverk, ledningsnät för avlopp, dricksvattenförsörjning och ledningsnät för dricksvatten. Utifrån VA-taxan beräknas branschen omsätta cirka 17 miljarder kr årligen.

Övervakning av vatten: Övervakningen beräknas kosta cirka 164 miljoner kronor per år. Finansiering sker via staten och av verksamhetsutövare.

Vattenkraft - miljö: Den uppskattade kostnaden för nybyggnation av fiskvägar (cirka 200 stycken), produktionsbortfall för minimitappning och avsättning till bygdemedel är cirka 160 miljoner kronor per år. Finansiering står verksamhetsutövaren för.

Forskning: I forskningsanslagen om cirka 185 miljoner kronor inkluderas anslag till SMHI vattenförvaltning, SLU Aqua, BNI, Havsmiljöinstitutet, Mistra, Havs- och vattenmyndigheten, FORMAS, SEI, IVL, projekt inom Miljöforskningsanslaget, projekt inom Östersjöprogrammet BONUS, WATERS och SPEQS.

Utbetalning från ideella fonder: De medel som årligen betalas ut från fonderna som har helt eller delvis en inriktning för finansiering av åtgärder i vatten. Fonderna är Stiftelsens Alvins fond för fågelskydd, Naturskyddsföreningens miljöfond, Världsnaturfondens innovativa naturvård, Sportfiskarnas fiskevårdsfond, Stiftelsen svensk våtmarksfond och Stiftelsen Baltic Sea 2020 uppgår sammanlagt till cirka 70 miljoner per år.

Då det finns ett underskott i genomförandet av myndigheter och kommuners befintliga styrmedel blir det naturligt att det också finns underskott i genomförandet av de fysiska åtgärderna. Redovisningen gör inte anspråk på att vara komplett då det är svårt att hitta specifika uppgifter om finansiering av vattenrelaterade åtgärder men redovisningen ger en uppfattning i stora drag.

4. Samlad redovisning av åtgärder enligt artikel 11.3 och 11.4 i ramdirektivet för vatten

Metod för bedömning av grundläggande och kompletterande åtgärder

Av 6 kap. 5 § vattenförvaltningsförordningen framgår det att ett åtgärdsprogram ska innehålla sådana åtgärder och hänvisningar till övrig lagstiftning som avses i artikel 11.3, 11.4 och 11.6 i ramdirektivet för vatten. Artikel 11.3 och 11.4 handlar om vilka grundläggande respektive kompletterande åtgärder som åtgärdsprogrammet ska innehålla. De grundläggande åtgärderna utgör miniminivån för vilka åtgärder som ska vidtas, och om dessa inte är tillräckliga för att säkerställa att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas ska även kompletterande åtgärder genomföras. Det finns två typer av grundläggande åtgärder: dels de som följer av artikel 11.3 a i ramdirektivet för vatten, till följd av ett antal EU-direktiv som anges i artikel 10 och bilaga VI, del A i direktivet, dels de som följer av artikel 11.3 b-1 i direktivet. Kompletterande åtgärder enligt artikel 11.4 kan vara i stort sett vilka åtgärder som helst därutöver, men i bilaga VI, del B i ramdirektivet för vatten räknas en mängd exempel på sådana åtgärder upp.

De *grundläggande åtgärderna* är alltså en utgångspunkt för det åtgärdsarbete som ska bedrivs av myndigheter och kommuner med stöd av befintlig lagstiftning. Grundläggande åtgärder enligt artikel 11.3 i direktivet kan i vissa fall också omfatta behov av nya eller förstärkta regleringar via miljöbalken och relaterad lagstiftning. Exempel på detta kan vara behov av nya eller uppdaterade föreskrifter om den befintliga regleringen inte bedöms ge tillräckligt utrymme för en tillämpning som säkerställer att artikel 11.3 följs. De grundläggande åtgärderna omfattar både befintlig lagstiftning och den praktiska tillämpningen av den. De grundläggande åtgärderna ska, så långt som möjligt, genomföras inom myndigheters och kommuners ordinarie uppdrag. En del av processen med framtagande av åtgärdsprogram är att gå igenom befintlig nationell lagstiftning och dess tillämpning, för att se om den i sin nuvarande utformning och omfattning leder till att miljökvalitetsnormerna kan följas, eller om det behövs ytterligare åtgärder för att säkerställa genomförandet.

Kompletterande åtgärder är de ytterligare åtgärder som behöver utformas för att kunna följa miljökvalitetsnormer efter att de grundläggande åtgärderna har vidtagits. De kan bestå av: nya föreskrifter och andra styrmedel som går utöver de som är identifierade som grundläggande, aktiviteter, information, rådgivning, utredning eller forskning.

Såväl grundläggande som kompletterande åtgärder kan finansieras med stöd från EU-fonder, statliga anslag och andra typer av projektmedel och miljöinvesteringar.

Jämförelse – Åtgärdsprogram 2009-2015 och 2016-2021

Vid bedömning av grundläggande och kompletterande åtgärder har de bedömningar som gjordes i Åtgärdsprogram 2009-2015 beaktats. I åtgärdsprogrammet som fastställdes 2009 bedömdes 22 av 38 åtgärder (58%) vara grundläggande åtgärder och resterande kompletterande åtgärder. De grundläggande åtgärderna i åtgärdsprogram 2009-2015 är främst åtgärder som handlar om att förbättra tillämpningen och utveckling av befintlig lagstiftning. Denna princip har använts vid bedömningen för åtgärdsprogram 2016-2021. Det finns även åtgärder i åtgärdsprogram 2009-2015 som handlar om ökat kunskapsunderlag och prioritering som bedömts som grundläggande. I det reviderade åtgärdsprogrammet för 2016-2021 har denna typ av åtgärder bedömts som kompletterande då de inte följer av befintlig lagstiftning och således inte följer av artikel 11.3 utan i större utsträckning 11.4.

Vattenmyndighetens Åtgärdsprogram 2016-2021 innehåller sammanlagt 57 åtgärder riktade till myndigheter och kommuner. Av dessa bedöms 29 åtgärder huvudsakligen vara kopplade till grundläggande åtgärder enligt artikel 11 b-1, medan 28 åtgärder bedöms

huvudsakligen kopplade till kompletterande åtgärder enligt artikel 11.4. Samtidigt ska det påpekas att åtminstone 5 åtgärder innehåller inslag av både grundläggande och kompletterande åtgärder och därför har redovisats i båda tabellerna.

Samlad redovisning för Åtgärdsprogram 2016-2021

De grundläggande åtgärderna enligt artikel 11.3 a) i direktivet är implementerade i svensk lagstiftning, tabell 4.8. De grundläggande åtgärderna enligt artikel 11.3 b-l i direktivet är också i allt väsentligt reglerade i svensk lagstiftning och de grundläggande åtgärderna i åtgärdsprogrammet är kopplade till dessa, se tabell 4.9. De kompletterande åtgärderna enligt artikel 11.4 i direktivet är åtgärder som behövs utöver de grundläggande och som inte är reglerade i svensk lagstiftning idag utan är åtgärder som får anses följa av Vattenmyndighetens åtgärdsprogram, se tabell 4.10.

Tabell 4.8. Grundläggande åtgärder enligt artikel 11.3 a) med koppling till svensk lagstiftning och en kompletterande kommentar.

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 a)	Svensk reglering	Kompletterande kommentar
Badvattendirektivet (Rådets direktiv 2006/7/EG av den 15 februari 2006 om förvaltningen av badvattenkvaliteten)	Miljöbalk (1998:808) Förordningen om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (2004:660) Badvattenförordning (2008:218) Havs- och vattenmyndigheten föreskrifter och allmänna råd om badvatten (HVMFS 2012:14) Vattenmyndigheternas föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i respektive vattendistrikt	Ansvarig myndighet är Havs- och vattenmyndigheten. Vattenmyndigheterna fastställer kvalitetskrav för sådana badvatten som omfattas av direktivet, enligt bestämmelserna i den svenska genomförandelagstiftningen
Fågeldirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar)	Skogsvårdslag (1979:429) Miljöbalk (1998:808) Jaktlagen (1987:259) Jaktförordningen (1987:905) Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Artskyddsförordning (2007:845) Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om jakt och statens vilt (NFS 2002:18) Naturvårdsverkets föreskrifter om artskydd (NFS 2009:10) Naturvårdsverkets förteckning över naturområden som avses i 7 kap. 27 § miljöbalken (NFS 2014:29 och NFS 2015:6)	Ansvarig myndighet är Naturvårdsverket.
Dricksvattendirektivet (Rådets direktiv 98/83/EG av den 3 november 1998 om kvaliteten på dricksvatten)	Livsmedelslag (2006:804) Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten. Livsmedelsverkets föreskrifter och allmänna råd (SLVFS 1990:10) om livsmedelstillsyn m.m.; (upplaga LIVSFS 2005:2) Vattenmyndigheternas föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i respektive distrikt	Ansvarig myndighet är Livsmedelsverket. Vattenmyndigheterna anger vilka dricksvattenförekomster som utgör skyddade områden enligt Bilaga IV punkt 1 i) till ramdirektivet för vatten
Sevesodirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/18/EU av den 4 juli 2012 om åtgärder för att förebygga och begränsa faran för allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår och om ändring och senare upphävande av rådets direktiv 96/82/EG)	Arbetsmiljölagen (1977:1160) Miljöbalk (1998:808) Lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor Lag (2003:778) om skydd mot olyckor Lag (2005:181) om miljöinformation hos vissa enskilda organ Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) Plan- och bygglagen (2010:900) Tryckfrihetsförordning (1949:105) Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor Miljötillsynsförordning (2011:13)	Ansvarig myndighet är Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 a)	Svensk reglering	Kompletterande kommentar
	Förordningen (2015:236) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (MSBFS 2015:8)	
Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt	Miljöbalk (1998:808) Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar	Ansvarig myndighet är Naturvårdsverket
Slamdirektivet (Rådets direktiv 86/278/EEG av den 12 juni 1986 om skyddet för miljön, särskilt marken, när avloppsslam används i jordbruket)	Miljöbalk (1998:808) Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd Förordning (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter Kungörelse med föreskrifter om skydd för miljön, särskilt marken, när avloppsslam används i jordbruket (SNFS 1994:2)	Ansvarig myndighet är Naturvårdsverket
Avloppsdirektivet (Rådets direktiv 91/271/EEG av den 21 maj 1991 om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse)	Miljöbalk (1998:808) Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd Miljöprövningsförordning (2013:251) Kungörelse om föreskrifter om kontroll av utsläpp till vatten- och markrecipient från anläggningar för behandling av avloppsvatten från tätbebyggelse (SNFS 1990:14) Kungörelse om föreskrifter om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse (SNFS 1994:7)	Ansvarig myndighet är Naturvårdsverket
Växtskyddsmedelsförordning (Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG37)	Miljöbalk (1998:808) Förordning (2006:1010) om växtskyddsmedel som innehåller nematoder, insekter eller spindeldjur Förordning (2014:425) om bekämpningsmedel Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:3) om bekämpningsmedel Statens jordbruksverks föreskrifter om behörighet att använda växtskyddsmedel (SJVFS 2014:35) Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om integrerat växtskydd (SJVFS 2014:42) Statens jordbruksverks föreskrifter om dokumentationskrav för yrkesmässiga användare av växtskyddsmedel (SJVFS 2015:49) Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel (NFS 2015:2) Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning av vissa biocidprodukter (NFS 2015:3)	Ansvarig myndighet är Naturvårdsverket

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 a)	Svensk reglering	Kompletterande kommentar
Nitratdirektivet (Rådets direktiv 91/676/EEG av den 12 december 1991 om skydd av vatten mot förorening orsakad av nitrater som härrör från jordbruket)	Miljöbalk (1998:808) Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd Förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring	Ansvarig myndighet är Jordbruksverket
Art- och habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter)	Skogsvårdslag (1979:429) Miljöbalk (1998:808)38 Jaktlag (1987:259) Fiskelag (1993:787) Jaktförordningen (1987:905) Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar Förordning (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskenaeringen Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Artskyddsförordning (2007:845) Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om jakt och statens vilt (NFS 2002:18) Naturvårdsverkets föreskrifter om artskydd (NFS 2009:10)	Ansvarig myndighet är Havs- och vattenmyndigheten (vattenområdet) samt Naturvårdsverket (övrig naturmiljö)
Industriutsläppsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar)	Tryckfrihetsförordning (1949:105) Förvaltningslag (1986:223) Miljöbalk (1998:808) Lag (2010:921) om mark- och miljödomstolar Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd Förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar Förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken Miljötillsynsförordning (2011:13) Förordning (2011:1237) om miljöprövningsdelegationer Industriutsläppsförordningen (2013:250) Miljöprövningsförordningen (2013:251) Förordning (2013:252) om stora förbränningsanläggningar Förordning (2013:253) om förbränning av avfall Förordning (2013:254) om användning av organiska lösningsmedel Förordning (2013:255) om produktion av titandioxid Naturvårdsverkets föreskrifter om miljörapport (NFS 2006:9) Vattenmyndigheternas föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i respektive distrikt	Ansvarig myndighet är Naturvårdsverket Vattenmyndigheten föreskriver vilka miljökvalitetsnormer som gäller för vattenförekomster i respektive distrikt. Myndigheter och kommuner som prövar verksamheter enligt den angivna lagstiftningen ansvarar för att miljökvalitetsnormerna följs.

Tabell 4.9. Grundläggande åtgärder enligt artikel 11.3 b-1, med koppling till den huvudsakliga svenska lagstiftningen, åtgärder riktade till myndigheter och kommuner i Åtgärdsprogram 2016-2021 och en kompletterande kommentar.

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-1	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
<p>b) Åtgärder som anses lämpliga för de syften som anges i artikel 9 (kostnadstäckning för vattentjänster).</p>	<p>Åtgärder enligt artikel 11.3 b följer av lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen).</p>		<p>Genom vattentjänstlagens regler om att vattenförsörjning och avloppsvattenhantering ska finansieras genom brukaravgifter (VA-taxa), har Sverige kostnadstäckning för vattentjänster. Se även skrivelse från regeringen (Miljö- och energidepartementet) till EU-kommissionen den 30 november 2016 med svar på en formell underrättelse om införlivandet av ramdirektivet för vatten i Sverige (Regeringsyttrande, 2016).</p>
<p>c) Åtgärder för att främja en effektiv och hållbar vattenanvändning för att undvika att uppnåendet av de mål som anges i artikel 4 äventyras.</p>	<p>2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler som tillämpas för all vattenanvändning, särskilt 2 kap. 3, 5 och 6 §§ som avser försiktighetsprincipen, val av lokalisering och hushållning med resurser. 3-4 kap. miljöbalken – hushållningsbestämmelser med grundläggande principer för hushållning med mark- och vattenresurser. 11 kap. miljöbalken - tillstånds- eller anmälningsplikt för vattenverksamhet (vattenanvändning). Vattentjänstlagen - bestämmelser om vattenförsörjning och brukaravgifter för nyttjande. Plan- och bygglagen (2010:900) – bestämmelser om kommunal fysisk planering, inklusive ansvaret för planering av mark- och vattenanvändning med beaktande av allmänna och enskilda intressen</p>	<p>Samtliga åtgärder i åtgärdsprogrammet syftar till att åstadkomma en effektiv och uthållig vattenanvändning för att se till att miljökvalitetsnormerna för vatten följs. Nedan anges de åtgärder som närmast knyter an till hur denna grundläggande åtgärd beskrivs i bland annat EU:s vägledning för rapportering.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 4) ska vägleda länsstyrelserna vid en prioritering av miljöförbättrande åtgärder som minskar vattenkraftens miljöpåverkan, på ett sådant sätt att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Energimyndigheten och Riksantikvarieämbetet. Åtgärden ska vara vidtagen senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 6) ska utveckla vägledning för länsstyrelsernas och kommunernas arbete med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Havs- och vattenmyndigheten behöver särskilt utveckla a) vägledning för inrättande, tillsyn och förvaltning av vattenskyddsområden, och b) vägledning kring framtagande och uppdatering av regionala vattenförsörjningsplaner. Åtgärden ska ske i samverkan med kommuner, länsstyrelser, Boverket och Sveriges geologiska undersökning. Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p> <p>Generalläkaren (åtgärd 2) ska inom sitt ansvarsområde säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen samt bedriva systematisk och regelbunden tillsyn av vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dag.</p>	<p>Reglering av uttag och återföring av ytvatten och grundvatten samt uppdämning sker genom krav på tillståndsprovning av sådana verksamheter enligt 11 kapitlet miljöbalken. Det säkerställer en kontroll av var, och under vilka förutsättningar, dessa verksamheter får komma till stånd. Vattentjänstlagens bestämmelser om kommunernas ansvar för vattenförsörjning och avloppsvattenhantering, samt det kommunala ansvaret för fysisk planering och användning av mark- och vattenområden, syftar till att säkerställa en långsiktig och hållbar vattenanvändning.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser.</p> <p>När det gäller att säkerställa skydd för dricksvattenförsörjningen, inom Generalläkarens ansvarsområde, ska åtgärden vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Tillsynen ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 1) ska utöka och prioritera sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken, så att tillsynen med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras med stöd av de åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 5.</p> <p>Åtgärden ska när så är motiverat genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet och berörda kommuner.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 2) ska bedriva tillsyn i syfte att identifiera de behov och möjligheter som finns att ställa krav på miljöhänsyn vid samtliga vattenkraftverk och dammar, på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att det årligen, från och med år 2017, utövas tillsyn vid minst en femtedel av berörda vattenkraftverk och dammar i respektive län.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 4) ska prioritera arbetet med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Länsstyrelserna behöver särskilt:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) förstärka arbetet med inrättande av vattenskyddsområden och förkorta handläggningstiderna vid inrättande av vattenskyddsområden, b) genomföra systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter, 	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>c) inom sin tillsynsvägledning till kommunerna ge råd och stöd i arbetet med att inrätta och bedriva tillsyn i vattenskyddsområden,</p> <p>d) utarbeta regionala vattenförsörjningsplaner i samverkan med kommunerna,</p> <p>e) genom tillsyn kontrollera att tillståndspliktiga vattenuttag i grund- och ytvatten har tillstånd, särskilt i områden med dricksvattenförekomster.</p> <p>Åtgärderna enligt punkterna c), d) och e) ska vara genomförda senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 5) ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt</p> <p>a) anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dygn</p> <p>b) göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före miljöbalkens införande och vid behov revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås,</p> <p>c) bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden,</p> <p>d) uppdatera översiktsplanerna med regionala vattenförsörjningsplaner,</p> <p>e) säkerställa att tillståndspliktiga allmänna yt- och grundvattentäkter har tillstånd för vattenuttag.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 6) ska genomföra sin översikts- och detaljplanering samt prövning enligt plan- och bygglagen så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden behöver genomföras i samverkan med länsstyrelserna.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
<p>d) Åtgärder för att uppfylla kraven i artikel 7, däribland åtgärder för att skydda vattenkvaliteten för att minska den nivå av vattenrening som krävs för framställning av dricksvatten.</p>	<p>7 kap. miljöbalken – inrättande av vattenskyddsområde för dricksvattenförekomster. 11 kap. miljöbalken – tillståndsprövning av vattenuttag. Vattentjänstlagen - bestämmelser om vattenförsörjning och brukaravgifter för nyttjande. Livsmedelslagen (2006:804) – bestämmelser om dricksvattenkvalitet Plan- och bygglagen (2010:900) – bestämmelser om kommunal fysisk planering, inklusive ansvaret för planering av mark- och vattenanvändning med beaktande av allmänna och enskilda intressen. 41 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd – möjlighet för kommunen att meddela föreskrifter om vattenskydd. Förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. 3 kap. 1 § och 4 kap. 6 § vattenförvaltningsförordningen – vattenmyndigheterna pekar ut dricksvattenförekomster och anger vilka kvalitetskrav som gäller för dessa. Livsmedelsförordningen (2006:813) – bestämmelser om dricksvattenkvalitet Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (SLVFS 2001:30)</p>	<p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 6) ska utveckla vägledning för länsstyrelsernas och kommunernas arbete med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Havs- och vattenmyndigheten behöver särskilt utveckla</p> <ol style="list-style-type: none"> vägledning för inrättande, tillsyn och förvaltning av vattenskyddsområden, och vägledning kring framtagande och uppdatering av regionala vattenförsörjningsplaner. <p>Åtgärden ska ske i samverkan med kommuner, länsstyrelser, Boverket och Sveriges geologiska undersökning. Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 4) ska prioritera arbetet med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Länsstyrelserna behöver särskilt:</p> <ol style="list-style-type: none"> förstärka arbetet med inrättande av vattenskyddsområden och förkorta handläggningstiderna vid inrättande av vattenskyddsområden, genomföra systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter, inom sin tillsynsvägledning till kommunerna ge råd och stöd i arbetet med att inrätta och bedriva tillsyn i vattenskyddsområden, utarbete regionala vattenförsörjningsplaner i samverkan med kommunerna, genom tillsyn kontrollera att tillståndspliktiga vattenuttag i grund- och ytvatten har tillstånd, särskilt i områden med dricksvattenförekomster. <p>Åtgärderna enligt punkterna c), d) och e) ska vara genomförda senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	<p>Kommunerna ansvarar för den allmänna dricksvattenförsörjningen. Både kommuner och länsstyrelser kan inrätta vattenskyddsområden. Länsstyrelserna ansvarar för den regionala planeringen av vattenförsörjning, medan kommunerna ansvarar för planering, planläggning och byggande på lokal nivå. Inom vattenskyddsområden finns bestämmelser för verksamheter som riskerar att förorena vattnet på både kort och lång sikt, exempelvis hantering av kemikalier och spridning av bekämpningsmedel. Ibland kan även allmänheten beröras av skydds föreskrifter genom exempelvis förbud mot motorbåtstrafik på sjöar som är vattentäkter. Som grundregel gäller att hela tillrinningsområdet till vattenförekomsten bör utgöra vattenskyddsområde. Normalt inrättas ett brunnsområde i direkt anslutning till vattenuttaget, där endast vattenverksamhet i form av vattenuttaget får förekomma, samt en primär skyddszon och en sekundär skyddszon och vanligen också en tertiär skyddszon. Olika zoner har olika stränga regler, baserat på att närmare belägna risker till vattenresursen normalt behöver strängare restriktioner, eftersom den naturliga barriärförmågan normalt minskar med minskat avstånd till vattenresursen. Livsmedelsverket ansvarar för föreskrifter om dricksvattenkvalitet.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>Kommunerna (åtgärd 5) ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt</p> <ol style="list-style-type: none"> anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dygn göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före miljöbalkens införande och vid behov revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås, bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden, uppdatera översiktsplanerna med regionala vattenförsörjningsplaner, säkerställa att tillståndspliktiga allmänna yt- och grundvattentäkter har tillstånd för vattenuttag. <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 6) ska genomföra sin översikts- och detaljplanering samt prövning enligt plan- och bygglagen så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden behöver genomföras i samverkan med länsstyrelserna.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	
<p>e) Reglering av uttag av sött ytvatten och grundvatten, samt uppdämning av sött ytvatten, inklusive ett eller flera register över vattenuttag och ett krav på förhandsprövning för uttag och uppdämning. Dessa regleringar skall regelbundet ses över och, när så är nödvändigt, uppdateras. Medlemsstaterna kan från dessa regleringar undanta uttag och uppdämning som inte har några betydande konsekvenser för vattnets status.</p>	<p>11 kap miljöbalken – tillstånds- eller anmälningsplikt för uttag av vatten Lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet Förordningen (1998:1388) om vattenverksamhet m.m. – anmälningsplikt för vissa vattenuttag 2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler om de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som ska vidtas vid verksamheter och åtgärder som exempelvis vattenreglering och vattenuttag</p>	<p>Generalläkaren (åtgärd 2) ska inom sitt ansvarsområde säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen samt bedriva systematisk och regelbunden tillsyn av vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dag.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser.</p> <p>När det gäller att säkerställa skydd för dricksvattenförsörjningen, inom Generalläkarens ansvarsområde, ska åtgärden vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Tillsynen ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p>	<p>Reglering av uttag av ytvatten och grundvatten samt uppdämning sker genom de krav på tillståndsprövning eller anmälan av sådana verksamheter som finns i 11 kap miljöbalken och anslutna regleringar. Det säkerställer en kontroll av var, och under vilka förutsättningar, dessa verksamheter får komma till stånd. Huvudregeln är att vattenverksamhet kräver tillstånd enligt 11 kap 9 § MB. För vissa vattenverksamheter med begränsad omfattning gäller istället anmälningsplikt till länsstyrelsen, till exempel för bortledande av högst 600 kubikmeter ytvatten per dygn från ett vattendrag, dock högst 100 000 kubikmeter per år, eller utförande av anläggningar för detta (11 kap. 9 a § MB samt 19 § förordningen (1998:1388) om vattenverksamhet m.m.). Tillståndsmyndigheten för register över alla tillstånd och tillsynsmyndigheten för register över alla tillsynsobjekt. Prövning av tillsyn av vattenuttag (yt- och grundvatten), fördämning av</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
	<p>24 kap miljöbalken – bestämmelser om återkallelse och omprövning av tillstånd och villkor för bland annat vattenuttag</p> <p>26 kap miljöbalken – tillsynsmyndigheten ansvarar för att säkerställa att kraven i miljöbalken och anslutande regleringar följs, exempelvis genom att fortlöpande kontrollera att tillstånd och villkor följs och att krav på tillstånd eller anmälan upprätthålls.</p> <p>Domstolsverkets författningssamling DVFS 2011:2 - Vid varje mark- och miljödomstol ska det föras en förteckning över domstolens avgöranden inom domsområdet i frågor som rör miljöbalken eller lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet</p>	<p>Kammarkollegiet (åtgärd 1) ska ta fram en plan för att ta initiativ till omprövning och återkallelse av tillstånd för vattenkraftverk och dammar, där det behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Planen ska utgå från de tillsynsinsatser avseende vattenkraftverk och dammar som ska utföras av länsstyrelserna enligt länsstyrelsernas åtgärd 2 och länsstyrelsernas åtgärdsplaner enligt länsstyrelsernas åtgärd 5 d.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 1) ska utöka och prioritera sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken, så att tillsynen med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras med stöd av de åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 5.</p> <p>Åtgärden ska när så är motiverat genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet och berörda kommuner.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 2) ska bedriva tillsyn i syfte att identifiera de behov och möjligheter som finns att ställa krav på miljö hänsyn vid samtliga vattenkraftverk och dammar, på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att det årligen, från och med år 2017, utövas tillsyn vid minst en femtedel av berörda vattenkraftverk och dammar i respektive län.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 4) ska prioritera arbetet med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Länsstyrelserna behöver särskilt:</p> <p>a) förstärka arbetet med inrättande av vattenskyddsområden och förkorta</p>	<p>vatten, m.m. sker enligt 11 kap. miljöbalken. Uttag som omfattas av tillstånd registreras i miljöboken hos mark- och miljödomstolen. I övrigt finns statistik hos SGU i form av brunnsregistret, SCB har dessutom data över uttag som redovisas sektorsvis (Vattenuttag och vattenanvändning i Sverige 2005, art.nr MI27SM0701, ISSN 1403-8978).</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>handläggningstiderna vid inrättande av vattenskyddsområden,</p> <p>b) genomföra systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter,</p> <p>c) inom sin tillsynsvägledning till kommunerna ge råd och stöd i arbetet med att inrätta och bedriva tillsyn i vattenskyddsområden,</p> <p>d) utarbeta regionala vattenförsörjningsplaner i samverkan med kommunerna,</p> <p>e) genom tillsyn kontrollera att tillståndspliktiga vattenuttag i grund- och ytvatten har tillstånd, särskilt i områden med dricksvattenförekomster.</p> <p>Åtgärderna enligt punkterna c), d) och e) ska vara genomförda senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 5) ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt</p> <p>a) anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dygn</p> <p>b) göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före miljöbalkens införande och vid behov revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås,</p> <p>c) bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden,</p> <p>d) uppdatera översiktsplanerna med regionala vattenförsörjningsplaner,</p> <p>e) säkerställa att tillståndspliktiga allmänna yt- och grundvattentäkter har tillstånd för vattenuttag.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	
f) Regleringar, inklusive ett krav på förhandsprövning för konstgjord påfyllning eller förstärkning av grundvattenförekomster. Vattnet som används kan hämtas från vilket ytvatten eller grundvatten som helst,	11 kap miljöbalken – tillstånds- eller anmälningsskyldighet för återföring av avlett yt- eller grundvatten samt konstgjord infiltration Lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet	Generalläkaren (åtgärd 1) ska i sin tillsyn av a) miljöfarlig verksamhet och andra verksamheter utöka och prioritera tillsynen så att den med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas,	11 kap. miljöbalken och anknutna regleringar innehåller bestämmelser om tillstånds- eller anmälningsskyldighet för vattenverksamheter, vilket bland annat omfattar konstgjord påfyllning eller förstärkning av grundvattenförekomster (konstgjord infiltration). Tillsynsbestämmelserna i 26 kap. miljöbalken, tillsammans med bestämmelser i 24 kap. miljöbalken om återkallelse och omprövning av

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
<p>förutsatt att användningen av källan inte äventyrar uppnåendet av de miljömål som fastställts för källan eller den påfyllda eller förstärkta grundvattenförekomsten. Dessa regleringar skall regelbundet ses över och, när så är nödvändigt, uppdateras.</p>	<p>Förordningen (1998:1388) om vattenverksamhet m.m. – anmälningsskyldighet för vissa vattenverksamheter</p> <p>2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler om de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som ska vidtas vid verksamheter och åtgärder som exempelvis återföring av avlett yt- och grundvatten samt konstgjord infiltration</p> <p>24 kap miljöbalken – bestämmelser om återkallelse och omprövning av tillstånd och villkor för bland annat återföring av avlett yt- och grundvatten och konstgjord infiltration</p> <p>26 kap miljöbalken – tillsynsmyndigheten ansvarar för att säkerställa att kraven i miljöbalken och anslutande regleringar följs, exempelvis genom att fortlöpande kontrollera att tillstånd och villkor följs och att krav på tillstånd eller anmälan upprätthålls.</p>	<p>b) förorenade områden särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder i områden där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Generalläkaren (åtgärd 2) ska inom sitt ansvarsområde säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen samt bedriva systematisk och regelbunden tillsyn av vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dag.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser.</p> <p>När det gäller att säkerställa skydd för dricksvattenförsörjningen, inom Generalläkarens ansvarsområde, ska åtgärden vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Tillsynen ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 1) ska utöka och prioritera sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken, så att tillsynen med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras med stöd av de åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 5.</p> <p>Åtgärden ska när så är motiverat genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet och berörda kommuner.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 4) ska prioritera arbetet med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Länsstyrelserna behöver särskilt:</p> <p>a) förstärka arbetet med inrättande av vattenskyddsområden och förkorta handläggningstiderna vid inrättande av vattenskyddsområden,</p>	<p>tillstånd och villkor, innebär att tillsynsmyndigheterna fortlöpande ska bedöma om prövade verksamheter har tillräckliga villkor och bedrivs i enlighet med miljöbalkens bestämmelser. Tillsynsmyndigheten ansvarar också för att se till att tillstånd söks för verksamheter som inte har tillstånd.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>b) genomföra systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter,</p> <p>c) inom sin tillsynsvägledning till kommunerna ge råd och stöd i arbetet med att inrätta och bedriva tillsyn i vattenskyddsområden,</p> <p>d) utarbeta regionala vattenförsörjningsplaner i samverkan med kommunerna,</p> <p>e) genom tillsyn kontrollera att tillståndspliktiga vattenuttag i grund- och ytvatten har tillstånd, särskilt i områden med dricksvattenförekomster.</p> <p>Åtgärdena enligt punkterna c), d) och e) ska vara genomförda senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 5) ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt</p> <p>a) anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dygn</p> <p>b) göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före miljöbalkens införande och vid behov revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås,</p> <p>c) bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden,</p> <p>d) uppdatera översiktsplanerna med regionala vattenförsörjningsplaner,</p> <p>e) säkerställa att tillståndspliktiga allmänna yt- och grundvattentäkter har tillstånd för vattenuttag.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	
<p>g) När det gäller utsläpp från punktkällor som kan ge upphov till föroreningar, ett krav på förhandsreglering, till exempel ett förbud mot att förorenande ämnen släpps ut i vattnet, eller ett krav på förhandsprövning eller registrering som baseras på allmänna bindande regler, där utsläppsregleringar för de berörda förorenande ämnena fastställs, inbegripet regleringar i</p>	<p>2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler om de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som ska vidtas vid verksamheter och åtgärder med utsläpp till vatten som kan påverka vattenmiljön negativt.</p> <p>9 kap. miljöbalken – bestämmelser om tillstånds- och anmälningsplikt för miljöfarlig verksamhet (bland annat utsläpp till vatten).</p>	<p>Generalläkaren (åtgärd 1) ska i sin tillsyn av</p> <p>a) miljöfarlig verksamhet och andra verksamheter utöka och prioritera tillsynen så att den med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas,</p> <p>b) förorenade områden särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder i områden där det behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p>	<p>9, 24 och 26 kap. miljöbalken omfattar prövnings- och tillsynsregler som säkerställer att myndigheterna kan reglera och begränsa utsläpp från punktkällor i den omfattning som behövs för att undvika en betydande negativ påverkan på vattenmiljön så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Länsstyrelserna arbetar med tillsyn av miljöfarlig verksamhet (större punktkällor) för att tydliggöra var åtgärder ger störst effekt i vattenmiljöerna. Länsstyrelserna arbetar för att anpassa egenkontrollprogram efter vad som krävs för normernas uppfyllnad. Arbetet sker fortlöpande både genom tydliga begränsningar i tillstånd och tillsynsutövning som genom rådgivning och information.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
<p>enlighet med artikel 10 och 16. Dessa regleringar skall regelbundet ses över och, när så är nödvändigt, uppdateras.</p>	<p>24 kap. miljöbalken – bestämmelser om återkallelse och omprövning av tillstånd och villkor för miljöfarliga verksamheter.</p> <p>26 kap. miljöbalken - tillsynsmyndigheten ansvarar för att säkerställa att kraven i miljöbalken och anslutande regleringar följs, exempelvis genom att fortlöpande kontrollera att tillstånd och villkor följs och att krav på tillstånd eller anmälan upprätthålls. Verksamhetsutövare ska genom egenkontroll fortlöpande ha kontroll på verksamhetens påverkan på miljön och vid behov vidta försiktighetsåtgärder för att begränsa sådan påverkan.</p> <p>Industriutsläppsförordningen (2013:250), miljöprövningsförordningen (2013:251) och förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd – bestämmelser om föregående tillståndsprövning eller anmälan för miljöfarlig verksamhet med utsläpp som kan påverka vattenmiljön på ett betydande sätt.</p> <p>Miljöutsläppsförordningen (2011:13) - tillsynsmyndigheterna ska följa upp och kontrollera så att utsläpp till vattenmiljön följer gällande tillstånd och inte påverkar vattenmiljön på ett negativt sätt.</p> <p>Förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll - verksamhetsutövare ska genom egenkontroll fortlöpande ha kontroll på verksamhetens påverkan på miljön och vid behov vidta försiktighetsåtgärder för att begränsa sådan påverkan.</p> <p>Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar – krav på miljökonsekvensbeskrivningar för</p>	<p>Generalläkaren (åtgärd 4) ska inom ramen för sin tillsyn och/eller tillståndsprövning</p> <p>a) av enskilda avlopp ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där det behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas,</p> <p>b) av reningsverk och avloppsledningsnät se till att det ställs krav på ökad rening eller på annat sätt minskade utsläpp där det behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 1) ska identifiera behov av ökad tillämpning och ändring av befintliga styrmedel samt behov av nya styrmedel och vägledning, i syfte att förbättra förutsättningarna för att minska utsläppen av fosfor och kväve samt prioriterade och särskilda förorenande ämnen via avloppsreningsverk och avloppsledningsnät.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och andra berörda centrala myndigheter, samt med länsstyrelser och kommuner.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska vara påbörjad senast i juni 2018 och ska sedan genomföras kontinuerligt.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 2) ska vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn och prövning av miljöfarliga verksamheter i syfte att minska utsläppen till vatten, från såväl punktkällor som diffusa källor, av prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen i sådan omfattning att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Skogsstyrelsen och andra centrala myndigheter med ansvar inom relevanta sak- och/eller förvaltningsområden, samt med länsstyrelser och kommuner.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 5) ska vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn och prövning av miljöfarliga verksamheter, i syfte att minska utsläppen till luft av förorenande ämnen såsom kväveföreningar och svaveldioxid samt prioriterade och särskilda förorenande ämnen i sådan</p>	<p>Utsläpp av föroreningar behöver som grundregel tillstånd enligt miljöbalken 9 kapitlet, vilket säkerställer att direktutsläpp till yt- och grundvatten inte sker. För att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs är det viktigt att myndigheter utvecklar styrmedel så att utsläppen av kväve och fosfor samt miljögifter minskas. Det behövs framförallt styrmedel som säkerställer att alla enskilda avlopp har tillräcklig skyddsnivå och att utsläpp av näringsämnen och miljögifter från avloppsreningsverk och avloppsledningsnät minskar.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
	<p>bland annat verksamheter med utsläpp till vatten</p> <p>Förordning (2013:252) om stora förbränningsanläggningar – specifika begränsningskrav för stora förbränningsanläggningar</p> <p>Förordning (2013:253) om förbränning av avfall - specifika begränsningskrav för avfallsförbränningsanläggningar</p> <p>Förordning (2013:254) om användning av organiska lösningsmedel – specifika krav för användning och utsläpp av organiska lösningsmedel</p> <p>Förordning (2013:255) om produktion av titandioxid – specifika begränsningskrav för verksamheter som producerar titanoxid.</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter om rening och kontroll av utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse (NFS 2016:6, börjar gälla den 1 januari 2017) – bestämmelser om rening och utsläpp från avloppsreningsverk.</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter om träskyddsbehandling genom dopning mot mögel - och blånadsangrepp (NFS 2001:6) – bestämmelser om försiktighetsmått och skyddsåtgärder vid vissa slag av träskyddsbehandling.</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter om träskyddsbehandling genom dopning mot mögel - och blånadsangrepp (NFS 2001:7) – bestämmelser om försiktighetsmått och skyddsåtgärder vid vissa slag av träskyddsbehandling</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter om miljörapport (NFS 2006:9) – alla verksamheter med tillstånd enligt miljöbalken ska lämna årlig miljörapport med redovisning av verksamhetens påverkan på miljön m.m.</p>	<p>omfattning att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 1) ska utöka och prioritera sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken, så att tillsynen med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras med stöd av de åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 5.</p> <p>Åtgärden ska när så är motiverat genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet och berörda kommuner.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 3) ska via sin tillsyn eller genom vägledning till kommunerna säkerställa att verksamhetsutövare som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som påverkar vattenmiljön genomför egenkontroll och har de kontrollprogram som behövs för att möjliggöra en bedömning av verksamheternas eller åtgärdernas inverkan på den ekologiska, kemiska och kvantitativa statusen och den ekologiska potentialen i vattenförekomster.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 1) ska bedriva tillsyn enligt miljöbalken inom sina verksamhetsområden, avseende verksamheter som påverkar vattenförekomster, i sådan omfattning att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>Kommunerna (åtgärd 3) ska prioritera och genomföra sin tillsyn så att de ställer de krav som behövs för att utsläppen av näringsämnen och prioriterade och särskilda förorenande ämnen från</p> <p>a) avloppsledningsnät och b) avloppsreningsverk</p> <p>minskar till vattenförekomster där det finns en risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p>	
<p>h) När det gäller diffusa källor som kan ge upphov till föroreningar, åtgärder för att hindra eller reglera utsläpp av förorenande ämnen. Regleringarna kan vara i form av ett krav på förhandsreglering, till exempel ett förbud mot att förorenande ämnen släpps ut i vattnet, eller ett krav på förhandsprovning eller registrering på grundval av allmänna bindande regler där ett sådant krav inte annars föreskrivs i gemenskapslagstiftningen. Dessa regleringar skall regelbundet ses över och, när så är nödvändigt, uppdateras.</p>	<p>2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler om de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som ska vidtas vid verksamheter och åtgärder med utsläpp till vatten som kan påverka vattenmiljön negativt.</p> <p>9 kap. miljöbalken – bestämmelser om tillstånds- och anmälningsplikt för miljöfarlig verksamhet, till exempel enskilda avlopp.</p> <p>10 kap. miljöbalken – ansvar för avhjälpande av föroreningsskador och allvarliga miljöskador.</p> <p>12 kap. 6 § miljöbalken – anmälan för samråd för verksamheter med väsentlig påverkan på naturmiljön.</p> <p>12 kap. 7-10 §§ miljöbalken – bestämmelser om miljöhänsyn i jordbruket.</p> <p>14 kap. miljöbalken – bestämmelser om bland annat hantering och spridning av bekämpningsmedel, växtskyddsmedel m.m.</p> <p>15 kap. miljöbalken – bestämmelser om hantering av avfall, som exempelvis deponering, lagring m.m.</p> <p>24 kap. miljöbalken – bestämmelser om återkallelse och omprovning av tillstånd och villkor för miljöfarliga verksamheter, bland annat enskilda avlopp.</p>	<p>Generalläkaren (åtgärd 1) ska i sin tillsyn av</p> <p>a) miljöfarlig verksamhet och andra verksamheter utöka och prioritera tillsynen så att den med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas, b) förorenade områden särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder i områden där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Generalläkaren (åtgärd 4) ska inom ramen för sin tillsyn och/eller tillståndsprovning</p> <p>a) av enskilda avlopp ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas, b) av reningsverk och avloppsledningsnät se till att det ställs krav på ökad rening eller på annat sätt minskade utsläpp där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 1) ska</p> <p>a) fortsätta att arbeta med utveckling av styrmedel så att utsläppen av kväve och fosfor från enskilda avlopp minskas, samt b) i frågor kring provning och tillsyn av enskilda avlopp, fortsätta att utveckla sin vägledning till länsstyrelser och kommuner.</p> <p>Åtgärden ska leda till att det dels utarbetas styrmedel och dels utvecklas vägledning om vilka åtgärder som behöver</p>	<p>Miljöbalkens provningsregler säkerställer att en kontroll sker även av delar av miljöfarliga eller andra verksamheter som förorsakar diffusa utsläpp. Exempel på detta kan vara avloppsledningsnät i anslutning till avloppsreningsverk, enskilda avlopp, muddring och dumpning av muddermassor eller utlakning och spridning av prioriterade eller särskilda förorenande ämnen i samband med markavvattningsåtgärder eller anläggande av skogsbilvägar.</p> <p>Av tillsynsbestämmelserna i 26 kap. miljöbalken följer det att tillsynsmyndigheterna ska följa upp och kontrollera även verksamheter diffusa påverkan på vattenmiljön, till exempel i form av diffus spridning från industriområden, förorenade områden, jordbruksmark, avloppsledningsnät eller enskilda avlopp. Myndigheter och kommuner kan vidta åtgärder genom begränsningar i tillstånd och villkor och inom ramen för sin tillsynsutövning, och genom rådgivning och information. Det behövs exempelvis styrmedel eller andra åtgärder som säkerställer att alla enskilda avlopp har tillräcklig skyddsnivå och att utsläpp av näringsämnen och miljögifter från avloppsreningsverk och avloppsledningsnät minskar.</p> <p>Verksamhetsutövarnas egenkontroll ska genomföras så att de själva uppmärksammar vilken påverkan på vattenmiljön deras verksamheter och åtgärder har, och vidtar nödvändiga försiktighetsmått, skyddsåtgärder och begränsningar. Genom en systematisk tillsyn av egenkontrollen kan tillsynsmyndigheterna se till att den fungerar som det är tänkt och ger ett bra underlag för förebyggande och förbättrande åtgärdsarbete.</p> <p>Det finns dessutom en mängd olika författningar på olika områden, med styrmedel som reglerar hur verksamheter och åtgärder som bidrar med diffus påverkan på vattenmiljön ska eller bör bedrivas och genomföras.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
	<p>26 kap. miljöbalken - tillsynsmyndigheten ansvarar för att säkerställa att kraven i miljöbalken och anslutande regleringar följs, exempelvis genom att fortlöpande kontrollera att tillstånd och villkor följs och att krav på tillstånd eller anmälan upprätthålls.</p> <p>Verksamhetsutövare ska genom egenkontroll fortlöpande ha kontroll på verksamhetens påverkan på miljön och vid behov vidta försiktighetsåtgärder för att begränsa sådan påverkan.</p> <p>Vattentjänstlagen - bestämmelser om vattenförsörjning och brukaravgifter för nyttjande.</p> <p>Plan- och bygglagen (2010:900) – bestämmelser om kommunal fysisk planering, inklusive ansvaret för planering av mark- och vattenanvändning med beaktande av allmänna och enskilda intressen.</p> <p>Skogsvårdslagen (1979:429)</p> <p>Förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd – tillstånds- eller anmälningsplikt för bland annat verksamheter med hantering av vissa kemiska ämnen, inrättande av enskilda avlopp samt anordnande av gödselstad. Möjlighet för kommuner att meddela föreskrifter om bland annat spridning av gödsel inom eller i anslutning till detaljplanlagt område och skydd för yt- och grundvattentäcker. Möjlighet för Naturvårdsverket att meddela generella föreskrifter om bland annat användning av avloppsslam i jordbruk, lagring, tömning, demontering och annat omhändertagande av skrotbilar samt lagring, förbehandling, återvinning och bortskaffande av avfall som utgörs av elektriska och elektroniska produkter.</p> <p>Förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket – bestämmelser om</p>	<p>genomföras för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 2) ska ta fram vägledning till verksamhetsutövare, länsstyrelser och kommuner om hur spridning av miljögifter kan förhindras vid muddring, dumpning av muddermassor och annan vattenverksamhet som berör sediment, på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Arbetet ska ske i samverkan med Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Jordbruksverket (åtgärd 5) ska vidareutveckla sin vägledning för den egenkontroll som jordbruksföretag ska utföra med utgångspunkt i 26 kap. 19 § miljöbalken och 6 § egenkontrollförordningen (1998:901). Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormer för vatten följs.</p> <p>Arbetet ska genomföras tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning och Naturvårdsverket.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Jordbruksverket (åtgärd 6) ska vidareutveckla sin tillsynsvägledning för länsstyrelser, kommuner och företag för att minska växtnäringsförluster till och påverkan från användning av växtskyddsmedel på vattenförekomster så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormer för vatten följs.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Kemikalieinspektionen (åtgärd 1) ska tillsynsvägleda länsstyrelser och kommuner samt informera allmänheten om hur kemiska produkter används så att negativ påverkan på vattenmiljön av prioriterade och särskilda förorenande ämnen enligt HVMFS 2013:19 minimeras.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
	<p>miljöhänsyn i jordbruket, rörande exempelvis hänsyn till naturvärden, gödselhantering, växtodling m.m.</p> <p>Förordningen (2001:512) om deponering av avfall – bestämmelser om försiktighetsmått m.m. vid deponering av avfall.</p> <p>Förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel – bestämmelser om bland annat hantering, användning och spridning av växtskyddsmedel m.m.</p> <p>Förordningen (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer – bestämmelser om hantering av kemiska produkter, vilket bland annat innefattar prioriterade och särskilda förorenande ämnen.</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter om deponering, kriterier och förfaranden för mottagning av avfall vid anläggningar för deponering av avfall (NFS 2004:10) – bestämmelser om deponering av avfall.</p> <p>Naturvårdsverkets kungörelse med föreskrifter om skydd för miljön, särskilt marken, när avloppsslam används i jordbruket (SNFS 1994:2) – bestämmelser om försiktighetsmått, begränsningar och skyddsåtgärder vid spridning av avloppsslam på jordbruksmark.</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel (NFS 2015:2) - bestämmelser om bland annat spridning, utspädning, blandning och påfyllning samt förvaring av växtskyddsmedel.</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter om spridning av vissa biocidprodukter (NFS 2015:3) - bestämmelser om bland annat försiktighetsmått, informations- och underrättelseskyldighet samt</p>	<p>Naturvårdsverket (åtgärd 1) ska identifiera behov av ökad tillämpning och ändring av befintliga styrmedel samt behov av nya styrmedel och vägledning, i syfte att förbättra förutsättningarna för att minska utsläppen av fosfor och kväve samt prioriterade och särskilda förorenande ämnen via avloppsreningsverk och avloppsledningsnät.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och andra berörda centrala myndigheter, samt med länsstyrelser och kommuner.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska vara påbörjad senast i juni 2018 och ska sedan genomföras kontinuerligt.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 2) ska vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn och prövning av miljöfarliga verksamheter i syfte att minska utsläppen till vatten, från såväl punktkällor som diffusa källor, av prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen i sådan omfattning att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Skogsstyrelsen och andra centrala myndigheter med ansvar inom relevanta sak- och/eller förvaltningsområden, samt med länsstyrelser och kommuner.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 6) ska ta fram vägledning för markavvattningsverksamheter avseende åtgärder, i syfte att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs - och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning och Trafikverket.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 7) ska identifiera behovet av och föreslå eller utveckla förändrade eller nya styrmedel för dagvattenhantering, samt utarbeta tillsynsvägledning avseende dagvattenhantering till länsstyrelser och kommuner.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
	<p>dokumentationsskyldighet vid spridning av vissa biocidprodukter.</p> <p>Naturvårdsverkets föreskrifter om skydd mot mark- och vattenförorening vid lagring av brandfarliga vätskor (NFS 2003:24) – bestämmelser om skyddsåtgärder och försiktighetsmått vid lagring av brandfarliga vätskor.</p> <p>Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd (HVMFS 2016:17) om små avloppsanläggningar för hushållspillvatten</p> <p>Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (2011:7) till skogsvårdslagen</p> <p>Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (2013:3) om anmälningsskyldighet för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken avseende skogsbruksåtgärder</p> <p>Skogsstyrelsens allmänna råd (2013:1) till 7 kap. 11 § miljöbalken (1998:808) och 6 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.</p> <p>Föreskrifter från Statens jordbruksverk om genomförande av det svenska landsbygdsprogrammet 2014-2020 (Kommissionens beslut C(2015) 3485 final. Kommissionens genomförandebeslut av den 26.5.2015 om godkännande av Sveriges landsbygdsprogram för stöd från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (CCI 2014SE06RDNP001), och därefter gällande beslut om programändring).</p> <p>Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:119) om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket (omtryck SJVFS 2006:17).</p>	<p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning och Trafikverket samt med länsstyrelser och kommuner.</p> <p>Åtgärden ska vara påbörjad senast i juni 2018 och ska sedan genomföras kontinuerligt.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 1) ska utveckla och prioritera sin tillsyn av skogsbruksverksamheter i syfte att tillräckliga åtgärder vidtas för att minimera påverkan från dessa verksamheter i anslutning till vattenförekomster där det finns risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser och kommuner.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 2) ska utveckla och prioritera sitt arbete med information, kunskapsförmedling och återkoppling till skogsbruket, samt vid behov utveckla nya eller förändrade styrmedel eller arbetssätt på området.</p> <p>Åtgärden behöver särskilt fokusera på att minska tillförseln av näringsämnen, kvicksilver och partiklar till sjöar och vattendrag, upprätthålla skogsmarkens buffertförmåga mot försurning, samt minska den fysiska påverkan på vattenmiljön.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 4) ska förbättra tillämpningen av befintliga styrmedel och/eller föreslå nya styrmedel för ekologiskt funktionella kantzoner mot sjöar och vattendrag för att följa miljökvalitetsnormerna för vatten.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
	<p>Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring (omtryck SJVFS 2015:21).</p> <p>Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om integrerat växtskydd (SJVFS 2014:42).</p> <p>Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2014:35) om behörighet att använda växtskyddsmedel (omtryck SJVFS 2016:12).</p>	<p>Länsstyrelserna (åtgärd 1) ska utöka och prioritera sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken, så att tillsynen med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras med stöd av de åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 5.</p> <p>Åtgärden ska när så är motiverat genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet och berörda kommuner.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 3) ska via sin tillsyn eller genom vägledning till kommunerna säkerställa att verksamhetsutövare som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som påverkar vattenmiljön genomför egenkontroll och har de kontrollprogram som behövs för att möjliggöra en bedömning av verksamheternas eller åtgärdernas inverkan på den ekologiska, kemiska och kvantitativa statusen och den ekologiska potentialen i vattenförekomster.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 6) ska prioritera och utveckla sin rådgivningsverksamhet för att minska växtnäring förluster och förluster av växtskyddsmedel till vattenförekomster där det finns en risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Jordbruksverket.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 7) ska utveckla sin tillsynsvägledning till kommunerna så att de kan ställa de krav som behövs för att minska växtnäring förluster och förluster av växtskyddsmedel till vattenförekomster där det finns en risk</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>för att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Jordbruksverket. Åtgärden ska vara vidtagen senast två år efter åtgärdsprogrammets genomförande och ska sedan genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 8) ska utveckla sin vägledning till kommunerna gällande prövning och tillsyn av enskilda avlopp. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 12) ska, inom ramen för sitt tillsynsuppdrag, kontrollera och följa upp att Trafikverket vidtar de åtgärder i det allmänna väg- och järnvägsnätet som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska påbörjas senast i juni 2018 och ska sedan genomföras återkommande minst en gång per år.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 1) ska bedriva tillsyn enligt miljöbalken inom sina verksamhetsområden, avseende verksamheter som påverkar vattenförekomster, i sådan omfattning att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 2) ska bedriva tillsyn så att a) utsläppen av kväve och fosfor från jordbruk och hästhållning minskas samt att b) tillförseln av växtskyddsmedel minskar till vattenförekomster där det finns en risk för att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan. Åtgärden ska medföra att det för berörda verksamheter ställs krav på åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>Kommunerna (åtgärd 3) ska prioritera och genomföra sin tillsyn så att de ställer de krav som behövs för att utsläppen av näringsämnen och prioriterade och särskilda förorenande ämnen från</p> <p>a) avloppsledningsnät och b) avloppsreningsverk</p> <p>minskar till vattenförekomster där det finns en risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 4) ska säkerställa minskade utsläpp från enskilda avlopp, genom:</p> <p>a) att ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas, b) att prioritera tillsynen av enskilda avlopp för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 6) ska genomföra sin översikts- och detaljplanering samt prövning enligt plan- och bygglagen så att den bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden behöver genomföras i samverkan med länsstyrelserna.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	
<p>i) När det gäller alla andra betydande negativa konsekvenser för den vattenstatus som identifieras enligt artikel 5 och bilaga II, särskilt åtgärder för att se till att vattenförekomsternas hydromorfologiska förhållanden är förenliga med uppnåendet av den ekologiska status som krävs eller god ekologisk potential för vattenförekomster som betecknas som konstgjorda eller kraftigt modifierade. Regleringar för detta ändamål kan vara i form av ett krav</p>	<p>11 kap miljöbalken – tillstånds- eller anmälningsplikt för återföring av avlett yt- eller grundvatten samt konstgjord infiltration</p> <p>Lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet</p> <p>Förordningen (1998:1388) om vattenverksamhet m.m. – anmälningsplikt för vissa vattenverksamheter</p> <p>2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler om de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som ska vidtas vid</p>	<p>Generalläkaren (åtgärd 3) ska i sin tillsyn av vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur vid vägpassager över vatten beakta att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Trafikverket och berörd länsstyrelse och kommun. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 4) ska vägleda länsstyrelserna vid en prioritering av miljöförbättrande åtgärder som minskar vattenkraftens miljöpåverkan, på ett sådant sätt att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Energimyndigheten och Riksantikvarieämbetet.</p>	<p>Genom bestämmelser i 11 kap. miljöbalken om tillstånds- och anmälningsplikt för vattenverksamheter har Sverige grundläggande regler som säkerställer att verksamheter med risk för betydande fysisk påverkan på vattenmiljön inte kommer till stånd utan föregående prövning. Det säkerställer en kontroll av var och under vilka förutsättningar sådana verksamheter får komma till stånd. Av tillsynsreglerna i 26 kap. miljöbalken följer att tillsynsmyndigheterna ska följa upp och kontrollera att verksamheter och åtgärder med tillstånd följer uppställda villkor. Tillsynsmyndigheterna har även i övrigt ansvar för att kontrollera att verksamheter och åtgärder och inte genomförs på ett sätt som leder till betydande påverkan på vattenmiljön. Arbetet sker fortlöpande både genom tydliga begränsningar i tillstånd och tillsynsutövning som genom rådgivning och information. Bland annat arbetas det med att ta fram en vägledning för lämpliga försiktighetsmått</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
<p>på förhandsprövning eller registrering på grundval av allmänna bindande regler där ett sådant krav inte annars föreskrivs i gemenskapslagstiftningen. Dessa regleringar skall regelbundet ses över och, när så är nödvändigt, uppdateras.</p>	<p>verksamheter och åtgärder som exempelvis reglering, uppdämning och annan fysisk påverkan på vattenmiljön</p> <p>5 kap. miljöbalken – bestämmelser om miljökvalitetsnormer för vatten.</p> <p>24 kap miljöbalken – bestämmelser om återkallelse och omprövning av tillstånd och villkor för bland annat återföring av avlett yt- och grundvatten och konstgjord infiltration</p> <p>26 kap miljöbalken – tillsynsmyndigheten ansvarar för att säkerställa att kraven i miljöbalken och anslutande regleringar följs, exempelvis genom att fortlöpande kontrollera att tillstånd och villkor följs och att krav på tillstånd eller anmälan upprätthålls.</p> <p>Vattenmyndigheternas föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i respektive vattendistrikt.</p>	<p>Åtgärden ska vara vidtagen senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Kammarkollegiet (åtgärd 1) ska ta fram en plan för att ta initiativ till omprövning och återkallelse av tillstånd för vattenkraftverk och dammar, där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Planen ska utgå från de tillsynsinsatser avseende vattenkraftverk och dammar som ska utföras av länsstyrelserna enligt länsstyrelsernas åtgärd 2 och länsstyrelsernas åtgärdsplaner enligt länsstyrelsernas åtgärd 5 d.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 6) ska ta fram vägledning för markavvattningsverksamheter avseende åtgärder, i syfte att följa miljökvalitetsnormerna för vatten.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs - och vattenmyndigheten, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning och Trafikverket.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 1) ska utveckla och prioritera sin tillsyn av skogsbruksverksamheter i syfte att tillräckliga åtgärder vidtas för att minimera påverkan från dessa verksamheter i anslutning till vattenförekomster där det finns risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser och kommuner.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 2) ska utveckla och prioritera sitt arbete med information, kunskapsförmedling och återkoppling till skogsbruket, samt vid behov utveckla nya eller förändrade styrmedel eller arbetssätt på området.</p> <p>Åtgärden behöver särskilt fokusera på att minska tillförseln av näringsämnen, kvicksilver och partiklar till sjöar och vattendrag, upprätthålla skogsmarkens buffertförmåga mot försurning, samt minska den fysiska påverkan på vattenmiljön.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p>	<p>och bästa möjliga teknik för vattenkraftverk för att minska sådana verksamheters negativa påverkan på vattenmiljön. Myndigheter och kommuner ansvarar för att se till att de krav ställs som behövs för att miljökvalitetsnormer för vatten ska kunna följas.</p> <p>Verksamhetsutövare har också en skyldighet att själva kontrollera verksamheternas påverkan på miljön, och vid behov vidta de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som behövs för att undvika betydande negativ påverkan.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 4) ska förbättra tillämpningen av befintliga styrmedel och/eller föreslå nya styrmedel för ekologiskt funktionella kantzoner mot sjöar och vattendrag för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 1) ska utöka och prioritera sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken, så att tillsynen med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska genomföras med stöd av de åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 5. Åtgärden ska när så är motiverat genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet och berörda kommuner. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 2) ska bedriva tillsyn i syfte att identifiera de behov och möjligheter som finns att ställa krav på miljö hänsyn vid samtliga vattenkraftverk och dammar, på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras så att det årligen, från och med år 2017, utövas tillsyn vid minst en femtedel av berörda vattenkraftverk och dammar i respektive län.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 3) ska via sin tillsyn eller genom vägledning till kommunerna säkerställa att verksamhetsutövare som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som påverkar vattenmiljön genomför egenkontroll</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>och har de kontrollprogram som behövs för att möjliggöra en bedömning av verksamheternas eller åtgärdernas inverkan på den ekologiska, kemiska och kvantitativa statusen och den ekologiska potentialen i vattenförekomster.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 12) ska, inom ramen för sitt tillsynsuppdrag, kontrollera och följa upp att Trafikverket vidtar de åtgärder i det allmänna väg- och järnvägsnätet som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas senast i juni 2018 och ska sedan genomföras återkommande minst en gång per år.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 1) ska bedriva tillsyn enligt miljöbalken inom sina verksamhetsområden, avseende verksamheter som påverkar vattenförekomster, i sådan omfattning att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 6) ska genomföra sin översikts- och detaljplanering samt prövning enligt plan- och bygglagen så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden behöver genomföras i samverkan med länsstyrelserna.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
<p>j) Ett förbud mot direkta utsläpp av förorenande ämnen till grundvatten (med vissa undantag som inte återges här)</p>	<p>2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler om de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som ska vidtas vid verksamheter och åtgärder med utsläpp till vatten som kan påverka vattenmiljön negativt.</p> <p>5 kap. miljöbalken – bestämmelser om miljökvalitetsnormer för vatten.</p> <p>7 kap. miljöbalken – skydd av dricksvattenförekomster.</p> <p>9 kap. miljöbalken – bestämmelser om tillstånds- och anmälningsplikt för miljöfarlig verksamhet (bland annat utsläpp till vatten).</p> <p>10 kap. miljöbalken – bestämmelser om avhjälpande av föroreningsskador och allvarliga miljöskador</p> <p>24 kap. miljöbalken – bestämmelser om återkallelse och omprövning av tillstånd och villkor för miljöfarliga verksamheter.</p> <p>26 kap. miljöbalken - tillsynsmyndigheten ansvarar för att säkerställa att kraven i miljöbalken och anslutande regleringar följs, exempelvis genom att fortlöpande kontrollera att tillstånd och villkor följs och att krav på tillstånd eller anmälan upprätthålls. Verksamhetsutövare ska genom egenkontroll fortlöpande ha kontroll på verksamhetens påverkan på miljön och vid behov vidta försiktighetsmått och skyddsåtgärder för att begränsa sådan påverkan.</p>	<p>Generalläkaren (åtgärd 1) ska i sin tillsyn av</p> <p>a) miljöfarlig verksamhet och andra verksamheter utöka och prioritera tillsynen så att den med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas,</p> <p>b) förorenade områden särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder i områden där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <hr/> <p>Generalläkaren (åtgärd 2) ska inom sitt ansvarsområde säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen samt bedriva systematisk och regelbunden tillsyn av vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dag.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser.</p> <p>När det gäller att säkerställa skydd för dricksvattenförsörjningen, inom Generalläkarens ansvarsområde, ska åtgärden vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Tillsynen ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p>	<p>Utsläpp av föroreningar behöver som grundregel tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken, vilket säkerställer att direktutsläpp till grundvatten inte sker. Särskild tillståndsplikt gäller för verksamheter med hantering av vissa kemiska ämnen.</p> <p>Inom vattenskyddsområden, som ofta omfattar grundvattentäkter, finns det särskilda föreskrifter som kan begränsa vilka verksamheter och utsläpp som får förekomma i området.</p> <p>Vid avhjälpandeåtgärder i förorenade områden är det särskilt angeläget att säkerställa att det inte sker utsläpp av prioriterade eller särskilda förorenande ämnen till grundvatten.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
	<p>Industriutsläppsförordningen (2013:250), miljöprövningsförordningen (2013:251) och förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd – bestämmelser om föregående tillståndsprövning eller anmälan för miljöfarlig verksamhet med utsläpp som kan påverka vattenmiljön på ett betydande sätt. Särskilda krav på tillståndsprövning av verksamheter med hantering av kemiska ämnen som kan påverka vattenmiljön negativt. Skydd av dricksvattenförekomster kan beslutas särskilt.</p> <p>Miljötillsynsförordningen (2011:13) - tillsynsmyndigheterna ska följa upp och kontrollera så att utsläpp till vattenmiljön följer gällande tillstånd och inte påverkar vattenmiljön på ett negativt sätt.</p> <p>Förordning (1998:901) om verksamhetsutövers egenkontroll - verksamhetsutövare ska genom egenkontroll fortlöpande ha kontroll på verksamhetens påverkan på miljön och vid behov vidta försiktighetsåtgärder för att begränsa sådan påverkan.</p> <p>Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar – krav på miljökonsekvensbeskrivningar för bland annat verksamheter med utsläpp till vatten.</p> <p>4 kap. 6 § vattenförvaltningsförordningen – dricksvattenförekomster ingår i skyddade områden.</p> <p>Förordningen (2007:667) om allvarliga miljöskador.</p>	<p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 1) ska</p> <ol style="list-style-type: none"> fortsätta att arbeta med utveckling av styrmedel så att utsläppen av kväve och fosfor från enskilda avlopp minskas, samt i frågor kring prövning och tillsyn av enskilda avlopp, fortsätta att utveckla sin vägledning till länsstyrelser och kommuner. <p>Åtgärden ska leda till att det dels utarbetas styrmedel och dels utvecklas vägledning om vilka åtgärder som behöver genomföras för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <hr/> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 6) ska utveckla vägledning för länsstyrelsernas och kommunernas arbete med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Havs- och vattenmyndigheten behöver särskilt utveckla</p> <ol style="list-style-type: none"> vägledning för inrättande, tillsyn och förvaltning av vattenskyddsområden, och vägledning kring framtagande och uppdatering av regionala vattenförsörjningsplaner. <p>Åtgärden ska ske i samverkan med kommuner, länsstyrelser, Boverket och Sveriges geologiska undersökning.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p> <hr/> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 2) ska vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn och prövning av miljöfarliga verksamheter i syfte att minska utsläppen till vatten, från såväl punktkällor som diffusa källor, av prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen i sådan omfattning att det bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Skogsstyrelsen och andra centrala myndigheter med ansvar inom relevanta sak- och/eller förvaltningsområden, samt med länsstyrelser och kommuner.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
	<p>Sveriges geologiska undersöknings föreskrifter om statusklassificering och miljö kvalitetsnormer för grundvatten (SGU-FS 2013:2)</p> <p>Vattenmyndigheternas föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i respektive vattendistrikt.</p>	<p>Länsstyrelserna (åtgärd 1) ska utöka och prioritera sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken, så att tillsynen med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras med stöd av de åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 5.</p> <p>Åtgärden ska när så är motiverat genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet och berörda kommuner.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 3) ska via sin tillsyn eller genom vägledning till kommunerna säkerställa att verksamhetsutövare som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som påverkar vattenmiljön genomför egenkontroll och har de kontrollprogram som behövs för att möjliggöra en bedömning av verksamheternas eller åtgärdernas inverkan på den ekologiska, kemiska och kvantitativa statusen och den ekologiska potentialen i vattenförekomster.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 4) ska prioritera arbetet med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Länsstyrelserna behöver särskilt:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) förstärka arbetet med inrättande av vattenskyddsområden och förkorta handläggningstiderna vid inrättande av vattenskyddsområden, b) genomföra systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter, c) inom sin tillsynsvägledning till kommunerna ge råd och stöd i arbetet med att inrätta och bedriva tillsyn i vattenskyddsområden, 	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>d) utarbeta regionala vattenförsörjningsplaner i samverkan med kommunerna,</p> <p>e) genom tillsyn kontrollera att tillståndspliktiga vattenuttag i grund- och ytvatten har tillstånd, särskilt i områden med dricksvattenförekomster.</p> <p>Åtgärderna enligt punkterna c), d) och e) ska vara genomförda senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 10) ska i sitt arbete med bidragsansökningar och tillsyn av förorenade områden fortsätta prioritera områden med påverkan på vattenförekomster där det behövs förebyggande eller förbättrande åtgärder för att se till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Statens geotekniska institut, Sveriges geologiska undersökning och kommunerna.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 1) ska bedriva tillsyn enligt miljöbalken inom sina verksamhetsområden, avseende verksamheter som påverkar vattenförekomster, i sådan omfattning att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 4) ska säkerställa minskade utsläpp från enskilda avlopp, genom:</p> <p>a) att ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där det behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas,</p> <p>b) att prioritera tillsynen av enskilda avlopp för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 5) ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>a) anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dygn</p> <p>b) göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före miljöbalkens införande och vid behov revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås,</p> <p>c) bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden,</p> <p>d) uppdatera översiktsplanerna med regionala vattenförsörjningsplaner,</p> <p>e) säkerställa att tillståndspliktiga allmänna yt- och grundvattentäkter har tillstånd för vattenuttag.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	
<p>k) Reglering av prioriterade ämnen i ytvatten</p>	<p>2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler om de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som ska vidtas vid verksamheter och åtgärder med utsläpp till vatten som kan påverka vattenmiljön negativt. Särskilt 2 kap. 7 § andra och tredje styckena miljöbalken, med särskilda förutsättningar för tillstånd till verksamheter som påverkar miljö kvalitetsnormer för kemisk ytvattenstatus.</p> <p>5 kap. miljöbalken – bestämmelser om miljö kvalitetsnormer för vatten.</p> <p>6 kap. miljöbalken – bestämmelser som miljökonsekvensbedömningar för projekt, planer och program</p> <p>9 kap. miljöbalken – bestämmelser om tillstånds- och anmälningsplikt för miljöfarlig verksamhet (bland annat utsläpp till vatten).</p> <p>10 kap. miljöbalken – bestämmelser om avhjälpande av föroreningsskador och allvarliga miljöskador</p>	<p>Generalläkaren (åtgärd 1) ska i sin tillsyn av</p> <p>a) miljöfarlig verksamhet och andra verksamheter utöka och prioritera tillsynen så att den med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte följas,</p> <p>b) förorenade områden särskilt prioritera och ställa krav på utredningar och åtgärder i områden där det behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Generalläkaren (åtgärd 2) ska inom sitt ansvarsområde säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen samt bedriva systematisk och regelbunden tillsyn av vattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dag.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser.</p> <p>När det gäller att säkerställa skydd för dricksvattenförsörjningen, inom Generalläkarens ansvarsområde, ska åtgärden vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Tillsynen ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p>	<p>Miljö kvalitetsnormerna för kemisk status ska följas av myndigheter och kommuner genom provning och tillsyn, enligt bestämmelser i 2 kap. 7 § miljöbalken. Det ger myndigheter och kommuner möjlighet att ställa särskilt långtgående krav på begränsningar av utsläpp av prioriterade ämnen.</p> <p>Inom ramen för arbetet med avhjälpande av föroreningsskador i förorenade områden genomförs omfattande åtgärder för att begränsa påverkan av prioriterade ämnen. En huvuddel av de efterbehandlingsprojekt som pågår omfattar sådana åtgärder mot prioriterade ämnen.</p> <p>Flera myndigheter arbetar med att förbättra kunskap och vägledningar så att tillämpningen kan bli mer anpassad, effektiv och ändamålsenlig.</p> <p>Inom vattenskyddsområden bör beslutande myndigheter och kommuner meddela föreskrifter med begränsningar av verksamheter och åtgärder som medför risk för utsläpp av prioriterade ämnen.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
	<p>24 kap. miljöbalken – bestämmelser om återkallelse och omprövning av tillstånd och villkor för miljöfarliga verksamheter.</p> <p>26 kap. miljöbalken - tillsynsmyndigheten ansvarar för att säkerställa att kraven i miljöbalken och anslutande regleringar följs, exempelvis genom att fortlöpande kontrollera att tillstånd och villkor följs och att krav på tillstånd eller anmälan upprätthålls. Verksamhetsutövare ska genom egenkontroll fortlöpande ha kontroll på verksamhetens påverkan på miljön och vid behov vidta försiktighetsmått och skyddsåtgärder för att begränsa sådan påverkan.</p> <p>Industriutsläppsförordningen (2013:250), miljöprövningsförordningen (2013:251) och förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd – bestämmelser om föregående tillståndsprövning eller anmälan för miljöfarlig verksamhet med utsläpp som kan påverka vattenmiljön på ett betydande sätt. Särskilda krav på tillståndsprövning av verksamheter med hantering av kemiska ämnen som kan påverka vattenmiljön negativt.</p> <p>Miljötillsynsförordningen (2011:13) - tillsynsmyndigheterna ska följa upp och kontrollera så att utsläpp till vattenmiljön följer gällande tillstånd och inte påverkar vattenmiljön på ett negativt sätt.</p> <p>Förordning (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll - verksamhetsutövare ska genom egenkontroll fortlöpande ha kontroll på verksamhetens påverkan på miljön och vid behov vidta försiktighetsmått och skyddsåtgärder för att begränsa sådan påverkan.</p>	<p>Generalläkaren (åtgärd 4) ska inom ramen för sin tillsyn och/eller tillståndsprövning</p> <p>a) av enskilda avlopp ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas,</p> <p>b) av reningsverk och avloppsledningsnät se till att det ställs krav på ökad rening eller på annat sätt minskade utsläpp där det behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 2) ska ta fram vägledning till verksamhetsutövare, länsstyrelser och kommuner om hur spridning av miljögifter kan förhindras vid muddring, dumpning av muddermassor och annan vattenverksamhet som berör sediment, på ett sådant sätt att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Arbetet ska ske i samverkan med Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 6) ska utveckla vägledning för länsstyrelsernas och kommunernas arbete med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Havs- och vattenmyndigheten behöver särskilt utveckla</p> <p>a) vägledning för inrättande, tillsyn och förvaltning av vattenskyddsområden, och</p> <p>b) vägledning kring framtagande och uppdatering av regionala vattenförsörjningsplaner.</p> <p>Åtgärden ska ske i samverkan med kommuner, länsstyrelser, Boverket och Sveriges geologiska undersökning.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p> <p>Kemikalieinspektionen (åtgärd 1) ska tillsynsvägleda länsstyrelser och kommuner samt informera allmänheten om hur kemiska produkter används så att negativ påverkan på vattenmiljön av prioriterade och särskilda förorenande ämnen enligt HVMFS 2013:19 minimeras.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
	<p>Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar – krav på miljökonsekvensbeskrivningar för bland annat verksamheter med utsläpp till vatten.</p> <p>4 kap. 8 b § vattenförvaltningsförordningen – miljökvalitetsnormer för kemisk ytvattenstatus är gränsvärdesnormer.</p> <p>Förordningen (2007:667) om allvarliga miljöskador.</p> <p>Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten (HVMFS 2013:19)</p> <p>Vattenmyndigheternas föreskrifter om kvalitetskrav för vattenförekomster i respektive vattendistrikt.</p>	<p>Naturvårdsverket (åtgärd 1) ska identifiera behov av ökad tillämpning och ändring av befintliga styrmedel samt behov av nya styrmedel och vägledning, i syfte att förbättra förutsättningarna för att minska utsläppen av fosfor och kväve samt prioriterade och särskilda förorenande ämnen via avloppsreningsverk och avloppsledningsnät.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och andra berörda centrala myndigheter, samt med länsstyrelser och kommuner.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska vara påbörjad senast i juni 2018 och ska sedan genomföras kontinuerligt.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 2) ska vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn och prövning av miljöfarliga verksamheter i syfte att minska utsläppen till vatten, från såväl punktkällor som diffusa källor, av prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen i sådan omfattning att det bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Skogsstyrelsen och andra centrala myndigheter med ansvar inom relevanta sak- och/eller förvaltningsområden, samt med länsstyrelser och kommuner.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 5) ska vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn och prövning av miljöfarliga verksamheter, i syfte att minska utsläppen till luft av försurande ämnen såsom kväveföreningar och svaveldioxid samt prioriterade och särskilda förorenande ämnen i sådan omfattning att det bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 1) ska utveckla och prioritera sin tillsyn av skogsbruksverksamheter i syfte att tillräckliga åtgärder vidtas för att minimera påverkan från dessa verksamheter i anslutning till vattenförekomster där det finns risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte följs.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser och kommuner.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 2) ska utveckla och prioritera sitt arbete med information, kunskapsförmedling och återkoppling till skogsbruket, samt vid behov utveckla nya eller förändrade styrmedel eller arbetssätt på området. Åtgärden behöver särskilt fokusera på att minska tillförseln av näringsämnen, kvicksilver och partiklar till sjöar och vattendrag, upprätthålla skogsmarkens buffertförmåga mot försurning, samt minska den fysiska påverkan på vattenmiljön.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 4) ska förbättra tillämpningen av befintliga styrmedel och/eller föreslå nya styrmedel för ekologiskt funktionella kantzoner mot sjöar och vattendrag för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 1) ska utöka och prioritera sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken, så att tillsynen med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras med stöd av de åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 5.</p> <p>Åtgärden ska när så är motiverat genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet och berörda kommuner.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 3) ska via sin tillsyn eller genom vägledning till kommunerna säkerställa att verksamhetsutövare som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som påverkar vattenmiljön genomför egenkontroll och har de kontrollprogram som behövs för att möjliggöra en bedömning av verksamheternas eller åtgärdernas inverkan på den ekologiska, kemiska och kvantitativa statusen och den ekologiska potentialen i vattenförekomster.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 4) ska prioritera arbetet med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Länsstyrelserna behöver särskilt:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) förstärka arbetet med inrättande av vattenskyddsområden och förkorta handläggningstiderna vid inrättande av vattenskyddsområden, b) genomföra systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter, c) inom sin tillsynsvägledning till kommunerna ge råd och stöd i arbetet med att inrätta och bedriva tillsyn i vattenskyddsområden, d) utarbeta regionala vattenförsörjningsplaner i samverkan med kommunerna, e) genom tillsyn kontrollera att tillståndspliktiga vattenuttag i grund- och ytvatten har tillstånd, särskilt i områden med dricksvattenförekomster. <p>Åtgärderna enligt punkterna c), d) och e) ska vara genomförda senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 8) ska utveckla sin vägledning till kommunerna gällande prövning och tillsyn av enskilda avlopp. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>Länsstyrelserna (åtgärd 10) ska i sitt arbete med bidragsansökningar och tillsyn av förorenade områden fortsätta prioritera områden med påverkan på vattenförekomster där det behövs förebyggande eller förbättrande åtgärder för att se till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Statens geotekniska institut, Sveriges geologiska undersökning och kommunerna.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 12) ska, inom ramen för sitt tillsynsuppdrag, kontrollera och följa upp att Trafikverket vidtar de åtgärder i det allmänna väg- och järnvägsnätet som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas senast i juni 2018 och ska sedan genomföras återkommande minst en gång per år.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 1) ska bedriva tillsyn enligt miljöbalken inom sina verksamhetsområden, avseende verksamheter som påverkar vattenförekomster, i sådan omfattning att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 3) ska prioritera och genomföra sin tillsyn så att de ställer de krav som behövs för att utsläppen av näringsämnen och prioriterade och särskilda förorenande ämnen från</p> <ul style="list-style-type: none"> a) avloppsledningsnät och b) avloppsreningsverk <p>minskar till vattenförekomster där det finns en risk för att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 4) ska säkerställa minskade utsläpp från enskilda avlopp, genom:</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>a) att ställa krav på begränsade utsläpp av fosfor och kväve där det behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas,</p> <p>b) att prioritera tillsynen av enskilda avlopp för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 5) ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt</p> <p>a) anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dygn</p> <p>b) göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före miljöbalkens införande och vid behov revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås,</p> <p>c) bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden,</p> <p>d) uppdatera översiktsplanerna med regionala vattenförsörjningsplaner,</p> <p>e) säkerställa att tillståndspliktiga allmänna yt- och grundvattentäkter har tillstånd för vattenuttag.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	
<p>I) Åtgärder för att förebygga och minska effekter av olyckor och incidenter</p>	<p>2 kap miljöbalken – allmänna hänsynsregler om de försiktighetsmått och skyddsåtgärder som ska vidtas vid verksamheter och åtgärder med utsläpp till vatten som kan påverka vattenmiljön negativt.</p> <p>6 kap. miljöbalken – bestämmelser som miljökonsekvensbedömningar för projekt, planer och program</p> <p>26 kap miljöbalken - tillsynsmyndigheterna har ansvar för att dels arbeta förebyggande, dels agera vid olyckstillbud och incidenter som kan förorsaka skada eller olägenhet för miljön. Bestämmelserna om egenkontroll lägger också ett stort ansvar på den som bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd, att</p>	<p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 6) ska utveckla vägledning för länsstyrelsernas och kommunernas arbete med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Havs- och vattenmyndigheten behöver särskilt utveckla</p> <p>a) vägledning för inrättande, tillsyn och förvaltning av vattenskyddsområden, och</p> <p>b) vägledning kring framtagande och uppdatering av regionala vattenförsörjningsplaner.</p> <p>Åtgärden ska ske i samverkan med kommuner, länsstyrelser, Boverket och Sveriges geologiska undersökning.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 1) ska identifiera behov av ökad tillämpning och ändring av befintliga styrmedel samt behov av nya styrmedel och vägledning, i syfte att förbättra förutsättningarna för att minska utsläppen av fosfor och kväve samt prioriterade och särskilda förorenande ämnen via avloppsreningsverk och avloppsledningsnät.</p>	<p>Tillsynsmyndigheterna enligt miljöbalken har ansvar för att förebygga och agera vid olyckstillbud vid miljöfarliga verksamheter. Även i övrigt vilar det ett ansvar på tillsynsmyndigheterna att arbeta för att förebygga olyckor och tillbud vid verksamheter inom deras ansvarsområden.</p> <p>Kommunerna kan i sin planläggning, planering och ärendehantering enligt plan- och bygglagen begränsa eller förbjuda verksamheter som vid olyckor och tillbud riskerar spridning av föroreningar. För att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs är det viktigt att normerna beaktas i den fysiska planeringen inom kommuner samt att myndigheter tar fram råd och vägledningar till kommuner och verksamhetsutövare. Det gäller såväl miljöfarliga verksamheter som vattenverksamheter.</p>

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
	<p>både förebygga risken för och minska effekten av olyckor och incidenter.</p> <p>Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.</p> <p>Förordningen (1998:901) om verksamhetsutövers egenkontroll – bestämmelser om rutiner, dokumentation m.m. för att säkerställa att verksamhetsutövare har kontroll över sin verksamhet och dess påverkan på miljön.</p> <p>Förordning (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar – krav på miljökonsekvensbeskrivningar för bland annat verksamheter med utsläpp till vatten.</p> <p>Miljötillsynsförordningen (2011:13) - tillsynsmyndigheterna ska följa upp och kontrollera verksamheter och åtgärder som kan medföra risker för negativ påverkan på vattenmiljön.</p> <p>Förordning (2015:236) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor</p> <p>Livsmedelsverkets föreskrifter om åtgärder mot sabotage och annan skadegörelse riktad mot dricksvattenanläggningar (LIVSFS:2008:13)</p>	<p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och andra berörda centrala myndigheter, samt med länsstyrelser och kommuner.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska vara påbörjad senast i juni 2018 och ska sedan genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 1) ska utöka och prioritera sin tillsyn av miljöfarliga verksamheter och vattenverksamheter enligt 9 och 11 kap. miljöbalken, så att tillsynen med beaktande av ett avrinningsområdesperspektiv inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras med stöd av de åtgärdsplaner som ska utarbetas enligt Länsstyrelsernas åtgärd 5.</p> <p>Åtgärden ska när så är motiverat genomföras i samverkan med Trafikverket, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet och berörda kommuner.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 3) ska via sin tillsyn eller genom vägledning till kommunerna säkerställa att verksamhetsutövare som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som påverkar vattenmiljön genomför egenkontroll och har de kontrollprogram som behövs för att möjliggöra en bedömning av verksamheternas eller åtgärdernas inverkan på den ekologiska, kemiska och kvantitativa statusen och den ekologiska potentialen i vattenförekomster.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 4) ska prioritera arbetet med långsiktigt skydd av dricksvattentäkter. Länsstyrelserna behöver särskilt:</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>a) förstärka arbetet med inrättande av vattenskyddsområden och förkorta handläggningstiderna vid inrättande av vattenskyddsområden,</p> <p>b) genomföra systematisk och regelbunden tillsyn av vattenskyddsområden med tillhörande föreskrifter,</p> <p>c) inom sin tillsynsvägledning till kommunerna ge råd och stöd i arbetet med att inrätta och bedriva tillsyn i vattenskyddsområden,</p> <p>d) utarbeta regionala vattenförsörjningsplaner i samverkan med kommunerna,</p> <p>e) genom tillsyn kontrollera att tillståndspliktiga vattenuttag i grund- och ytvatten har tillstånd, särskilt i områden med dricksvattenförekomster.</p> <p>Åtgärderna enligt punkterna c), d) och e) ska vara genomförda senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 12) ska, inom ramen för sitt tillsynsuppdrag, kontrollera och följa upp att Trafikverket vidtar de åtgärder i det allmänna väg- och järnvägsnätet som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas senast i juni 2018 och ska sedan genomföras återkommande minst en gång per år.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 1) ska bedriva tillsyn enligt miljöbalken inom sina verksamhetsområden, avseende verksamheter som påverkar vattenförekomster, i sådan omfattning att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Åtgärden ska medföra att det för sådana verksamheter ställs krav på åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 3) ska prioritera och genomföra sin tillsyn så att de ställer de krav som behövs för att utsläppen av näringsämnen och prioriterade och särskilda förorenande ämnen från</p> <p>a) avloppsledningsnät och</p> <p>b) avloppsreningsverk</p> <p>minskar till vattenförekomster där det finns en risk för att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.</p>	

Grundläggande åtgärd enligt RDV Artikel 11.3 b-I	Koppling till svensk lagstiftning	Åtgärd i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
		<p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 5) ska säkerställa ett långsiktigt skydd för den nuvarande och framtida dricksvattenförsörjningen. Kommunerna behöver särskilt</p> <ul style="list-style-type: none"> a) anordna erforderligt skydd för allmänna och enskilda dricksvattentäkter som försörjer fler än 50 personer eller där vattentäktens uttag är mer än 10 m³/dygn b) göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före miljöbalkens införande och vid behov revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås, c) bedriva systematisk och regelbunden tillsyn över vattenskyddsområden, d) uppdatera översiktsplanerna med regionala vattenförsörjningsplaner, e) säkerställa att tillståndspliktiga allmänna yt- och grundvattentäkter har tillstånd för vattenuttag. <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	

Tabell 4.10. Kompletterande åtgärder enligt artikel 11.4 och åtgärder riktade till myndigheter och kommuner med kort beskrivning samt kompletterande kommentar.

Kompletterande åtgärd enligt RDV Artikel 11.4	Åtgärd riktad till myndighet eller kommun i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
(iii) Ekonomiska eller skattemässiga styrmedel	<p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 5) ska ta fram en nationell strategi för finansiering av åtgärder med avseende på vattenverksamheter/vattenanläggningar som saknar ansvarig verksamhetsutövare.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Riksantikvarieämbetet.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Naturvårdsverket (åtgärd 3) ska i sitt arbete med att fördela bidrag till åtgärder i förorenade områden fortsätta prioritera områden med påverkan på vatten på ett sådant sätt att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna och kommunerna.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 10) ska i sitt arbete med bidragsansökningar och tillsyn av förorenade områden fortsätta prioritera områden med påverkan på vattenförekomster där det behövs förebyggande eller förbättrande åtgärder för att se till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Statens geotekniska institut, Sveriges geologiska undersökning och kommunerna.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p>	<p>Genom miljöbalkens regler om att förorenare/nyttjaren ska betala sin miljö påverkan, och vattentjänstlagens regler om att vattenförsörjning och avloppsvattenhantering ska finansieras genom brukaravgifter (VA-taxa), har Sverige i stort sett kostnadstäckning för miljö påverkan. Subventioner förekommer bara genom EU:s jordbrukspolitik. För efterbehandling av äldre förorenande verksamheter eller aktiviteter där det inte finns någon ansvarig verksamhetsutövare, kommer emellertid staten eller kommunerna att stå för kostnaderna. Genom att myndigheter fördelar bidrag till åtgärder på ett sådant sätt att prioritering görs till områden med påverkan på vatten säkerställs att åtgärder genomförs på rätt plats för att uppfylla miljö kvalitetsnormerna.</p>
(iv) Miljö mässiga överenskommelser	<p>Naturvårdsverket (åtgärd 4) ska inom det europeiska luftvårdsarbetet fortsatt verka för att minska depositionen av försurande ämnen såsom kväveföreningar och svaveldioxid samt prioriterade och särskilda förorenande ämnen från internationella källor.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Kemikalieinspektionen, Sjöfartsverket, Transportstyrelsen, Tillväxtverket och länsstyrelserna.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p>	<p>Genom att myndigheter arbetar aktivt i olika EU samarbeten och få till miljö mässiga överenskommelser, till exempel det europeiska luftvårdsarbetet, kan depositionen av miljö belastande ämnen från internationella källor minskas.</p>
(v) Utsläppsreglering	<p>Naturvårdsverket (åtgärd 7) ska identifiera behovet av och föreslå eller utveckla förändrade eller nya styrmedel för dagvattenhantering, samt utarbeta tillsynsvägledning avseende dagvattenhantering till länsstyrelser och kommuner.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p>	<p>Utsläpp via dagvatten till vattenmiljöerna utgör en betydande påverkan på många vattenförekomster, och det behövs både nya metoder och ökad kunskap om hur sådan påverkan kan minskas på ett kostnadseffektivt och samhällsekonomiskt motiverat sätt.</p>

Kompletterande åtgärd enligt RDV Artikel 11.4	Åtgärd riktad till myndighet eller kommun i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
	<p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning och Trafikverket samt med länsstyrelser och kommuner.</p> <p>Åtgärden ska vara påbörjad senast i juni 2018 och ska sedan genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 8) ska utveckla planer för hur dagvatten ska hanteras inom kommunen med avseende på kvantitet och kvalitet. Dagvattenplanerna ska bidra till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	
(xiii) Återställande projekt	<p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 3) ska ta fram en ny nationell plan för kalkningsverksamheten som ska bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas. Den nationella planen ska vara ett stöd för länsstyrelsernas kalkningsverksamhet och prioriteringar samt innehålla en analys av i vilken omfattning den nuvarande kalkningsverksamheten bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 11) ska säkerställa att kalkning av försurade sjöar och vattendrag enligt nationella riktlinjer kan fortsätta enligt den nationella kalkningsplanen och om nödvändigt utöka eller omlokalisera åtgärdsområden för kalkning. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p>	<p>Det är viktigt att myndigheter kontinuerligt arbetar med återställande av vattenmiljöer som är påverkade av global påverkan (framförallt försurning) eller påverkan som skett under lång tid och av förorenare som inte längre finns.</p> <p>År 2015 spreds knappt 108 000 ton kalk vilket är en minskning med 45 procent sedan början av 2000-talet. Hälften av all kalk sprids i sjöar, en fjärdedel till vattendrag med kalkdoserare och en fjärdedel över våtmarker i anslutning till vattendrag. För närvarande sprids kalk i drygt 4 500 sjöar vilket innebär att ungefär hälften av landets försurningspåverkade sjöar kalkas. Dessutom omfattas cirka 9 000 kilometer vattendrag av pågående kalkning för att motverka försurningsskador på djurlivet och återställa försurningspåverkade vatten.</p>
(xv) Kunskapshöjande projekt	<p>Boverket (åtgärd 1) ska vägleda länsstyrelser och kommuner om fysisk planering enligt plan- och bygglagen (PBL).</p> <p>Boverket behöver särskilt utveckla vägledning:</p> <ol style="list-style-type: none"> till länsstyrelserna om granskning och överprövning av detaljplaner och områdesbestämmelser för tillämpning av miljö kvalitetsnormerna för vatten, samt vägledning för mellankommunal samverkan avseende planering, planläggning och andra ärenden enligt PBL där avrinningsområden delas mellan flera kommuner, till kommuner om tillämpningen av miljö kvalitetsnormerna för vatten i detalj- och översiktsplanering, om hur regionala vattenförsörjningsplaner och annat regionalt planeringsunderlag kan användas i översikts- och detaljplanering och i övriga ärenden enligt PBL. <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p>	<p>Det är viktigt att myndigheter kontinuerligt arbetar med kunskapshöjande projekt och vägledning för att öka medvetandet om påverkan från olika verksamheter på vattenmiljön, planering och åtgärder. En ökad kunskap och förståelse leder till att branscher och allmänhet visar större miljö hänsyn vilket leder till minskad påverkan på vattenmiljöer så att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs. Myndigheter, länsstyrelser och kommuner arbetar löpande med vägledning, rådgivning, information och andra kompetens- och kunskapshöjande projekt.</p>

Kompletterande åtgärd enligt RDV Artikel 11.4	Åtgärd riktad till myndighet eller kommun i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
	<p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna och centrala myndigheter med ansvar inom relevanta sak- och/eller förvaltningsområden. Åtgärden ska vara vidtagen senast i juni 2018.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 2) ska ta fram vägledning till verksamhetsutövare, länsstyrelser och kommuner om hur spridning av miljögifter kan förhindras vid muddring, dumpning av muddermassor och annan vattenverksamhet som berör sediment, på ett sådant sätt att miljökvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Arbetet ska ske i samverkan med Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 7) ska utveckla vägledning, rådgivning och information om hur åtgärder kan genomföras i syfte att minska internbelastningen och halterna av näringsämnen i vattenförekomster med internbelastning där det behövs för att bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten följs. Myndigheten ska också verka för en långsiktig etablering av näringsreducerande åtgärder direkt i sjöar och kustvatten och uppföljning av åtgärdernas effektivitet.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Jordbruksverket (åtgärd 1) ska utveckla kompetensutvecklings- och rådgivningsverksamheten inom ramen för det svenska landsbygdsprogrammet 2014-2020¹, fokusområde 4B, för att minska växtnäringsförluster till områden där det finns risk att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande. Det innebär att Jordbruksverket tillsammans med länsstyrelserna senast vid den tidpunkten ska ha identifierat vilka områden som berörs av åtgärden och att rådgivning bedrivs i syfte att bidra till att miljökvalitetsnormerna för vatten följs.</p> <p>¹ Kommissionens beslut C(2015) 3485 final. Kommissionens genomförandebeslut av den 26.5.2015 om godkännande av Sveriges landsbygdsprogram för stöd från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (CC1 2014SE06RDNP001), och därefter gällande beslut om programändring.</p> <p>Jordbruksverket (åtgärd 2) ska utveckla kompetensutvecklings- och rådgivningsverksamheten inom ramen för det svenska landsbygdsprogrammet 2014-2020², fokusområde 4B för att minska påverkan från användning av växtskyddsmedel i områden där det finns risk att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna.</p>	

Kompletterande åtgärd enligt RDV Artikel 11.4	Åtgärd riktad till myndighet eller kommun i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
	<p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande. Det innebär att Jordbruksverket tillsammans med länsstyrelserna senast vid den tidpunkten ska ha identifierat områden som berörs av åtgärden och att rådgivning bedrivs i syfte att bidra till att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs.</p> <p>² Kommissionens beslut C(2015) 3485 final. Kommissionens genomförandebeslut av den 26.5.2015 om godkännande av Sveriges landsbygdsprogram för stöd från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (CCI 2014SE06RDNP001), och därefter gällande beslut om programändring.</p> <p>Jordbruksverket (åtgärd 3) ska utveckla kompetensutvecklings- och rådgivningsverksamhet inom ramen för det svenska landsbygdsprogrammet 2014-20203, fokusområde 4B, för att minska negativ påverkan från markavvattning och bevattningsuttag. Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormer för vatten följs.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>3 Kommissionens beslut C(2015) 3485 final. Kommissionens genomförandebeslut av den 26.5.2015 om godkännande av Sveriges landsbygdsprogram för stöd från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (CCI 2014SE06RDNP001), och därefter gällande beslut om programändring.</p> <p>Jordbruksverket (åtgärd 4) ska inom ramen för Landsbygdsprogrammet särskilt uppmärksamma åtgärderna</p> <ol style="list-style-type: none"> strukturkalkning kalkfilterdike anpassad skyddszon skyddszon våtmark fosfordamm, och tvåstegsdiken <p>för att dessa ska bidra till att miljö kvalitetsnormer för vatten följs.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Läkemedelsverket (åtgärd 1) ska arbeta för att minska påverkan från läkemedel på vattenmiljön, särskilt med avseende på prioriterade och särskilda förorenande ämnen som påverkar förutsättningarna för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda myndigheter.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	

Kompletterande åtgärd enligt RDV Artikel 11.4	Åtgärd riktad till myndighet eller kommun i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
	<p>Skogsstyrelsen (åtgärd 2) ska utveckla och prioritera sitt arbete med information, kunskapsförmedling och återkoppling till skogsbruket, samt vid behov utveckla nya eller förändrade styrmedel eller arbetsätt på området. Åtgärden behöver särskilt fokusera på att minska tillförseln av näringsämnen, kvicksilver och partiklar till sjöar och vattendrag, upprätthålla skogsmarkens buffertförmåga mot försurning, samt minska den fysiska påverkan på vattenmiljön.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Sveriges geologiska undersökning (åtgärd 1) ska utveckla sin vägledning till sökanden om de miljökrav som kan ställas vid prövning av tillstånd för undersökning och provbrytning eller gruvverksamhet så att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Trafikverket (åtgärd 1) ska fortsätta utveckla och tillhandahålla kunskapsunderlag och information avseende möjligheten att minska vägars och järnvägars påverkan på vattenmiljön så att miljö kvalitetsnormen för vatten kan följas. Detta ska ske inom Trafikverkets egen organisation, till övriga väg- och banhållare och till entreprenörer som genomför kontroll, underhåll, ombyggnad och nyanläggning av vägar. Åtgärden ska åtminstone omfatta följande områden:</p> <ol style="list-style-type: none"> väg- och järnvägspassager över vatten som utgör vandringshinder för fisk och andra vattenlevande organismer eller medför annan hydromorfologisk påverkan på vattenmiljön, förebyggande åtgärder för att minska olycksrisker och mildra effekterna för vattenmiljön vid sådana olyckor, och åtgärder för att minska påverkan på vattenmiljön från väg- och järnvägsavvattning, saltning och användning av bekämpningsmedel. <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med Riksantikvarieämbetet, Länsstyrelserna och Kommunerna.</p> <p>Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras löpande.</p>	
(xvii) Övriga relevanta åtgärder	Alla myndigheter och kommuner (åtgärd 1) som omfattas av detta åtgärdsprogram ska senast i februari varje år, med början 2018, rapportera till Vattenmyndigheten vilka åtgärder som genomförts under föregående kalenderår i syfte att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten inom	Rapporteringen från ansvariga myndigheter och kommuner genomförs årligen och följer upp åtgärds genomförandet vilket leder till en adaptiv vattenförvaltning.

Kompletterande åtgärd enligt RDV Artikel 11.4	Åtgärd riktad till myndighet eller kommun i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
	<p>myndighetens eller kommunens verksamhetsområde kan följas. Utvecklingen av rapporteringen görs i samverkan med Vattenmyndigheten.</p> <p>Havs- och vattenmyndigheten (åtgärd 8) ska i sitt arbete med att ta fram hanteringsprogram för invasiva främmande arter i vattenmiljöer inkludera de främmande arter som har en sådan påverkan att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller riskerar att inte kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Skogsstyrelsen (åtgärd 3) ska utveckla och implementera metoder för uppföljning av den miljöhänsyn som tas av skogsbruket, med avseende på påverkan på vattenmiljön. Arbetet behöver framförallt fokusera på dikningsåtgärder, hänsynsuppföljning och kvantifierbara metoder för uppföljning.</p> <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.</p> <p>Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna, Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten.</p> <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 5) ska ha åtgärdsplaner för avrinningsområden inom sina respektive län, och årligen uppdatera dem för att säkerställa att åtgärderna i planerna genomförs och följs upp. Åtgärdsplanerna ska ha fokus på de vattenförekomster där det behövs åtgärder för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas. Åtgärdsplanerna ska särskilt innehålla strategier för:</p> <ol style="list-style-type: none"> länsstyrelsens vägledning av kommunernas översiktsplanering, samverkan med Trafikverket, Generalläkaren och kommunerna om de åtgärder som dessa behöver vidta för att öka vandringsbarheten för fisk och andra vattenlevande organismer vid vägpassager över vatten, hur behovet av åtgärder för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten kan vägas in och samordnas med arbetet med prioritering av stöd, ersättningar och rådgivningsinsatser inom landsbygdsprogrammet, och de avrinningsområden som är påverkade av vattenkraftverksamheter. <p>Åtgärden ska vara vidtagen senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande och ska sedan genomföras kontinuerligt.</p>	<p>För att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs är det viktigt att myndigheter och kommuner arbetar med planer, vägledning och samverkan med berörda parter för att minska påverkan på vattenmiljöer och få till åtgärder där det finns risk att miljö kvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan.</p>

Kompletterande åtgärd enligt RDV Artikel 11.4	Åtgärd riktad till myndighet eller kommun i Åtgärdsprogram 2016-2021	Kompletterande kommentar
	<p>Länsstyrelserna (åtgärd 6) ska prioritera och utveckla sin rådgivningsverksamhet för att minska växtnäringens förluster och förluster av växtskyddsmedel till vattenförekomster där det finns en risk för att miljökvalitetsnormerna för vatten inte kan följas på grund av sådan påverkan. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Jordbruksverket. Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras kontinuerligt.</p> <p>Länsstyrelserna (åtgärd 9) ska vägleda kommunerna vid översikts- och detaljplanering så att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Länsstyrelserna behöver särskilt bevaka att:</p> <ol style="list-style-type: none"> det framgår av översiktsplanen hur miljökvalitetsnormerna för vatten kommer att följas. prioritering av åtgärder på kommunal nivå görs utifrån aktuella regionala eller mellankommunala planeringsunderlag för naturresurser. kommunerna i sin detaljplanering har använt aktuellt och relevant underlag från Vatteninformationssystem Sverige. <p>Åtgärden ska genomföras så att den bidrar till att de åtgärder vidtas som behövs för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden ska genomföras i samverkan med Boverket. Åtgärden ska vara vidtagen senast två år efter åtgärdsprogrammets fastställande och ska sedan genomföras kontinuerligt.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 6) ska genomföra sin översikts- och detaljplanering samt prövning enligt plan- och bygglagen så att den bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden behöver genomföras i samverkan med länsstyrelserna. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p> <p>Kommunerna (åtgärd 7) ska upprätta och utveckla vatten- och avloppsvattenplaner för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Åtgärden behöver genomföras i samverkan med länsstyrelserna. Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.</p>	